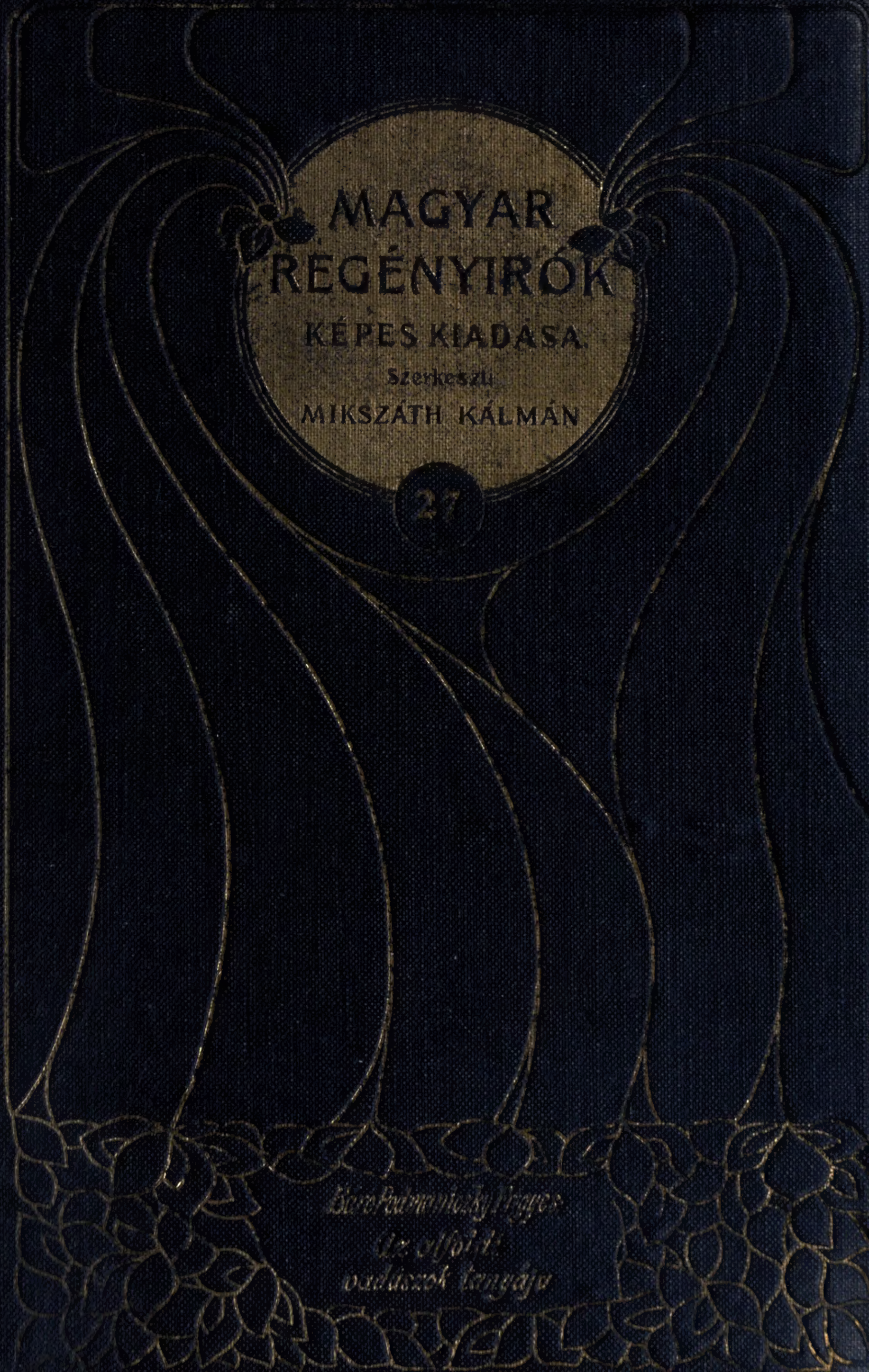

MAGYAR REGÉNYIRÓK

KÉPES KIADÁSA

Szerkeszti

MIKSZÁTH KÁLMÁN

27

Báró Podmaniczky Frigyes

Az elfojtt.

vadászok tanyája

MAGYAR REGÉNYIRÓK

KÉPES KIADÁSA

Szerkeszti és bevezetésekkel ellátja

MIKSZÁTH KÁLMÁN

27. KÖTET

AZ ALFÖLDI VADÁSZOK TANYÁJA

Irta

BÁRÓ PODMANICZKY FRIGYES

BUDAPEST
FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irod. intézet és könyvnyomda
1906

AZ ALFÖLDI VADÁSZOK TANYÁJA

REGÉNY

IRTA

BÁRÓ PODMANICZKY FRIGYES

HEYER ARTUR RAJZAIVAL

BUDAPEST
FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irod. intézet és könyvnyomda.
1906

PH
3176
M3
köt. 27

Minden jog fentartva.

LIBRARY
SEP 25 1967
UNIVERSITY OF TORONTO

Franklin-Társulat nyomdája.

BÁRÓ PODMANICZKY FRIGYES.

1824—.

Mikor Kossuth Lajost Pest vármegye követté választotta 1847-ben, az egész országot megmozgató, érdekfeszítő választási harcz után a diadalmas Kossuth-tábor élén egy nyalka ifjú lovagolt tánczoló paripán, czifra szűrben, árvalányhajas kalappal Pest utczáin. Ismeretlen volt a járókelők előtt. Kérdezték itt is, ott is, ki lehet?

— Podmaniczky Frigyes — volt a felelet. — Az aszódi bárók közül. Ez az első nyilvános szereplése.

Ma, talán épen azokon az utczákon is, pont hat órakor fehér hajú, középütt kiborotvált fehér szakállú aggastyán tipeg piros szekfűvel a kabátja gomblyukában utczáról-utczára, míg végre eltűnik a Dorottya-utczai Lloyd épületben, a hol a szabadelvű klub volt. Most már az is elmúlt. Azt is túlélte, de odajár, mint Artus királyfi a lelkekké változott katonái felett szemlét tartani.

A járókelők előtt feltünik a különös lengyeles szabású, koczkás öltözetű, szép, tiszta öreg úr, de senki se kérdezi ki lehet, mert szinte az egész város ösmeri, hogy ez báró Podmaniczky Frigyes.

E két bemutatott alak egy ember, ugyanaz, a ki volt mindég, csak a közbül eső ötvenkilencz év csinál egy kis különbséget.

E különbségbe van beékelve egy ragyogó tisztaságú nemes életfolyamat, melyet kötetekben kellene ismertetni; hasznos szer volna a pessimismus ellen, ha aláírjuk, pedig szívesen aláírjuk, a mit egy államférfiú ismerőse mondott róla: «Ez az ember összerontotta egész életem tapasztalatait, az emberek rosszaságáról most már megint semmit se tudok — mert a hol egy ilyen ép példány van, ott mások is, sőt sokan lehetnek ilyenek.»

A szűk tér miatt csak vázlatosan lehet felsorolni az aszódi báróról, hogy 1824-ben született Pesten és már tizenkilencz éves korában irnoknak állott be gróf Ráday Gedeon követ mellé s csak négy év mulva jutott be Pest megyéhez aljegyzőnek, a hol a gentryk kezdeni szokták. A szabadságharczban huszárszázados volt és osztályparancsnok. Világos után besorozták szekerész közlegénynek, a hol gazdagon költekezett s a milyen szerény volt otthon, ép olyan mértékben adta daczból az urat, hogy környezetét boszantsa. Glacé keztyűben kente kulimással a szekereket, minden szekérhez új keztyűt húzva s egyéb effajta dolgokkal ingerkedett, — egész sor anekdota van erről.

Talán azért is bocsátották el a katonaságból már 1850-ben, hogy megszabaduljanak tőle. Itthon az aszódi ősi kastélyban nem tudott egész tétlenül élni, a szépirodalmat művelte. Ez volt az egyedüli közpálya. Regényei gyenge dolgok: A *Fekete domino*, a *Tessék ibolyát venni, Margit angyal, Egyetlen könycsepp* stb. Az irói talentumnak alig egy-egy szikrácskája villan meg imitt-amott. Bizonyára nem több ő az Olympus berkeiben, mint egy művelt idegen, kit véletlenségből ide hajtottak a végzetes politikai szelek. Vis major az, hogy ide sodortatott. De azért e regények többé-kevésbé mégis érdekesek, mert kifejezői annak a kornak és hangulatnak, a mikor a magyar ember *a sorok közt kereste az olvasni valót.* Ebből az okból választottuk gyűjteményünkbe épen *«Az alföldi vadászok tanyájá»*-t, mely a legnagyobb elterjedést érte s melyet olyan elemző és kiegészítő módon olvasott a közönség, mint a Koránt szokták magyarázni a török papok — a saját tetszésök szerint.

De nem csoda. A nép, mint minden elnyomott nép, várt valamit. Tudta is ő mit. Várt és várt, mert jól esett várnia jobb fordulatot. Várta a szétszórt vezetőktől, nagyjaitól, elnémult államférfiaitól. Ezek pedig nem találkozhattak, csak ártatlan ürügyek alatt. Lakadalmakon, vadászatokon, az alföldi pusztaságokon, a hol spiczli nincs. «Az alföldi vadászok tanyája» azért volt bűvös erejű czím s tartalma azért volt olyan bánya, a miből mindenki áshatott ki valamit. Az isteni homályban, mely a gondolatok alatt van s melyben szabadon lehet turkálni.

S bár Podmaniczky nem czélzatosan írt így, nem szenzácziót akart ő, nem gondolt ő arra, hogy a sorok között utat hagyjon a sejtésnek (bár a kétségbeesésnek éles a szeme), a könyve mégis olyan olvasmány lett, mely megérdemelte a szomjazók érdeklődését, mert Podmaniczky tényleg folyton érintkezett az elégedetlen vezérekkel, részt vett összejöveteleiken, tanácskozásaikon, hallotta terveiket, reményeiket s elméje fölszítta azt, a mit éreztek, mondtak s akaratlanúl is ezeket tükrözte vissza a tolla, — nem is említve a hangulatot, mely érdekes lehet, ha egy művész csinálja a művészi genieje erejével, de ebben az időben százszorta érdekesebb volt egy laikusnak a kedélyhangulata, ki azokkal beszélt, a kiktől országszerte várták mindazt, a mi a sziveknek drága.

Podmaniczky írói pályája, mely 1861-ben meghozta neki az akadémiai tagságot is, csak a magyar közélet megnyiltáig tart. 1867-en túl csak Naplóját adta ki és a *Kedvencz* czímű regényt. Azontúl mint balközépi képviselő teljes erejével a politikába merült. Szerkesztette 1868-ban a *Hazánk*-at s a tekintélyesebb ellenzéki szónokok közé emelkedett. Ezentúl csőstül szakadnak rá a különböző állások és kitüntetések. Lesz belőle az északkeleti vasút személyi főnöke, szabadságolt állományú honvéd kapitány, majd őrnagy, a közmunka-tanács alelnöke, belső titkos tanácsos. 1875-től tíz álló évig szinházi intendáns. Még ebbe se halt bele. Itt történt, hogy egy hivatalnoka nagy összeget sikkasztott hosszú évek alatt. Az öreg úr szó nélkül kifizette s mikor kérdezték, hogy nem vette-e észre annyi idő óta a hamis könyvvezetést, grand seigneur-i méltósággal kiáltott fel:

— Dehogy nem, gyanítottam, sőt tudtam, hiszen azért undorodtam a könyveibe belenézni.

A Nemzeti Szinház alatta emelkedett igazi műintézetté a derék Paulay segédkezésével. Általában minden kötelességét a naivitásig híven teljesítette. És semmi tehertől nem riadt vissza, a mit a vállára raktak. Már pedig sokat raktak még azután is. A hol pusztán tiszta kéz kellett — «bízzuk Podmaniczkyra», a hol megfeszített erővel kellett dolgozni: «talán elvállalná Podmaniczky». Elnöke lett az «Adriá»-nak (ez volt a kenyérkereseti állása), viselte a szabadelvű párt elnökségét s mindennap pontosan 6 órakor megjelent a clubban. Megszakítás nélkül tagja volt a képviselőháznak s 1875 óta egész Bánffyig ő vezette a választásokat. De ő mindezeket nem ambicziónálta, csak kötelességből tűrte, utóljára már annyi munkát raktak rá, hogy nem is tudta számon tartani tisztségeit, így egy ízben fontos szavazás alkalmával megjelent a városház termében is, nem gondolva arra, hogy ő már hosszú évek sora óta nem tagja a városi képviselőtestületnek.

A legutóbbi évben, a nyolczvanegyedikben mégis érezni kezdte ereje hanyatlását s legkedvesebb állását, a közmunka-tanács alelnökségét letette. Aztán sorba rakosgatta le a többit, mint a terhes podgyászt. Nem várta be, míg a halál leveszi válláiról az egész rőzseköteget. A szabadelvűpárt, melynek elnöke volt, feloszlott. Az idén már képviselőnek se lépett fel. Sőt legutóbb megvált az «Adria» elnökségétől is. Nem tartott meg egyebet a sok ráaggatott díszből, csak a mit a komornyikja tűz reggelenkint gomblyukába, a piros szekfűt, mely minden nap elfonnyad, de mégis örök, mert föl lehet újjal cserélni.

Mikszáth Kálmán.

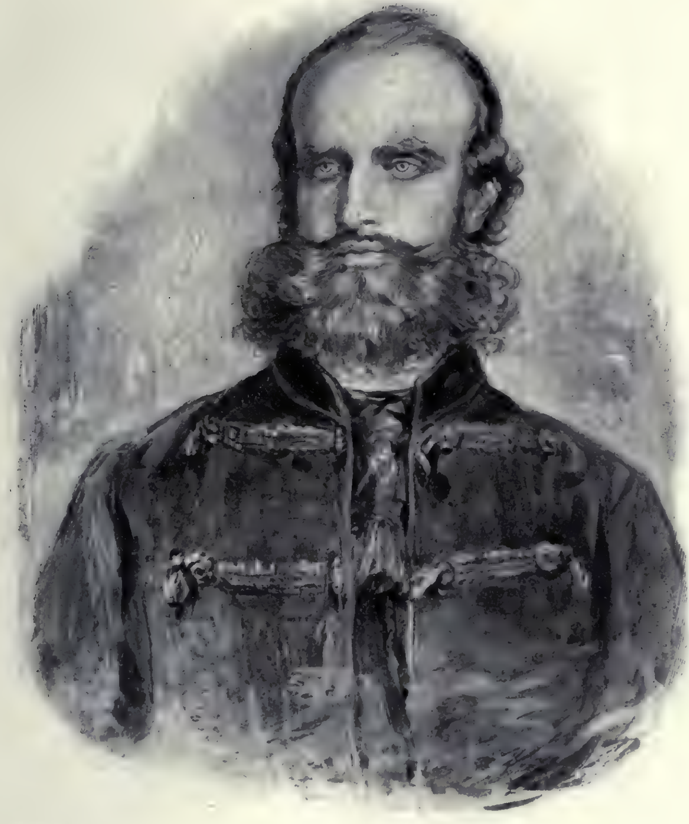

R H. N. fec.

Podmaniczky Frigyes

AZ ALFÖLDI VADÁSZOK TANYÁJA.

Első kiadása megjelent 1854-ben.

GRÓF BETHLEN JÓZSEFNEK!

Mi az élet szerelem nélkül?

Hasonlít a nyáron által kiszáradt hegyi patak tátongó puszta örvényéhez.

A szerelem honos mindenütt e nagy világon.

Szibéria jeges pusztáin, Andaluzia költői hegyeiben, a rideg éjszak sziklaormain, s Olaszország szelíd és a szerelem melegétől áthatott tengerpartjain találkozunk kalandjaival. Mit a szív érzeményeiről észleltem, annak egy részét e kis regénybe öltém, s neked ajánlom e munkámat. Sokszor talán félre fogod tenni, azt mondva: mitsem ér; egyedüli örömem az leend, ha néha-néha az igazság s az élet valója fogja áthatni elmédet e sorok olvasása közben.

Kedvvel írtam e lapokat, menhely gyanánt szolgáltak.

Nemde természetes, hogy öröm hatná meg keblemet, ha mások örömmel olvasnák.

Aszódon, 1854. Áprilban.

B. Podmaniczky Frigyes.

I.

(A kolozsvári nagy-piaczon.)

Sokan olvasóim közül, bizonyosan ismerik már Kolozsvár nagy-piaczát; — történetünk azonban ott vevén kezdetét, nem lesz talán érdektelen, ha bővebben igyekszem leírni s jellemezni.

Mindenekelőtt meg kell jegyeznem, hogy nem azért nevezik «nagy»-nak, mintha területe s kiterjedtségénél fogva kiérdemlette volna magának e czímet. Egyedül azon igen egyszerű körülménynek köszöni e kitünő nevet, melynél fogva Kolozsvárott egyetlen a maga nemében, azaz, egynél több nem is létezik.

Rendes négyszöget képez, oldalait csinos emeletes házak kerítik. E lakok többnyire a gazdagabb s főbbrangú családok birtokában vannak, — a téli s tavaszi hónapok alatt tetemes élénkség deríti az egymás mellett fekvő kis palotákat.

Idegen alig képes felfogni, mennyi érdekkel és költőiséggel képesek dicsekedni e külsejüknél fogva szerény tekintetű lakházak.

Ha többször és hosszasabban tölthettük napjainkat Erdélyben, ezt természetesnek fogjuk találni; mert hol annyi szép nő, oly jó kedv s valódi vendégszeretet létezik, ott lehetetlen, hogy a szerelem, költészi s kalandos díszmenetével enyh- és nyughelyre ne találjon. Nem külfény, de belbecs teszi tehát érdekessé a nagy-piacz házsorait.

Ugyanezt mondhatjuk fő-díszéről, a tér közepét elfoglaló, mohos, tekintélyes szentegyházról. Külseje, a körülötte s melléje épült, szerencsétlen alkotású, fecske-fészkekre emlékeztető boltok s kofaraktárak által van elferdítve. Belsejébe kell lépnünk, hogy a régi szépnek s nagynak látása enyhítse az emberi nem prózája által felizgatott idegzetünket.

A nagy-piacz s abból kiinduló hat főút képezi a város közép s egyszersmind legérdekesebb s élénkebb pontját. Ez utakon szivárog minden élet s mozgalom a főtérre, ennek boltjaiba s raktáraiba s nem épen legjobb karban tartott járdáira.

*

Az 1850-ik év május 20-ikán csillogó tiszta tavaszi nap volt. A déli órák alatt sokan jártak fel s alá Kolozsvár utczáin, legtöben a nagypiaczon.

A czukrász-bolt előtt, szivarozva látunk állani két fiatal embert, beszélgetve s vizsgálkodva az előttük elhaladókat; néha a közép-utcza felé néztek, mintha valami onnan érkezőre várnának.

A magasabb s egyszersmind fiatalabb, körülbelül huszonötéves lehetett; nyulánk termete, finoman metszett arcza, nagy kék szemei még korántsem szép, de mint mondani szokták: csinos emberré alkoták. Finom most sarjadzó szőke szakála s gesztenye színű, természettől göndör, tömött növényzetű haja, élénk testmozgásai egyrészről szelíd, de mégis bizonyos könnyelmű kifejezést adának külsejének.

Neve gróf Zendy Kálmán, igen művelt s olvasott fiatal ember, ki sokat látott s tapasztalt, de szenvedélyes jelleménél fogva alig volt képes eddigelé bizonyos világosan kitűzött czél felé irányozni tetterejét.

Magyarországi jószágán élt, egyedüli időtöltése a festészet s vadászat volt. Gazdálkodni, mind a mellett, hogy épen nem tartozott a gazdag emberek közé — nem szeretett, de nem is tudott. Az élet vidor s élénk oldalát kedvelte egyedül, kerülve mindent, mi búbánatot vagy gondot szerezhet.

A másik férfi sokkal idősebb, alacsony, erős termetű alak, kivel miután ritkán, vagy talán soha nem lesz alkalmunk találkozni többé, nem tartom szükségesnek a szorosabb megismerkedést. Csak azt említem meg, hogy erdélyi birtokos s neve Géza.

— Meg nem foghatom, mi oknál fogva késik lovászom; pontban tizenegy órára rendeltem ide, már dél van s mégsem érkezik, — monda Géza szemüvegével a közép-utczát vizsgálva szorgalmasan.

— Pedig szeretném látni lovaidat, nagy pejedet különösen hallottam dicsértetni; nekem jó vadászlóra lévén szükségem, alkuba bocsátkozhatnánk.

— Ha megtetszik, nem bánom, neked eladom, tudván, hogy jó kezek közé kerül. Mindig sajnálom, a hányszor rossz istállóba s rendetlen tartásra jutnak kedvencz paripáim.

— A jó lovat épen úgy megbecsülöm mint a szép láryt, értéke mindkettőnek rendkívüli s ritka.

— Dicséretes elveid vannak, hanem minthogy nőkről szólottál, tudod-e: miért jár a szépnem ma ily csoportosan itt fel s alá?

— Azt gondolom: mert a tiszta meleg nap mindenkit kicsalt négyfala közül.

— Ez csak részben oka e nagy gyülöngésnek, valódi s általános indoka az, hogy néhány percz mulva a fő-szentegyházban Dévay Ágnes bárónőnek esketése lesz gróf Marosi Gyulával.

— Esketés, — istenem! tehát ismét elvesz két lény a társas életre nézve. Elnémulva s eltemetve falusi magányba, egymásnak élve, megúnják a legszebbet, az életet magát.

— Nem szabad így szólanod, különben azok közé sorozlak, kiket itt látok felénk tartani. Nő- s férficsoport, nézd mi élénken beszélgetnek várva az esketést; minden szavok az irígység s hamisság egy-egy dühös kifakadása.

— Nem irígylem senki sorsát, — hidd el, elégedett vagyok.

— Hiszem s reménylem is; csak azért említem ezt, mert csodálom, hogy az emberek minden új házasságot, többnyire rossz mint jó oldalairól szokták felfogni s taglalgatni. Ha szép s jó a menyasszony, azt mondják: hisz nincs semmie; nem értem, miből fognak élni ezek az emberek. Ha csunya de gazdag, ily formán okoskodnak: nekem ugyan nem kellene minden kincse daczára; mit ér az asszony, ha még nem is szép. E tekintetben a

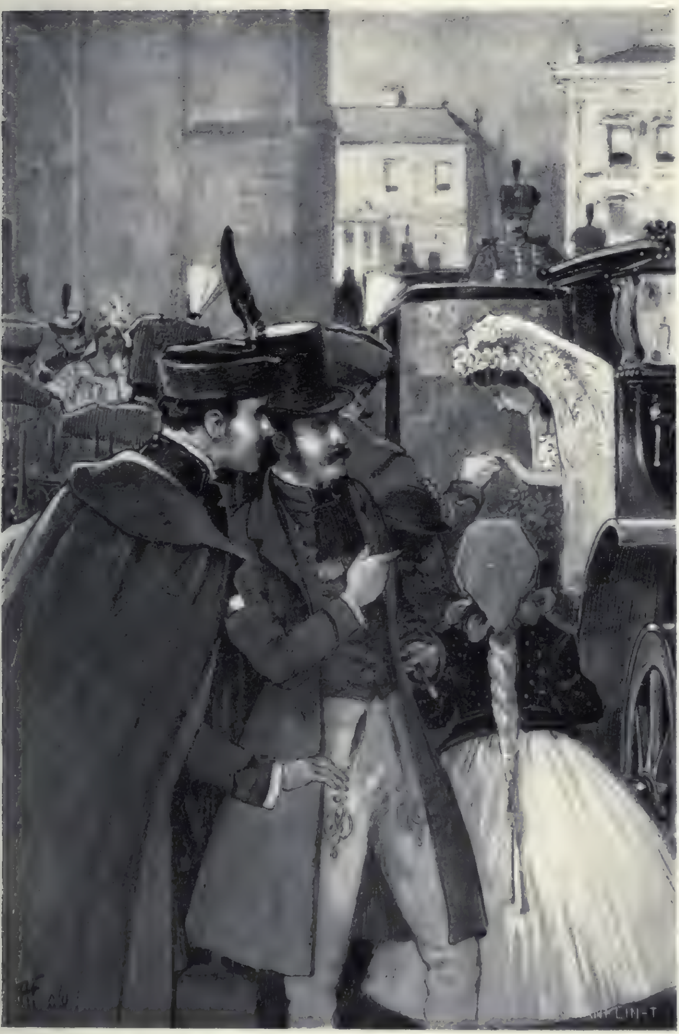

Végre kiszállott a menyasszony is.

Podmaniczky: Az alföldi vadászok tanyája. 9. lap.

férfiak épen oly irígykedve itélnek, vagyis inkább nem ítélnek, mint a nők.

Alig végzé beszédét Géza s a Monostor-utcza felől kocsirobogás hallatszott. Pár percz múlva egész hintó-vonal állott meg a fő szentegyház rostélyzata előtt.

— Menjünk közelebb, hadd lássam a menyasszonyt, mondá Kálmán.

— Nem bánom, legyünk egyszer legalább Kolozsvárott is badaudok, úgy is ritkán nyílik alkalom e kellemes s annyira könnyű mesterség űzhetésére.

Erdélyország fővárosában, mint mindenütt a világon, szeretik nézni, mondhatnám bámulni az esketési szertartást; de természetes is, mert alig van érdekcsebb s nevezetesebb pillanata életünknek.

Két ember örök hűséget esküszik, igérik hogy boldogítni fogják egymást, hogy akaratuk, gondolatuk, tetteik egyek leendenek. Hogy mind e szép igéretek kétszeresen szépek valamely deli nő ajkai által elrebegve, azt tagadni alig lesz képes valaki, ki tanuja volt egyszer ez életben valamely szép pár összekelésének.

Kálmán Géza mögé állott, ki a rostélyzat melletti helyéről kényelemmel láthatá a hintókból kiszállókat, s pajtását, — megnevezvén az egyeseket — a kolozsvári társaság legfényesebb s legszebb részével ismerteté meg. Végre kiszállott a menyasszony is, alig pillantá meg Kálmán s egy ah! felkiáltása arra látszott mutatni, miszerint külseje nagy hatással volt reá.

— Ugy-e csinos lány Ágnes bárónő? — mondá Géza, pajtása felé fordulva.

— Talán szeretted volna gyakorta látni, hogy most Marosi helyét foglalhasd el.

— Megvallom, női szépség rég nem hatott reám annyira, első látásra. Barna szemei mintha varázserőt lövelnének, annyira átható tüzűek. De hol van a vőlegény?

— Épen most jő.

— Derék embernek látszik, emlékszem, néhány évvel ezelőtt többször találkoztunk Nápolyban, ott teleltünk mindketten.

Az üres hintók elhaladván s kis távolságra sorban megállván, közöttük feltűnt Marosi fogatja, négy sötét peje hatalmas és szép, hintaja roppant nagy és kényelmes volt.

— Meglátszik, hogy sokat utazott Marosi, — mily jól van összeállítva fogatja, legkisebb részei egybevágók. A lovak szépek s nagyon egyenlők, a hintó kényelmes s oly csinos, hogy szinte irígylem sorsát annak, ki szép nővel helyet foglalhatand belsejében, — mondá Kálmán, körüljárva a fogatot s vizsgálva annak egyes részeit.

— Marosi jó ízlése ismeretes nálunk, mindenki az ő tanácsával él lakházak, kertek, fogatok rendezésénél vagy összeállításánál. Ha családja körét is oly ügyesen birandja felfogni, s irányozni, boldog leend kétségkívül.

— Kívánom s óhajtom, mert sajnálnám ha oly dicső lényt, mint Ágnes bárónő, nem környezne boldogság.

Ez alatt elérkeztek Géza paripái.

Néhány percz mulva a két lovas a Monostori-utczán haladva végig, a szabad természetet kereste föl.

Este a kolozsvári kaszinóban két tárgy foglalkodtatá az ott egybegyültek elméjét s képzé a beszélgetés főtárgyait.

Marosi Gyulának egybekelése Dévai Ágnessel volt az egyik; azon alku pedig, melynek következtében Kálmán megvette Géza legjobb két paripáját, volt a másik nevezetes ujdonság.

A magyarnak legkedvesebb mulatsága, reményeinek legfényesebb tárgya a szép asszony és jó ló.

II.

(Szerelem és házasság.)

Korszakunk társasviszonyainak alapja a házasság. Nem képzelhetünk művelt nemzetet, rendszeres életviszonyokat e szent kötelék nélkül, mely egybefűzvén két lényt, teremti a családot, képezi a szívet, az észt, a tetterőt.

S mégis alig találunk cselekvényre az emberi életben, melynek alapját oly különféle jellemű indokok képeznék; mert vannak, kik érdek vagy dicsvágy, ismét mások, kik unalom vagy hiúság által késztetve vezetik oltárhoz arájokat.

Nem tartozom azok közé, kik azt vélik, hogy sohasem volt oly romlott a világ, mint épen most; sőt merném állítani, hogy bizonyos tekintetben az erkölcsök és erények sokkal érettebb és magasabb polczot foglalnak el, mint a mult századokban.

Ezt tartva, bizton állíthatom, miszerint legtöbb házasságnak alapeszméje mégis csak a szerelem.

Ha e tárgyat ki akarnám meríteni, arról kellene szólanom, mi fajtájú azon szerelem, mely határozottá érleli lelkünk bel-, sokszor nagyon is zavart érzeményeit. Ez itt nem lehet czélom, én a házasságról csak annyiban szólhatok, mennyiben kis történetemben szerelem-egybefűzte házaspár fordúl elő. Ezeket felkeresni és vizsgálni: vajjon boldogok? egyedüli feladatom.

*

A Székelység egyik kies völgyében, Gerőfalva közelében, kis domb csúcsán fekszik gróf Marosi Gyula nyári laka.

Régi, középkori német lovag-ízlésben épült várkastély; külseje egyszerűen kis váralakú, négy szögletét bástya-jellemű tornyok ékítik. Teteje most már ritkán látható, tarka színeket játszó palakövekből van összerakva.

A falakon sűrűen felfutó folyondárok zöldje, a régi költői képet kétszeresen széppé varázsolja. A tágas góth ízlésű ívablakok ős cserfa foglalványai s részben tarka üvegtáblái, felséges vegyületet képeznek a várnak itt-ott kilátszó mohos falaival, s az ablakokat gazdagon körülfutó elevenzöld növényzettel.

A kastélyba tágas kapu vezet, a belső udvar virágos kertet képez. Az emeletet körülfutó karcsú, kigyóként felkanyarodó kőből metszett oszlopok által képzett folyosó, kényelmes ülőhelyek s ügyesen felállított s összeillesztett virágcserepek által diszítve, mintegy előcsarnokot képez. Ez alatt kényelemmel pihenhetünk a nap legforróbb óráiban s a lanyha, meleg esőt nézhetjük vagy az ég tekintélyes dörgéseit hallgatjuk, szabad menetet engedve lelkünk búskomor költői ábrándozásainak.

A várlakot körülövedző dombocska, külön ıostélyzat által bekerített virágos kertté van alakítva, mely fényesen s rendesen tartatik.

A legszebb bokor s virágcsoportok tarka vegyülete, mintegy a ház alatt elterülő szőnyeget képez, szebbet és elevenebbet mint bárhol; mert a hegyi levegő ereje s tisztasága, a hűs éjek s folytonos harmat, tartósabb s élénkebb növényzetet teremtenek.

A rostélyzaton túllépve, nagyobb angol kertbe érünk, hol smaragdzöld pázsiton, terebélyes facsoportozatok hűsében, eleven sövények által szegélyzett utakon gyönyörködtethetjük szemeinket s üdíthetjük fáradt testünket csinosan rendezett ülőhelyek s sétányok által.

Az angol kert távolabb fekvő része, erdélyi divat szerint czélszerűen utánozván e tekintetben Albion fiait, ménes-állásul van felhasználva. Egymás mellett fekvő, egyes sövények által különválasztott gyepes és fás helyeken száguldó ménék, virgoncz csikók, nemes anyakanczák nyeritése, vad futkozása, a kolompok és csengők eredeti hangversenyével élénkséget, költőiséget kölcsönöznek a tájképnek.

Kiérve az angolkertből, jó karban tartott országútra jutunk, mely a polgárosodás jelképe gyanánt, kígyóként kanyarúl végig a jól művelt völgyön. Két oldalát dúsan termő, sötétzöld törökbuza-földek, azokon túl magasabb dombok, ezeken pedig legelőhelyek, facsoportozatok s egyes sziklaormok diszítik s alkotnak páratlan szépségű tájképet.

Az ős kastély ablakaiból tekintve, az itt leírtak mint összefoglalt tájkép, lepik meg szemeinket.

Előttünk terül el a virágos domb, mint mesterség alkotta természet; azon túl az angolkert, mint művészileg rendezett természet; messze távolban a kies völgy hegyláncza látszik ős erdeinek sziklacsúcsaival, mint a vad természetnek mesterkélő kezek által nem bántott, szűz, eredeti jelképe.

A mily csinosan s jól rendezett a kastély alakja s környezete, épen olyan kényelmes és elmebeli műveltségre emlékeztető annak bel-elosztása és butorzata.

Néhány tágas terem, azokban a legjobb ujabb munkákból összeállított csinos kézi könyvtár, zongora, több művészileg értékes festvény s album, mindmegannyi főkellékei a falusi életnek.

Nem hiányoztak hűvös lakszobák, melyek nyáron által feledtetik a tikkasztó meleget; sem tágas jó kandallók, melyeket megpillantva, szinte örvendve várjuk a bekövetkezendő őszi napokat, estéket, a pattogó vidor lángokat s azok kétes és mégis, — kivált szép nő társaságában — annyira kellemdús világát.

E kis paradicsom lakosait ha vizsgáljuk, érdemeseknek tartjuk arra, hogy ott élvezzék fiatal koruk gyönyörteljes napjait.

Ágnes grófnő magas nyulánk termetű, arcza görög ízlés szerint metszett.

Legszebb részei: barna, nagy és sokatmondó, igéző tüzű szemei, hajlott orra, hófehér fogai, kissé felduzzadt piros ajkai s gazdag fürtökben aláhulló fekete haja.

Az ilyen külsejű nőknél sokszor hiányozni szokott élénkség még inkább növelte az egésznek tökélyét s kedvességét. Jellemében azonban bizonyos változékonyság volt, mely lehetővé tette, hogy nem ritkán legélénkebb perczeit búskomorak váltották fel.

Vajjon az élénk, vagy búskomor Ágnes volt-e szebb? ezt bajos elhatározni; mert ő mindig szép és szeretetreméltó.

Mint egyetlen gyermek aháznál, rendkívüli, mondhatni túlszorgos gonddal neveltetett ugyan, de szülei túlzott szeretete, nem ritkán engedvén akaratának akkor is, mikor azt tenni vétek volt, ha nem is épen romlott, némileg mégis elkényeztetett hölgygyé tette a fiatal, tizenkilencz éves Ágnest.

Alap-jellemvonása a jóság levén, ügyes vezető kezében hajlékony s könnyen fékezhető volt természete. Semmit sem gyűlölt annyira, mint a tétlenséget; nem engedé, hogy unalom szállja meg fiatal erőtől pezsgő lelkét. Csak midőn valamiért neheztelt vagy bánkódott, képes volt órákig tétlen ülni; s akkor egyedül szíve s annak búskomor érzelmei működének.

Marosi harminczнyolcz éves, gazdag földbirtokos volt, ki temérdek sokat utazott, sok asszonynak udvarolt, s meglehetős sokat tanult is, mennyiben az élet mindennemű, változékony szinezetű viszonyait felhasználta arra, hogy bizonyos, szerinte csalhatlan életbölcseséget alkosson magának.

Külseje nem volt ugyan feltűnő szép, mind a mellett ügyessége s viselete által kiegészítve, nagyon is természetesnek találta mindenki, hogy szerelmére méltónak találta Ágnes vagy bármely más nő.

Jellemének legfőbb hibája, bizonyos lelki s testi restség volt, melynek sokszor engedve akaratlanul is önző lett. Önön gondolatai s tettei szerint itélvén meg mindenkit, gyakran felette hibás és igazságtalan volt okoskodásaiban s hiedelmeiben. Szóval, a szerencsének némileg elkényeztetett s nem mindig csalhatatlan álmokban ringatott gyermeke volt.

De hát e két lény, megajándékozva mindennel, mit az élet közönséges fogalmai szerint szükséges arra, hogy szerencsések lehessünk, boldog s elégedett volt-e valóban?

III.

(Mézes hetek.)

Meggyőződésem szerint alig van kifejezés, mely az emberi jellemre nézve sértőbb volna, mint e fejezetnek annyiszor s oly lelkesedéssel említett s tulajdonképen mégis oly keveset mondó czíme. A legszebb, a legragyogóbb érzelemnek, a szeretetnek, mely a vad kebelben ép oly gyökeret bír verni, mint bármi ellágyult vagy az erkölcsök által megszelídült szívben, melyre jó vagy rossz ember egyaránt fogékony, — azon érzelemnek, mondom, csak mézes hetei, még csak nem is hónapjai, annál kevésbé évei volnának?

Ezzel is az emberi természet törpesége önmagára sütötte a gyengeségnek bélyegét. Mentségére alig hozhatunk fel mást, mint azt, hogy legalább igazat mond s nem igyekszik jobbnak látszani, mint a milyen valóban.

Minthogy csak mézes hetek s nem évek léteznek — legalább közönségesen ezt tartják — azért jelentenek annyit a szerelem történetében. Ez fénypont; ki annak birtokában sohasem volt, ki annak tudatával soha sem birt, az a földi élvek legnagyobbikát nem élvezte, nem tudja, hol s mikor pontosulnak össze a legellenkezőbb érzelmek szép és boldog egészszé.

A fiatal lánykának, fejlődése első napjától kezdve, ha nem világosan is, de legalább kellemes bizonytalanság, ködfátyolába burkoltan lebeg érzelmi világa előtt, mint a szerelem telje, a házasság, azaz a mézes hetek.

Ez természetes, azért jó is. Mert nő, ki sohasem birt ez előérzettel, ki soha nem vágyott azután, mi egyedüli költőisége lehet gondolatfolyamának, az nem nő, az akár szép, akár nem szép, a mint a természetnek épen tetszett őt alkotni, mégis szív nélküli.

A férfiak szemében, általán véve legalább egészen más alakúak a mézes hetek. Azok nem mint a szerelem fénypontja, édene, hanem inkább a már némileg lahangolt érzelmek Pygmaleonjaként tűnnek elő. A férfiak többnyire már akkor ott vesztik a költőiség első tiszta benyomásait, mikor az még alig él bennök mint öntudat. A nélkül, hogy világosan fel tudnák azt fogni, életbe lépnek, mint már félig elélt lények. Csakhamar észreveszik, hogy hiányzik keblökben az, mi mindennek fényt, kellemet s bizonyos bűvös álmokban ringató légkört bir alkotni körülöttünk; hiányzik bennök a szerelem költői képessége. A kit ilyenkor magába szállva, meglephet még az ihlet mindenhatósága, ki még költőiséggel tud szeretni, annál a mézes-hetek bűvös erővé válnak, mely eltiprott világot elevenít s már elveszettnek tartott paradicsom kapuit tárja fel.

*

Ha tollam elég ügyes volt arra, hogy tisztelt olvasóim a közelebbi fejezetben mondottak után, bizonyos kimért, tiszta fogalmat szerezzenek magoknak a gerőfalvi várlak belsejéről s annak környékéről, ha továbbá a mondottak nyomán Ágnest és Gyulát azon lényeknek képzelhetik, kik valódi életet öntnek mind e mesterség s természet-alkotta szépbe; akkor már némi fogalmuk lehet e pár mézesheteiről — mondanám, hónapjairól.

Mindent, mit a szerelem teljhatalma elő bir idézni, mindent, mit az ész, művészet s természet nyujt, hogy szebbé, fényesebbé alkossa életünk pályáját, mindazt egyesítve találjuk Gerőfalván.

E két lény, feledve mit átélt, feledve azt, mi nem egyszer visszaemlékezteté őket arra, hogy nem mindig simák s rózsákkal behintvék életünk kalandos utai, a jelen édesteljes perczeinek élt. Az egész nagy világ reájok nézve nem létezett; de annál szebb s mindenhatóbb volt az ő egyéni mindenségök: a szerelem-teremtette boldogság, megelégedés.

Kik az előtt ismerték Gyulát, alig hitték, hogy ő ugyanazon ember; a szerelem hatalma varázserővel birt reá. Víg kedélyű, nyilt keblű volt mindig, Ágnes közelében földöntúli kifejezés bélyegzé arczvonásait, tetteit, szavait.

Fiatal neje mindig szép és szeretetreméltó volt ugyan, de annyira szépnek s kedvesnek, mint most, eddigelé senki sem ismerte. Átlépve az örökös fesz- és félelmes visszavonulásnak előtte majdnem türhetlen határait, kifejlődött benne a tiszta érzelmek, a valódi meggondolatlan szerelem legfényesebb példája.

Ha az ember szeret s viszont szerettetik, minden csekélység örömet idéz elé.

Nincs gondolat, nincs érzés, mely habár magában tekintve szép és jó, százszorosan azzá ne válnék, ha közlöm vagy egyszerre érzem szerelmem tárgyával.

Gyula sokoldalú tapasztaláson szerzett ismeretei ha nem voltak is alaposak, mindenesetre oly fiatal nő irányában, milyen Ágnes, hasznosan mulattatók valának. Ágnes soha egy mestere szavait sem hallgatá oly figyelemmel, mint Gyuláéit, mikor az egy vagy más tárgyról véleményét kimondá. Soha regény nem mulattatá annyira, mint mikor férje néhány kalandját, mintegy beszélybe foglalva elmondá.

De van-e mester a világon, van-e regény, mely többet s igazabbat volna képes mondani, mint a valódi szerelem? E hatalmas érzelem nem egyszer varázsolt már együgyű embert érett eszűvé, indulatosat szelíddé, rosszat jóvá az életben; míg más részről a csalódott szerelem sokszor rövid perczek alatt az ellenkezőt idézé elő.

S viszont Ágnes öröme vagy figyelme, helybenhagyása vagy ellenekzése, mily rendkívül örömet okoztak Gyulának! Őt már sok ember hallgatta, de azok bármit gondoltak volna is arról, mit mondott, az közönyös volt reá nézve; Ágnest mulattatni, neki tetszeni, vele vitatkozni, volt most egyedüli öröme, élvezete.

A nap első felét mindenki külön szobáiban tölté. Gyula részint gazdasági, részint e tárgyat érdeklő más ügyekkel foglalkozott; neje olvasással, zenével mulata, a háztartás kisebb gondjai épen nem tartozának kedvencz foglalkozásai közé. Lelke mostani állapota annyira ellenkezék e kellemetlen s mégsem valódi gondokkal, hogy azt épen nem lehete csodálni.

A délután vagy gyalog sétának, vagy lovaglásnak, vagy kocsizásnak volt szánva, a mint épen vagy a kies természet egyik szebb pontja, vagy egy közel fekvő major, vagy nem távol eső szomszédság fölkercsése lőn kitűzve czélul.

Ez utóbbi ritkán történt, részint, mert Gerőfalva kevés érdekes szomszédsággal dicsekedheték, leginkább pedig, mert nem vala a boldog párnak sem szüksége sem kedve mások társaságát óhajtani, nem is képzelheték, hogy szűk körükön túl hasonló boldogság létezhessék.

E kirándulások képezék a mézeshetek egyik fénypontját; mert bármit élvezzünk is fényes, kényelmes, mindennel ellátott termek közepett, a legszebb lakás, érzelmeink, gondolataink, szóval létünk legszebb foglalványa maga a szabad természet. A szerelmes párt kétszeresen az, ha kies völgyek, friss erdők s virányos rétek szőnyegén halad végig; mert a mi lelköket vidítja, mi érzelmeiket emeli, az a legtermészetesebb, mert fő jellemvonása az embernek. Ha mindezeket a nagy és szép mindnséggel is közölhetjük, kétszeresen kellemessé s kedélyessé válik lelkünk állapota.

Az órák perczekként, a napok órákként folytak le. A szép várkastély lakói alig juthattak az élet öntudatához, oly sebesen haladt az élv ideje; röpülni látszott az, mikor meg kellett volna állapodnia.

S mégis hamar, mindent elnyelő sebességgel múltak napok, hónapok a boldog pár életében: mily sokat éltek s élveztek e rövid idő alatt!

Az ő boldogságuk hasonló vala a naphoz. Nem két lény, de Isten tudja hány szegény, szerelmet nélkülöző lény sütkérezhetett volna keblök benső melegének sugárzatán!

IV.

(Folytatás.)

Ágnes fiatalkori barátnői közül G... grófnét kedvelé legjobban, vele társalga legtöbbet, vele közlötte szívének eddigelé csekély bajait, szerinte szerencsétlenségeit.

A két nő jellemére nézve nagyon egyezett. Mindkettőnél a költőiség, a hevesebb érzelmek voltak inkább kifejtve. G... grófné ezelőtt három évvel ment férjhez s most Magyarországban lakott Pest közelében. Mikor Ágnes Gyulát szeretni kezdé, barátnője épen Kolozsvárt tartózkodék szülői látogatása végett; látta tehát mint fogamzott s fejlődött végre szerelme boldogsággá.

G... grófné néhány hónappal Ágnes összekelése után érkezett Gerőfalvára, hogy mint aszszonyt lássa azt, kitől mint mátka bucsúzott.

Nagy volt a két fiatal nő öröme; hiszen zsenge koruk álmait valósultaknak látták, mert szerelem boldogítá mindkettőt.

Az első üdvözlések után Gyula magokra hagyá a nőket, mintegy érezve, mi sok mondanivalójuk leszen.

— Végre magunk vagyunk, mondá G... grófné nyugodtan — s örömmel szemlélhetlek, mióta aszszony vagy, még nem is láthattalak. Mily jó színben vagy! — hogy érzed magadat?

— Hogy is kérdezhetsz ilyesmit, egész világon nincs boldogabb lény nálamnál; minden, mit valaha képzelni mertem, valósult. Ha mostani érzelmeimet egybehasonlítom azokkal, melyek mátka koromban buzdíták keblemet, csak most szeretem igazán férjemet. Úgy látszik mintha szerelmem mindennap növekednék, egész éltemet eltölti s legcsekélyebb részletig boldogít. Mennyire sajnálom azon nőket s barátnőimet, kiktől a sors megtagadá mind ennek élvezhetését. Igaz, hogy nekem is sok búbánatomba került, míg elértem azt, mi most boldogít.

— Kétszeresen örvendeztet, hogy így hallak szólani, mert én is érzem s érzettem mindazokat, miket te elmondál. Az én boldogságom mintha nem volna képes megállapodni, mindig derültebbé válik férjem szeretetreméltó viselete által.

— Hidd el, csak ezt szeretném elérni. De én, mintha félteném azt, mit most birok, mintha bensőm azt sugallaná, hogy nem lesz tartós.

— Hogy a szerelem-alkotta boldogság tartós legyen, csak egy fő sajátságot igényel, t. i. hogy valódi szeretet legyen. Ezen esetben nem mulandó, sőt tartós és örökös is lesz; Gyula és te pedig valóban, s így tehát alkalmasint tartósan is szeretitek egymást.

Kis mélázás után Ágnes így szóla:

— Az lehetetlen, hogy a mit most érzek, elenyésszen. Mi volna a szerelem, ha még örökké tartó sem volna; mi az élet, ha e fénypontja délibáb gyanánt mulékony és csalfa volna?

Míg a két nő beszélgetve mulatott, addig Gyula a kertben sétála, vizsgálá az egyes facsoportozatokat, melyeket nem rég ültetének. Az angolkertbe érve, kocsi robogott be ennek kapuján s egyenesen a kastélynak tartva. Fiatal ember űlt a nyitott kis hintó bakján s hajtotta a virgoncz székely négyes fogatot. Megpillantván a háziurat, megáll s leugorván ülőhelyéről, feléje tarta.

— Isten hozott, Béla, mily rég nem láttalak; ritka madár vagy nálunk, — mondá Gyula, jobbját nyujtva az érkezőnek.

— Köszönöm pajtás, csak megvagyok még, bár igen rossz kedvem van, ez oknál fogva kerülöm az emberek társaságát. De hát te hogy érzed magad, mióta Hymen hatalma uralkodik fölötted zsarnokilag.

— Boldog vagyok; hidd el barátom, ki nem házas, azt valódi szerencse még nem környezte. Mit ér az a legényélet, az ember mindent megún, de azt, leghamarébb.

— Kevés idővel ezelőtt pedig egészen más elvek apostola valál; megvallom, nagy változáson mentél keresztül e rövid idő alatt.

— Igazad van, de akkor még nem voltam szerelmes, sem házas; és hidd el, az egyetlen módja annak, hogy eltompult fogalmainkat fölelevenítsük, s még egy szer még pedig valóban fiatalokká váljunk.

— Teljes szívemből fogok örvendeni, ha később, bizonyos idő mulva is ily lelkesedéssel hallak szólani e tárgyról.

— Barátom, tudod, hogy nem vagyok már gyermek, eléggé tapasztaltam már az életben, hogy semmi sem tart örökké. Az első mámor után képesek vagyunk oly módon rendezni életmódunkat, hogy az örökös elégedettség forrásává váljék.

— Szívemből óhajtom mindezt — csakhogy —

— Kérlek, ne okoskodjál tovább e kényes állításokról. Jer velem, hadd mutassalak be nőmnek, azon varázshatalomnak, mely e változást előidézé rajtam.

A nőkkel alig találkozhattak; mert miután egy ideig még beszélgettek volna, Ágnes megmutatá barátnőjének a fényes várlak minden egyes szobáját, termeit s több kényelmesen s ízlésteljesen rendezett helyiségeit. Büszkeséggel s örömtől sugárzó arczczal mutatott és magyarázott mindent s hallgatta G... grófné tetszésteljes felkiáltásait s megjegyzéseit.

A férfiak a tágas folyosók egyikén pillantván az asszonyokat, feléjök tartottak. Gyula bemutatá báró Örkényi Bélát.

— Rég tartózkodik már vidékünkön báró Örkényi? — kérdé Ágnes az érkezőt.

— Úgyszólván, folyvást itt lakom, közelfekvő kis jószágomon.

— Elég nem szép, hogy csak most keres föl bennünket.

— Nem akartam háborgatni látogatásaimmal kegyetek boldogságát, melyről annyi sok szépet hallok a vidék miden lakójától.

— Szokásuk az embereknek, hogy inkább mások mint saját ügyeikkel foglalkoznak mindig — szóla közbe Ágnes.

— Mind a mellett reménylem, ez egyszer csak igazat mond a vidék hirnöke.

— Mindenesetre igazat és sokkal alaposabbat, mint hogy azt ön szives látogatásai megháborítni képesek volnának.

Kis idő mulva a férfiak eltávozván, Ágnes barátnője felé fordult:

— Hogy tetszik neked Örkényi?

— Még nem itélhetek — hisz alig hogy láttam.

— Igazad van; mind a mellett reám visszás s kellemetlen benyomást tett, van arczkifejezésében valami, mi rossz embert sejdíttet velem; vonásain az irígység látszik székelni.

— Ne ítéld el szegényt; te mindig szigorú valál. Ki tudja, talán a legjobb ember, s csak rosszúl alkalmazott elménczsége miatt kellemetlen neked az ő megjelenése.

— Szörnyű hiuságot is árult el megjegyzése, mintha ő mások boldogságát meg tudná zavarni.

— Nekem legalább úgy látszott, mintha azt akarta volna mondani.

Vannak emberek, kik — maguk sem tudjuk megfejteni miért — visszás, kellemetlen benyomást idéznek elő első látásra. Néha rögtönzött ugyan az itélet, de sokszor nagyon is alapos. A nőknek e tekintetben sokkal finomabb tapintatuk van, mint a férfiaknak, ők pillanat alatt többet vesznek észre, mint mi órák közben. Ágnesnek aligha igaza nem volt, midőn Béla irányában ellenszenvét nyilvánítá.

Béla fiatal ember volt még ugyan, de szellemileg nagyon is túlérett. Alig ismerte őt valaki, annyira visszavonultan s magának élt. Mindenki azt tartotta róla, hogy — mint mondani szokás — hamis ember, éles nyelvű; míg maga mindent kerül, mi életmódját zavarhatná, vagy kellemetlen viszonyokba ejthetné.

Most is, alig kereste fel szomszédjait. — Marosi csodálkozott, midőn érkezni látta azt, kiről tudta, hogy kerüli a társas köröket, különösen a nőket. Külsejére nézve alacsony szikár alak, keleti görög arczulattal és színezettel. Mozdulataiban s kifejezésében bizonyos hidegség volt észrevehető, mely részint elfogultsággal részint alattomossággal látszott határos lenni.

Ilyen volt azon egyén, ki először talán, mióta Ágnes férjnél volt,. néhány pillanatnyi rossz kedvet okozott a kedves háziasszonynak, Nem is tanácsos fiatal házasok irányában kétértelmű elménczkedések által akarni fényleni. Azok annyira féltik s őrzik boldogságukat, hogy gyűlölik mindazokat, kik bár gondolattal is meg merészlik támadni kincsöket.

V.

(Egy év.)

G... grófné és báró Örkényi látogatásai, miután mindketten huzamosb ideig tartózkodtak volna a gerőfalvi várkastélyban, megzavarák a fiatal házaspár kellemetes egyforma életmódját.

Ágnes részint örült, hogy barátnőjének elmondhatja sokszorosan mindazokat, mik mostani életviszonyait szépíték, részint örömmel hallgatta, midőn G... grófné keble boldogságát s örömét kitárá előtte.

A női jellem egyik fényoldala azon odaadás, melynél fogva ha boldogok, egészen azok tudnak s akarnak maradni. Az önmegelégedés e páratlan érzelme nálok mindent elnémít, szivesen feledik mindazon eseményeket, melyek talán pillanatra, megzavarhatják örömtől sugárzó létöket; kétszeresen érzik és becsülik a sors azon kedvezményeit, melyek boldogságukat fényesebbé varázsolhatják. E két nő most azon kellemes szakában vala éltének, midőn minden virulni látszott körültök, midőn a lanyha szellő is alig zavará boldogságuk fényét, sima víztükrét. Alig hiheték, hogy vannak — pedig mily számosan, a nagy világon, — kik boldogtalanok, szerencsétlenek.

Egészen más viszony volt Marosi és Örkényi között. Mig amaz mindig csak a jelen gyönyöreiről regélt barátjának, ez által a házasélet dicséretét zengedezve s mintegy felelve azon vádakra, melyek ellene felhozattak: hogy ő mint koros férfi oly fiatal lányt vett nőül, mint Ágnes; addig Örkényi, Tamásként nem szólt ugyan ellene, de mintegy lehetetlenségeket s túlzottakat hallgatta végig mindazokat, melyek előtte elmondattak.

Ágnes, ha nem állíthatjuk is, hogy Örkényit megkedvelte, de legalább megbarátkozott vele annyira, miszerint nem volt kellemetlen hatással kedélyére látása, kivált miután látta, hogy férje szívesen mulat vele.

Távozván a vendégek, ismét a régi kedves egyformaság állott be Ágnes nagy örömére, mert már szinte félteni kezdé Gyulát, hogy másokkal is épen oly kedvesen tudna mulatni, mint vele.

Midőn Béla távozott, Gyula felkéré, hogy látogatását minél többször ismételné; mert — úgymond, — jól esik néha szólani a multakról, megemlékezve mindazokról, mik most már nem léteznek.

Ágnes ezeket hallva, s férje karján haladva fel a lépcsőzeten, kis szünet után, szórakozott arczkifejezéssel e szavakat intézé Gyula felé:

— Miért akarod, hogy Örkényi sokszor eljárjon hozzánk, — azért leginkább, hogy a multakról beszélhess vele? — mostani boldogságod nem elégít ki, már is kedves emlékezetekre van szükséged?

— Ne magyarázd így szavaimat. Nemde, te is szivesen mulattál G... grófnéval, aligha másról volt szó köztetek, mint arról, mit átéltetek.

— De mind az csak mint mostani boldogságom alapja kedves előttem, — csak azért szerettem emlegetni a történteket, mert veled hozának érintkezésbe.

— S ki mondja, hogy én nem ugyanazokat tárgyalám Bélával s neki nem ugyanazokat beszéltem el?

— Örkényit nem tartom oly embernek, ki szivesen hallgatná, midőn mások saját boldogságukat regélik. Ezt kisebbíteni s elménczségei által nevetségessé tenni, hiszem, hogy hajlandóbb.

Béla nem felelvén, nejét termeibe vezeté s fontos dolgok végzését adván okúl — elbúcsuzék.

A meleg forró nyári hónapokat aranyos színezetű őszi napok követék, s ezeket ismét hó-fehérítette csillogó téli tájkép váltotta fel.

A természet egymást felváltó jelenetei nem idéztek elő semmi lényeges változást Gyula és Ágnes életfolyamában. Csergedező patakhoz hasonlíta ez, melynek tükre annyira sima, vize annyira tiszta, hogy fenekén látszik a fehérre mosott fövény, míg csendes s minden vadság nélküli folyása nem képes megtörni, magával sodorni a partjait diszítő nefelejts-szálakat.

S mégis voltak pillanatok, melyek vihart jelentő felhőcsoportként tanyáztak a szerelem tiszta láthatárán. Ágnes annyira boldog volt, hogy sokszor akaratlanul is, keblét félelmes érzés fogta el, mintha lehetetlennek hinné, hogy ez örökké tartson,

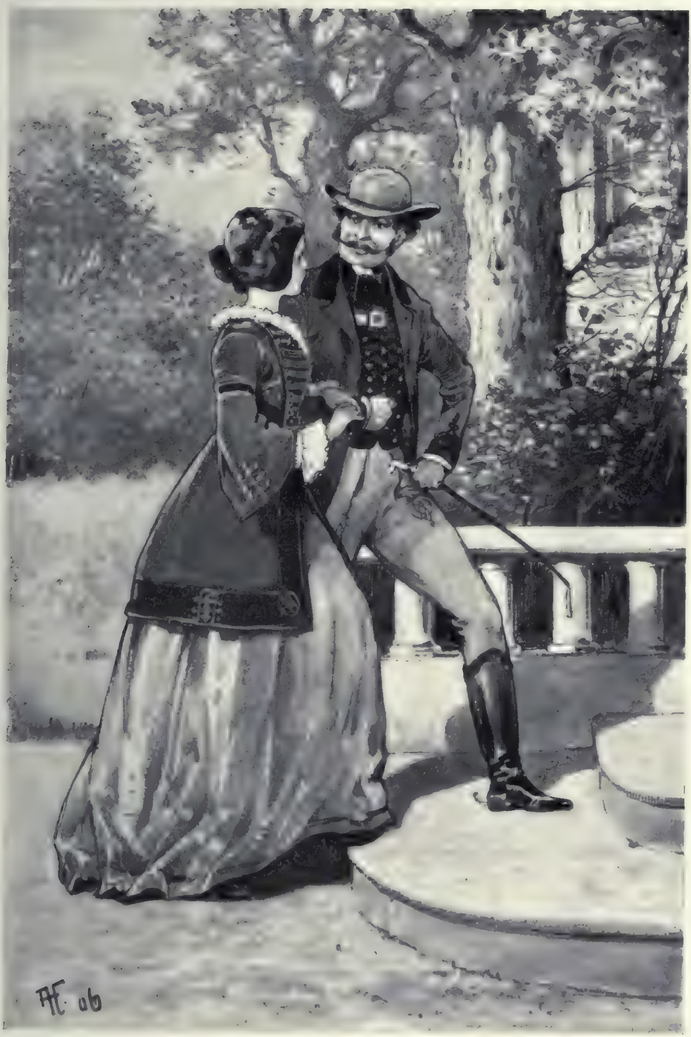

— *Mostani boldogságod nem elégít ki?*

Podmaniczky: Az alföldi vadászok tanyája. 31. lap.

mintha rémkép környezné belvilágát, mely megsemmisítni s megzavarni készül mostani lelki nyugalmát s boldogságát.

De nincs is a világon érző kebel, mely bármi csordultig legyen is az örömérzet legbensőbb öntudatával telve, egyszersmind aggasztó érzelmek is ne támadnának benne, midőn a mindenhatóság jótéteményei előtt leborulva, mintegy magába kénytelen szállani.

Ágnesnél e búskomor érzelmek a tiszta, valódi boldogságban gyökereztek-e vagy előérzelmek alkonyaként vetettek néha kétes világot sugárzó arczára s keble legbensőbb titkos életére? ezt a következmény mutatja meg.

VI.

(S még néhány hónap.)

Mintha virányos rétről kopár tarlóra lépnék, oly lehangolt keblem, midőn elmondani készülök mindazt, mi annyira megváltoztathatá a gerőfalvi várlak belsejét, nehány hónap lefolyta alatt. Mintegy kényteleníttetünk elhinni, hogy az emberek nem érdemesek a boldogságra, ha sokszor taglalgatva egyesek elégületlenségét, visszagondolunk s átvizsgáljuk ennek kútforrásait s első indokait.

Azt tartják közönségesen, hogy az emberi természet minden hét évben változik.

Mennyi szerencsétlenség, bú-bánat szűnnék meg, ha ez valóban úgy volna.

Hány nő nem zengene hálát az égnek, ha csak hét év mulva változott volna is férje természete?

S viszont hány férj volna elégedett, ha nejeik — mert nincs tökéletesség e világon — hét év hosszú sora alatt ugyanazok, azaz épen oly kedvesek és szerelmesek maradtak volna!

Hogy Marosi jellemében s viseletében változás történjék, nem volt szükség évek hosszú sorára. Alig másfél éve, hogy boldogságát egész kiterjedésében élvezte, s már is nem épen kellemes reményekkel kecsegtető átmenet volt észrevehető lényében.

Magába vonulttá s nem ritkán rossz kedvűvé lett; szokottnál és szükségesnél többet foglalkodott jószágai igazgatásával, tisztei korholásával; ezen ürügy alatt nem ritkán hosszabb időre távozott hazulról, ez által elmulasztván a szerető férj — magában tekintve ugyan csekély s mégis oly sokat jelentő — házias kötelességeit.

Marosi viselete s kedélye, ez által egész jelleme nem változott ugyan rögtön, de mégis nagyon észrevehetőleg az idegen szemlélő előtt. Mintha egy év elég volt volna arra, hogy kimerítse mind azon szíves hódolatot, melyet tanusítanunk kell örökké, ha örökké akarunk szerettetni.

Nem annyira feledni látszott Ágnest, mint irányában bizonyos kimért, hideg modort adni magaviseletének.

A szerelmes emberből szerető lesz, a szeretőből nem ritkán férj. Ha szerető- és férjnek megmarad, akkor megfelel hivatásának; ha csak férj marad s nem szerető többé, akkor vége az élet költőiségének. — Ez utolsó kedélyállapotban volt Gyula; szerető férjből csakhamar — mert mi egy év a szerelmek történetében? — okoskodóvá, s ezt alig elérve, unatkozottá, türelmetlenné lőn.

E változás oka egyrészről Marosi jellemében kereshető. Nem lévén már fiatal ember, örömmel karolta föl azon érzelmeket, melyeket Ágnes ébresztett keblében. Ujjászülöttnek érezte létét, fiatalnak lelkét, érzelmeit; de mind e szépet megőrizni, megtartani s mennyire lehet, szebbé, virulóbbá alkotni — arra az élet által kissé elfásult lelke s fogalmai nem voltak többé képesek. Csakhamar áldozatnak tartotta azt, mi tulajdonképen nem más, mint szives kötelesség; terhesnek azt, mit szerető szív örömmel teljesít, nevetségesnek s túlzottnak mindazon költőiségből eredő kaczérkodásokat, melyekben a szerelem legbecsesebb fűszere rejlik.

Más részről pedig úgy látszott, mintha láthatatlan hatalom őrködött volna fölötte, mely a rossznak szerepét vállalván fel, mintegy erővel sodorja az elégedetlenség örvényébe.

A nők általán véve több ítélőtehetséggel birnak szív dolgában mint a férfiak; férjük és szeretőjük irányában pedig alig van gondolat, mely kikerülhetné figyelmöket.

Ágnes első pillanattól fogva érezte Gyula hidegülését, s ennek következtében változó viseletét mindenre nézve; de ő annyira szerette férjét, hogy nem volt képes valósággá átvarázsolni mindazt, mit talán csak félelmes rémképként látott álmaiban lebegni, képzelőtehetsége folytán.

Ha oly hibát követett volna el Gyula, mely méltán neheztelést vonhatott maga után s melyet csekély kifakadás után annál gyengédebb engesztelés követhet vala: Ágnes bizonyosan nem szenvedne annyit, mint jelen helyzetében. — Férje hanyaglásai sokkal csekélyebbek voltak, hogysem azokért neheztelni kellett volna s mégis annyira alaposak s gyakoriak, hogy azokat feledni vagy elnézni, a lehetetlenségek közé tartozott.

Ágnes érezte, hogy férje vétkezik, s mégsem volt elég erős azt megnevezni.

Ezen örökös izgatottság s azon vágy, hogy mennyire csak lehetséges igéző viselete által visszafoglalhassa s ujra birtokába keríthesse azon kincset, melyet fogyni érzett, igen veszedelmes hatást gyakoroltak jellemére.

Sokszor búskomor s elégedetlen volt a még nem rég oly víg Ágnes; kedélye víg perczeiben is heves, nyughatatlan volt némileg, mintha kénytelen volt volna elhitetni magával, hogy nincs panasza, hogy keble érzeményei derültek.

Mind a mellett, hogy Ágnes jelleme egyik fővonását hevesség képezte, mégis jósága zsarnokilag uralkodott minden többi érzelmén. Nemcsak hogy szavakban is alig éreztette férjével viseletének fokozatos, reá nézve szomorú változását, de még gondolatban s keble magányos tünődései közepett is alig merte vádolni azt, kit szeretett s azt hitte, hogy ő vétkezik talán ellene s idézi elé e változást.

*

Hónapokig tartott már e lassanként bomlása a szép viszonynak. Marosi kimért viselete mindinkább ridegebb lőn, szives, kedélyes pillanatai mind ritkábbak. Külsejére nézve is — a szokott csinosságot nem annyira egyszerű, mint rendetlen viselet váltá föl.

Midőn ezt mondom, talán sokat vádolhatnának mintha a külsőségek embere volnék. Korántsem, de tapasztalás nyomán meg vagyok győződve, hogy sok tekintetben, bizonyosan az embereknek külsőségekben, tisztaság vagy fesztelen odaadás, csinosság vagy ízléstelen tulterheltségben tükrödzik belviláguk.

Gerőfalván minden megtartotta a régi fényt s rend képét; csak maga Marosi látszott lelkileg s némileg testileg is rommá válni mindezek közepett. Ő mindinkább visszavonult, alig kereste föl az emberek társaságát, az egyetlen, ki meghivását elfogadva rendesen látogatá Gerőfalvát, Örkényi volt. Ágnest e látogatások nem igen zavarták életmódjában, mert alig látta férje barátját, minek nagyon örvendett; mert a gyakori vendéget, mind a mellett, hogy kifogás nélküli volt magaviselete, sehogysem tudta megkedvelni.

VII.

(Házasság és boldogság.)

Az 1852-diki év egyik tiszta nyári estéjén lovász fiú ügetett Marosi kastélyának udvarába. Kis, nyirottsörényű hegyi ponyn ülve, arab fajtájú szürke paripát vezetett, mely büszkén, mintegy öntudattal látszott hordani a derekát diszítő női nyeregszerszámot.

A szürke paripa helyes oknál fogva büszke, mert alig állapodott meg a folyosók lépcsőzete előtt s úrnője Ágnes a termekből kilépve haladott lefelé, míg inasa a fel- s leszállást könnyítő deszkaállványt állítá kedves lova mellé.

— Hát a gróf nem nyergeltetett? kérdé a fiúhoz fordulva, ki fabábuként meredten ült kis zömök lován.

— Ő nagysága azt mondá, hogy ma nem fog lovagolni, elment vadászni a hegyekbe.

Ágnes vonásait e szavak után a szomorúság s lehangoltság kifejezése borítá el.

— Vadászni kell ismét, — folytatá mintegy magában szólva. — Mióta igéri már, hogy gyakrabban s többet fog velem lenni, de igéretét mindeddig nem váltotta be. Azt mondja, szeret; de ha szeretne még, ugyan miért késnék annyira megörvendeztetni lelkemet ily csekélységek által.

Alig ült nyeregben s lova mintha előre tudta volna úrnője akaratát, lépést indult ki a kapun, s a dombon lefelé a virágos kert vas rostélyzatának. Tullépvén ezen, Ágnes felébredett mélázásából, s talán indulatosabbban és rosszabb kedvben mint máskor, vágtatva indult s haladott végig az angolkerten.

Mintha e pillanatban azt sugalta volna neki a féltékenység mindeneken átható s mindeneken uralkodó hatalma, hogy ne szokott utján haladjon, hanem változtassa meg büszke lova futamodását, s keresse föl férjét ott, hol közönségesen mulatni szokott s hova őt kisérni nem engedi. Min alapult az egyszerre támadt gyanú, azt megmagyarázni még most sem tudjuk, kivált miután Ágnes tiszta keblében győzött a bizalom angyala s nem engede tért rémképei ijesztő hatalmának.

Még alig két éve, hogy Ágnes átlépve a szűziesség sokat igérő határain, mint nő valóban élni kezdett; s már is panaszt rebegtek szép ajkai, már is voltak pillanatok élete folyamán, midőn az indulatosság s rossz kedv eltorzíták kellemdús arczát, s megmérgezték — habár csak pillanatokra is — tiszta, jóság-derítette jellemét.

Pedig ha van lény a világon, kinek örök szerelmet s abból eredő boldogságot mertünk volna jósolni, bizonyosan Ágnes — mint azon választottak egyike — tündöklött volna a szépnem koszorújában.

Szépség, gazdagság, műveltség, szerelem, szóval minden egyesült, hogy édenné varázsolják élete napjait. S mégis e kiejtett néhány szava arra mutat, hogy mostani viszonyai s életmódját korántsem tartja édennek.

Az életben azon szomorú tapasztalást teszszük ismét egyszer, hogy nem mind arany, a mi fénylik.

*

Mi volt oka annak, hogy Ágnes grófné elégedettlennek és szerencsétlennek tartá magát akkor s azon viszonyok között, melyek mindmegannyi látszólagos tényezői voltak boldogságának?

Ennek oka egyedül férje megváltozott viseletében rejlett, mely szerint ő, a tapasztalt világfi, házaskörét rendezte s Ágnest mint asszonyt s nejét nézte.

Legtöbb boldogtalan házasságnak indoka, a férfiakban kereshető. Ők, kiknél a hatalom és erő van, kiknek feladatuk a fiatal lánykát az életbe vezetni, részint restségből vagy önzésből, vagy végre — mert indulataikat fékezni s a legfőbb boldogságot áldozatokkal megvásárolni nem bírják s megrontják és semmisítik azon viszonyt, mely eleinte a szerelem s annak sokoldalú gyönyörei által széppé varázsoltatik; de valóban szép csak akkor marad, ha azokat ügyesen tudjuk élvezni.

A házasság olyan mint szép kép, melynek legfényesebb s művészileg becses részei csak akkor szemlélhetők, ha azokat a nap sugárinak jó irányzata tünteti elő.

A kép a nő, a napsugár a férfi, ennek viselete alkothatja leginkább széppé, magasztossá s kellemdussá a szerelem álmainak tüneményeit. Az ő feladata a szeretőt nejévé, nejét pedig asszonynyá varázsolni át.

Nincs az életben élvezet, mely több áldozatot igényel, mint épen a szerelem élve. De ki nem érzi magát képesnek ezen erőfeszítésre, az ne is követelje a mindenhatóságtól, hogy a szerelem s annak tartós gyönyörei derítsék élete pályáját.

Marosi legnagyobbb hibát akkor követett el, mikor alig nehány hónapot töltve nejével, életmódját úgy rendezé, mintha már évek óta élt volna Ágnes grófnéval.

Azt szokták mondani, nem jó az asszonyt elkényeztetni.

Ezt más nem mondhatja, mint az, ki már első pillanattól fogva, mintegy azon előérzet által vezéreltetik, hogy nem fogja mindig egyenlően szeretni nejét és szeretettel bánni vele. Mintegy előre készül már azon meggondolatlan viseletre, melyet majd akkor akar követni, mikor megkezdi unni azt, kit most szeretni vél.

Vél, mondom, mert azt, kiről csak föltehetjük is, hogy egykor nem fogjuk úgy szeretni, mint szeretjük azon pillanatban, melyben oltárhoz vezetjük, azt valóban nem szeretjük; az csak szerelmi mámor, mely mulandó, mint a délibáb.

Marosi elhatározta, hogy örökké falun fog élni.

Miért? mert ő már eleget utazott, s most csöndesen kiván élni.

Követelte, hogy neje gazdálkodással foglalkozzék, mert attól tartott, hogy Ágnes megunhatná magát s akkor mitevő leend?

Napja úgy volt felosztva, hogy lehetőleg legkevesebbet legyen nejével; azt tartván, nem jó az asszonnyal sokat lenni, ebből ha más nem is, de lelki kimerültség következik.

Nem szerette, ha a házhoz vendégek jártak, ez őt életmódjában zavarta; unta is mindazon szomszédokat, Bélát kivéve, kik hozzájárhattak volna.

Mindezek igen szép és üdvös gondolatok, eszmék s élettervek, de csak akkor s azon esetben valának alkalmazhatók, ha Ágnes ugyanazon lelki állapotban volt volna, melybe Marosi sülyedett oly rövid idő alatt.

Ágnes nem szeretett falun lenni mindig, mert mióta élt, alig volt atyja falusi lakának határain túl. — Látni kivánt s tanulni.

Nem is mutatott nagy kedvet a ház csekély gondjaival bibelődni, mikor Thalberg egy szerzeménye, vagy valamelyik világhirű író munkájával foglalkodhaték.

Ő is úgy volt szoktatva, hogy napja minden órája bizonyos teendőknek vala szentelve; de azt épen nem kedvelte, hogy férje szinte neheztelt, ha többször kereste föl s kivánt lenni vele, mint ő akarta.

Férjét mindenek fölött, s azon költőiséggel szerette, mely egyedüli alapja a valódi szerelemnek. De tekintve Marosi életmódját s eszméit, nem csuda, ha a szegény Ágnes emberek társaságába vágyódott néha, kik lelkét a változékonyság kellemével földeríthették legalább az egyformaság okozta búskomorságból.

Pedig mily könnyű boldogítani asszonyt, ki igazán szeret bennünket. Csekélységek, engedmények, melyek életünkön hajszálnyit is alig változtatnak, óriási örömöt s megelégedést képesek előidézni.

Ha Marosi igazán szerette volna Ágnest, észreveheté, hogy tervei s eszméi nem egyeznek meg Ágnes élénk jellemével; észreveheté, hogy más eszmék, inkább a szívhez szóló s lelkét foglalkodtató vezetésre, s irányra volna szüksége, érezheté vala, hogy vulkánt igyekszik elnyomni, melynek kitörése kettős hatalmú leend egykor.

Gyenge biztosíték az, mikor annyira megfeszítjük az ívet, hogy elpattanván az, önérzelmünk felé szegzi mérges nyilait.

VIII.

(Két szív.)

Azok után itélve, miket az utolsó két fejezetben mondottunk, sokan azt fogják talán hinni, hogy Ágnest boldogítani bármi férfira nézve is a legnehezebb feladatok egyike lett volna. Ő könnyelmű, változékony jellemű, mulatságra vágyónak látszik, ki bár hol otthonosbnak érezte volna magát, mint elvonult családi körben.

Azonban a nőnem e legkedvesebb egyikének dicséretére legyen mondva, hogy mindazok, kik ezt föltételezik, hibáznak s ferdén fogják fel Ágnes jellemét.

A női jellem már magában véve nagyobb élénkséget s lelki erőt tud kifejteni, mint a férfiaké.

Ezt más nemzet mint a magyar, alig képes megitélni. — Mi a régóta divatozó özvegyi jognál fogva, sokszor tapasztaltuk, hogy az özvegyek könynyen s rövid idő alatt keresztülvitték mindazon terveket, melyeket férjeik hosszú életfolyama alatt sem tudtak végrehajtani.

A női jellem olyan mint a pezsgő bor, ereje hamar fejlő s mintegy elragadni látszik mindazt, mi forrását netán akadályozza. S mégis épen ezen ereje s pezsgése miatt, nemde, a borok legkedvesbike a pezsgő?

A női jellem hasonlít a zsenge fűszálhoz, mely vigyázatlanúl érintve megtörik és semmisültnek gondolható; holott egy éjjeli harmat frissebbé s erősebbé varázsolhatja azt, mint valaha volt.

Szóval a nők ránk férfiakra nézve, — azt vélem — a föld legdrágább kincse. Nélkülöznünk őket nem lehet, valódi boldogságot csak általok élvezünk.

De mint minden, mi nagy gyönyört idézhet elé, úgy a női jellem is megkivánja, hogy állása kiváltságos s a bánásmód rendkívül gyöngéd s figyelmes legyen, mely által magunkévá akarjuk őt tenni, vagy érzelmét, szerelmét örökre birhatni.

Leginkább hibázunk akkor, midőn azt véljük, hogy valamely fiatal lányka úgy képes felfogni s azon szempontból szeretni az életet, melyből mi már jártasak s talán némileg unatkozottak felfogjuk s kedveljük azt.

Hibázunk továbbá, midőn föltételezzük ugyan a legnagyobb érettséget s meggondoltságot, s mégis a nővel gyermekként bánunk, mintha egészen a mi felfogásunk szerint volna köteles alája vetni magát akaratunknak, szeszélyeinknek. E vétségünk pedig azon féltékenységből származik, melylyel a legtöbb férfi őrzi hatalmát, s azon félelemből, mely a papucskormány örökké előttünk lebegő s ijesztő rémképével rettegteti lelkünket.

Gyula, Ágnes irányában mindkét tekintetben hibázott. Eleinte maga is alig hivé, hogy szerelme csak mámor s nem valódi, alapos érzelem, míg későbben, miután önmaga megváltozott, alig birta felfogni, hogy azon általa behozott s jónak tartott életmód nejének is kellemes ne lehessen, Az ő felfogása szerint át kellett volna a szép Ágnesnek látnia azt, hogy férjhez mentével a mézeshetek elmulván, egészen más kötelességek nehezkedtek gyönge vállaira, mint míg szűzekként lebegtek a képzeletek szép honában.

Azon imént említett kötelességek, Marosi szerint, leginkább amaz alárendeltetésben összpontosultak volna, mely által a szív minden kitörése leigázva, mindent szépnek s jónak talált volna Ágnes, mit Gyula prózaikus fogalmai szépnek s jónak találtak.

Mennél tovább tudjuk a költőiséget s annak kellemdús kifolyásait fentartani nők irányában, annái továbbra van biztosítva boldogságunk s földi édenünk.

Későbben, mikor már Ágnes annyi bátorságra vergődött, hogy szólni mert férjének, kinek hideg, kimért viselete nem ritkán félelemmel árasztá el víg lelkét — kérve őt erre vagy arra, mi más, melegebb, derítőbb irányt adhatott volna életpályájoknak, Gyula csak azért sem engedett, mert az ő tapasztalása szerint a nők nagyon veszedelmes lények, kiknek, ha engedünk, akaratlanul is papucshősökké válunk.

Vannak, kik nem tudnak szakasztani rózsát a nélkül, hogy tövis ne sértse ujjaikat, s ismét mások, kik eléggé ügyesek megfosztani egész bokrot virányától, s kezeik mentek minden sebtől, s nem szorulnak gyógyító balzsamra.

A különbség e két szív között az volt: Ágnes szerette Gyulát annyira, hogy nemcsak képes lesz vala boldogíttatni általa, de önszerelmének is annyi melege s ereje volt, hogy örömöt s kellemet áraszthatott volna férjének életkörébe is.

Gyula szerelme pedig csak egyoldalú volt, szerettetni Ágnes által, arra képes volt, azaz örömmel türte, hogy őt boldogítsa. — Szívében hiányzott azon szikra, mely azt kétszeresen adja vissza, mit másoktól kapunk ajándékul.

Ágnes a költőiség egész erejével s azon öntudattal szeretett, hogy képes boldogítni azt, kit szeret.

Gyula szerette Ágnest, mert hiúság vezérlette s érezteté vele, mily rendkívüli benyomást tett ő azon lényre. Szerelme elmult akkor, mikor valóban fejlődnie kellett volna.

Ha e két képet egybeillesztjük, úgy fogjuk találni, hogy az élénk tűzzel, lélekkel szerető Ágnesnek mily veszélyes volt állása férje irányában, ki feledve azon gyönyöröket, melyek előőreiül tekinthetők tulajdonkép a mézes heteknek, feledve, hogy érző szív s nem kőszobor az, kivel összefűzte a sors, a házaséletből mérsékleti s bölcsészeti tanszéket alakított.

Egyedüli hallgatója, ki megsértve legszentebb érzelmeiben, eltiport virágként, kénytelen volt e leczkéknek martyrjává lenni, a szép Ágnes volt.

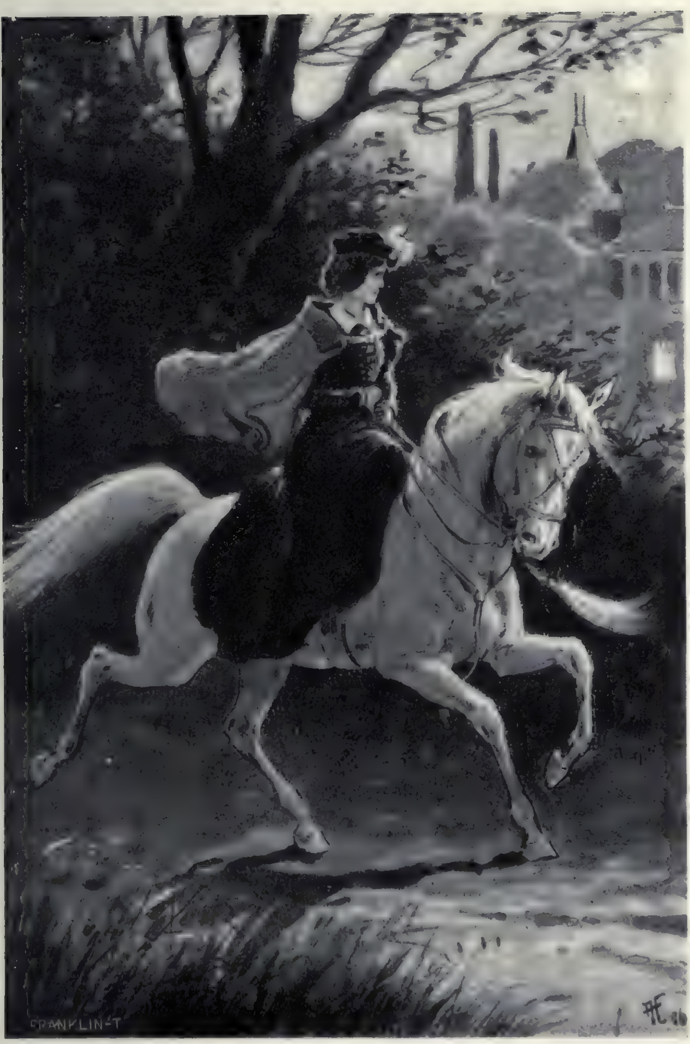

Már késő este volt . . .

Podmaniczky: Az alföldi vadászok tanyája. 51. lap

IX.

(Holdvilágos esték.)

Alig van veszedelmesebb valami a szerelmes, vagy más oknál fogva búskomor lelkületekre nézve a holdvilágnál.

Rendkívül nagy vonzó erővel bir, s világa annyira kétes, hogy a körülöttünk levő tárgyakat sokszor egészen más alakban tünteti elénk, mint a milyeneknek napvilágnál szoktuk látni.

Nemcsak a tárgyaknak más külalakot, de gondolatjárásunknak is más irányt képes adni. Elragad és mégis elbusít. Túlszárnyalva az élet közönséges képén, képzelőtehetségünk holdvilágnál kettőzött hatású s oly képeket s viszonyokat alkot, melyeket ha más világításnál gondolnánk át, aligha annyira kiáltók s feltünő színezetüek volnának.

Ily állapotban volt Ágnes, midőn végigvágtatva az angolkerten, kiért a szabad vad természetbe. Lelke sirt, fájdalmas érzelmek szorongaták szívét, szerelme feljajdult s valami kimondhatatlan, első pillanatban a kívánságok még kétes körében lebegő lelki gyógyszer után vágyódott.

A holdvilág megtette hatását, mert más világba átvarázslá a szomorú nőt; körülötte minden óriási alakot, ezüst fénye, búskomor színt öltött. Természetes, hogy lelke érzeményei is ugyanazon irányban s fokozatban szomorúbbak s aggasztóbbak lőnek.

Mi után vágyódott Ágnes?

Melegen érző kebel, forrón szerető szív után. Ő még annyira szerette férjét, hogy első pillanatban alig birá felfogni a lassankénti hanyagolás-okozta hiányt; önmagát vádolva akarta csillapítani túlcsapongó érzelmeit.

Valahányszor önmagunkat vádoljuk, mindig kétszeres szigorral s figyelemmel kisérjük a felhozott vádpontokat.

Ezt téve Ágnes, csakhamar azon eredménye volt e szoros vizsgálatnak, hogy ő nem oka annak, ha nem jól érzi magát, ha nem boldog s megelégedett, de sőt egyedüli férjének hideg viselete okozá minden fájdalmát.

Gyulára nézve e következtetés s öntudat nagyon veszedelmes volt, mert ezen pillanattól fogva neje irányában nem úgy állott mint eddig. Nem engedni, nem örvendeztetni volt most már kötelessége, Ágnes felfogása szerint; hanem jóvá tenni a hibát s más részről bocsánatot vívni ki az elkövetett vétségekért, lőn feladata.

A mit néhány nappal, sőt mondhatnók, órával ezelőtt könnyű volt volna elérni, az a mostani pillanattól fogva Marosira nézve nehezen elérhetővé lett. Pedig ő mit sem gondolt nejével s annak — szerinte csak ábrándos s még a leányi nevelés szomorú utómaradványaiúl tekintendő — követeléseivel. Bizonyos elbizottsággal ásta alá önnyugalmát, s ölte meg boldogságát.

Míg ő a hegyek között járt s kerülgette Ágnest, félve attól, hogy kénytelen lesz kisérni őt, most már reá nézve untató kirándulásiban; addig neje, nemcsak délczeg paripájának futamodása, hanem képzelőtehetsége és szíve fájdalmai által is elragadva, mindinkább távozott tőle, a csalódások veszedelmes árjain.

Már késő este volt, midőn Ágnes grófné visszaérkezett a kastélyba.

Tekintve szíve érzeményeit, könnyen képzelhető, hogy épen nem vidor kedvben szállott le fehér lováról, melynek jutalmul darab nádmézet nyujtván, haladott fel a lépcsökön s az előcsarnokon keresztül termeibe.

Kicsinyded sőt gyermekes jellemvonás volt volna, ha Ágnes férjére, minthogy őt ez egyszer sétalovaglásában elkisérni elmulasztá, csak legkevésbé is neheztel vala. Felhoztuk e tényt csak azért, mert két év óta ez volt azon veszedelmes pillanatok elseje, melyben Ágnes valóban érezte, hogy boldogtalan, hogy szíve elégületlen, hogy csalódott. Érezte pedig azért, mert e kicsiny, reája nézve kellemetlen esemény szikraként szerepelt, felgyujtandó a már hónapok óta felhalmozott gyúanyagot.

Átöltözködvén, a nélkül hogy tudakozódott volna férje után, mit máskor nem mulasztott volna el, kis írószobájába ment.

E szent hely felséges volt.

Nagy, ívalakú ajtó vezetett belsejébe, ezzel szemközt hasonló alakú ablak, melynek tarka üvegtáblái kétes fényt vetettek az elvonultság e menhelyére.

Falai, régi divat szerint, egészen tölgyfával vonvák be, metszvényei ezen az örökséggel daczoló faszőnyegeknek s néhány ó-ízlés szerint faragott szobor s állvány volt egyedüli díszök.

A gótfaragványú butorok duzzadó párnái sötétkék selyemből készítvék, ugyanazon szövetből redőzvék az ajtó s ablak gazdagon aláhulló függönyei.

Az ablak közelében álló iróasztalt, ügyesen rendezett s nagy gonddal ápolt folyó növényzet keríti. A rajta látszólagos rendetlenségben szétszórt számtalan ízlésteljes csekély holmik, első pillanatra már hirdetni látszottak úrnőjük szépségét, kezeinek deliségét s kedves lágy fogását.

A szoba másik szegletét hamuszín márvány-kandalló bronzöntvényeivel, s egy fölötte felnyuló, egészen a szoba födeléig érő tükör diszíté s élénkíté.

E hely felé irányzá lépteit Ágnes, magányt keresve. Érzette, hogy lelke hullámzása inkább kívánja a kis szobát, hol minden közel van körülöttünk, mint a nagy termeket. Ezekben szemünk elől mintegy eltűnik a láthatár s az félelmes homályba kénytelen tekinteni akkor, mikor csak ismerős és szeretett tárgyakat óhajt látni.

Nincs türelmesebb a papirlapnál. Bármit írunk reá, az nem neheztel, s mi még ennél is jobb, nem szólal meg, nem pirongat.

Ágnes is csak habozott első pillanatban, vajjon naplójának megsugja-e érzeményeit, vagy barátnőjének írja meg azokat, sűrű, tömött sorokban, tanácsot kérendő tőle: mitevő legyen, felfogása szerint, boldogtalanságának közepette?

Annyira szokatlan s új volt lelkében a szerencsétlenség és bú, hogy alig talált kifejezésekre, szóval leírni azt, mit érzett még nem volt képes. Lelke még annyira tiszta s romlatlan volt, hogy neheztelni, annyival inkább haragra gyúlni nem tudott volna.

Tollát félretevé, mélázni kezdett s összehasonlítá azt, mit remélt, mit ideig élvezett, azzal, mit elért s mi most birtokában van. Hogy Gyulára nézve ezen összehasonlítás épen nem volt kedvező, bizton állíthatjuk.

Szerencséjére, ha fel akarta volna ugyan használni vagy felfogni azt — nagyon kegyelmes biró-szék elébe kerül vala még ez egyszer. Ágnes hosszasan gondolkodván, mitevő legyen s mi által változtassa meg férje viseletét, azon végeredményre jutott, hogy legjobb lesz Gyula irányában egyideig bondirozni, a mikor észrevevén majd férje, hogy elégületlen, sietni fog hibáját jóvátenni.

E részben női előérzete nagyon jó útra vezette Ágnest. Mert legtöbb nő — bármily szép legyen is — kétszeresen az, ha bondiroz. Kis vihar után pedig mily kellemdús az uj béke s annak számtalan csekély örömei!

Hiszem, hogy valamely szép nő ily ártatlan cselt használva hőn szerető férj iránybáan, sokat elérhet; sikerült-e az Gyula irányában, a jövő megmutatja.

X.

(Szerelmed elásott kincs.)

Ágnes gondolatokba merülten ült még mindig, szíve érzeményei eleven színekkel festék lelke elébe mindazon rég nem tapasztalt élveket, melyeknek birtokába jutand kis neheztelés következtében kötött béke után. Remélte, hogy bizton czélt érend.

Mélázása közt halk kopogás hallatszott ajtaján, csak miután ez kétszer, háromszor ismételteték, rezzent fel mintegy álomból, s hangoztatá e szót «szabad!» — Különös, örömtől sugárzó arczkifejezéssel mondá azt; mert mit régóta nem élvezett, férje látogatását hitte s reménylette lehetségesnek. Mennyire illett volna ez mostani terveihez, mennyire szebb színt öltöttek volna szeretett reményei!

Férje helyett komornyikja lépett be, jelentvén, hogy készen várja a thea a grófnét.

E csalódás következtében kedve még inkább elhagyta s terveihez illő rossz hangulatban indult a nagyobb termek egyike felé.

Belépvén, Gyulát már ott találta, ki karszékben ülve ujságlapokat olvasgatott.

— Jó estét, — monda férje felé indulva, mert minden erőlködés daczára sem birt felhagyni szives szokásaival.

— Jó estvét! volt Gyula felelete.

Ha történetesen ez este kissé szívesebb s derültebb volt volna férje viselete, talán mindent el bir felejteni s felhagyva terveivel, szokott kedves modora által igyekszik őt felmelegítni.

Sikerül-e? azért nem kezeskedhetünk.

Most azonban férjének nagyon is mérsékelt felelete mintegy eszébe juttatá s fölelevenité nagyszerű terveit, s Ágnes hideg maradt és szótlan.

Thea készítés alatt Marosi eldobván a lapokat, e szókra fakadt:

— Szörnyűség, mily üresek e hírlapok, alig lehet megtudni belőlük valamit, mi történik a világban?

— Kívánsz-e theát? kezdé Ágnes.

— Nem bánom, ha adsz egy csészével, ma sokat jártam a hegyek között, jól fog esni.

— Tapasztaltam, hogy hosszú sétát tevél, mert ismét magam valék kénytelen lovagolni.

— Igaz! — elfelejtettem, hogy megigértem, miszerint elkisérlek.

— Szokásod szerint.

— Remélem, nem neheztelsz, — tudod nem szeretek nőkkel lovagolni.

— Annyira megszoktam már, hogy most nem is tűnik fel többé, ha kérésem mellőztetik.

— Már ismét ábrándos gondolatok izgatják képzelő tehetségedet; azt kivánod, hogy a mézeshetek örökké tartanának.

— S miért ne óhajtanám ezt, több jogom van arra, mint bárkinek. Azok oly rövid ideig tartók voltak nálunk, hogy alig birok visszaemlékezni ama szép pillanatokra.

— Az asszony asszony marad örökké!

E szavak Marosi egyik legkedvesebb mondása valának, ezek által mintegy véget vete minden vitának, s megszabadítá lelkét minden ingerlékenységétől. Ágnes érezvén, hogy thea előtt nem birván megingatni férje végtelen hidegvérűségét, nem fog czélt érni, tehát szót sem felelt. Reménylette, hogy talán később kedvezőbb alkalom nyilik tervei kivitelére.

Alig lőn vége a theázásnak, Gyula ismét ujságolvasáshoz fogott. Ezt látva neje, akaratlanul is e szavakkal fordult feléje:

— Azt mondád imént, üresek a hirlapok s mégis ujból buvárkodni kezdesz azokban.

— Már annyira megszoktam thea után az ujságolvasást, hogy mást alig tudnék tenni.

Ezt mondja ő akkor, mikor az én társaságomban van, gondolá Ágnes. Velem mulatni, beszélgetni, arról már úgy látszik, fogalma is alig van. Szeretném tudni, vajjon minden férj viselete ily hamar változó-e mint Gyuláé. Ha ez úgy van, akkor a mi szerelmünk valóban nem egyéb, mint pazarlása a szebb s nemesebb érzelmeknek. Mi szépen világlik még most is a hold ezüst fénye, kis sétát tehetnénk, ha férjem úgy akarná, vagyis inkább ha nem restelne velem lenni; lehetetlen, hogy ő még szeressen.

Ágnes munkát véve kezébe, a gazdagon világított előcsarnok pamlagainak egyikére ült, remélvén, hogy férje fölkeresendi talán.

A női természet egyik legkitünőbb s kedvesebb jellemvonása az örökké tartó remény. A mely nő igazán szeret, sokat tűr, sokat szenved szerelme tárgyától; de azért nem csügged. Hiszi, hogy mindez csak múló fergeteg, melyet annál derültebb, fényesebb nap váltand fel.

Ebből következtethetni azt, hogy mindazon nők, kiket férjök szívtelen bánásmódja taszított a hűtlenség örvényébe, sokkal kicsapongóbbak, mint azok, kik mintegy kiszámítás következtében lésznek hűtlenekké. E ferde ellnetét azon indulatosság-okozta ingerlékenységből magyarázható, melynél fogva oly nő, ki férjétől sokat és sokáig szenvedett, mintegy elveszté a szerelem iránti hitét, nem képes többé felfogni szerelmét, — miért? mert néha e szent érzelem nem vette jutalmát, sőt még elismerésre sem talált.

Az érzelmek ez elsőbbik faja volt az, mely Ágnest még fentartá, lelkesíté. A nők csekélységek után itélik meg a férfiakat. Ebben tökéletesen igazuk van; nejeinket csekélységekben kezdjük elhanyagolni, a miből tökéletes feledség fejlődik.

Így most Ágnes is csekélységre, de még is szerinte nagy fődologra nézve csalódott reményeiben; mert Gyula még egy ideig olvasgatván, szundikálni kezdett.

Ujból felébredvén, elment aludni, alig kívánt jó éjt nejének; alig, hogy megemlékezett arról, kinek élete, minden eszméje s gondolata körülötte s vele foglalkodtak.

Ágnes ülve maradt. Keble háborgott ugyan, de még nem volt érett arra, hogy kitörjön. Mintegy magához intézte e szavakat: azon szokástól, hogy thea után hirlapot olvasson, — oh! attól megválni nem tud; de miért hagyott fel már is ama másik, reám nézve kedves szokásával, hogy este lefekvés előtt csók által könnyítse az elválás perczeit.

Vannak emberek, kik a veszélyt csak akkor veszik észre, midőn az már oly nagyszerű alakot öltött magára, hogy azzal megvívni, vagy azt megtörni már nincs hatalmukban.

Gyulának már régtől fogva tartó gondatlan — mondhatni szívtelen viselete azt bizonyítja, hogy ő épen azok közé tartozik. Valamely szivtelen, hidegen gondolkodó nő, az ő oldalánál a legszerencsésebbek egyike lett volna, míg Ágnes boldogtalan lőn. Lett pedig azzá azon tiszta szerelménél fogva, mely — bármi bántó volt is férje viselete — szívéből még mind nem veszett ki.

*

Ugyanazon évi szeptember hó utolsó napjainak egyikén, eleven tűz lobogott a Marosi nagy termét diszítő kandallóban.

A fák levelei sárgulni s hullani kezdének, a természet gyászolni készült s csak néha látszott fölelevenülni a nap sugárai által, mielőtt egészen elhalna s gyászlepelt öltene.

Ehhez hasonlíta Ágnes lelkülete is; körülményeiben mi sem változott, oly szomorúak s dermedtek maradtak azok, mint a milyeknek láttuk mikor utolszor találkozánk vele regényes várlakában. Ő nem tartozott azon lények közé, kik mindamellett, hogy elevenek s eszélyesek, elég tetterőt birnak kifejteni azok ellenében, kik nyomasztó hatást gyakorolnak vagy idéznek elő irányukban. Nyugodtan szenvedett és remélt; vígsága, élénksége mindinkább fogyni kezdett, néhány búskomor, gondteljes óra, napokra vala képes fölemészteni belaggodalmait, csillapítani fájdalmát.

A kandalló előtt ült férjével, mindketten szótlanul egymás mellett.

Ágnes szorgalmasan hímzett, mintegy észre sem látszott venni, hogy valaki van mellette.

Gyula lábánál heverő karcsú növésű fehér agarat simogatott, s ezt megúnva, a parázst eleveníté s hosszu szárú török pipára gyujtott, különös ügyességgel irányozván a kandalló felé az egyes felhődarabokhoz hasonló füstgombolyokat.

Mintha az unalom angyala lebegett volna e nemrég még oly víg s derült kedélyű lények fölött, nem pedig a szerelemé, épen oly jellemű kifejezés bélyegzé arczaikat. Azonban meg kell vallani, hogy Ágnes képén a bú és szomorúság inkább észre volt vehető mint az unottság. A világon sokkal több férfi unatkozik mint nő. Ezek csekélységek által képesek magoknak időtöltést eléidézni s eleven helyzetöknek foglalkodást szerezni.

Az általános csendet egy belépő inas szakasztá félbe, ki szót sem szólva, a közel levő asztalra csomó hirlapot s leveleket tett le. Alig vette észre Gyula s fölkelt, megnézendő, mi ujdonságot vagy hírt hoztak a most érkeztek. A leveleket átfutván, ezek egyikét Ágnesnek nyujtá és mondá:

— Úgy látszik anyád írása.

— Igazad van.

Ágnes elolvasá s az előtte levő csinos kis asztalkára tevé a levelet; mire Gyula neje felé fordulván, kérdezé:

— Mit ír anyád, hogy van?

— Egészséges, semmi baja, minek annál is inkább örvendek, mert múlt levelében szokott betegségét emlegetve panaszkodott. Nagy tervei vannak, — a jövő telet Pesten szándékszik tölteni, tavaszkor pedig a külföld fürdőhelyei valamelyikébe készül utazni.

— E terveinek nagyon örvendek, mert esetleg az enyimekkel összevágók.

— Hogy érted azt?

— Az volna kívánságom, hogy te most ősszel mennél föl Pestre, s töltenéd ott a telet. Tavaszkor majd utánad megyek s akkor együtt mehetünk, még azt magam sem tudom hová.

Gyula e szava után Ágnes szomorú s gondolkodóvá lőn, néma maradt s alig figyelt a mondottakra. Férje egyideig várván, vajjon fog-e nyilatkozni, kérdé:

— Nos, mit mondasz? helyben hagyod-e javaslatomat?

— Helyben hagyom-e? arra nincs szükség, mert e csakugyan azt fogod tenni, mit legjobbnak vélsz. Az egészre csak azt mondhatom, hogy reám nézve szomorú, mert mutatja, miszerint már épen nem szeretsz, miután képes vagy eltávolítani magadtól s nélkülem élni.

— Előre tudtam, hogy ez lesz válaszod.

— Ha tudtad, miért is hoztad elő.

— Mert reméltem, hogy később magad is átlátod, miszerint igazam van. Anyáddal lehetvén, azt hittem, hogy szívesebben hagyod el majd a falusi magányt.

— Az anyámat nagyon szeretem, de ezen érzelem nem eléggé hatalmas feledtetni velem szerelmedet.

— Hányszor ismételtem már, hogy szeretlek, csak a te képzelő tehetséged tölti el lényedet rémképekkel.

— Szerelmed reám nézve csak rövid ideig létezett, — ha az most is rejlik még kebledben, reám nézve mégis elásott kincs, s gyönyört nem teremt többé. Ha helyettem e termekben márványszobor járna, hiszem hogy inkább simulnál ahhoz, mint hozzám.

— Az a sok regényolvasás egészen elferdíti a nők eszméit, ők mindig a képzelődések országában járnak; holott a földön s annak közönséges viszonyai között kellene élniök.

— Ha gyakrabban mulatnál körömben, nem olvasnék annyit s fogalmaim talán egészen mások volnának.

— Ha mindig együtt volnánk, megunnál.

— Ugy itélünk másokról, a mint magunk érezünk. Szerelmes nővel vitázni, kivált ha tudjuk, hogy nincs egészen igazunk — bajos dolog.

Marosi felfogván e mondat valóságát, elhallgatott, más alkalomra halasztván tervei létesítését. Ágnes örült, hogy férje nem folytatá e cserebeszédet, mert már ingerültté s indulatossá kezde válni az iránt, kihez szerelmet s neheztelést egyaránt érzett.

XI.

(Vallomások.)

Alig van az élet különféle szinezetű viszonyai között egy is, mely kellemetlenebb, dermesztőbb és szerencsétlenebb jelenetekkel volna egybekötve, mint a bomladozó házaspár hullámos életfolyama. Mert vagy mindakét fél unatkozott, s akkor mintegy nem mervén bevallani egymás irányában gyöngeségeiket, lealacsonyulva teremtnek oly jeleneteket, melyek a békét lehetlenné tevén, lehető tökéletes szétválásra nyujtanak reményt.

Vagy, mi még ennél majdnem szomorúbb, csak az egyik fél a hibás s ront minden szépet s kedvest, mit előidézni képes egymás közelében élő két szerető szív.

Ront pedig sokszor akaratlanúl, ítélet s jellem hiánya miatt. Ilyenkor azon rész, mely nem vétkes, érzi leginkább súlyát e hibás viseletnek, ha melegen érző, tűrni igyekszik, miglen végre kifáradván nem birja többé ellene vétkeit sem feledni, vagy ha lehetne is jóvá tenni.

Marosi viszonya neje irányában, ez utolsóhoz hasonlíta.

Hibás egyedül a férj volt, ki nem birta felfogni neje szerelmét, jellemét, viszonyait. Ágnes — ha ugyan vétkeseknek merné valaki bélyegezni érzelmeit, csak annyiban hibázott, mennyiben szerfölött szeretett, mennyiben férje szívétől mindazt követelte, mi az ő keblében létezék. Valósultaknak akarta látni fiatal kora költői álmait.

Tekintve az emberi természetet, különösen pedig Ágnes jellemét, ezt épen nem hibának, sőt ellenkezőleg erénynek, természeti érzelemnek fogjuk találni.

A női nevelés egyik legfőbb kiegészítő része azon szűk határok közé szorított fogalmak s nézetek a szerelemről, melyek által a szív érzeményeit elnyomni s bizonyos czélszerű útra vinni igyekszünk.

A szerelmet, mint vétket állítjuk a fiatal nők elébe, mert szeretni csak azt szabad, ki férjük. Ez tökéletesen igaz s ha jól összevágók a jellemek, mindenesetre a lehető boldogság tetőpontja.

Szegény Ágnesnek is meg vala engedve végre, hogy szeressen, mert Marosi oly férfi volt, ki tekintve bármely oldalról, férjnek valónak látszott.

S mily szerencsés volt Ágnes, mert legalább az, kit szerelme tárgyáúl kitűztek, valóban azzá is lőn. Talán csak azért mert első volt, ki a fiatal lánykának udvarolt, vagy mert valóban feltalálta Gyulában azt, mit szíve s jelleme álmodott, de bizonyos, hogy Marosit megszerette.

Szerette pedig szíve egész erejével, szüzességével s bizonyára nem neki tulajdonítható vétkül, ha mind azt, mit remélt, férjében nem találta fel, t. i. a hő, tartós szerelmet, megadást.

Föltalálta volna pedig férjében akkor, ha ez nem az ész, hanem a szív útján akarta volna vezetni nejét, ha átlátta volna, hogy egészen más követelésekkel lép föl az először szerető szív, a fiatal erőtől pezsgő lény, mint a tapasztalás s élet által megérlelt s már kissé túlérni akaró jellem.

*

Az utolsó fejezetben leírt, kissé hevesebb jeleneteket követő hat hét épen nem hatott vidítólag az Ágnes és férje közt létező viszonyra.

Minél ridegebb és szomorúbb lett az ősz, annál ridegebbé, szomorúbbá vált a szép várkastély belseje. A folytonos kisebb viták, melyeket Ágnes túlpezsgő jelleme s Gyulának mintegy erőltetett nyugalma s okoskodásai támasztának, végre bizonyos félelmes csendet, levertséget idéztek elő, mely sötét fellegekként sötétíté a szerelem egét. Mi eredménye lőn e szomorú viszonynak, legjobban megítélhetjük e levélből, melyet Ágnes legjobb barátnőjének. G... grófnénak írt.

Gerőfalva, Nov. 10. 1852.

«Azt írod utolsó leveledben, hogy nem vagy megelégedve kedélyem mostani állapotával; egy idő óta egészen mások hozzád intézett soraim, bizonyos tartózkodás, fesz, ha nem is épen hidegség vonúl keresztül minden mondatomon; szóval, hiszed, hogy szívemet valami bántja, mit neked elpanaszolni eddigelé nem mertem.

Mennyiben legyen igaz e sejtelmed, azt csak én foghatom fel, ki érzem szívem fájdalmait, ki érzem szerencsétlenségem egész súlyát. Vétkes, fölötte vétkesnek tartom magamat, hogy csak most fordulok hozzád vallomásommal, panaszimmal. Te, ki szerelmed egész valóját érzed, és élvezed annak boldogító hatását, talán már régen segíthettél volna rajtam, jó szíved s kedélyes jellemed tanácsai által. Nincs senki, férjemet kivéve — ha ugyan ő fel birta volna fogni, mindazt mit érzek, ki jobban tudná náladnál, mennyire szeretem Gyulát. Emlékszel-e azon kedves órákra, melyekben elmondottuk egymásnak boldogságunkat, örömeinket, reményeinket, szerelmünket. Akkor nemcsak a barátság, nemcsak viszonyaink s korunk fűztek egybe, hanem, mi ennél sokkal becsesebb, kettős szerelmünk élvei, titkai.

Mi nagy különbség létezik most kettőnk sorsa között. A te boldogságod napról-napra fejlődik, mind szebbé s virulóbbá lesz, az enyém elveszett, többé nem létezik.

Egy éve már, hogy roskadozni kezd szerelmem fényesen felépült csarnoka. Ha kevés szóba tudnám foglalni mindazt, mit szenvedtem s éreztem ez utolsó évben, azt kellene mondanom, hogy Gyula megúnta szerelmemet s ez által egész lényemet.

Hogy férj neheztel azért, ha nem szerettetik eléggé, azt mindig hihetém; de hogy férj túlszerelmet hibáztasson nejében s azt szándékosan el akarja nyomni, lehetségesnek nem tartám soha.

Pedig férjem egész viselete s modora egy év óta ezt látszik bizonyítani.

Féltékeny soha sem volt, pedig bárki mit mondjon — ki valóban szeret, az mindenek fölött félti e kincsét. Ő nemcsak, hogy szerelmemet nem féltette, de nála fokonkint enyészett mindazon kedvesség és szeretetreméltóság, melyet első időkben nyilvánított irántam, s mely nélkül az én felfogásom szerint, valódi szerelemalkotta boldogság nem létezik.

Én látván veszni kincsemet, érezvén már-már közelgő balszerencsémet, mindent megtettem, mit szívem sugalt, hogy eltávoztassam e rémképeket s támogassam ingadozó édenemet.

Mind hiába! minél többet követeltem, minél inkább éreztetém vele fájdalmamat, annál hidegebb lőn viselete.

Mégis szomorú sors, ha első szerelmünk élő lény helyett kőszoborral találkozik, ha mindazt, mit érezünk mások iránt, ezek felfogni nem tudják, ha örökös éjszaki szél fonnyasztja és szigorítja a szerelem gyenge növényzetét.

Férjem soha sem volt elégedettebb, mióta szerelme tűnni látszik, mint az utolsó időben, midőn egymás mellett ugyan, de nem egymás közelében éltünk. Kiki azt tette, mit jónak tartott s egyik alig gondolt a másikkal.

Azt mondom, inkább ne éljek, mintsem így éljünk. Csak akkor lehetek boldog, ha szeretek s viszontszerelem által lesz derültté kebelem. Hogy gépként tengődjem, arra nem vagyok képes, de nem is érdemlettem e csapást a sorstól, ki képes lettem volna s vagyok is feláldozni mindent férjem boldogságáért, kinek egyedüli feladata volt nejévé lenni annak, ki szeretni tanított.

Gyulánál rögeszmévé vált, hogy távoznom kell köréből egyidőre. Mennyit küzködtem e terv ellen, minden eredmény nélkül. Ő azt hiszi, hogy a szórakozás jót fog tenni, hogy a lármás nagy világ közepett jobban meg fogom kedvelni a falusi csendes magányt.

Mindez kétszeresen szomorít, mert egyrészről azt látszik bizonyítani, hogy Gyulának az ő házi köre nem tetszik, s hogy azt távollétem által akarja kellemesbé varázsolni. — Látszik, hogy többé nem szeret.

Valahányszor ezeket említem, mindig neheztel, mert az ő szavai szerint szerelme irántam nem ingadoz, s mindezt csak azért kívánja s teszi, mert hiszi, hogy egyedül ez úton biztosítható boldogságom. Reméli, hogy tulzóan ábrándos eszméim az élet prózája által kissé le fognak hangoltatni, s hogy később a mostani természetelleni ingerültséget nyugalom s a házi viszonyoknak észszerű felfogása fogja követni.

Végre elfogyván minden erőm, engedtem s most ellenszegülés nélkül azt fogom cselekedni, mit ő kiván. Vétkesnek nem tartom magamat s nyugodtan várom, mit hoz a jövendő; meglehet, hogy sokszor hibáztam, de ha ezt tettem, mindannyiszor férjem iránti szeretetem volt irányadóm. Vezérelve ez érzelem által, hibássá válhatunk — vétkessé soha!

Házunknál most inkább, mint bármikor, halotti csend uralkodik; nyugalom nem létezik, mert keblem s egész idegzetem annyira izgatott, hogy alig birok csak pillanatra is csillapodni.

Látogatásokat nem fogadunk el; Örkényi Bélán kívül alig volt valaki nálunk hónapok óta. Már többször nyilvánítám előtted e fiatal ember iránti ellenszenvemet, s mind ez ideig nem tudtam megbarátkozni sem külsejével sem modorával. Csodálom, hogy tud férjem e kellemetlen emberrel oly örömest társalogni, — kívüle más valakit alig tűr körében.

Ha Gyula tervei meg nem változnak, rövid idő mulva Pestre indulok, hol jelenleg édes anyám van. Útközben nálad kivánok pihenni néhány napot, — mások boldogságának látása enyhíteni fogja némileg lelkem szomorú állapotát. *Ágnes.»*

E sorok élénk szinnel rajzolják elénk Ágnes szomorú lelki állapotát, s mutatják, mint lett rövid idő alatt szerencsétlen az, ki annyira megérdemlette volna, hogy örökös boldogság környezze.

Még csak azt említjük meg, hogy Marosi engedvén neje kérelmének legalább részben, elhatározta hogy Ágnest a fővárosba kisérendi, honnan rövid mulatás után visszatérend erdei magányába.

XII.

(Találkozás.)

Az ősz legszomorúbb szakában vagyunk.

Hosszas esőzések a földet mélyen áthatották. Ritka köd lepi el a láthatárt s nem engedi, hogy szemünk a messze távolban keressen nyug- s élvpontot.

Ily időben, ha hon a magányban mulatunk, akaratlanul is búskomorság lepi meg keblünket, mert minden szomorú, minden lehangolt körülöttünk. Természetes, hogy belvilágunk is arra lesz késztetve a külbehatások által.

E szomorú őszi napok egyikén, a termékeny békési lapályt keresztülmetsző országúton, nagy utazó-hintót látunk lassan előbbre mozogni. A befogott erős öt ló alig bir léptetve haladni, annyira feneketlen és barátságos volt a jó búzaföld alkotta sár.

Ez azon esetek egyike, midőn mintegy sajnálkozva tekint a gazdagra a szegény juhász, kinek egész vagyona erős s kihízott isten-lovában összpontosul. Ő hordoztatva hű kisérője által fölkeresi a mezsgyét, föl az árkok partjait, s mitsem gondolva a feneketlen úttal, fütyörészve ballag odább, míg közelében az utas, alig észrevehető kínos módon halad gazdag pompás lovain s kényelmes hintajában, s irígykedve tekint a juhászbundás atyafira, ki tovább ballag s elér még aznap oda, hova az ötlovas fogat minden ereje s büszkesége daczára el nem juthat.

A hintó belsejében Marosi ült nejével, a szép Ágnessel. Ki a magyarországi, napokig tartó őszi utazás fáradalmait ismeri, s még azt is tudja, mily viszony létezik e két lény között, nem fog csodálkozni, ha nemigen víg kedélyben találkozunk régi ismerőseinkkel.

Mindkettő kezében könyv volt, s csak néha-néha, mikor az út már feneketlennek látszott, vetettek ki a szabadba egy-egy pillantást, imához hasonlót, minél hamarabbi szabadulhatásért e kínos s úntató állapotjokból.

A lapályon nagy nehezen keresztülhaladván a hintó, megállapodott, mert a fáradt lovaknak szükségök volt pihenésre. Addig is az inas leszállván különösen e czélra készült fával kezdé szabadítani a kerekeket a ragadós sártól, hogy az amúgy is felette nehéz járművet néhány mázsával könnyebbítse.

A bennülők, leeresztvén a hintó üvegtábláit, a vidéket nézték, ha csakugyan vidéknek nevezhető oly végetlen lapály, mely e pillanatban még csak a délibáb tündéries jelenetei által sem varázsoltathatott széppé, minthogy a hűvös szél még a természet képzelő tehetségét is megdermeszté.

— Bárki mit mondjon — szólala meg Ágnes, — mégis csak szebb ország az a miénk, legalább útaink jók, járhatunk, kelhetünk tetszésünk szerint.

Kopár hegyeink s erdőségeink pedig most is szebb képet alkotnak, mint e végtelen fekete lapály.

— Igazad van, csak azt sajnálom, hogy szép hegyeink mögött nett terjed e jó barna termékeny lapály, mert akkor szép vidék s jó búza is volna: mindkettő nagy előny.

— Gazdasági szempontból meglehet, hogy ez hasznosabb ország, de hogy Erdély terméketlen hegyláncza ennél sokkal kellemesb, az bizonyos. Azt vélem, ki most itt lakik, mintegy elzárt, elszigeteltnek érezheti magát, mert legjobb akarata mellett sem mozdulhat ki helyéből.

— Ne hidd azt; itt is épen oly mozgékonyak az emberek, mint nálunk; mert mindezt megszokják, s alig veszik észre a feneketlen utakat.

— De halld csak, mi hang üti meg fülemet, mintha kiáltásokat s tömérdek eb ugatását hallanám innen jobb felől.

Ágnest e szavai után félelem lepte meg, mert azonnal akkor hirhedt rablók, s gyilkolási esetek izgaták fel képzelő tehetségét, — szerencséjére alig néhány percz mulva, egészen más természetű kép nyilt meg szemei előtt.

A közel fekvő kis ültetvényből, tán megérdemlette az erdő nevet, egész csoport fehérveres tarka kopó rohant ki egyszerre, nyílsebességgel hajtván az épen most felfogott friss nyomot. Alig értek a karcsú gyors ebek a szabadba, a lovasok kezdének kibontakozni a sűrűségből. Huszonnégyen lehettek körülbelül, mind zöld egyenruhában, zömök, virgoncz vadász lovakon. Nem tekintve sem árkot,

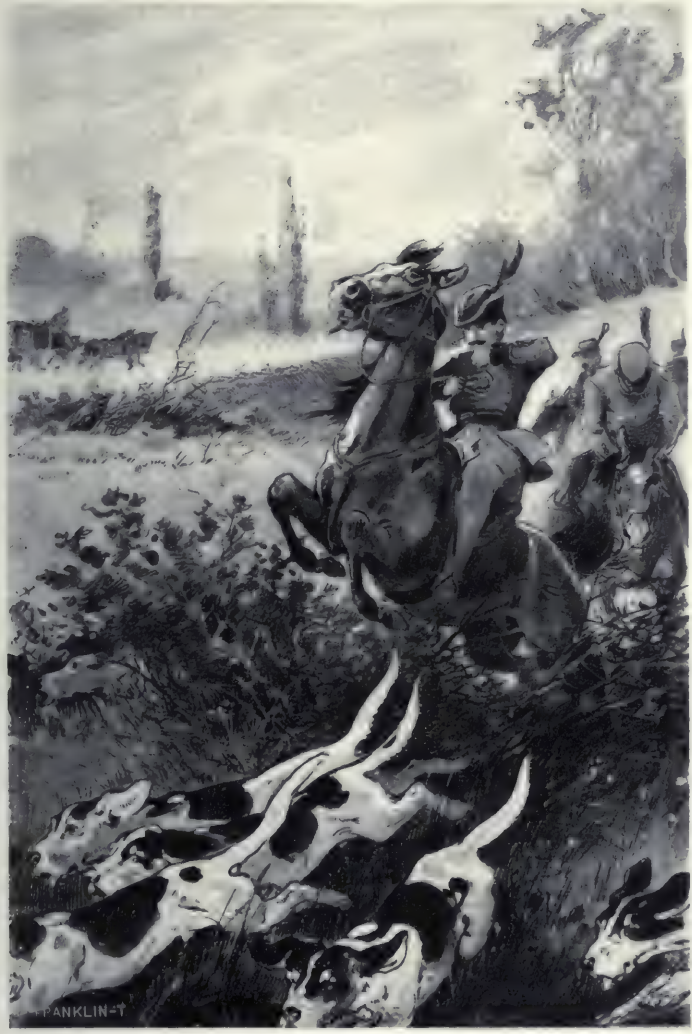

Nem tekintve sem árkot, sem bokrot . . . .

Podmaniczky : Az alföldi vadászok tanyája. 72. lap.

sem bokrot, sem sövényt, követték a lármás csapatot.

— Nem messze lehetünk az alföldi vadászok tanyájától — mondá Marosi — mert tudtommal e vidéken őket kivéve, senki sem tart angol kopókat.

— Mondhatom, meglepő kép, — szóla közbe Ágnes, kis mélázás után, — itt kétszeresen az, e végtelen pusztaságon. Nézd csak, egyenesen felénk tartanak.

— Lovaik a mély földben pompásan haladnak; alig marad el három, négy közülök, a többi mind együtt tart. Lássuk csak, most neki mennek annak a sörvényes ároknak.

— Csak baja ne essék valamelyiknek, mert ha jól látom, nem igen keskeny azon árok.

— Ha erről sokat gondolnánk, soha sem vadászhatnánk. Ne féltsd őket. Nézd csak, mint bukkannak egymásután keresztül a sövényen. Egy pillanat műve, s mind keresztül érték a nagynak látszó akadályon. — Ilyenkor a szenvedély ragadja el inkább az embert, mint a bátorság.

A vadászat egyenesen Marosiék felé tartott s valóban kellemes és élénk képet alkotott. Kellemest, mert életet varázsolt elénk ott, hol minden holtnak látszék; élénket, mert annyi állat volt sürge mozgásban, annyi torok feszültségben, hogy az űzött vadat elérhessék.

Még egy ideig a hintó felé tartván a vadászat, egyszerre jobbra fordult s néhány percz mulva alig volt látható a rögtönzött jelenet s újra mély csend uralkodott. Csak koronként vala hallható egy-egy hangvisítás a ködborította láthatár mögül.

Utasaink elindulának, siettek a mint épen lehetett, mert egy közel fekvő csárdát akartak elérni még aznap. — Alig haladának negyed órát, a bakon ülő inas az ablakhoz kopogtatván, kezével jobbra mutatott. Kitekintvén a szabadba, látszott, miként a vadásztársaság, mely azalatt messze terjedő kört lovagolt át, ismét az országút felé tartott. Sokkal érdekesebb volt ez újból közelgő jelenet, mintsem az oly vadásznak — milyen Marosi volt, legfőbb fokra ne csigázza figyelmét.

Megállapodást parancsolván, feszült figyelemmel nézte, mint jő közelebb s közelebb a vad roham. Az ebek még mind fáradhatlanul hajtottak, de a lovasok fölött felhőként emelkedett a már-már tikkadni kezdő lovak kigőzölgése.

Az országútat e helyen, mint mindenütt honunkban, hol az utak járhatlanok, két széles árok kőríté, nehogy az, ki kénytelen végig vergődni rajta, a feneketlenségeket kikerülhesse. Az út felé tartván, most már majdnem egyenes vonalban a vadászok, Marosi mindinkább nyugtalanabb lőn, s így szóla:

— Meglátjuk, hogy menekülnek keresztül e két hatalmas árkon, mert hosszas vadászat után, fáradt lovakkal, ez kétszeresen veszedelmes akadály.

A kutyák az árok szélén megállapodtak s nyomot vesztve, keresték azt ide s tova futkosva. Mire azonban a nagyobb távolságban követő lovas csapat elérte volna őket, kiugrasztották az árok medréből a még meglehetős erővel iramló nyulat. Ez, az országúton keresztül baktatván, mennyire csak ereje engedé, azon igyekezett, hogy veszélyes üzőinek szemei elől mihamarabb eltünjön.

Azon pillanatban, midőn a falka a vadat kiugrasztotta, a lovasok mintegy gépileg egyszerre hatalmas «Shee ho»-t hangoztatván, elragadtatva a szép siker által, neki rohantak a felette magas s meredek felhányású ároknak. Legnagyobb része szerencsésen keresztülugratott, néhányan oldalt kerestek csapást, melyen tikkadt lovaikkal átvergődhetnének. — Az egyik vadásznak lova azonban különösen nagy s merész ugrást tett, s leérvén a magasságból a sáros útra, megsikamlott s oldalt elbukott. A többiek alig véve észre pajtásuk balsorsát, tovább vágtatának. A ló félig az alatta fekvő vadászra nehézkedett, s első pillanatban nem volt képes fölkelni alkalmatlan s veszélyes fekhelyéről. Meglátván ezt Marosi, azonnal előre küldé inasát, hogy a szerencsétlen baján segítsen, mennyire csak tőle kitelhetik.

Mire az inas oda ért, mert csak pár száz lépés volt a közelgő hintó és bukott vadász között, már talpon volt mind a ló, mind tulajdonosa. Az elsőbbik megsértette egyik lábát, hogy alig birt lépést haladni, az utóbbiknak pedig a homlokán ejtett seb vérzése, egész arczát elborítá.

— Ide küldött uram, ki maga is ide siet, hogy szolgáljak nagyságodnak, — szólítá meg az inas a vérbe borult vadászt.

— Köszönöm, barátom, fogja meg csak lovamat, majd megtörlöm sebemet s bekötöm kendőmmel.

— De hogyan is lovagolhatnak ily időben s ilyen helyeken oly sebesen. Jó az isten, mert csak egyiköknek lett baja, nem csodálnám, ha vagy három kitörte volna a nyakát.

A vadász nem igen ügyelt az inas okoskodásaira, hanem mint lehetett, bekötvén sebeit, lova kantárszárát megfogva haladott a hintó felé.

— Most menjünk, hadd köszönjem meg uradnak hozzám való szivességét.

A nagy zavarban el is felejté a lovas megkérdeni, hogy ki ült a hintóban, kivel hozta össze a szent-huberti balsors, — hanem a hintó nyitott ablaka elé állott s csak akkor vevé észre, hogy annak belsejében nő is foglal helyet — meghajtván magát, így szóla:

— Bocsánatot, hogy ily szomorú s rendetlen állapotban bátorkodom megjelenni nagysád előtt, de nem akartam elmulasztani köszönetet mondani a rögtöni segélyért. — E szavakat mondván, nézte csak meg közelebbről a hintó belsejében ülőket, s annyira meghökkent, hogy alig volt képes eltitkolni zavarodását.

— Talán rosszúl érzi magát? — kérdé Marosi.

— Épen nem, — csak csodálkozás fogott el, megvallom, mert épen Kolozsvárt a székesegyház rostélyzatánál állottam, mikor gr. Marosi Gyula esketése történt Dévai Ágnes bárónővel, kikkel — ha nem csalódom — most szerencsés balsorsom összehozott. Én gróf Zendy Kálmán vagyok, ki akkor kevés ideig Erdélyben mulattam.

— Kétszeresen örvendek, hogy az, kinek segíteni akartunk csak — mert hála az égnek, nem volt segélyre szükség — régi ismerőseim egyike, kivel ha jól emlékszem, Nápolyban többször találkozánk a követségi palotában.

— Úgy van, most ugyan egészen más szinezetű, de sokkal kedélyesebb találkozásunk, mert reméllem, hogy a grófné s férje ily késő este, rossz utakon s veszedelmes rablókkal telt vidéken nem fog tovább utazni, hanem tanyánkon meghálnak, mely e helytől alig van negyed óra járásnyira.

— Azt vélem, jobb lesz, ha férjem nem fogadja el a gróf úr szives ajánlatát, mert sok alkalmatlanságot szerezhetnénk az uraknak.

— Korántsem, sőt inkább mi, a régi magyar szokás szerint nagy örömmel fogadjuk a férfi látogatásokat, s lelkesedéssel női vendéget. Hogy pedig a grófné mindenkép meg legyen nyugtatva, bátor vagyok előre is megmondani, hogy már ez idén is több nő tisztelte meg jelenlétével szerény tanyánkat.

— Ha nyiltan biztosít, hogy nem leszünk terhökre, elfogadom ön meghivását, — mondá Marosi.

— Nemcsak hogy nem alkalmatlanok; de már előre is rendelkezésére adom istállómat: mert remélem, hogy pár napot a vadászat kellemes időtöltésének fog szentelni.

— Már ezt alig fogadhatom el, mert sietünk Pestre.

— Épen nem sietünk oly nagyon, — szóla a grófné; — ezt csak azért vagyok bátor említeni, mert tudom, hogy férjem fő mulatságai közé tartozik a vadászat.

— Annál jobb, mert így legalább bizton reméljük, hogy néhány napot nálunk fog tölteni.

*

E cserebeszéd után, Kálmán sánta lovát az inasnak adván által, a bakra ült, hogy kalauz szerepét vállalván, biztos kikötőbe vezesse a fáradt utasokat.

XIII.

(Az alföldi vadászok tanyája.)

Mielőtt történetem elbeszélésében tovább haladnék, meg kell állapodnom pár pillanatra, hogy leírjam röviden azon helyet, hova utasaink vetődtek. A békési vizmentes s legtermékenyebb lapály szivét képző nagy pusztás birtok közepett fekszik az alföldi vadászok tanyája. Emeletes, középnagyságú épület, uj schweizi modorban készült nyájas külsejű s tekintetű. Ha először közeledünk e pusztaságok közepett elrejtett csendes lak felé, alig képzelhető, hogy falai között s körül annyi lény cseng bong, mulat a legnagyobb egyetértésben, barátságban.

Maga a főépület több kisebb szobára van osztva, melyek mindegyikében két szent Hubert-lovag lakik. Ezeken kivül van nagyszerű étterem s még nagyobb mulatóterem, melyben tágas, élénk tüzű kandalló körül foglalnak helyet a mulatók, pihenők esti órákban.

Ha a ház tetején épült erkélyre megyünk, valóban meglepő kép tárul fel szemeink előtt.

A tanyát környező, sürű növényzetű akáczerdő, azontúl néhány rendesen mívelt kert, a fákkal szegélyzett gazdasági épületek s a vadászok legfőbb kincsének, lovaiknak pihenő helyei, a messzeterjedő istállók, képezik a tájkép elejét s legélénkebb részét. A távolabb eső, nagy szorgalommal mívelt ültetvények s az egész pusztát bekerítő magas akáczsövények mintegy foglalványát képezik az alattok elterülő kis világnak. E foglalványon túl terjed, mintegy ködhomályba burkoltan a mérhetlen lapály, melynek itt-ott kibukkanó tornyai, majorai, ültetvényei kölcsönöznek némi változékonyságot a tengerhez hasonló végtelenségnek. A még e vidéken létező roppant terjedelmű ős gyepek friss zöldje, mintegy ugyanannyi nagyszerű smaragdszinű tavat varázsol a jól művelt lapály láthatárára, s e látvány legmélyebben fekvő diszítményét képezi.

Sokat jártam s éltem az alföldön, de csak mióta többször mulattam e messzelátón, győződtem meg arról, hogy e végtelen, s unalmasnak látszó lapály is képes szép tájképet varázsolni szemeink elé.

Oka ennek részint azon szerencsés pont, melyen a tanya fekszik, mert körülötte terjed az alföld legmíveltebb része, másrészről azon majorság, melyről lenézve néhány ezernyi hold síkföld alig észrevehető hiányt képeznek; az egymástól mértföldnyire fekvő majorok s falvak pedig összeszorultaknak, szomszédoknak látszanak lenni.

A messzelátón kitűzött lobogó azt jelenti, hogy a vadászok együtt vannak és szívesen fogadnak el vendéget. A ház tetejének másik oldalán levő vészharang, a nem ritkán sürű ködbe burkolt lapályban, elkésett s eltévedt vadászoknak útbaigazítója, megmentője.

A házat környező erdőcske, melynek legsürűbb részében van a kopófalkák lakháza, kellemetes sétányt képez, s az azon túl terjedő s mintegy az angolkert közepét elfoglaló futópálya a vadászok mulatóhelye, mert itt egész nap lát az ember uj lovakat érkezni, indulni, próbálni vagy idomítani. A milyen meglepő az ujonnan érkezőre nézve e nagy pusztaság közepett e csinos s kellemetes környékű vadászlak, ép oly csodálkozást gerjesztő, sőt mondhatnám nálunk a maga nemében egyetlen — annak belélete.

Délig mindenki kis szobájában mulat s írás vagy olvasással foglalkozik, mignem megkondul a reggelihez hivó harang. Alig hangzottak el utolsó kongásai, az egyes kis hálószobákból kilépnek a lakók és sietnek az étterem felé, hol összegyülvén, többnyire szótlanul végzik az emberi test fentartására annyira szükséges kötelességöket.

Óra eltelte után, megszólal a vadászmester sípja, s e hang hallatára mindenki elhagyja helyét s elkészülve lóra ül. Néhány percz mulva már az egész lovas társaság a vadászkastély előtt van összegyülve. Mély hallgatás uralkodik még, mert részint a béketlen lovak nyugtalansága igénybe veszi a lovasok figyelmét, részint pedig azon feszült várakozás, melynélfogva a vadászok izgatott idegzettel lesik a bekövetkezendő eseményeket.

E csendet a vad első látása vagy kelése szakítja csak félbe, s egész szilaj lelkesedéssel kitörő örömmé változtatja annak elérése s elfogatása.

Néhány órai künn mulatás s vadászat után, alkonyatkor hazafelé indul a társaság, a mint kiki bír vagy akar épen. Mert vannak, kik szeretnének ugyan a sokszor hideg s ködös időben hamar haza jutni, — de lovaik kifáradása vagy eltikkadása miatt azt nem tehetik.

S vannak ismét, kik — mindamellett, hogy fáradhatlan vadászlovaik még sebesen bírnának haladni, nem teszik azt, e pillanatban sokkal többre becsülvén azon nemes állatot, mely annyi mulatságot, élvet szerzett, hogysem még túlfárasztani akarnák.

Végre vannak még, kik nem gondolva semmivel, vágtatva sietnek a tanya felé; ezek képezik örömét s legszebb reményét a lótenyésztő gazdáknak, mert sok s jó lóra van szükségök.

Egymás után hazaérkezvén a lovagok, kiki szobájában mulat esti hat óráig, mikor ebédnél újra egybegyül a hideg, friss levegő s fáradalom edzette társaság.

E lakomának már egészen más jelleme van, mint az előbbinek, mert azalatt mindinkább kifejlődik a jó kedv s az öröm a sikerült vadászatok, jó lovak, szép ugratások fölött.

Itt poharat emel valaki jó lováért, ott szép szeretőért; mások a társaságért, — barátságért s összetartásért ürítnek serleget. Szóval, ha nem sokat is, de valamicskét mindegyik csak fogyaszt a pezsgőből előszeretete tárgyáért, s ebből lehetetlen, hogy más kerekedjék, mint jó kedv, mely néha-néha, ázsiai fajtájú zenészeink búskomor nótái által nem kissé mozdíttatik elő.

Este a kandalló körül gyülnek egybe a lovagok s részint kártya, részint vitázás, beszélgetés vagy olvasással töltik az éjfélig terjedő órákat, mikor ismét mély csend s béke áll be ez egészen különszerű és szerkezetű kolostorban.

E tanyai élet kellemei valóban rendkivüliek; mert ott, hol annyi ember gyűl össze, kik mind jó ismerősök, barátok, pajtások; lehetetlen, hogy jól ne érezze magát az, ki még az életet nem unván meg egészen, kedveli a társadalmi viszonyokat s azon titkos kötelékeket, s barátságróli művelt fogalmakat, melyek megengedik sőt lehetségessé teszik, hogy annyi különféle jellemű ember hónapokat tölthet együtt, minden nevezetesebb súrlódás nélkül.

Lehetséges pedig ez, mert nemcsak lelkületre, de indulatra nézve is egyeznek, mert egy czélnak, a vadászatnak, e legférfiasabb mulatságnak élnek, melynek köszönhetjük egyedül, hogy a mostani ellágyult szokások s viszonyok közepett, testünk edzett, bátorságunk éber, s nem ritkán kedvünk, kedélyünk ha nem víg is, legalább kissé derültebb lesz.

XIV.

(Fogadtatás.)

Kálmán alig ült a hintó bakján, alig mondotta el utasításait a kocsisnak, — mélázni kezde, s kevés perczek mulva annyira gondolatokba merült, hogy alig látszott ügyelni mindarra, mi körüle történt.

Ő egyike volt azon fiatal embereknek, kik nagyon sokat éltek. Ifjúkori szerencsétlen szerelme csakhamar rendetlen s nem ritkán iránytalan életmódba sodrotta. Mintegy erőltetve ölt el magában minden oly érzést, mely talán nemesebbnek vagy költőibbnek látszhatott a mindennapias kéjelgésnél. Szerencséjére — vagy ha ugy akarjuk, dicséretére legyen mondva — koránt sem illett össze ez életmód jellemének alapvonásaival, mert melegen érző szive volt ugyan, de nem kivánt szeretni, azt akarván elhitetni magával, hogy arra már nem képes többé.

Nem tartozott azon feslett könnyelműek sorába, kik csak azért olyanok, mivel már nem tudnak máskép érezni s élni, mert az élet szebb s nemesebb szinezetét meglátni, felfogni nem képesek. Ő könnyelmű volt, mert ezen mámor mintegy falat, várerősséget képzett körülötte, mely nem engedé, hogy azon hiányt, mely létében mutatkozott — a valódi nemesebb érzelmek nemlétét — éreztesse. Szóval Kálmán egyike volt azon fiataloknak, kik azért kedvelik a bort, zenét s minden zajos mulatságot, mert őket az élet valóságától elvonják s nem engedik, hogy föleszméljenek.

Elmélkedésének főrészét jelenleg a sors azon különös végzere képezte, melynélfogva most már másodízben hozta őt egybe Ágnessel, kit azelőtt nem ismert, s kiről alig hallott volt szólani.

Bemegy Erdélybe, — miért? mert épen nem tudott mit tenni. Lovat próbál, de pajtásának lovásza késik s ezalatt meglátja Ágnest. Két éve, hogy ez történt, alig gondolt néha a szép nőre, nem is volt joga Ágnessel csak gondolati vagy eszményi összeköttetésbe is lépni; s mégis egy vadászat alkalmával ugyanazon lovon ülve, melyet akkor próbált s későbben megvett s mely a legbiztosabb s ügyesebb ugrók közé tartozott, elbukik; — elbukik pedig Ágnes hintójának közelében s kénytelen ismét összejönni vele; sőt kénytelen Ágnessel — már csak azért is, mert művelt s nyájas ember — megismerkedni, rajta segítni, közelében maradni. Mindezek mily prózai elmélkedések s mégis mennyi költőiségnek vetik meg alapját oly kebelben, melyben a szerelem azóta bár lenyügözve, de megölve még nincs.

Mind ezen gondolatok zavarban s csak álomként száguldoztak át kebelén. Nem tudta valóban hogy mit érez és mégsem szaladulhatott azon belső nyugtalanságtól, mely boldogságot vagy bút, szerencsétlenséget vagy édent egyszerre varázsol lelkünk elé.

Szórakozott állapotából Marosi kocsisának kérdései költék fel, melyek által visszarántva a fellengzőbb eszmék világából az élet valóságos s igen egyszerű eseményei körébe, — felelt azokra, s a két előttük nyiló út közől megmutatá a vadászlakhoz vezetőt.

Megérkezvén, pajtásai közől még senkit sem talált ott, pedig már-már esteledni kezde. Szobát nyittatván vendégei számára, maga is szobájába ment, hogy megpihenjen és átöltözködjék.

Alig nyugodott pár perczig, sebe szerfölött kezdett fájni, szorgalmasan alkalmazott jégborogatások mégis annyira megszünteték a gyuladást s ez által a fájdalmat, hogy felöltözve fölmehetett a terembe, várva a majdan érkezőket s meglependő a társaságot kalandja elregélésével.

Megérkezvén az egyes vadászok, majdnem mindegyik azon kérdéssel lépett a terembe: «Hogy érzi magát Kálmán pajtás? s kié azon utazóhintó, mely az udvaron áll?» Zendy mindkettőre kielégítőleg felelvén, öröm hatotta át a társaság tagjait, részint mert ez okozta, hogy ily váratlan s kellemes vendégek keresték fel elszigetelt tanyájukat.

Mikor elvonultságban bizonyos rendezett s egy alaku foglalkozásnak élünk, a legkisebb eltérő esemény is kétszeres érdekkel bír. E szerepet vala játszandó az alföldi vadászok tanyájában Kálmán kalandja, mely már is kettős érdekű volt, mert szép nővel hozta érintkezésbe szent Hubert lovagjait.

Az egész nagy világban a nők viszik a főszerepet életünk pályáján; miért ne jutott volna e kedves osztálynak ugyanazon kiváltságos s érdekes állás e vadászlak falai közepett is?

Már mind egybe voltak gyülve a vadászok, midőn Kálmán bevezette Gyulát és nejét. Az elnök, ki már régtől fogva ismerte Marosit, fogadta a vendégeket s mutatta be egymásután a jelenlevőket. Alig lehet fogalmunk arról, mily varázserővel birt a szép nő megjelenése e lármás társaság közepett. Csend lőn s mindegyik, még a legszilajabb is ihlettel hajtotta meg magát a mai nap hősnője előtt. Kevés percz mulva egyes csoportozatokra oszlott a társaság, — Ágnes körött természetesen legtöbben egyesültek s mindegyik sajnálta, hogy nem őt érte ama baleset, mely Kálmánt részesíté azon szerencsében, hogy a grófnét bevezesse szerény tanyájokba. Szóval a jelenlevők majdnem mindegyikére különös kedves benyomást tett az idegen nő külseje s egyszerű modora, melynél fogva fesztelen s mégis komoly, csendes s mind e mellett mulattató birt lenni.

Gyulát az idősebb vadászok mulattaták, — elbeszélvén neki, mint alakult ez egylet, mint ment a mai vadászat, mily kellemesek az itt tölt napok?

Marosi szinte üdülni, fölmelegülni látszott e sok, valóban s nem csak látszólagosan élő lény között.

Ebédhez ülvén, az elnök a maga helyét Ágnesnek engedé át, ki látva, hogy férje jobb kedvű mint máskor, örült mindazon eseményeknek, melyek ily jótékony hatást gyakoroltak ily rövid idő alatt Gyulára.

Eleinte nagy csend uralkodott, csak közönyös, mindennapias tárgyakról volt szó, alig hallatszott itt-ott néhány fentebb hangon folytatott cserebeszéd. Fölkelvén az elnök s poharat ürítvén a most már csak esetleg, de annál szivesebben látott vendégekért, mintegy kihirdettetett a szólásszabadság, mely érzés kettőztetve lőn az alföldi vadászok zenetársaságának búskomor magyar hangjai által.

Kálmán csendes volt s lehangolt, csak távolról nézve az élénk mozgalmakat; — vérvesztése és sebének megújuló gyuladása idegrendszerét megháboríták s lázas állapotot idéztek elé. Mindamellett erőt vett magán, s nem távozott beteges állapota daczára is; alig tudák elhagyni szemei Ágnes bájoló alakját.

Vajjon a szép nő észrevette-e azt?

Erre felelni csak annyiban vagyunk képesek, mennyiben bizton hiszszük hogy a nő tiz udvarló közül is első pillanatra ki tudja ismerni azt, kire gyakorolt ő legnagyobb hatást; legyen ez udvarló bár a legcsendesebb s elvonultabb.

Az elnök felköszöntését többen követték. A fiatalok egyike, kinek hangjáról meg lehete ismerni, hogy valaha kortes is volt, felszólalt. Elmondá, hogy az ő tudomása szerint ily alakú vadászegylet csak kettő volt a világon. Az első a XVI. században Németország őserdeiben alakult, tisztán oly emberekből, kik megunván az életet és világot, a rengetegben elvonulva egyedül a vadászatnak él-

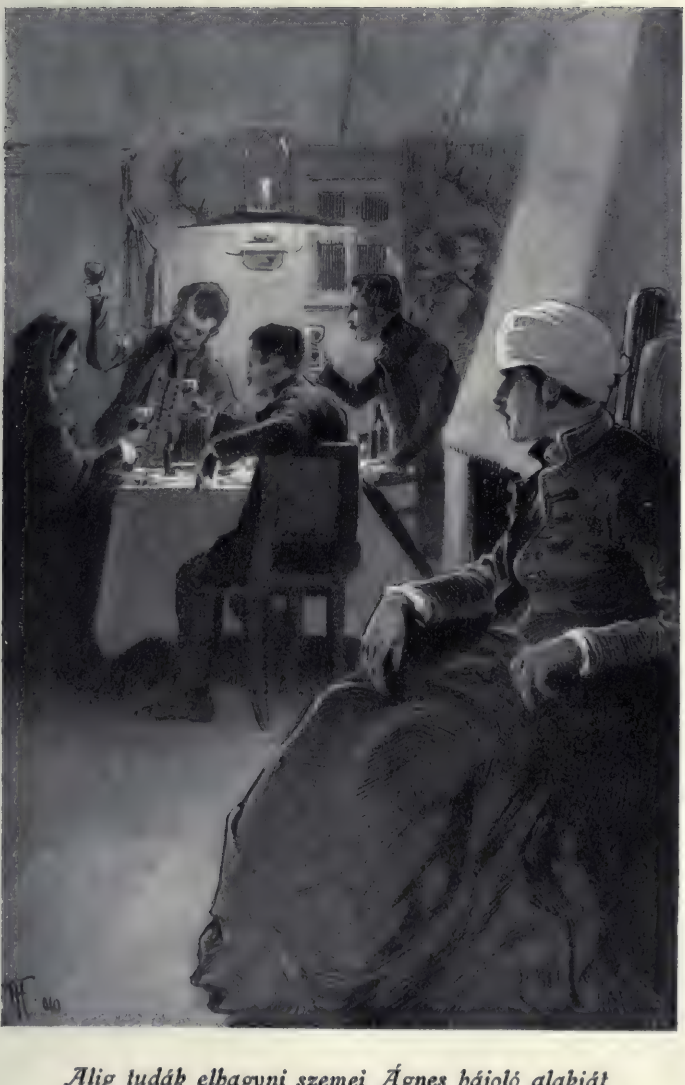

Alig tudák elhagyni szemei Ágnes bájoló alakját.

Podmaniczky: Az alföldi vadászok tanyája. 88. lap.

tek kizárólag. E társaság főrendszabálya így hangzott: A sz. Hubert lovagok tanyája küszöbén nő nem léphet át soha, mi más szavakkal csak annyit tesz, hogy ők gyülölték a nőket. Szegény Németország! — A második egylet a XIX. században alakult a magyar alföld megmérhetlen pusztáin, s ugyanaz, melynek tagjait most itt egybegyülve látjuk. Ennek fő elvei közé tartozik, mennyire csak lehet föntartani a vendégszeretet honi szokásait, kettőztetett hódolattal viseltetvén a női vendégek iránt. Szerencsés Magyarország! hol mindenféle viszályok, bárminemű események daczára is fenmaradt a szépnem iránti határtalan tisztelet! — Mindamellett még eddig kevés nő tisztelte meg jelenlétével tanyánkat. Azon kevesek egyikét, kit ma szerencsénk van körünkben láthatni — az Úristen éltesse!

Roppant éljenzés követte e szavakat, mert mindamellett, hogy mindenki meg volt hatva Ágnes szépsége s kedvessége által, hányan nem gondolták a társaság tagjai közől, hátha e vagy ama nő ülne itt Ágnes helyett! A sziv ösvényei s messzeterjedő elmélkedései megmérhetlenek s örökkévalók, mert bármi alkalomnál fogva is mindig újra meg újra fölélednek.

Alig hangzottak el a felköszöntés utóhangjai, ismét csend lőn, hogy más szónokot kisérjenek figyelemmel az egybegyültek.

E szónok, mindamellett hogy táblabiró volt valaha, valódi lovagias modorban lepte meg a társaságot. Kimondotta, miszerint itt tanyánkon alig vagyunk képesek illőleg ellátni vendégeinket, miért is ő ezennel közelfekvő falusi lakát adja rendelkezésök alá, remélvén, hogy ajánlatát elfogadják. Hogy pedig ez lehetővé tétessék, ma este teára hivja meg a társaságot, remélvén, hogy a lovagok közől többen fognak találtatni, kik égő fáklyával kisérendik a grófné hintaját, megmutatandók, miszerint a szépnem iránti tisztelet csaknem mindent végbevihet, ha igazán akarunk; azaz, hogy képesek vagyunk legalább egy időre az éjjelt nappallá, a megmérhetlen utakat pedig ha nem is símákká, legalább veszélynélküliekké varázsolni.

Az egész társaság úgyszólván egyszerre kelt föl, s kijelentvén, hogy tekintve azt, miszerint a grófné barátjuk kellemes lakában sokkal kényelmesebben lesz ellátva, mint itt a folytonos zaj közepett, — felajánlották magukat éji kalauzokúl.

Ezekután az egész társaság megkérte Marosit, hogy engedjen az ajánlatnak, s töltsön néhány napot e vadászlak közelében. Eleinte épen nem akart ráállani, de későbben, mintegy lelkesítve a víg társaság és szokatlan élénkség által, csakugyan megigéré, hogy két napot itt fog pihenni.

*

Pár órával ebéd után a vadászlak fő ajtaja előtt állott Marosi kényelmes hintója, — körülötte tíz lovas, mindegyik kezében égő szövétnek.

Az éji sötéttel merő ellentétet képező fáklyák élénk világa, a lovasok köpönyegekbe részint playdekbe burkolt alakjai, a prüszkölő s nyughatlan lovak mozgása az egészet költői s regényes éjjeli jelenetté varázslák, s a regényes tünemény méltó tárgy vala Rembrandt világhírű ecsetére.

Kettőztetett volt ennek hatása miután lassan elindulván a hintó, az egész menet mozogni kezde. Mintha Ágnest a középkor valamelyik várkastélyából rabolták volna el kalandor lovagok, az ifjú lovagok ép oly figyelemmel s vigyázattal kisérék hintóját.

XV.

(Lázas állapot.)

Kálmán nem vehete részt ez éjjeli díszmenetben. Láza annyira erőt vett rajta, hogy lehetetlen volt fenmaradnia. Nem csoda, ha levertté s mégis belsőleg izgatottá lőn testileg, lelkileg, mert egyrészt a sebokozta fájdalmak, másrészről szive és lelke forrongásai hatottak lelkületére. Kettős megtámadás, mely alatt megtöretni sem puhaság, sem elfajultság jele, sőt mondhatnám egyedül az érzelmek fogékonyságát bizonyító legyőzetés.

Miért nem ugyanaz s egyenlő azon hatás, melyet szép nő látása gyakorol egyéniségünkre? Miért lehetséges, hogy sokszor feltünő szépségű hölgyek egész sorozatával találkozunk a nélkül, hogy bensőnk az isteni szikra által föleleveníttetnék? Mi oka annak, hogy néha megpillantva valamely nőt, mintegy földöntúli érzelmek, soha nem tapasztalt álmok, szóval kimondhatlan vonzerő lepi meg lényünket, mely nem engedi meg, hogy csak pillanatra is, lelkileg legalább, távozzunk attól, kinek látása mindezeket érezteté velünk?

Erre felelni csak annyiban vagyunk képesek, mennyiben bizton hiszszük, hogy a valódi szerelem nem e külsőségekben rejlik, hanem leginkább s mindenek előtt azon lelki belső érintkezésben, mely megtörténik s megmarad akkor is, ha attól, kit láttunk, nincs hatalmunkban menekülni.

Emlékeztetem olvasóimat azon néhány, látszólagosan keveset jelentő szavakra, melyeket Kálmán akkor ejtett ki, midőn Ágnest a kolozsvári szentegyház előtt megpillantá. Mily nagy ellentét mutatkozott alig perczczel előbbi mondatai s azon néhány szó között, melyeket rejtett kincsként idézett elő lelkének legmélyebb rejtekéből Ágnes első megjelenése. Ő úgyszólván nem érezte azt, mit mondott, s mégis kimondotta. — Miért? mert azon pillanatban lelke érzeményei erőt vettek szokásain, azaz mindazon hiedelmein, melyeket élte zajos folyamának következtében legbensőbb meggyőződésének tartott.

Ha talán Kálmán Ágnest először nem mint mátkát, mint oly nőt, kiről fölteszszük, hogy szive s lelke egész erejével szeret — látta volna meg, aligha azonnal nem nyilvánul vala mind azon érzelmi ár, mely most eltakarva az élet zajos forgalma, a képzett külvilág által, nem volt még eléggé hatalmas túlnyomósságra vergődhetni.

A sors úgy akarta, hogy ismét találkozzék, sőt hogy megismerkedjék azon nővel, ki reá első látáskor oly nagy hatással volt. Szive e második megtámadást már nem állotta ki, mert alig egy pár órai együttlét annyira fölmelegíté azt, hogy már is keletkeztek ábrándos, homályos érzelmek, melyek mint megannyi szálak Ágnes létéhez kapcsolák gondolatforgását. Egy szó, melyet úgy lehet magyarázni, mint azt a szerelem kivánja, egy pillantás, melynek sugárzata oda lövell, hova mi azt óhajtjuk; mind e bizonytalan forrongás hatalmas szerelemmé gyuladt volna? Kálmán tehát nem szeretett még ugyanazon teljhatalmú erővel, mely csak akkor fejlődhetik ki, mikor viszontszeretetet remélhetünk; de már is szerelmes volt, mert nem birt többé megválni Ágnes képétől, szavai kedves hangjától, szemei átható tüzétől.

Másnap reggel mihelyt Kálmán fölébredett, pajtásai azonnal egymásután érkeztek, tudakozódván, mint érzi magát? Bármit érzett volna, mindenesetre csak azt felelte volna, hogy jobban van, mert jobban akart lenni. Nemde, csak ha rögtön fellábad, nyílt remény láthatni Ágnest, lehetni vele, habár csak rövid ideig is.

Egész bizonyossággal nem mondhatjuk, vajjon jól esett-e Kálmánnak, vagy pedig csak mint szokatlan valami izgatta keblét mindaz, mit még pajtásai beszéltek.

Elmondák, mily kalandos volt útjok, a nagy köd által vakítva s a temérdek fáklya daczára is mint tévedtek el kétszer, s mint vitte az egész csapatot ennek vagy annak ügyes ötlete ismét az igaz útra. Elregélék, mennyire mulattatá Ágnest ez éjjeli kalandozás, e körülötte mozgó rémes, fáklyafénydiszítette lovas csapat élénk forgalma; mily jól mulattak egész estve; mily szerénységgel s mégis rendkívüli tapintattal vállalta föl Ágnes a háziasszony szerepét; végre mennyire sajnálják, hogy tovább, legalább egy hétig nem akar itt mulatni

Marosi, s mégis mily nagy örömük azon fényes kilátáson, melynélfogva a pesti társaság ily szép nővel fog a jövő télen szaporodni.

Mindezek hallatára mit érzett Kálmán, azt könnyű megitélni, ha elmondjuk azon néhány szót, melyeket ez egész elbeszélés folyama közben ejtett.

— S én nem voltam ott, s talán ma sem lehetek még veletek.

Szegény, még azt nem merte mondani: «vele», pedig mennyire szerette volna kiejteni e szép, e sokat mondó, e hatalmas szót, mely lelke állapotát, szive könyeit árulta volna el.

A pajtások távozván, csend lőn Kálmán körül, de belvilága annál viharosabbá vált. — Ugyanazon szoba, ugyanazon négy fal, melyet még huszonnégy órával ezelőtt kedvelt, szeretett, hol szivesen volt, — most börtönként nyomta lelkét. Komornyikának örökös unszolásai, melyek nem engedék, hogy elmélkedjék, mert folytonos jégborogatások által zavarták elméje folyamát, egyrészről haragra lobbanták már különben is zajló keblét, másrészről mégis jót tettek, mert úgy látszott, mintha érezte volna a hű szolga, hogy a minél hamarabbi felgyógyulás urának legfőbb óhajtása.

Délfelé Marosi megérkezvén, e szavakkal lépett be Kálmánhoz:

— Hogy érzed magad? — reménylem, lázad már mulik.

— Sokkal jobban vagyok; hiszem, hogy délután fölkelhetek s veletek lehetek.

— Jobb lesz, ha ma még nyugszol, úgyis rosz idő van; ma aligha lesz szép vadászatunk.

Mintha Kálmán a vadászatot, s nem egészen mást nélkülözött volna, betegen hevervén ágyában.

— Meglátom, mit mond az orvos.

— De hogy ne felejtsem megmondani mindazt, mit Ágnes reám bizott. Kérdezteti, hogy érzed magadat? s nagyon sajnálja, hogy tegnapi estélyünkben részt nem vehetél, mert csakugyan, ha te nem vagy, e mulatságot nem élveztük volna. Alig hallott valaha szólani e tanyáról. Kér, hogy vigyázz magadra, nehogy most csekély bajod komolyabbá váljék.

— Nagyon köszönöm a grófnénak irántami részvétét. Ha valaki, bizonyosan én sajnálom, hogy e börtönben kell vesztegelnem, mikor mindenki mulat körülöttem.

Marosi szavai világgal értek fel Kálmán irányában. Mily sok képet, mennyi reményt csatolt ő e szavakhoz, melyek, ha hidegen megfontoljuk a dolgot, alig fejeznek ki mást, mint műveltségeredményezte mindennapias érzelmeket, óhajtásokat.

A szerelmes ember lelkében minden csekélység reményt gerjeszt. Ő mindent képes felhasználni önjavára; fösvényhez hasonlít az, ki az utczán talált rongyokat fölszedi, mert azok halmazából kincset remél gyüjteni idővel. S másrészről, ha hiszszük, hogy valóban viszontszerettetünk: nemde, minden eseményt ellenségkép állítunk fel irányunkban, — nemde hidegülést, feledést látunk ott is, hol azt feltalálni talán Diogenes sem volna képes. —

Az emberi természet egyik jellemvonása, hogy mindazt, mi jól esik, fölépíteni igyekszik, s ha művét felrakta, ha azt tökéletesnek hiszi, még a lanyha tavaszi szellő érintésétől is félti, mert érzi, mily kevéssé állandók a kőből rakott paloták, s mennyivel ingadozóbb természetűek az érzelmek alkotványai.

XVI.

(Az alföldi térségen.)

A magánylét, a rideg őszi esős idő, a szél süvöltése s azon benső vihar, mely folytonos hullámzásban tartá Kálmán beléletét, élte leghosszabb s unalmasabb napjaivá tevék a kalandját követő 48 órát. Mintha soha nem akarna vége szakadni e kínos órának, reggelnek, délutánnak vagy éjfélnek, mely őt a felgyógyulás perczéhez közelebb vigye; mintha Ágnes látása rá nézve új édent, nem ismert paradicsomot nyitott volna meg, mintha tudta volna, hogy kit ő egyszerre képes annyira megszeretni, lehetetlen hogy ne viszonozza e hatalmas tiszta érzelmet.

Azon pillanattól fogva, melyben valakit megszeretünk, melyben szivünk érzeménye uj világot tár elénk, egészen más szavakkal tekintjük, mondhatnám figyelmesen vizsgáljuk feldobogó szivünk bálványát.

Így most is, — Kálmán alig szólhatott egész nap Ágnessel; de mennyivel többet látott, tudott meg, mint azok, kik őt körülröpkedve e vagy ama kifejezés, tréfa vagy elménczség által mosolyt vagy más jókedvre mutató kifejezést csalnak komoly arczára.

Valamely nőt nem akkor kell néznünk, mikor az körülvéve udvarlók által, már a neveltség s udvariasság igényeinél fogva is kénytelen nyájas lenni; gyakran még akkor is, midőn nagyon levert vagy szomorú; kénytelen nevetni, holott inkább sírni volna kedve; hanem akkor, mikor minden külbehatástól ment lelke s ennek következtében kifejezése pihen, magába vonul s felölti természetes belérzeményei alkotta köntösét.

Ezt téve Kálmán, csakhamar átlátta, hogy Ágnes korántsem oly boldog, mint minőnek legtöbben hiszik, vagy a milyennek látszani akar. Ágnes minden egyes elnyomott sóhaja, minden búskomor tekintete egy-egy új nagyítóüveg volt, melyen keresztül nézve Kálmán, széttépett szivébe tekintett. Nem tudta ugyan mi bú vagy szomorúság dúlja Ágnes boldogságát, nem tudta mi tulajdonkép az oka szenvedésének; de arról meg volt győződve, hogy sokat szenved s hogy azt ügyesen igyekszik elrejteni.

Ki figyelemmel kisérte kis történetünket, tudja, hogy ez egyszer Kálmán tapintata nem csalt, vagyis inkább, hogy Kálmán szerfölött nagy érdekkel viselteték már ily rövid idő alatt is Ágnes iránt, különben alig bírta volna jól felfogni s igazságosan megitélni őt.

*

Estefelé végre elérkezett az orvos, egyike azon jó kedvű, fáradság s tapasztalásedzette Esculapoknak, kik a pókot soha nem nézik ugyan elefántnak, de ha elefántot látnak, azt kereken s minden tétova nélkül kimondják.

Alig vizsgálván meg Kálmán baját, azonnal kimondá, hogy nem érdemes még a holnapi napot is ágyban töltenie; jobb lesz — úgymond — egy kis szórakozás, ne búsuljon, nem lesz semmi baja.

Az orvos e szavai után Kálmán majd kiszökött az ágyból; ezt azonban zsarnoka keményen megtiltá, azt mondván: holnapig csak maradjon csendesen, pihenjen meg, fiatal urak, tevén hozzá az orvos, ha kis ujját nyujtja az ember, mindjárt keze után kapnak. Különösen eltiltotta, hogy egyszerre sokan ne mulassanak szobájában, mert a sok beszéd, felhevülés, dohányfüst most ártalmasabbak, mint holnap némi rendszeres mozgás.

*

Másnap, mintha a mindenható meghallgatta volna Kálmán fohászait, fényes nap terült el az alföld síkjain. Egyike azon mindent fölülhaladó őszi napoknak, midőn első pillanatban nem birunk feleszmélni tisztán: vajjon a tavaszi vagy őszi nap-e az, mely élénkebb keringésbe hozza vérünket és szebb köntösbe öltözteti e honi lapályt?

Örömmel nézte Kálmán, mint indulnak pajtásai a falka után, mint szökdécselnek lovaik, alig várva azon pillanatot, melyben megindulva a vadászat, lovasaik megeresztendik az őket most zsarnokilag fékentartó kantárszárakat. Örömmel nézte mondom mindezt, de korántsem bánkódva, mert mind a mellett, hogy nagyon szeretett vadászni, ez főmulatságai közé tartozott: nemde természetesnek fogjuk találni, hogy nem bánkódott akkor, midőn az ő paripája is készen állott, hogy Ágnes látogatására induljon rajta.

Csak egy indulatosság okozta érzés létezik az ember keblében, mely képes fölemészteni, magával ragadni, feledtetni mindent s ez — a szeretet. A valódi szeretet, nyilvánuljon bár élő lény- vagy valamely nagyszerű eszmeért: teljhatalmú, és ront s teremt maga körül mindent, mert érzi, hogy állása annyira nagyszerű s kivételes, hogy tömérdek helyre van szüksége terebélyes elágazásának.

Soha oly szépnek nem tetszett Kálmánnak az alföld, mint épen most, mikor végighaladt e termékeny lapályon, Ágnes felé. Soha Schweicz legigézőbb hegyei között, soha Nápoly hasonlíthatlanul legszebb öblében csónakázva nem érezte azt, mit végiglépdegélve egyik mezsgyéjén, a távolban megpillantva zöld gyeptenger közepett azon tanyát, melynek falai között Ágnes él most.

Ki azon tanyát nem látta, melybe olvasóimat vezetendem, annak alig lehet fogalma az alföldi lakás valódi költőiségéről. Képzeljünk magunknak végtelennek látszó zöld gyepet, melynek szelid, egymásból eredő dombjai mintegy örökös hullámzást látszanak kölcsönözni ez eredeti tájképnek. Az itt legelő ménesek, gulyák s nyájak különféle hangú kolompjainak és csengőinek vegyületéből származó hangverseny, az egyes pásztorok sípjainak bús nemzeti nótái elevenítik körülöttünk a láthatárt s emlékeztetnek arra, hogy élő lényekkel vagyunk körülvéve. E gyep szélén látunk kis akáczerdőt, melynek sürű s élénk növényzete elrejti a néző előtt mindazt, mi belsejében létezik. Ez erdő oázokként menedékhelye a vidék különféle madarainak, melyeknek víg csevegése s játéka az ezeregy éj meséire emlékeztető kis világot képez a sürűen egymásba folyó ágak közepett. E kis erdő középpontját alacsony, alföldi modor szerint épült ház foglalja el, külsejét körülfutó tornácz s ennek elejét eleven sövény diszíti s teszi kellemessé. Ha a ház küszöbét átlépjük, kellemes érzés lepi el keblünket, mert bármerre tekintünk, mindenütt műveltség, kényelem egyszerűséggel párosítva lepi meg szemünket. Az itt-ott elszórt hirlapok s legújabb könyvek, a kényelmes, pihenésre mintegy felhivó karszékek, a kandallók élénk lángjai, s mindezeket jellemző tisztaság és rend, mind megannyi bizonyságai annak, hogy életrevaló emberek lakába lépünk.

A házat környező csekély szabad tér nagy ügyességgel virágos kertnek van felhasználva, melyből a sürű erdőcskén keresztülmetszett út visz az egészet kerítő eleven sövényig, — mely egyedüli pont, honnét kilátás nyílik az előttünk elterülő gyepre.

E nyilás előtt állott épen Ágnes, midőn Kálmán a tanya felé közeledék használva a szép, meleg időt, sétát tett, megvizsgálandó ideiglenes lakása környékét.

Megpillantván Kálmán Ágnest, akaratlanul is vágtatni kezdett s csak akkor állapodott meg, mikor a sövény mintegy válaszfalként hátráltatá lova rohanását.

— Hogy érzi magát a grófnő, a magyar alföldön? — kérdezé, összerántva feltüzelt lovát.

— Nagyon jól, — de sokkal inkább örülök annak, hogy a grófot már annyira felgyógyult állapotban látom. Nem fog megártani a lovaglás?

— Semmi esetre, az orvos megengedé, hogy a szabad levegőt élvezzem kissé. Használva ez engedményt, siettem tiszteletemet tenni a grófnénak.

— Nagyon köszönöm irántam tanusított figyelmét. Nem hiszi, mennyire tetszik nekem mostani lakásom. Ki hitte volna, hogy e pusztaságok közepett ily költői falusi lak létezhessék.

— Nehezen is van mása e tanyának az egész alföldön, annyira ügyesen és csinosan van rendezve környéke s benső felosztása.

— Csak mióta itt vagyok látom át, hogy nincs szükségünk nagyszerű kastélyokra, miszerint boldogok s elégedettek lehessünk. Higyje meg gróf Zendy, szivesen felcserélném Gerőfalvát e barátságos kies tanyával.

— Azt még sem volna tanácsos tenni, hamar megbánhatná a grófné e cserét. Egyedül az ujdonság érzeménye hat oly meglepőleg lelkületére. Noha igazán mondva, e tanyát soha oly szépnek nem találtam, mint épen most.

— Az lehetetlen; mert jelenleg itt is, mint mindenütt a világon, hiányzik a mindezeket élénkítő természet zöldje, viránya.

— Higyje meg a grófné, a mindenható sohasem teheti díszesebbé e tanyát, mint a mostani pillanatban — monda Kálmán, mintegy fentebb s határozottabb hangon. — E szavak után Ágnes megijedve sütötte le szemeit, mert a nők, bármi szorgalommal látszassanak is kerülni azt, mi dicséretüket zengedezi, mégis szivesen elnézik, ha a férfiak vétenek néha-néha e rendszabály ellen. Nem csoda, ha Kálmán e szavakra fakadt, mert talán sohasem volt Ágnes ily szép, mint épen e pillanatban. Lelke szenvedései, mondhatnók kínjai, arczának sápadt, búskomor szint s kifejezést adának, miáltal kettőztetve lőn barna szemeinek s fekete hajának éjsötét s mégis annyira fényes szinezete, sugárzata. Fekete selyem útiköntöse hű ecsetként rajzolá termetének karcsúságát, szelid delisegét. Azon kifejezés pedig, melyben harag, s mégsem rosszalás, visszautasítás, s mégis bizonyos vonzódás látszott eláradni egyszerre egész valóján, annyira bájossá tevék, hogy a leghidegebb fontoló kebelre is aligha nem volt volna hatással.

Kálmán egy ideig mélyen hallgatva csüggeszté szemeit Ágnesre, s e pillanatban feledte az egész mindenséget, feledte, hogy vannak Ágnesen kivül még lények e világon, feledte, hogy az illedelem, a becsület s férfiasság szabályai nem engedik meg, mikép érzelgésnek adja át magát s fölfedezze e nőnek mindazt, mit érez, mi lelkét szaggatja s mégis éltető balzsamként ömlik el szivében — egyedül Ágnesnek élt s őt nézte.

Mindketten fölrezzenve mélázásukból, első pillanatban alig tudtak szóhoz jutni. Ilyenkor a szép

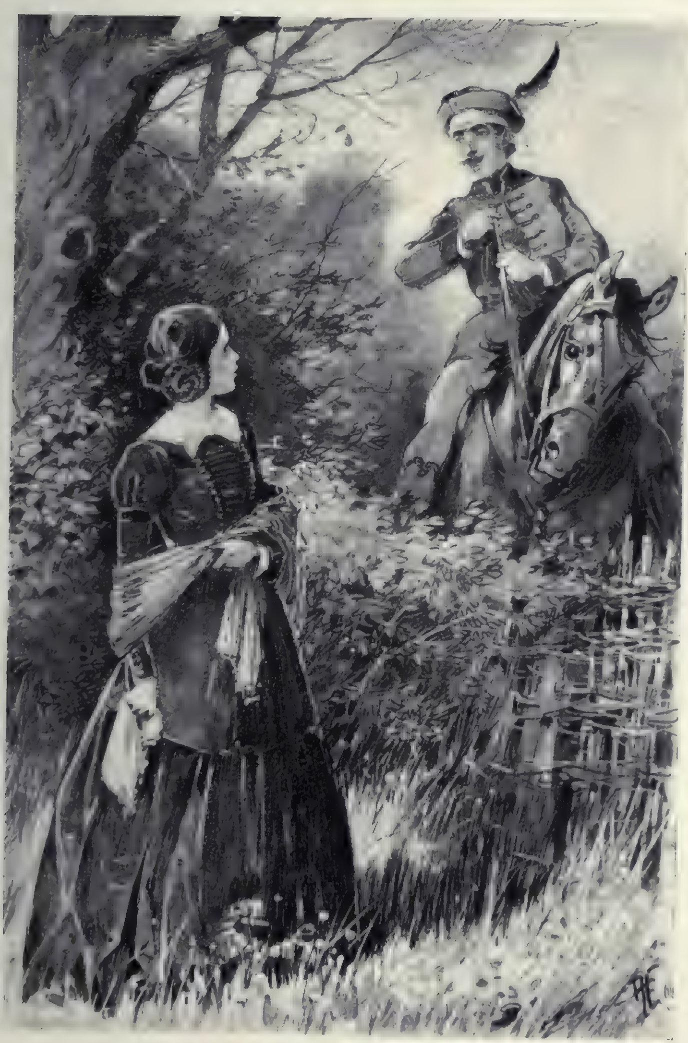

— *Hogy érzi magát a grófnő a magyar alföldön?*

Podmaniczky: Az alföldi vadászok tanyája. 103. lap.

vagy rút idő, a jó vagy rosz út segítnek rajtunk, mint olyan tárgyak, melyek taglalásába bocsátkozni nem nehéz, bármily lelki állapotban legyünk.

Még tartott a cserebeszéd, mígnem végre Kálmán erőt vett magán, s észrevevén, hogy e látogatást hosszúra nyujtani sem joga, sem szabadsága nincs, búcsut vőn s hazafelé indult.

Mi lassan, mi erőltetve haladott lova, mintha kitalálta s tudta volna urának legtitkosabb érzelmeit; épen oly nehezen ment most hazafelé, mint máskor sietve.

Kálmán nem mert visszatekinteni, mert félt, hogy azon hely látása, hol ő élte legszebb perczeit élvezte, reánézve tűrhetlen, aggasztó volna.

S jól is tette, mert a mit láthatott volna, az belső küzdelmeit, lelke nyugtalan forrongását csak annál inkább élesztette volna.

Ágnes elbúcsuzván Kálmántól, még egy ideig a sövény mögötti helyén maradt s nézte, mint távozik a lovas s tulajonkép még sem látta. Éltünk folyamában azon kétes pillanatoknak egyike az, midőn szemeink bizonyos kimért tárgyat látszanak vizsgálni, mig gondolatunk és szivünk érzeményei zavart, messze elágazó érzelmi mindenséggel lépnek szövetségbe. — Nem látunk, nem hallunk semmit, de annál többet s újabbat érez s élvez bensőnk chaoshoz hasonló világa.

XVII.

(Mily szépek álmaink!)

Marosinak rendkivül megtetszett az alföldi vadászok életmódja. Úgy látszik, mintha e körülötte uralkodó élénkség jó hatással lett volna csüggedett lelki állapotára, mintha képes volna felrázni álmaiból azt, ki ébren nem bírja megőrizni kincsét, azt, kiből az önzés kellemetlen bús érzete minden szelidebbet s szebbet többé felfogni nem tudó lényt képzett, faragott.

Engedve a legalább pillanatnyi vidámabb érzelmeknek, néhány napot töltött még a tanya közelében, kivált miután átlátta, hogy Ágnest, ha nem mulattatja is mindez, legalább szivesen s csöndesen tűri. Vajjon Marosi képes lett volna-e még tekintetbe venni azt, mi Ágnes előtt kellemes vagy kellemetlen, mi örömöt vagy bút szerez elnyomott lelkületének, szaggatott szivének?

E néhány nap Kálmánra nézve rendkívül nevezetes volt, mert megérlelék mindazon érzelmeket, melyek eleinte keblében csak mint bizonytalan, mámorhoz hasonló sejtelmek léteztek. Szorgalmasan igyekezett elrejteni, mondhatnám elfojtani a kitörni akaró lángokat, nehogy megpillantva azokat valaki, tüzet kiáltson s ez által megsértse szerelme boldogságát. Ágnes talán máskor inkább mint most képes lett volna mindazt meglátni, mi történik Kálmán belsejében, keble legmélyebb rejtekében; ő még most annyira szerette férjét, hogy az ő üdülésén kívül alig volt fogékony más valami benyomásra. Pillanatig azt hitte, hogy talán mégsem álom azon előérzet, melynélfogva ő bizton reménylette mindig, hogy férje nem fog örökké oly hideg, oly meggondolt maradni, milyennek az utolsó időben mutatkozott, hogy el fog még jőni azon szép időpont, melyben feledve mindent, mit szenvedett, házastársának első hónapjai fognak föltámadni újra s tavaszt teremteni ott, hol most hervadást kénytelen látni, érezni. E két lény tehát, közepette e körültök uralkodó élénkségnek, szórakozásnak, képes volt álmodni, pedig mily kellemesen, mily szeliden s mégis nem ritkán mily fájdalmasan!

Kálmánt az ébredő szerelem, azon érzés, melyet csak láthatlan hatalom bír előidézni, azon érzés, mely támad s megmarad gyakran akkor is keblünkben, mikor átlátjuk, hogy az szerencsétlenségünket okozza — túlvilágba ringatá, s sokszor felrázkodtatá, hogy lássa, hogy élje át a puszta valót, a viszontszeretet hiányát, a legcsekélyebb reménynek vesztét, elolvadását.

Kálmán álmai mégis mily szépek voltak! mert ki azon erővel szeret, mely tisztán keblünk legmélyebb forrásából fakad, az remél akkor is, midőn még alig lehetséges, hogy történt legyen valami, mi reményt gerjeszthetne, — az remél akkor is, mikor minden jelenség, minden megtörtént, mi azt látszik bizonyítani, hogy ügye elveszett s hogy azon szív, melyhez szólani mert, ránézve márványként néma és hideg.

Mily kár, hogy annak keble, kit megszeretünk, nincs kitárva előttünk, mennyi fájdalom, mennyi kín s gyötrelemtől kiméltetnénk meg, mi sok élvezet s boldogság birtokába pillanthatnánk sokszor egyetlen kémlő tekintet által!

Mert vagy részvétet, vagy közönyösséget szemlélnénk, s akkor érzelmeink lehetetlen, hogy az ott látottak után nem indulnának meg, nem történnék az, hogy sokszor évekig egymás közelében élnek oly lények, kiknek keblökben éledez az egymásérti szeretet hatalmas szikrája, de kik annak létét hinni sem mernék, annál kevésbé remélyleni; s az sem történnék, hogy azok, kik szivök teljes erejével szeretnek, imádnak, hosszú idő után egyszerre lerántva a puszta földre a fellengős menyországból, kényteleníttetnek átlátni, hogy visszaéltek keblök érzelmével, hogy porba sujtják ma azt, kit még tegnap reményekkel kecsegtettek.

S mégis jobb talán, hogy nincsen úgy, mint én most kivánom; mert ekkor vége volna örökre minden költőiségnek s azon bizonytalan reményalkotta, most kecsegtető, majd aggasztó érzelmeknek, melyek egyedül képezik benső éltünket. Az örömnek úgy mint a kínnak két szine mutatkozik; az öröm nem mindig tiszta, a kín pedig nincs mindig megfosztva minden örömtől.

Mily boldog lett volna Kálmán, ha Ágnes legtitkosabb érzelmeit tudá vala, azon érzelmeket, melyek e nő keblében nem birtak ugyan még öntudattá fejlődni, de melyek megvoltak, bármint harczolt is azok ellen.

Miért örült Ágnes Gyula üdülésén annyira azon pillanatban, melyben mintegy kénytelen volt átlátni, hogy férjét csak különálló hatalom, nem pedig nejének szíve birja fölmelegíteni, eleveníteni? egyedül azért, mert tiszta jellemű, jó szivű s kedélyű volt s mert — és ez a főok — Kálmánt látta. Látod amott ama lelket, ki az ártatlanság öltönyében bolyong a világban, hogy keresse azt, mi keblében hiányzik, ki bolyong, hogy kincset találjon, melynek birtoka nélkül nincs üdv, nincs boldogság, — ki bolyong, hogy fölkeresse a szerelmet. Mily veszélyesek s bizonytalanok útai!

Miután hosszasan ment volna rideg, kopár vidékeken keresztül, magas sziklafalhoz közeledék, a szikla mintha el látszott volna olvadni s helyébe virágos kert, az elevenség minden tüneményeivel ékesített éden támada. Mily jól érezte magát szegény lélek e kertben, mily szép friss volt minden körülte, pillanatig azt hitte s reménylette, hogy feltalálta azt, mit hosszú idő óta hiába keresett kopár mezőn, sziklás hegyeken s a kiszáradt folyamok medrében. Alig hogy kissé otthonos volt ez új boldogság közepett, alig hogy föl bírta fogni mindazon szépet s kellemest, mit elébe tár minden egyes bimbó s fűszál, hideg szél kezdé dermeszteni a körülötte csillogó virányt, s a virágokból kavicsok, a kavicsokból kövek s ezekből végtére ismét sziklák támadtak, nagyok s meredekek, mintha el akarnák nyomni, megsemmisítni azon lelket, ki nem rég még oly boldog s elégedett volt. A lélek a mindinkább közeledő s őt utolérő sziklák által űzve tovább sietett, a virágos kert körülötte mind kisebb, a sziklák annál ijesztőbbek lőnek. — S végre tág kapuhoz ért újra, mely a tömkeleg mérhetlen utaiba nyitott bejárást, a tömkeleg veszélyes utain túl a most látott s veszni kezdő kertnél sokkal szebb s fényesebb csillogott. A szegény elkínzott lélek most már nem tudott mit tenni, szeretett volna átlépni a tömkeleg veszélyes utain, hogy elérjen egy új boldogságot, de félt az utak veszélyes voltától. Letérdelt s imát bocsátott a mindenhatóhoz: mentené meg a veszedelemtől s változtatná ismét virágos kertté a körüle tornyosuló sziklafalakat. S imáját meghallgatá a mindenható!

E lélek Ágnes, a szikla, mely egy időre virágos kertté válik, Gyula, — a tömkeleg a becsület s azon gyenge szálakon még lengedező szerelem, melyet Ágnes érzett volt Gyula irányában; s e tömkelegen túl az a csillogó éden — az Kálmán.

XVIII.

(Elválás.)

Néhány napi mulatás után Marosi csakugyan másolhatlanul elhatározá, hogy induland.

Kálmán ezt megtudván, mintha megsemmisült volna, épen oly érzés rezgette át keble húrjait. Annyira gyengék vagyunk, annyira alávetvék lelkünk érzeményeinek, hogy ezek előtt mintegy leborulva, szemünk világa, észbeli tehetségünk minden működése megszünik, eláll. Kálmánt annyira áthatotta Ágnes képe s lényege, hogy alig volt képes felfogni, átlátni, miszerint már is el kell válnia, oda kell hagynia szép álmait. Pedig mily természetes, mily rendszeres volt az, hogy Marosi tovább nem mulatván a társaság közepett, útnak indult. De Kálmán ezt nem tartotta természetesnek, nem bírta átlátni, hogy Marosi, mint szenvedélyes vadász, oly hamar megválhat e szép s kellemes időtöltés szórakozásaitól, kivált miután ő a nejébe szerelmes. S mégsem merte kérni Ágnest vagy Gyulát, hogy hosszabbra nyujtsák ottlétök idejét, mert félt attól, hogy e sürgetése feltünő, alkalmatlan, rendkívülinek látszhatnék.

Mind hiába! Ágnes elindult!

Az induló vendégeket tizennégy lovas kiséré mintegy díszmenetet képezve a lassan haladó hintó körül. — Majd ez, majd amaz nyargalt a hintó ablakához, hogy néhány szó elmondása által értésére adja a szép nőnek, miszerint ő is itt van. Csak Kálmán nem mert közeledni, csak ő nem bírt szólani, mintha görcsös érzés bilincselné le tüdejének erejét, gondolatinak sokszor annyira rohamos járását. — Úgy irigyelte mindazoknak kedélyes lelkületét, kik Ágnessel szólani bírtak és mertek. Ő szeretett s azok nem, ő nem szólhatott, mert minden szava elárulta volna benső viharát, el szíve fájdalmait, s hátha mindezért sajnálkozó mosolynál egyebet nem aratott volna?

Az országúthoz érvén a díszmenet, megállapodott. Az egész társaság búcsut vőn a vendégektől s visszafordult. Most már Kálmán is kénytelen volt közeledni Ágneshez, meghajtani magát s pár szót rebegni. Örömmel s mégis megtört szivvel hallgatta Ágnes szavait s Marosi köszönetét a szerzett kellemes időtöltésért. Örömmel, mert mintha másképen szólott volna a szép nő hozzája, mint pajtásihoz; megtört szívvel, mert most valósággá vált csakugyan mitől borzadott — az elválás.

Visszafordulván Kálmán, eleresztě lova kantárszárait, s az ki nem térve az útból, intés vagy utasítás nélkül lépdegélt az annyira ismert úton végig a tanya felé, míg ura gondolatokba merülten, alig tudta hol jár, mit érez vagy nem érez.

Feleszmélvén Kálmán, bensejében kissé világosság, öntudat kezde támadni. S mi volt az, mit legelőször megérzett, mi leginkább fájt s hatott lelkületére. A körülötte terjedő pusztaság és csend, — azon végtelenség, mely nem nyujt nyugpontot sem szemének sem érzeményeinek.

Ez egészen természetes érzés, annál természetesebb Kálmánnál, ki most kezdett szeretni új erővel, soha nem tapasztalt hatalommal, mely legyőzte a zajos mulatságok által edzett közönyösségét, pedig minden remény nélkül; szeretett, mi még inkább természetessé s jogossá varázslá érzelmeit.

Mert ha viszontszeretet boldogít bennünket, akkor mily könnyű távol lenni szerelmünk tárgyától, hiszen tudjuk, meg vagyunk győződve, hogy ő ha testileg nem is, szellemileg minden esetre velünk van. A hova nézünk, a hova lépünk, őt látjuk, vele mulatunk, ő benne s általa élünk. Mily más annak állása, ki szeret, de tudja, hogy viszontszeretet reá nézve nem létezik, — az csak addig boldog, csak addig nyugodt, míg szemei azon alakon csügghetnek, mely reánézve fölér egy élettel, egy mindenséggel. — Miért? — mert reményli, mert hiszi, hogy minden szava, minden pillantása új emeltyűje s kimondója annak, mi keblét lelkesíti, hiszi, hogy ha sokszor, folytonosan s mindig elmondják szemei, elrebegik ajkai azt, mit nem mer világosan elmondani, kitárni, talán észreveszi az, kit imád, talán megsajnálja, ez pedig minden támadó szerelemnek egyik alapos talpköve.

Mikor Kálmán távozni látta Ágnest, első gondolata az volt, hogy ő is távozzék, induljon oda, hová szive bálványa menend. Ez nem volt lehetséges s mitsem segített volna rajta, — sőt talán épen ez által zárta volna el előtte a jövőnek még ismeretlen ösvényeit.

*

Azt mondják, hogy valódi lelkes lovas vadász előtt nincs türhetlenebb, nincs utálatosabb látvány a fagydermesztette földterületnél. Igaz, mert akkor vége szakad minden reményének, minden mulatságának, tétlenségnek kénytelen odaengedni szenvedélye élénk vágyait. S mégis van eset, mely kivételt szenved, mely lehetségessé, sőt természetessé teszi, hogy a leglelkesebb vadász is nem óhajt mást, mint fagyot, havat.

E kivételes lelki állapotban volt Kálmán azt kivánva, bárcsak egy hideg éjszaki szél sziklává varázsolná e gőzölgő mély, lágy földréteget, mely néhány nappal ezelőtt, mint legkedvenczebb mulatságainak fő feltétele, örömét s minden mulatságát képezte.

Ez északi szél lehetségessé tette volna, mikép ő, mint a legszenvedélyesebb vadászok egyike, a nélkül, hogy bárki előtt is feltünt volna, távozhatott s akkor ki tudja, nem találkozott volna-e hamarabb Ágnessel, nem közelített volna-e inkább végczéljához, melynek elérése most még a lehetetlenségek közé tartozott.

Szegény szív, csak tűrj, csak szenvedj, csak remélj — s talán mindez segít rajtad, s birtokodba keríti a legfőbb boldogságot. — De valóban szegény, megtört és sajnálatraméltó csak akkor leendesz, ha mindez egy csalódásokra következő szomorú valósággal fog egyesítni; miután elvérzettél s kilehelted érzeményeid legszebbjeit.

*

Ily gondolatokba merülten érkezett vissza Kálmán a tanyára, — a felső terembe gyülve találta mind a lovasokat. Lehetetlen volt zavarodását eltitkolnia annyira, hogy azt egyes jobb pajtásai észre ne vették volna. Ő azonban lehangolt lelkületét gyógyulni még folyvást nem akaró sebének tulajdonítá egyedül.

A lágy időjárás még hetekig tartott s így természetes, hogy Kálmán is heteket töltött a vendéglak környékén. A folytonos mozgás s egészségének teljes helyreállítása jól hatottak néhány nap alatt annyira megrázkódtatott lelkületére. A szórakozás más gondolatoknak is utat nyitott. Jó kedve visszajött s nem ritkán túlzottnak is látszott. Ő mindig szorgalmas s ügyes lovas vadász volt, de most kétszeresen azzá lőn, mert szenvedélye a szívben talált nyugpontot, éltető erőt. — Ki szerelmes, az kettőztetett erőfeszítésre s bátorságra képes, mert fensőbb hatalom ragadja el s nem engedi, hogy az ész kicsinyded okoskodásai lecsillapítsák vére forrongását.

XIX.

(Egy kolostor romjai.)

Ha azon országúton, mely Marosi gerőfalvi lakása előtt elvezet, éjszak felé egy mértföldnyire haladunk, jobbra szűk völgy kapuja nyílik meg előttünk. Ennek mélyéből felénk rohanó hegyi patak sziklaormok által elszaggattatott habos árja, mielőtt az országút e pontjára épült hid alá ömlenék, két, hatalmasan ég felé tornyosuló sziklafal képzette szoroson át kénytelen utat törni magának. E völgy annyira szűk, hogy a patak mellett vezető, majdnem egészen elhagyott úton itt-ott a földomlások miatt alig haladhat egy szekér veszély nélkül.

Mintha a polgárosodás világán túllépve a vad természet századok óta elhagyott határát érintenők, olynemű érzés fogja el a vándort, mikor lekanyarodva a síma országútról, a völgybe irányozza lépteit.

Végighaladva az egyenetlen köves úton, akaratlanul is a természet vadsága s az oldalunk mellett leömlő patak zúgása a közönséges élet határit túlszárnyaló képekkel tölti meg elménket. Természetessé válik előttünk, hogy Skóczia hasonjellemű vidékében alig találtatik ember, ki hitelt nem adna egy rémes árnyvilág jeleneteinek, kinek képzelő tehetsége elég fogékony ne volna a lelkek, bűvös látványok ismeretlen s borzalomteljes világával foglalkozni, azoktól rettegni vagy reményleni s őket másrészről segítségül felhívni vagy kerülni.

Egy ideig haladva e veszélyes úton, a jobbunkon végignyuló hegylánca kissé háttérbe szorul s katlant képez, melynek erdőségszegélyzette legmélyebb pontját őstekintetű lakház foglalja el. Külseje elhagyott, régi kolostor jellemű, mit még inkább kiemel a hegy oldalába épült kápolna, mely most is fennáll s az egész épület balszárnyát képezi. A kolostornak többi még meglevő része majdnem az útig nyúlik, a természet képezte katlan üres része kertnek van felhasználva, az egészet terebélyes, tekintélyes erdőség sürűje környezi s rejti el a nagy világ kiváncsi szemei elől.

Az épület hosszas négyszög, melynek hátulsó része s a kápolnát képző balszárnya a hegyhez támaszkodik, míg jobb szárnya az útra, előrésze a kertre néz. Majdnem egészen elhagyatott állapotban korhadoz. Első tekintetre alig látszik lakhatónak, annyira kellemetlen s a mostani kényelem és csinosságalkotta eszmékkel ellentétet képező benyomást idéznek elé vakolatlan falai, roskadozó ajtai s a ház felső emeletének bagolyfészkekkel telt ablak nélküli szobái. Az egyedül szép, mi az újonnan érkezőnek feltünik, azon pont, melyen épült a kolostor. A körülünk ég felé emelkedő erdős hegyláncok, a rohanó patak hófehér habzása, az ezt környező sziklacsoportozatok s a kép közepét elfoglaló romszerű kolostor, festészileg érdekes, nagyszerű, búskomor jellemű tájképet alkot.

A kertnek egyedüli dísze a friss pázsit s néhány százados tölgy- és hársfa; ezek tekintete mintegy komolyságra inti a könnyelműt, terebélyes árnyok pihenésre a fáradt vándort.

Átlépve e kis téren, ívalaku ajtóhoz érünk, mely kővel kirakott tornáczba vezet, e tornácz s az abból kinyúló néhány szoba egyedüli lakható része a nagy épületnek. Ezek belsejét vizsgálva, kettejét a birtokos lakszobáinak vagyunk kénytelenek tartani, itélve az elszórt könyvek, ruhák, fegyverek, képek, költői rendetlensége után. — A többi, ezekkel szomszédos helyiségek, úgy látszik, a cselédség lakását teszik.

Míg Marosi és neje, elhagyva az alföldi vadászok tanyáját, Pestfelé utaznak, mi keressük fel ez elhagyott romokat.

Az ősz — a természet élénkebb szépségeitől megfosztott évszaka még búskomorabb szinbe ölti a kolostor környékét. Ki először ér e pontra, mintegy lehetetlennek tartja, hogy mind e szomorúság közepett létezhetik élő lény, kinek habár ritkán — de mégis támadhatnak élénkebb szinezetű, kedélyes gondolatai, eszméi; csak elégedetlenség, szomorúság s bú tanyázhatnak e mohos falak között, e vad vidék völgyében.

Ha vizsgaszemekkel nézzük, a fölebb említett lakszobák egyikében fel- s alájáró férfi arczvonásait, aligha helyesnek s valónak nem leszünk kénytelenek tartani e hiedelmet.

E férfi egész lényén elégedetlenség, életuntság s a gonoszszal némileg határos gúnyos arczkifejezés ömlik el. Nem szép reményekkel, nem is víg s derült képekkel látszott foglalkozni képzelőtehetsége; sőt a bosszú s harag gúnymosolyba foglalt képe az, melyet látása előidéz.

E romok birtokosa, kit most ily jellemű arczkifejezéssel találunk szobájában, nem más, mint régi ismerősünk, Örkényi Béla.

Két éve, hogy ősei ez elhagyott lakában letelepedett. Miért változott ez idő alatt egykori élczes, kedélyes jelleme búskomorrá s keserűvé, tulajdonkép s határozottan senki sem tudta. Rebesgették közelebbi ismerősei, hogy egy nőveli viszonya következtében lőn ily visszavonulttá s vaddá; mások egész mesét regéltek, mintha csalódott szerelem, megsértett hiúság volt volna okozója e rögtöni változásnak. Bárki mit higyen vagy meséljen róla, mi ismeretségünk első pillanatától fogva elégedetlen, epés kedélyűnek ismerjük őt s alig tudnók másnak képzelni.

Fel- s alájárva ilyforma párbeszédet folytatott önmagával:

— Tehát csakugyan elutaztak, czélom el volna érve e részben. Sajnálom, hogy Gyula Pestig kiséri, ez mintegy eltérés legalább pillanatnyira azon úttól, melybe én őt lassankint bevezettem. Terveimre nézve ez együttutazás veszélyes lehet, mert olynemű jellemre, milyen Marosié, hely- s levegőváltoztatás nagy hatással lehet. Mit Ágnes régóta nem bírt elérni, kissé szívesebb és szeretetreméltöbb bánásmóddal most tán elérheti, s ez, ha mást nem vonz is maga után, mindenesetre ismét hosszú időre leend képes szilárdítani e nőnek Gyula iránti szerelmét. De bizzunk Marosi kifáradt, minden költőiségből vagy nagyobb fölindulásból már kifogyott jellemében. Hiszem s reménylem, hogy most is örvend már a jövő télnek, mikor majd háborítatlanul s nem kínozva egy nő alkalmatlan szerelme által, függetlenül s kényelemmel élhet, mitsem gondolva a világ s ismerősei véleményével.

Nemde ez azon irány, melyet a nélkül, hogy maga észrevette volna, de melyre szerencsémre nagyon is fogékony, eléje szabtam? Nemde ő volt az első, ki elpanaszolta neje bús, feszült eszméi, költői s ábrándos szerelme okozta házi gondjait, ez által mintegy önmaga adva irányt gondolatimnak, melyek örömmel találkoznak most s bármikor is egy szép egyezség felbomlásával, minden szerelmi boldogság semmisülésével.

Az emberi természet rosszasága leginkább akkor fejlődik, midőn azt, mit tőlünk a sors vagy az emberek szívtelensége megtagadott, mások birtokában látjuk. Ha nekem nem juthatott osztályrészül boldogító szerelem, miért birhassák azt mások, vagy ha élvezik, miért ne raboljam el azt, mitől engem oly hitetlenül megfosztottak? Sokszor mintegy borzadok önmagamtól, de valahányszor lelkem s kedélyem állapotát összehasonlítom annak tetteivel, ki mindennek okozója, még jónak és szelidnek tapasztalom mindazt, mit érzek és cselekszem.

Nem választhattam jobb tanyát magamnak őseim ez elhagyott lakánál; valahányszor e romok között fel- s alálépdegélek, úgy érzem, mintha magam is rom volnék. — Minden, mi költői, mi szép s víg volt, kihalt kedélyemből, a négy falon kívül nem maradt egyéb e roskadozni nem akaró testnél; ez megmaradt, hogy megmutassa a világnak, miszerint a test élhet még, bár kihalt belőle a lélek, megbosszulandó e fél halált.

Még egy ideig folytatva sétáját Béla, az ablakhoz lépett, mely a háza előtti kis kertre nyilt.

— Mily szomorú és zordon időjárásunk, szóla önmagához, — hasonlít szívem állapotához. Meg fogja-e a tavasz változtatni mindezt? teremt-e életet ott, hol most halotti csend uralkodik? Vajjon felenged-e akkorára lelkem is? alig hiszem, hogy az évek óta dermedő jégréteg oly rögtön olvadásnak indulhasson.

E pillanatban a kert roskadozó kapuján izmos öreg parasztember lépett be s egyenesen a ház ajtaja felé tartott.

Béla megrántva a csengetyűt, belépő inasának parancsolá, hogy tudná meg, mit akar az idegen.

Kis idő mulva a visszatért legény ily választ hozott:

— Szolgálatot keres, erdőcsősz volt s mostani urát odahagyta, mert nem tud egyezni feljebbvalóival.

— Kinél szolgált?

— Itt a szomszédban N. uraságnál.

— Mondd meg neki, hogy nincs nálam üres hely.

— Azt úgyis tudja, csak arra kéri méltóságodat, ha lehetne, ajánlaná őt gróf Marosinak, mert egyik legkedvesebb csősze nem rég halt meg.

— Azt nem tehetem mindaddig, míg nem tudom, miféle ember; jól végzé-e kötelességét, szorgalmatos s józan viseletű-e?

— Azért kezeskedem, — mond az inas — hogy jó cseléd, az egész szomszédság olyannak ismeri, józan ember s jó gazda. Családja is van, lánya pedig legszebb az egész vidéken, nincs párja a székelységen, — azelőtt oláhok voltak, de már évek óta megmagyarosodtak köztünk.

— Ne fecsegj annyit, ha visszaérkezik a gróf, majd szólok vele. Ha lehet, megszerzem számára a megürült állomást.

*

— Úgy látszik, a sors intése ez, folytatá Béla, miután maga maradt, — használjuk fel, talán e csekély körülmény is előmozdítandja terveim valósulhatását. — Gyulának kedves vadászlakában most nincs felügyelő; — hátha épen oda teszi ez embert; sokat jár oda, napokat tölt a hegyek között, élvezve a vadászatot; a csősz lánya hires szépség, miért ne tetszenék meg Gyulának, miért ne jutna e szerény lánykának ama nagyszerű szerep, mintegy örökös választófalat képezni Gyula s Ágnes között, — föllépni, mint a bosszú angyala. A nőknél, alig gondolattávolságnyira egymástól szerelem és gyűlölség létezik; de gyűlölni hosszasan nem szoktak, nekik szerelem az életök. — Ágnes szerelem nélkül alig élhet, erről meg vagyok győződve.

*

Mintha jobb kedv ömlött volna el egyszerre e gondolatok után Béla kedélyén; mitsem gondolva a zordon, szeles idővel, puskát vőn vállára s kiindulva, egyenesen a hegyes erdőségnek tartott. A jó kedv, valamint a szomorúság mozgást, változékonyságot óhajt, a mint épen vagy elfojtani, vagy fesztelenül szabadon kívánja bocsátani keble érzeményeit.

XX.

(Beteg szív.)

Az előbbi fejezetben említetteket követő napok alatt Béla búskomorabb volt mint valaha. Az a futólagosan arczán tanyázó jó kedv csakhamar elenyészett s mintegy visszavarázsolhatlannak látszott. Ez természetes; — egyedül a jó indulatú érzelmek s hiedelmek lehetnek tartósak. Rossz lelkületünk csak pillanatokra szerezhet ferde magyarázatból fakadó örömöket; — a visszasülyedés az elégedetlenség örvényébe annál szomorúbb s aggasztóbb, minél hamarabb áll be öntudatunk legcsekélyebb ébredése vagy tevékenysége.

Naplójának ez időben irt néhány lapját ha felhozzuk, eléggé világos lesz előttünk kedélyének állapota s azon habozás, mely kevés időre ugyan — a jóság angyalának sugallataként átrezgette keble húrjait.

«Mióta Ágnest nem látom, mióta magányban, úgyszólván az egész világtól elzártan élek, különös érzelmek fejlődnek keblemben, kettős arczot mutat lelkületem. Bensőm régi, szeretettől áthatott irányú, ha Ágnes képével találkozik, — a tavasz viruló ujjászületéséhez hasonló, mintha valami eddig nem tapasztalt remények fejlenének szemem messze terjedő világa láthatárán. Szóval mintha szerelem volna az, mi szívem üterének dobogását kettőztetné. S alig lengi át tavaszi szellő régtől fagyos szívemet, alig szelidül keblem felizgatott hullámos tengere, támadó szerelem gyönyörteljes álmaiba ringatva, s megsebzett s elszaggatott bensőm vihara legott felzúdul egész erejével és szélvész gyanánt elsepri mindazt, mit költőiségem zsenge viránya előidézett, hátrahagyva az elkeseredés rémképekként reámnehezkedő emlékezetét, melyek évek óta ássák alá lelkem alapját.

Keblem e szelid s vad, szóval — e kétféle iránya mint egyesülhet egy egészszé?

Csak úgy, ha azon úton haladok tántoríthatlanul, melyen elindultam akkor, midőn először hallottam Gyula és Ágnes régi emlékezetimet feltámasztó s épen ezért sebző nyilakként felém repülő — boldogságuk minden egyes sóhaját. Nemde ha ez megsemmisül, lehet egyedül reményem, hogy fejlő szerelmem viszonosság által valódi édenné válhassék? mi nagyszerű volna ennek kivitele! Őbenne bosszulva meg kínszenvedéseimet, vetném meg alapját feltámadásomnak, — Phoenixként fognék e lassankint élesztett, mindent pusztító lángok közől ujjászületni.

Te — már elvérzeni akaró szív — csillapítsd életerőd elfolyását, mert meglehet, hogy nem örökre veszett el az, mi egyedüli boldogságunk, a szerelem gyönyöre. Pihenj most s engedd, hogy működjék az ész hatalma, hogy ez erő által letiprott bálványokat azután érzelmeid hatalma által istenségekké varázsolhassad.

Miért pazarolják a nők többnyire legszentebb s értékesebb érzelmeiket oly egyénekre, kik azokat sem megbecsülni, sem felfogni nem képesek? Vagy talán Gyula akármikor vagy akárki ellenében képes volna még érezni valódi szerelmet? Nemde a világ — mint mondani szokás — eszméi még inkább sivataggá pusztítak e már természeténél fogva is rideg keblet?»

★

Béla e szavai beteg szívnek, a romlás küszöbén álló jellemnek kifakadásai. Még egyszer fel ügyekszik egyenesedni, mielőtt a rossz befolyások vas járma alá görbedne. Ha talán e pillanatban tisztán érző szív, minden idegen behatástól ment, öntudatteljes kebel volna közelében, s ez világosan kitárná előtte vétkes gondolatfolyását, aligha meghökkenve nem ügyekszik vala más irányt adni sötét eszméinek s ezekből eredő cselekvényeinek. De úgy látszik, minden körülmények összeesküdtek, hogy mind mélyebben sülyeszszék e nemrég még oly tiszta jellemet. Lehetetlen, hogy a lélek legszentebb érzeményeiben ne sérült volna meg oly embernél, ki nem természetes hajlamánál fogva, hanem mintegy önmagát erőltetve támaszt keblében hasonló indulatokat.

Ágnes, már-már ingadozó édenét elpusztítva, akará Béla azokat megbosszulni, kik szentségtelen kezekkel rabolták el keble nyugalmát, szíve legnemesebb érzeményeit. E munkássága közben — mintegy Ágnes őrangyalául — szerelem támadt keblében az iránt, kit a boldogtalanság örvényébe akart sujtani; de e szerelem nemhogy szelídebb irányt adott volna gondolatfolyásának, sőt azt még vétkesebbé tette, mert elfásultan úgy vélekedett, hogy új szerelem csak ott támadhat, hol az előbbi gyökerestől ki van irtva.

*

Béla régi kastélyának — mint már említettük — egyedül két szobája volt lakható állapotban. Az első s egyszersmind kisebb háló s dolgozó, a második rendkívül nagy, ét- s nappali teremül használtatott.

Az elsőbbik belseje chaoshoz volt hasonló. Mintha kedélye viharos állapota még butorai rendezésében is nyilvánult volna, oly nagy rendetlenségben állottak egymás mellett, régi bőrös karszékek, újabb divatú pamlagok, mindenféle nagyságú asztalok. Itt nyitott könyvszekrény, amott temérdek ruha terhe alatt görbedező fogas, az ablak közelében nagy íróasztal, melyen félig beírt papirlapok hevertek testvéries egyetértésben.

A falakon különféle jellemű festvények vagy aczélmetszetek s temérdek részint újabb, részint ószerű fegyver csüngött.

A roppant nagyságú medvebőrrel takart tágas tölgyfaágygyal szemközt különösen e czélra készült állványon gazdag aranyfoglalványú festvény volt elhelyezve, melyet fekete fátyolfüggöny rejtett az itt talán esetesen megjelenhetők kiváncsi szemei elől. A fátyolon látszó hetes por azt bizonyítá, hogy ritkán vagy sohasem vonatik félre.

E fátyolos festvény fölébe ugyanazon állványon még egy kép volt felakasztva, mely röpülő sátánt ábrázolt, ki körmei között gyönyörteljesen mosolygó feltünő szépségű hölgy alakot tartott s azt mintegy magával látszott ragadni.

Az állvány legtetejére kis papirszeletke volt szegezve, ezen néhány sor irat s ezek alatt R — betű.

A második terem hosszas négyszöget képezett, bolthajtása ívekben ért középen össze, a kertre nyíló négy ablak sürűen egymásbafolyó rostélyzata igen gyér világot bocsátott ez úgyis már komoly tekintetű szobába.

A meszelt falakat Béla őseinek életnagyságú, mogorva tekintetű arczképei diszíték, — az egyik szegletben roppant nagyságú, zöldszinű, öntött rézlábakon nyugvó kályha látszott, míg a szoba közepét nehézkes tölgyfaasztal s körülötte néhány — felette régi, sárga bőrrel bevont s érczszegekkel kivert karszék foglalá el.

Két héttel körülbelől azon időpont után, melyben először ismerkedtünk meg ez elhagyott kolostorral, Bélát e nagy teremben találjuk.

Kezében franczia dolgozatú pisztoly volt, melylyel a többi festvények között czélpontul szolgáló s emberi alakot ábrázoló egyik képre irányozva, egymásután golyókat röpíte annak testébe, mindig szíve táját találván.

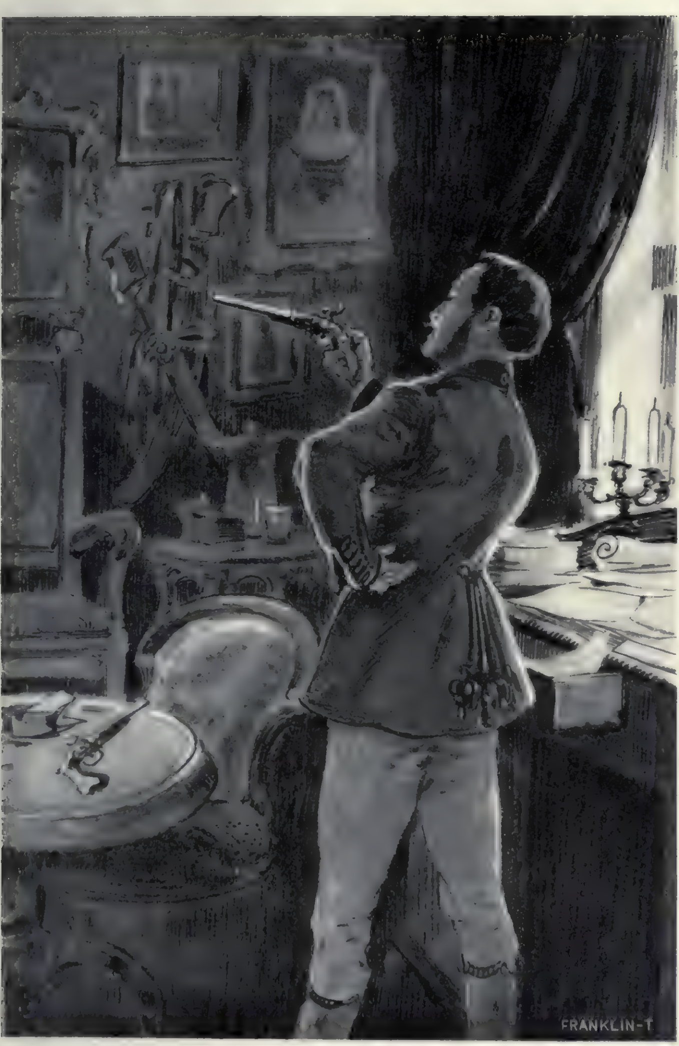

Kezében franczia dolgozatú pisztoly volt.

Podmaniczky: Az alföldi vadászok tanyája. 128. lap.

Alig folytatá ez időtöltést egy ideig, midőn kocsirobogás zavará munkálkodásában.

Egy hintó megjelenése — azt vagyunk kénytelenek hinni — a legrendkivülibb esetek közé tartozott e búskomor falak között; mert alig hajtott be az udvarra s már is a ház minden élő lénye, Bélát kivéve, úgymint inas, szakács, kocsis s néhány mérgesen csaholó eb vette körül a könnyű kis falusi fogatot.

— Itthon van-e uratok? — kérdé a kocsiról leszálló, nagy bundába burkolt férfi, az őt körülállóktól.

— Mióta gróf úr — mert az érkező nem más, mint Marosi volt — e vidékről távozott, urunk alig hagyta el bagolyfészkünket — mondá Béla inasa, előresietve, hogy jelentse a vendéget.

Marosi utána indulva majdnem egyszerre lépett be Bélához az őt megelőző cseléddel.

— Isten hozott Gyula, már azt véltem nem is jösz vissza hegyeink közé, annyira késtél.

— Hogy gondolhatsz ilyesmit felőlem, alig vártam, hogy vakandokként ismét üregembe bujhassak; mind a mellett, hogy utazásom közben jobban mulattam, mint reménylettem.

— Mondd el csak, hol s mikép?

Gyula elregélé kis kalandját, melynek köszönheté azon néhány élénkebb napot, melyeket az alföldi vadászok tanyáján töltött. Elmondá menynyire megtetszett neki ama társaság s mindaz, mit ott látott s tapasztalt vagy élvezett.

— Jövő őszre talán te is kirándulsz oda, nemde? kérdé Béla.

— Nem tartozik a lehetetlenségek közé, ámbár hidd el, hogy ha megszoktuk a folytonos ugyanazon helyen lételt, alig vagyunk képesek mozdulni, s ha teszszük is azt, nehezen várjuk s vissza óhajtjuk otthonos, egyformán rendezett életmódunkat.

— Csodállak! — te, ki nem rég még oly változékonyságkedvelőnek látszottál, alig két évi házas élet után már így beszélsz.

— Mindennek megvan a maga ideje.

— Hát a grófné hogy van?

— Nagyon jól, még nincs Pesten, hanem G... grófné falusi lakán akar mulatni néhány hetet, míg anyja megérkezik, hogy vele együtt menjen a fővárosba.

— Nehezen esett-e az elválás?

— Ismered gyulékony jellemét, annyi bajom volt, hogy sok. Hidd el az is rossz, ha nem szeretik az embert, de még az is baj ám, ha szerfölött szerettetünk. Szegény Ágnesre és reám nézve sokkal boldogítóbb volna, ha felhagyva föllengős érzelgéseivel, az élet egyszerű s valóságos útján akarna haladni; mily kényelmesen s bántatlanul élhetnénk egymás mellett.

— Most már én mondom, mindennek megvan a maga ideje.

— Adja isten! mert mind a mellett, hogy így gondolkodom, nagyon óhajtom Ágnes boldogságát. — Ily ember akar szerencséssé tenni élő lényt, szóla magában Béla, ő ki nem képes fölfogni a női szerelmet, s türhetlennek, alkalmatlannak tartja azt, mit mások legfőbb kincsként megőriznek s boldogtalanok, ha nélkülözni kénytelenek.

— Tudod-e Gyula, hogy távolléted alatt is saját érdekedben működtem?

— Mennyiben?

— Meghallván, hogy kedvelt vadászlakodban nincs ügyes felügyelőd, megszereztem számodra a vidék legszorgalmasb erdei csőszét.

— Ezért nagy köszönettel tartozom, mert a télen különösen sokat akarok ott időzni; mint hallom, rendkívül nagy számban s gyakran mutatkoznak farkasok és rókák.

— E napokban jelentendi magát nálad, s ha kivánod, azonnal beléphet új szolgálatába.

— Mi hamarabb, annál jobb, — tavaszig nem mozdulok; csak ha kividúl majd az időjárás, megyek nőmért, kire reménylem a nagy világ újbóli látása jó hatással leend. De csak most látom, hogy pisztoly van kezedben — kit akartál agyonlőni?

— Most még senkit, — ama függő képet választván czélpontul, gyakorlom kezem ügyességét, hogy előre nem látható esetekben készen találjon bárki.

Alig mondván ezt, kinyitá az ablakot s egy szemben levő fán ülő verebet lőtt le, Gyula nagy bámulatára, ki mitsem tudott eddigelé barátja e nembeli ügyességéről.

— Búskomor lehet eszméid folyama, különben aligha ilynemű szórakozást választottál volna. Most már kénytelen vagyok elhinni, hogy mindazon mesék, melyek rólad czirkálnak, mégsem egészen mesék.

— Miféle mesékről hallottál beszélni?

— Olaszországban, Bécsben, az ég tudná hol nem játszik azon dráma, melyben te vagy a fő szereplő.

— Hadd el e pletykákat, rég elfeledtem mindazt. Hidd meg fele, sem igaz annak, mit az emberek unalmas óráikban költenek rólunk.

— Annál nagyobb szerencse reád nézve.

E szavak rossz hatással voltak Bélára; rövid időre szótlan lőn, s csak némi erőltetés után kezde újból, de most már egészen közönyös tárgyakról beszélni.

Kevés idő mulva ebédhez ült a két barát, arról tanácskozván, mint töltendik a jövő tél zordon hónapjait. — Mindazok, kiknél a benső életerő hiányzik vagy eltörpült, mily nehezen ölik az úgy sem hosszú élet még rövidebb napjait.

XXI.

(A vetés kikelt.)

Elnémult a nagy természet.

Hol vannak e pillanatban azon kisebb-nagyobb, látható s láthatlan élő lények milliárdjai, melyek temérdeksége kölcsönöz sürge életet, költőiséget e nagyszerű képnek?

Hova lőn ama különnemű s mégis annyira összevágó, számtalan hang zengzete, mely álomba ringatja az andalgót s imára tanít?

Ez imának minden egyes fohásza ugyanannyi köszönet s bámulatteljes buzgó szózat gyanánt száll föl ama hatalom felé, mely mind e bájos, mind e megfoghatlan szép rendben egymásból eredő, egymásért élő s egymást felváltó lényeket teremté, hogy megmutassa mily parányi az emberek hatalma, mily helytelen s vétkes azok gőgje, kik önműveiket az isteniekkel összehasonlítják.

Nincs tehát élet, nincs semmi, a mi üdülést szerezhetne elnyomatolt lelkünknek, mi dermesztett képzelődésünket fel birná melegíteni némileg.

Az itt-ott megjelenő varjúcsoportok félelmes krákogása mintegy nyiltan hirdeté azt, mit élő lény soha nem akar hinni; — az enyészetet.

A mindent magával sodró, hófergeteget korbácsoló szélvész süvöltése sátánként kerülgeti az emberiséget, hogy elpusztítson minden lehető szelidebb képet s vad rohamával megsemmisítsen mindent, mi kecsegtetőbb szinezetű a jelennél.

A tél halotti leple szállta meg a vidéket, midőn Béla meleg öltönyökbe burkoltan szánon útrakelt Gerőfalva felé.

Arczvonalmai még folyvást elégedetlenséget s nyomasztott lelki állapotot árultak el, mert uralkodott még jó szelleme s nem engedé, hogy ádáz terveit, most legalább már, siker koronázza. Azon választó úton volt e pillanatban Béla, melyről még könnyű a visszalépés, kivált miután, mint hiszszük, kevésbé veszélyes s fáradságos lett volna a jó, mintsem kitűzött vétkes czélja felé haladni. Igen! de a jó annyira fájt sebzett szivének, a rosz annyira hizelgett reményének, hogy nem volt képes engedni öntudata intéseinek.

Mily szomorú, mily elhagyott volt most Gerőfalva.

Az érkező akaratlanul e szavakra fakadt, midőn a lépcsőzetre érve a főajtó felé haladt:

— Hova lőn e hely élénksége? hova kedvessége? hova minden költőisége?

Tél szállotta meg a természetet, de fagy s ridegség azok kebleit is, kik e szép falak birtokosai.

Nemde úgyvan, nemde ezt látszik bizonyítani e pusztaság, e halotti csend?

— De hogy tudok ennyire visszasülyedni? folytatá Béla, midőn benyitva az ajtót, a tornáczon lépdelt végig. — Senki sincs inkább mint épen én feljogositva örülhetni mindazon, mi pillanatokig szomorúan hatott lelkemre. Ha élet soha nem tér ide vissza.

A feléje jövő öreg komornyiktól kérdé, itthon van-e a gróf?

— Nincs — hangzott a felelet.

— S hol lehet ily borzasztó időben?

— Künn van a vadászlakban, már két nap óta tartózkodik az erdőségben, hanem bizonyosnak mondá, hogy ma délre visszaérkezik. Legjobb lesz, ha méltóságod a nappali nagy teremben várja meg a grófot. Ha megengedi, hozok kis frissítőt, mert most utazni nem igen lehet kellemes.

— Nagyon bölcsen, János gazda.

Béla fölérkezvén, a tágas kandalló pattagó tüze előtt foglalt helyet, miután nehéz öltönyétől megszabadítá zsibbadt tagjait.

Alig melegedett kissé fel, s visszajöve János gazda, ezüsttálon égettbort és csemegét hozván.

Míg Béla kéjteljesen hörpölgeté a kis pohárkából a hevítő italt s mintegy erővel jó kedvűnek akart látszani, így szólítá meg a szobában rendezgető komornyikot.

— Hát hogy érzi magát, mióta ily elhagyatott a nagy kastély?

— Rosszul, uram.

— Talán beteges?

— Dehogy vagyok beteg — attól még megőrzött az isten, testemnek nincs baja, lelkem fáj, mióta eltávozott a grófné. Higgye meg méltóságod, nem lehet képzelni jobb asszonyt; mindnyájan annyira szeretjük, hogy készek volnánk meghalni érette. Természetes, hogy nehezünkre esik távolléte, kivált miután tudjuk, mily kényszerítve, mily megtört szivvel vált meg urunktól, a gróftól. Nem is tudom, mit gondol a gróf, hogy nem tudja úgy szeretni s kedvelni nejét most, mint az első időben. Elszomorodom, valahányszor visszagondolok azon szép időre, midőn boldogság s örökös jó kedv ragyogott uraságunk arczain. De úgy van az a nagy uraknál. Ha már nagyon jó dolguk van isten kegyelméből, akkor nem tudnak mit csinálni. Addig fészkelődnek, míg el nem távozik a szerencse; pedig azután egyre járja a bánkódás. Félek, hogy mindennek nem jó vége lesz.

Ez egyszerű embernek szivből fakadó szavai kétszeres hatással voltak Bélára. Érezte, hogy birtokában van nagyrészint azon hatalom, mely leginkább képes volna Gyulát még más útra vezényelni. Nemde, ő volt évek óta azon egyetlen ember, ki Marosi körül élt, kire ez hallgatott, kivel gondolatait közlötte. Tudta, hogy Gyula természeténél fogva jó szivű, hogy ha vétkezik, csak lelkületének gyöngesége, bizonyos erőtlen odaengedés a pillanatnyi szeszélyeknek, oka azon bánásmódnak, melylyel annyira bántja, sérti nejét. Mert ha magunk nem bírunk is szeretni, legalább ha másoknak irányunkban nyilvánuló szeretetét megbecsüljük, már is hány seb vérzését nem csillapíthatjuk, gyógyító balzsamot hintve azokra méreg helyett.

Habozás fogta el újból Bélát.

Szégyenpír futotta el arczát János gazda szavai után.

Mily kedélyesen, mily szívből eredő módon fogta fel ez ember a házaspár szomorú viszonyát. Bizonyára ha ő rendelkezhetnék Béla hatalmával s tehetségeivel, más, szentebb czélokra használná fel azokat.

A szélvész által némileg megrongált, már-már sülyedésnek induló hajót megragadná, biztos kikötőbe igyekezvén vezényelni azt, hogy megmentse a rajtalevőket.

Az öreg hű szolga kétes pillantásokat vetett Bélára, mintha mindazt el akarta volna mondani, mit öntudata sugallataként akaratlanul érzett a vendég, — mintha tudta volna, ki az ő urának titokban működő legveszélyesebb ellene.

Béla kerülni látszott minden további szóváltást a romlatlan lelkű öreggel.

Még harczolt önmagával egy ideig s megérkezék Gyula. Arczkifejezése rendkívüli, rég nem látott vígságot s az unalom okozta szokott rosszkedvnek legkisebb nyomát sem tanusítá.

Azonnal észrevette Béla, hogy ez ember szunynyadozó indulatát valami esemény felizgatá, sejdítette is, mi lehet az, de bizonyossággal legalább e pillanatban maga sem akarta hinni.

— Bocsáss meg, hogy várakoztattalak; de időnk annyira kellemetlen, hogy kissé késnem kelle. Reménylettem, hogy a déli nap habár csekély ereje némileg földerítendi egünket.

— Az ugyan nem történt meg, szólt közbe Béla;

hanem arczod sokkal derültebb egünknél. Rég nem láttalak ily jó kedvben.

E szavakkal egyenesen támadólag indult Gyula keblének, lázas állapotban várva, mi leend válasza. Tudta, hogy a felelettől nagyon sok, talán minden függ.

— Nem is mondtam volt neked multkori ittléted alkalmával, mily nagy kincscsel ajándékozál meg, talán akaratod ellenére.

— Csalatkozol, rendelkezésem alatt nem tudok semmiféle kincset.

— Néhány hete, hogy — mint tudod — felfogadtam amaz általad ajánlott erdei csőszt. Többször kijárván, megtudtam, hogy családja is van. Most elkészülvén lakása, magával hozta lányát. Hidd el annyira szép ő, hogy csudálatra ragadt látása; alig hihető, hogy füstös kunyhó szalmafödele alatt ily gyöngy létezhetik.

Béla e szavak után gondolatokba mélyedve halkan e szavakat ejté:

— Már késő, a koczka el van vetve — kikelt a vetés. — Gyula ezeket nem hallá, mert épen akkor távozott s a terem másik szegietében levő állványra rakta a kezében levő uti tárczát.

— Tudtam ugyan hogy van családja, de azt nem, hogy annak egyik tagja annyira feltünő értékű — mondá Béla, ez által mintegy minden gyanut, mintha ő nem esetleg ajánlotta volna ama szolgát — elhárítandó magáról.

Béla e pillanatban azon emberhez hasonlíta, ki folyam partján állva, annak habjaiban látja fuldoklani embertársát; — segély után kiált a helyett, hogy merész ugrással önmaga ragadná ki a vad elem sima s mégis halált hirdető karjai közül. Érezte, hogy itt a pillanat, mely talán két ember sorsa fölött határozhat, de ez okoskodása által: hisz úgy is késő már, mintegy önlelkülete birószéke előtt mentendő magát, ily modorban folytatá beszédét:

— Arról meg vagyok győződve, hogy feltünő szépségű lehet amaz erdei vadrózsa, különben nem érteném, mint birna elragadni annyira épen téged, kinek úgy látszott, már alkalmatlanok a szép nők szeszélyei.

— Hidd el, e lány fölötte különbözik minden nőtől, ki nékem eddigelé tetszett, nagy hatást gyakorolt reám. E különczsége már is megfizethetlen kincs. A «toujour perdrix» nem jelszavam.

— Gondold meg, mit cselekszel; oly nőt, milyen Ágnes, megsérteni vétek, soha többé jóvá nem tehető hiba.

— E tekintetben egészen különös fogalmaim vannak, nejeink nem is kénytelenek megtudni mindent, mi a titok áthatlan leple alatt történik. Ha ma visszajő Ágnes, mintha mi sem történt volna, úgy leszünk egymás irányában.

— Veszélyes játékot űzesz, nem hittem, hogy annyi élv után, még ily gyulékony természetű lehetsz, de ha már ez lehetséges, miért nem frissül fel szerelmed nőd iránt.

— Az a folytonos egyformaság zsibbasztó álmakba ringat. De mennyire csodálom, hogy épen te szólasz így; nem reménylettem, hogy benned ily szigorú erkölcsbiróra találjak.

— Annyira tisztelem nődet, hogy mindent, mi legkevésbé sötétíthetné boldogsága tisztaságát, teljes erőmből kívántam elhárítni. Különben én azok közé tartozom, kik azt mondják: ne szavaim, de tetteimből itéljetek meg.

— Meglátod, az én tetteimnek sem leend annyira szomorú következménye, mint te gondolod.

— Ki mint vet, úgy arat.

— Már látom, hogy pap lesz belőled, — az mind onnan származik, mert kolostor romaiban lakol. Ezek elnémítnak benned minden életkedvet s erőt.

— Ne hidd, hogy szigorú biró előtt állasz, csak megmondám vélekedésemet. Másrészről szinte örvendek, hogy lelki s testi tespedésed legalább pillanatra megszakad s élénkebb vérforgásnak enged helyt.

*

Mi úton találjuk Gyulát e pillanatban?

Azon úton, mely megmérhetlen tömkelegbe visz, és szabadulást alig enged reményleni.

Azon úton, melyre könnyelműségből vagy túlfeszített önbizalom által késztetve annyi férj lép, nem gondolván meg, hogy minden lépcső ingadozóbbá teszi ama már alig meglevő gyenge szálakból összeférczelt hidat, mely az üdvvel, a nők szívével köti össze létünket.

A férfiak e tekintetben megbocsáthatlan szívtelenséget árulnak el csekély kivétellel.

Mintha nem egyedül, a hűségnek legtitkosabb vágyainkra s érzelminkre fektetett alapja volna föltétele két lény házassági kötelékek által egybefűzött békéjének, boldogságának?

Ha száz bomladozó házaspár életfolyamát vizsgáljuk, kétharmadánál kénytelenek leszünk átlátni, hogy a férfiak oka minden szerencsétlenségnek, s búbánatnak.

Pedig azt szoktuk mondani: a férfiakat az ész, a nőket a szív teljhatalma kormányozza.

A nőknél hiszem, hogy ez így van, — nem is szabad, hogy más legyen cselekedeteiknek rugója. De épen ezért, ha vétkeznek, inkább menthetők.

A férfiak ellenkezőleg nem az ész, de a vad indulat minden költőiségtől vagy mélyebben rejlő érzelmektől megfosztott ösztönének engednek épen akkor, mikor a szív fejleményei virányát nem zsarnokilag eltiporni, de ápolni, friss életben tartani volna az összboldogságukat föltételező kötelesség.

Sajnálatraméltók mindazok, kiket szerencsétlenség ér.

De ki önvalóját átengedve az indulatok és szeszélyek bizonytalan árjának, ássa alá létét s ez által mások üdvét — azt nem sajnálni, de megvetni egyedüli kötelességünk.

Gyöngeséget hozunk fel többnyire mentségül. Jellemgyöngeség csak addig szolgálhat mentségül, míg a szív túláradó érzelméből fakad.

Gyöngeség, a mely feledteti velünk szelidebb indulatunkat s elölve a lelkiismeretet, a vad ösztönök szomjának enged, határos a vétekkel s következményeiben már is mint ilyen jelentkezik.

Szegény Ágnesnek — ha megsúghatnók, kit szeret s kiért szenvedt annyi búbánatot évek óta, talán gyógyulásnak indulna beteg szive? talán fölegyenesednék megsértett szerelme, hogy megvívjon azzal, ki búját okozta, hogy csillapítsa könyei árját.

Sebei nem hegedni, de kettőztetett erővel volnának kénytelenek újulni, ha mindezt tudná. Mert ama szomorú meggyőződés támadna keblében, hogy nemcsak viszont nem szerettetik többé, de oly lényre pazarolta szíve legszentebb érzeményeit, ki arra már régóta nem volt érdemes.

XXII.

(Elkéstem.)

Míg Gerőfalván s az elhagyott kolostorban ezek történtek, addig Pest egészen másféle arczot mutatott.

A farsang könnyelmű víg kiséretével, mitsem gondolva a rideg téllel, a borzadalmas szélvészek süvöltésével, sem a farkasok s rókák csoportjaival, tanyát ütött a főváros falai között, hogy feledtesse legalább időre az emberek gondjait, elevenítse a szunnyadókat s mámorba ringassa az eleveneket, mámorba, mely körülfolyva a szerelem költői képei által, százszorta édesebb az éberség többnyire leverő valójánál.

Január hó közepe táján délutáni három órakor két férfit látunk végig lépdegélni a Váczi-utczán. A kisebbik idősebbnek, a nagyobbik egészen fiatalnak látszott, az elsőbbiknek sok élvezet-előidézte sápadtsága s ránczai s a másiknak ifjú vérpirította arcza után itélve.

Karonfogva haladtak egymás mellett, majd e, majd ama bolt rakványait s az azokból ki- s bemenőket nézegetve.

Hintó robogván el mellettök, a fiatalabbik feléje pillantott, s köszönté a bennülőket.

— Ki volt az? kérdé az idősbik.

— Y . . . grófné, első a mult éj tündérei közől, kit ma látunk.

— Ez nem csoda, mert ha reggeli nyolcz óráig tánczolnak, csak nem kivánhatjuk, hogy már két órakor ismét talpon legyenek.

— Nem értem, hogy lehet tánczvigalom után oly sokáig aludni.

— Engedj meg, ha udvarol az ember s mindenféle eszmékkel, képzelődésekkel megtölti fejét éjen által, akkor nem csoda, ha az álom kerüli szemeinket. Látod — én ugyan csendesen nyugszom akár meddig s akár mikor, ha épen esetleg hozzájutok.

— De valóban szép volt a mult éjjeli mulatság, — rendkívül jól töltöttem az időt, különösen a cotillon alatt.

— Láttam, vagyis hogy igazat mondjak, láttuk, mert Zendyvel együtt állva s nem tánczolva bámultuk olvadásodat, s mint csüngtek élvezettől túláradó szemeid szép tánczosnőd bájteljes alakján.

— Épen itt jő Zendy Kálmán, mindjárt megkérdezem, vajjon igaz-e mindaz, mit mondasz. Jó reggelt, Kálmán! hogy nyugodtál?

— Köszönöm, jól, — s jobbját nyujtva mindkettőnek, tovább sietett, azt adván okúl, hogy sürgős végzendői vannak.

— Nem tudom mi baja ennek az embernek egy idő óta — folytatá a fiatalabbik megsemmisült kisérlete után.

— Kálmánt vagy a szerelem, vagy más valami rendkívüli gond nyomja, az bizonyos, mert annyira megváltozott, hogy alig maradt hátra árnyéka régi vígságának, könnyelműségének.

— E télen még alig mulatott velünk egyszer, a zenét és bort kerüli, szórakozott, szót sem vált a nőkkel, pedig úgy hiszem többen szívesen beszélgetnének vele.

— Savanyú a szőlő.

— De még maga a tőkéje is, mert azt nem értem, mi bánthat annyira fiatal embert, hogy így megváltozzék.

— A felől te még nem itélhetsz, vannak az életnek oly pillanatai, melyekről csak akkor lehet fogalmunk, ha átéltük azokat, mindaddig hihetlen s valószinűtlennek látszik. Én nem is kérdezem Kálmánt, hogy mi baja, mert ismerem őt, s tudom, hogy ok nélkül alig engedi oda magát a búskomorságnak.

*

Míg e két férfi beszélgetve odébb ballagott, addig Kálmán bérkocsiba ülve s felhasználva a némileg tiszta időt, kihajtatott a városligetbe s a fasorok közt végig indult.

Séta közben ilyformán beszélgetett önmagával:

— Itt legalább magam vagyok, nem bánt senki és semmi.

Annyira fel vagyok izgatva, mióta Ágnes képe nem akar többé távozni lelkemből, annyira érdeknélküli minden, mi körülfog, mióta e nő szemeinek átható világa örökös nap gyanánt égi fényt gerjeszt körülöttem, hogy legjobb pajtásaim körében sem érzem magam oly jól s otthonosan, mint az előtt.

Már majd két hava, hogy nem láttam őt, nem értem hol késik, nemde bizonyossággal mondá, hogy Pestre jövend telelni.

Úgy érzem magam, mintha folytonosan valami hiányzót keresnék, mintha kincs után sóvárognék, melynek birtoka egyedül képes boldogítni; mintha hatalom áradna Ágnes majdani ittlétéből, mely eléggé erős leend új fénynyel diszítni életem eddig kopár s zavart ösvényét.

Most egyedül jól érzem magamat, elszigetelten mindentől.

Gondolatim ilyenkor tovább s ismét tovább röpdesnek a képzelődések hullámzó árjain, mitsem gondolva a szomorú valóval oly képeket teremtnek, melyek új, legforróbb óhajtásomat valóként kápráztató világba tesznek által.

Azt mondják, a szerelem a legmagasztosabb, a legboldogítóbb érzet, mely keblünket lelkesíti. — Szerelem nélkül nincs üdv, nincs élvezet e világon.

Ki a nélkül távozik e mindenségből, hogy szívvére magasztosabb felhevülés által jött volna forrongásba, az nem élt, csak gépként mozgott kőbálványok között — mert valódi életet csak a szív ereje teremt.

S mégis mennyi kínt, mennyi gyötrelmet nem hoz magával a szerelem bevonulása szívünkbe!

Alig képzelhető, hogy ha bizonytalanság által gyötörve, reményhagyottan sínlődünk keblünk fájdalmai közepett, hogy mindez boldogság- s üdvteljes létnek vesse meg alapját. —

A mily mértékben hullámoztatá kedélyét a gondolatok különnemű folyása, ugyanazon mértékben majd lassúbb, majd ismét sebesebb lőn Kálmán lépése.

Ki ily állapotban látta volna, bizonyára nem tartá őt szerelem által kínzottnak, hanem inkább embergyűlölőnek, életuntnak.

Ezt látszott bizonyítani leginkább néhány öregebb úr sajnálkozásteljes mosolygása, midőn e csinos fiatalt ily felizgatott állapotban többször látták elhaladni magok mellett.

Ők, kik nyugodalmas séta által akarták egy nemrég elköltött ebéd élveit kétszerezni, szivaraik minden egyes füstfelhőcskéjét örömtől sugárzó képpel bocsátván a nagy világnak — alig foghatták meg, hogy létezhet ember, ki velök ellenkező ily módon élvezi a szabad s tiszta téli levegő jótéteményeit.

Pedig mind e megjegyzések daczára még Kálmán sokáig folytatá sétáját, míglen a testi bágyadtság helyre nem pótolá némileg lelke nyugtalanságát s egyensúlyt alkota, melynek legközelebbi következménye megállapodás lőn.

Órájára pillantván, kocsijába szállott s a Váczi-útra hajtatott. Kiszállván, mintegy titokteljes utat teendő, gyalog haladott az indóház felé.

Kálmán minden gondolatát s tettét, melyek Ágnes képével hozák érintkezésbe, legnagyobb titokban tartá.

Miért? mert nem dicsvágy vagy hiúság, nem önzés vagy elbizottság lelkesíté keblét, hanem valódi tiszta szerelem, kerülve mindazt, mi legkevésbé árthatna azon nőnek, kit ő mindenek fölé helyezett.

Alig indult el s a mozdony visító füttyentései jelenték, hogy megérkezett a vonat.

— Elkéstem kissé — mondá s kettőztetett léptekkel haladott tovább.

Az indóház kapujához érve, több érkezőkkel telt hintó robogott el mellette. Már sötétedni kezdvén, alig lehete meghatározni, kik ültek a kocsikban. Azt azonban, kit ő várt, Ágnest, észrevette volna — legalább ez volt hiedelme — még az éj sötétében is.

A hintókat egymásután sebesen ügető, málhával telt néhány szekér követé, ezek által akadályozva kénytelen volt időzni Kálmán. Tovább akarván indulni az indóház belsejébe, földön heverő kis szekrény vonás magára figyelmét. Utána nyulván, fölvevé. Bőrrel bevont csinos szekrény volt az, az utasok egyikének kezéből sikamlott ki talán a nagy zavar, idestova tolongás közepett.

Kezében tartva a szekrényt nézte a kocsiba szállókat, mind ismeretlen, érdek nélküli arczok.

Egy ott levő csendőri szolgának akará majdan kézbesítés végett átadni a talált kincset, de kiváncsisága annyi hatással volt reá, hogy ezt másnapra halasztá, föltevén, hogy otthon majd megvizsgálja minemű e szekrény belseje, foglalata.

Lehangoltan tért vissza most már lassú, kimért léptekkel kocsijához s elhajtatott.

XXIII.

(A szekrény rejtelme.)

Még ugyanaz nap estvéjén tánczvigalom gyűjté egybe a főváros egyik palotaszerű termébe az egész társaságot.

Mintha szorgalmas kertészkezek ápolta üvegház elevenedett volna fel, mintha a «Les fleurs animées»-k nemcsak csinos párisi kiadásban, de valósággal szálltak volna alá földtekénkre, oly élénk kedvtől pezsgő, szép szinekben ragyogó volt az ott együtt mulató női koszorú.

Víg, derült arczot mutatott legalább mindenki. Csak Kálmán volt néma és szórakozott. Alig képzelheté, mint lehet örvendeni, mint lehet derült kedélylyel vigadni ott, hol Ágnes nincs jelen.

Az emberek gyengeségeinek egyike az, hogy csodálkoznak fölötte, ha nem látszanak mások is ugyanazt érezni, mit nekik önkeblök sugal. Ezek nem akarják felfogni, mint nem lehet egy értelemben, egy fokozaton velök társaiknak talán épen ellenkező indulatra vezénylett gondolatfolyása.

E visszavonultságát, e magábaszállást kettőzteté s örömmel teljesítendő kötelességévé tevé azon öntudata, hogy mindezt azon lényért szenvedi s érzi, kit imád. Bizton hitte ezt, s ez a szerelmeseknél a szív megfoghatlan titkaiból eredő általános hit — hogy Ágnes bár távol tőle, az érzelmek viszonyosságánál fogva ha nem osztozik is Kálmán érzelmeiben, legalább öntudatával bír azoknak.

A hit boldogít.

Hit nélkül nincs remény, remény nélkül boldogság nem létezhetik.

Kálmán a hivők sorába tartozott, mert szerelme sokkal tisztább s minden elfajultságtól mentebb volt, semhogy azt megtagadhatta volna tőle a mindenhatóság.

Kálmán remélt, mert hitte, hogy mások szíve épen oly romlatlan, mint azon szív, mely egyedül Ágnesért dobog.

Sokáig nézte az előtte hullámzó társaságot.

Hallgatta az itt-ott ég felé lengő fohászokat, sóhajokat.

Megleste a szép szemek villanyos játékát, mint lövelnek igéző sugarakat szívök választottja felé.

Az a fiatal szépség, élet, szerelem előidézte mozgékonyság s elevenség lehetetlen, hogy bár pillanatokra is le ne bilincselte volna Kálmán messze elágazó gondolatait.

A fényesen világított, nézőkkel tömött termeken keresztülvergődve, mintegy örömtől sugárzó arczczal az előcsarnokon végig a lépcsőzeten lefelé induló Kálmán vajjon mit érzett?

Hogy nincs e fényes körben egy lény is, mely szebb, dicsőbb s tökéletesebb volna Ágnesnél.

*

Másnap reggel az ablakokon gazdagon belövellő napsugarak világa költé fel Kálmánt.

Mintha a mult éjjel utolsó érzeményeinek hatalma álmait is áthatotta volna, annyira nyílt, szenvedéstől ment kedélyt árultak el arczvonásai.

Talán szép álom utolsó hangjai élénkíték még vére keringését.

Oh bárcsak örökké álmodhatnánk!

Így kiáltunk fel sokszor a csalódások búsította élet számtalan perczeiben.

Alig jött Kálmán érintkezésbe a szokott mindennapiassággal, csakhamar újból feltámada búskomorsága. Gépként mozgott s engedett komornyikja minden egyes mozdulatának, — melyek évek óta ugyanazok, azaz a megszokottak voltak.

Hálóköntösben volt végre, kis asztalkához ült, melyen reggelije s az utolsó hírlapok valának elkészítve.

Alig foglalt helyet, eszébe jutott a tegnap talált szekrény.

Egy állványhoz sietve s kezébe vevén azt, vizsgálni kezdé minden oldalról, mert be volt zárva.

És vizsgálata közben a lakat felett látszó kis domborúságot vett észre; kis nyomás után engede a lakat s a szekrény megnyilt.

Ezüst lemezből csinosan vert uti készület volt annak belsejében; az egyes kisebb szekrények tetején egymásba folyó betűk voltak láthatók. — Ezeket értelmezte Kálmán; mily feltűnő, mily rendkívüli örömteljes volt eredménye. D. és A. betűket ábrázolta az ügyes s alig kivehető angol modorú metszvény.

Új élet hatotta meg Kálmánt a betűk látására, nem mert szemeinek hinni, oly fürkésző vizsgálattal csüngtek azok ez ártatlan jeleken. Végre meggyőződött, hogy lehetetlen csalódnia, mert csakugyan nem mások, hanem egyedül az említett betűk voltak kivehetők.

— Tehát Ágnes már tegnap óta itt van, s én nem tudtam ezt! — kiálta fel mintegy akaratlanul. Mily ügyetlen mégis az ember, ha az indulatok árja csak legkevésbé is kirántja őt az élet már megszokott utaiból.

— Nemde a mellettem elrobogó hintók egyikében ült ő, s én nem láttam, szívem nem sugalá jelenlétét.

Egymás után kezébe vevé a szekrény belszerkezetének minden egyes részét; Ágnes kezeiben számtalanszor voltak már ezek, ugyanannyi villanyos összeköttetésbe jutott szive bálványával ez egyes tárgyak megérintésénél.

— Délig megtudom, hol lakik, s ma estve meglátom őt! — E szavak kifejezése leirhatlan, annyira örömtől sugárzó arczczal ejté ki azokat Kálmán, annyira víg kedvű s elégedett lőn e percztől fogva. S pedig mily nagy, mérhetlen távolság létezett még Ágnes látása s azon boldogság között, mely viszontszeretet által háramlott volna Kálmánra!

Ki az ész dönthetlen okoskodásira építi szerelme reményinek palotáját, az nem szeret, legfölebb mások által kiván szerettetni; azt nem tiszta for-

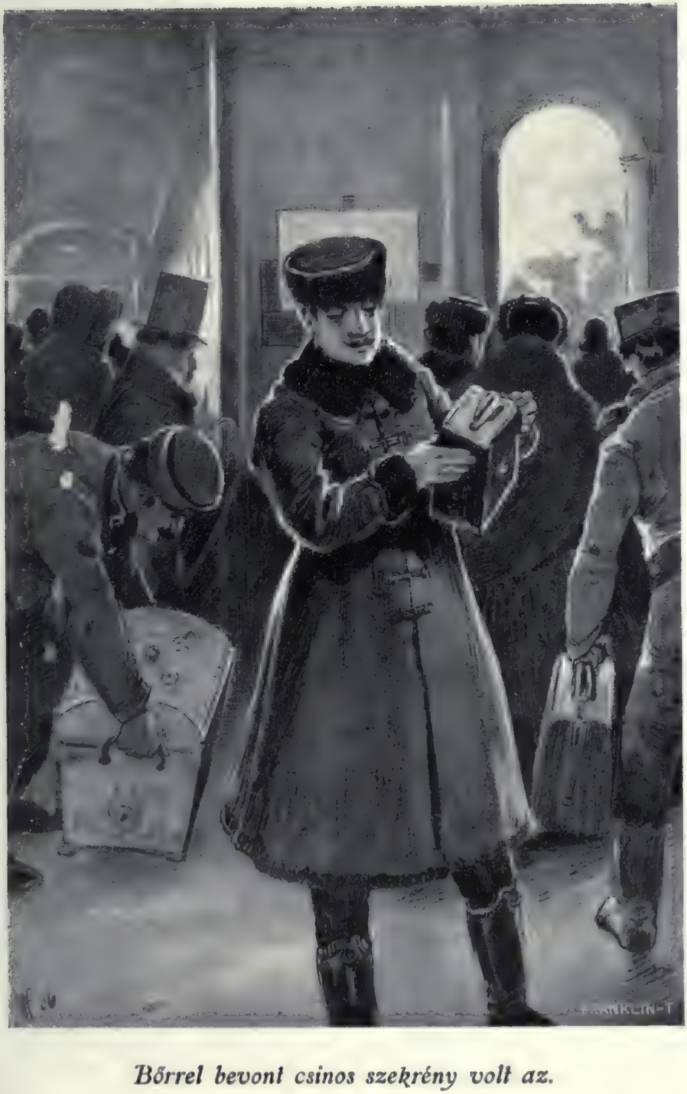

Bőrrel bevont csinos szekrény volt az.

Podmaniczky: Az alföldi vadászok tanyája. 148. lap.

rásból fakadó belérzemények, azt egyedül hiúsága vezérli.

Pár órával e fölfedezés után, Kálmán jó kedvben ugyan, de mégis dobogó szívvel haladt le a lépcsőzeten az utczák tömkelegébe.

Korábban és sebesebb léptekkel indult mint máskor, oly emberként, kinek sok teendője van.

Ha figyelemmel kisérjük az utczán mellettünk elhaladókat, járásuk, külsejök s arczvonásaik minőségéből többnyire, habár nem biztos, legalább ritkán csalékony következtetést hozhatunk foglalkodásaik jelleméről.

Kimért, lassú léptekkel, figyelve mindenre, mi körülötte történik, figyelve szivara hamvára s különösen arra, hogy a mellette elsietők el ne piszkolják tarka szineket játszó köntösét, halad az utczákon végig a tétlen naplopó; nem annyira a szabad levegőt élvezendő, mintsem a nagy közönséget hiúságtól sugárzó megjelenése által szerencséltető.

A ki rohamhoz hasonló sebességgel, mire sem tekintve s gondolatokba merülten, az utczaszögleteken másokba ütközik, embertársait majdnem fellöki, az vagy kereskedő, vagy zongoramester, mindkét faj annyira ismeri az idő megmérhetlen becsét, hogy mitsem gondolva mindazzal, mi a nagy világban előadja magát, egyedül hivatásának él, arra gondol, azt látja maga előtt.

Szép tiszta idő van: nem fényesen, de sötét szinekbe csinosan öltözött sápadt egyén tart felénk, lábait, mind a mellett, hogy sárnak még csak híre sincs, sárczipők fedik, fényes csizmáit a lehető mocsoktól védendők. Lépése gyors, de mégis kimért, hiszszük hogy dologban jár, de nem akar sem kifáradni, sem felhevülni; gondolatai bizonyos eszmével látszanak foglalkozni, mind a mellett szívesen s kegyelettel köszön mellette elhaladó ismerőseinek.

Ki az? nem lehet más, mint orvos.

Hát az a fiatal ember, ki divatosan, de könnyelműen öltözve siet végig az utczákon? földöntúli hatalom látszik könnyítni lépteit, mosolygó arcza megelégedést s örömöt árul el, alig veszi észre mindazokat, kik körülötte hemzsegnek. Ha nem csalatkozunk, ez szerelmes, talán bonne fortune-t hajhász, vagy légyottra siet? vagy talán csak azért ily gondatlan járása, mert nem ütött még az óra, melyben találkozni szokott ama lénynyel, ki egyedül érdekli?

Mind e kérdésekre bizonyossággal nem felelhetünk, de annyit már is mondhatunk, hogy azon fiatal ember, ki az itt leírt módon halad végig a Feldunasoron — Zendy Kálmán.

Egyik vendéglőből a másikba siet, Marosi grófné után tudakozódván a kapusoktól s mindegyiktől azt nyerve feleletül: nálunk nem lakik.

Arczvonásai már-már sötétedni, reményei veszni kezdének, midőn az utczaszögletek egyikén falragasz költé fel figyelmét.

Kis papirlapon ez volt nyomatva:

«Január hó 17-én estvefelé az indóház közelében, veres bőrrel bevont útiszekrény veszett el. Az azt megtaláló kéretik a szekrénynek a Széchenyi-tér N. N. ház első emeletében átadására folyó hó 19-dikétől kezdve bármely napon vagy órában. A kézbesítőnek 50 pengő forint jutalom ajánltatik.»

— Itt az én szekrényemről van szó — tehát Széchenyi-tér, N. N. ház első emelet — lakik Ágnes, induljunk oda s próbáljunk szerencsét.

A házba érvén, azonnal a kapushoz sietett, s ezt kérdé tőle:

— Legyen szives megmondani, ki lakik az első emeleten. — Ez alatt egy ötös bankjegy csuszszant észrevétlenül a jámbor öreg tátongó markába.

— Sokan, uram, — s alig mondva ezt, egész legenda nevet számlált elé. Marosi grófné nem volt köztök.

— Üres szállás nincs?

— Mind ki van bérelve.

— Az lehetetlen.

— Pedig úgy van, ezelőtt néhány héttel kaphatott volna nagysád még nagyon szép lakást, most kibérelték valami grófné számára.

— S e grófné nem lakik itt?

— Nem, — néhány nap mulva fog ideérkezni mint nekem kárpitosa mondá, ki szobáit butorozza.

— Köszönöm — mondá Kálmán tovább sietve. Mennyivel tudott többet e szerelmes fiatal most, mint ezelőtt egy órával.

Talán csak Ágnes cselédsége érkezett meg, s azok egyike veszté el a szekrényt.

Vagy itt van már ő is, de nem készülvén el szállása, addig valamelyik barátnőjénél lakik.

Ily gondolatokba merülten haladott Kálmán végig a városon, melynek e percztől kezdve egyetlen pontja bírt érdekkel s költőiséggel irányában; s e pont — a Széchenyi-tér volt.

XXIV.

(A kúnok.)

Este a «Kúnok»-at, legjobb eredeti operáink egyikét adták.

Kálmán majdnem mindennapos volt a szinházban s azt szokott, minden kivételes érdek nélküli időtöltésnek tartá.

Ma azonban egészen kiváltságos volt kedélyállapota, midőn a szinház felé hajtatott.

Nemde keble izgatott vala, nemde támadtak reménysugarak, habár titkosak is, melyek környezni játszottak Ágnes képét a láthatáron?

Ugyanez oknál fogva nem szokott helyére, a casinoi erkélyre, hanem azzal szemközt a támlásszékek egyike felé irányzá lépteit; nem akarta, hogy mindazon érzelmeknek, melyeket váratlan szerencse vagy már megszokott nélkülözés előidézend benne, mások is tanúi lehessenek. Gátat kivánt vetni minden lehető kérdezősködésnek, mi elkerülhetlen, ha, mit hinni nem mert, Ágnes megjelen.

Kálmán elfoglalván helyét a karzaton, kedélye azon különös állapotban volt, mint mikor szinházba lépve valakit keresni akarunk, a nélkül, hogy azt mások észrevegyék. Midőn reméljük, hogy találunk valakit, de alig van elég bátorságunk széttekinteni, nehogy csalódás semmisítse egyszerre legszebb reményinket. — Alig találjuk helyünket, üvegünket tisztítjuk, ide s oda, — szóval mindenüvé nézünk, csak oda nem, a hol elrejtettnek hiszszük ama kincset, melyet ma találni föladatunk.

Végre elég bátorságra vergődött Kálmán s lassanként azon oldalon kezdette vizsgálatát, melyen bizonyossággal tudva, hogy nincs Ágnes, szorgalommal köröztette szemüvegét.

E diplomatikus manoeuvre-nek kevés percz mulva azon szomorú eredménye lőn, hogy Ágnes nincs jelen.

Helyzete azonban még nem volt reményvesztett, mert az előadás fényessége daczára lehete még néhány üres páholyt látni.

Nem levén mit keresni a páholyokban, művész lőn Kálmán, azaz kettőztetett figyelemmel hallgatta a Kúnok feltünőleg szép zenéjét s élvezte az egyes dalok költőiségét.

Az első felvonás már majdnem végét érte, midőn a Kálmánnal szemközt levő páholyok egyikének ajtaja megnyílt s azon Ágnes lépett be egy idősebb asszony társaságában.

Kálmán látta érkezni Ágnest, érezte a jelenet hatalmát, mert hideg futotta át minden tagját s azt forró láz váltotta fel.

Mintha láthatlan hatalom zavart volna fel ereiben minden csepp vért, mintha egy felette itéletet hozandó kegyetlen birószék előtt állott volna, annyi félelmes borzadálytól s mégis örömtől áthatott lőn egész valója a pillanattól fogva.

Nem csoda, ha Ágnes látása Kálmánt inkább elragadta, mint máskor.

Ez természetes, mert egyrészről szerelme, mind a mellett hogy régóta nem látta azt, kit imádott, az idegeket felizgató hosszas várakozás miatt is, ugyanazon fokozatban nőtt, melyben fejlődött szomorúságának s elhagyottságának érzelme.

Másrészről pedig, mert Ágnes ma szebb volt, mint valaha s megjelenése annyira feltünő és meglepő, hogy mindenkire nagy hatással, rendkívülivel volt pedig oly egyéniségre, ki már hetek óta, habár eszményileg csak, de mégis folytonosan ama szép képpel foglalkozott.

Testének finom rajzát, violaszín moire antique magosra kivágott ruha tünteté ki, szegélyei ugyanazon szinű bársonyból készítvék.

Nyakán violaszin bársony szalag, ugyanaz látszott kezein is, foglalványokul élénk tüzű gyémánt boglárok szolgáltak.

Fejét aranynyal átszőtt háromszinű magyar főkötő díszíté, mely alig birta fékentartani hullámos fekete haja tömöttségét.

Vállait fehér tibet-köpenyke a köntös szinével egybevágó római izlésű szegélyzettel fedé s őrzé lehető léghuzam ellen.

Mily szép, mily fenséges volt e pillanatban Ágnes!

Szemei nyugalommal s menten minden fesztől futottak végig a körülötte egybegyült társaságon.

Körülötte, mondom, mert ez arcz s annak e két szem kölcsönözte kifejezése Ágnest annyira mindenek fölé helyezék, hogy nem vele együtt, de körülötte, mint az est királynője körül — játszott egybegyülve e száz meg száz ember.

Pillanatra majdnem minden szem akaratlanul is a páholyra volt irányozva, hiszen minden szépnek, fenségesnek látása kedves az emberiségnek.

Csak Kálmán nem mert egyenesen odatekinteni, ő volt egyetlen, ki lopva vetett néhány pillantást amaz elbájoló alak felé.

Miért? mert a közönség csudálta, — Kálmán pedig szerette Ágnest.

Az első felvonás után kemény harcz támadt Kálmán keblében. Akart volna ugyan látogatást tenni Ágnes páholyában, de annyira elfogult volt, hogy hiányzott bátorsága, mintha saját lábai ellenszegültek volna akaratának, oly nagy habozás fogta el.

Végre felkelt s mintegy erőltetve, mitsem tudva s látva a körülte történő dolgokról, haladott végig az erkélyen s ért szívdobogva Ágnes páholyának ajtaja elé.

Mint örökös bú vagy örökös éden ajtaját megnyitandó, tevé reszkető kezét a kilincsre, hogy szólhasson azon lénynyel, kivel egyedül volt képes egyesítni képzelő tehetsége a boldogság fogalmát.

A páholyba lépvén s meghajtván magát így szóla:

— Jó estét grófnő, hogy érzi magát kis kalandunk óta?

— Köszönöm gróf Zendy, meglehetősen, de engedje meg, hogy bemutassam édes anyámnak.

S az idősebb asszony felé fordulva mondá:

— Gróf Zendy Kálmán, kiről multkor szólottam volt neked.

— Gróf úr sokat mulat Pesten? — kezdé Ágnes anyja.

— A telet itt szoktam tölteni, nyáron által, különösen pedig őszkor, falun tartózkodom.

— Egészen az én izlésem szerint él tehát, mert megvallva az igazat, nem szeretek télen át falun lenni, kivált mióta Ágnes nincs többé honn.

— A magánylét ellenkezik legtöbb ember természetével, — folytatá Kálmán — szerencsémre ifjú korom óta mintegy zsarnokilag kényszeríttetém örökké, bármi csekélységekkel is foglalkozni, mi most sokszor nagy hasznomra van.

— Úgy van, — mondá Ágnes, — ki falun nem tud foglalatosságot szerezni, az halálra unatkozik, kivált ha szomszédságok hiányában nincs társas élet, mint nálunk Gerőfalván.

— Pedig nagyon sok szépet hallottam a grófné falusi lakáról, néhányan pajtásim közül jól ismerik.

— Igaz, mit művészet és természet képes teremteni, ott meglehetősen feltalálható.

E szavak után Ágnes elnémulva, mélázva, búskomor tekintetet vetett maga elé.

Kálmán észrevette e szép szemek határozatlan s mégis annyit jelentő magyarázatát; mint ugyanannyi halálos döfés ismerteték meg vele Ágnes lelke ábrándjait; férje, Gerőfalva felé lengett keblének minden egyes sóhaja.

— A grófné sokáig késett, — már azt véltem, nem is érkezendik fővárosunk falai közé.

— Barátnőmnél töltöttem néhány hetet, s ott bevárám édes anyámat, együtt utazandók Pestre.

— Higyje meg gróf úr, alig hozhattam ide leányomat, annyira megszokta a falusi levegőt, hogy nem is kivánt többé résztvenni a társas élet derültebb szórakozásiban.

— Tehát csakugyan igazat sugalt sejtelmem, midőn azt mondám imént, hogy már-már kénytelen valék azt hinni, hogy nem is érkezendik a grófné körünkbe.

— Szinte kitalálta az igazat, engedtem férjem és anyám kivánságának, de csak azon feltétel alatt, hogy kerülendjük a nagyvilág zaját; nem levén Pesten ismerős, azt vélem, könnyen kivihető e terv.

— Egészen visszavonulva, a társas élet élénkebb körén kívül kiván tehát élni?

— Nemde czélszerűbb s jobb kerülni mindazt, minek birtoka nem gerjeszti örömre kedélyünket.

— Némi szórakozás azonban mégis jól esik a léleknek és testnek is, ez oknál fogva legalább czélirányos volna, ha felkeresné a grófné a szorosabb s kisebb társas köröket.

Kálmán e mondata homlokegyenest ellenkezett meggyőződésével s lelke titkos vágyaival; minden, még a legjobb szívű emberben is megvan az önzésnek bizonyos megfogható s bocsátandó foka; a szerelem érzete féltékenységgel határos, lelkiismeretesen őrzi mindazt, mit tulajdonának mond vagy birtokába keríteni igyekszik.

— A grófné tegnap érkezett meg, nemde?

— Az utolsó vasúti vonattal.

— S most még nem saját, de — ha nem csalatkozom — édes anyja, a báróné szállásán lakik?

— Nem levén még kész lakásom, kénytelen vagyok anyámnál tölteni néhány napot, sok alkalmatlanságot szerezve neki.

— Megérkezése alkalmával úti szekrényét veszté el, s a megtalálónak bizonyos jutalmat igért.

— Úgy van, de meg nem foghatom, hogy tudta meg mindezeket gróf úr, ily rövid idő alatt.

— Ennek a története igen egyszerű. Valakit várva az indóházba mentem s annak kapujában találtam a szekrényt; ma reggel — kénytelen vagyok megvallani bűnömet — hosszas vizsgálódás után végre sikerült felnyitnom a szekrényt s a metszvényyek betűi után itélve azt a grófné birtokának kellett tartanom. Egyik vendéglőből a másikba sietve, igyekeztem feltalálni a szekrény birtokosnőjét, ez nem sikerülvén, ma délután olvastam a falragaszok között hirdetményét, ennek nyomán mentem a grófné birtokának szállására s tudtam meg, hogy még nem foglalta el azt. S most, miután tudja, mi könnyen tud meg mindent az, ki sokat jár az utczán s kinek kevés dolga van, bátor vagyok kérdezni, mikor szabad kézbesítenem a szekrényt. — Hogy önzőnek ne látszassam, a nyerendő jutalom mi légyen? — azt a grófné kegyességére bízom.

— Nagyon örülök s kétszeresen örvendek, hogy e kedves holmim ily biztos kezek közé jutott; — ha nem restelli, látogasson meg, de csak holnapután új szállásomon, mert anyámnál még oly nagy a rendetlenség, hogy alig fogadhatunk látogatásokat.

— Reménylem azonban később — szólt közbe Dévay báróné — annál többször leend szerencsém.

— Ha megengedi báróné — leszek oly bátor.

Ez alatt újból kezdődvén a zene, csak szakadozva lehete a beszélgetést folytatni.

Kálmán mindinkább otthonosnak érzé magát, elfogultsága engede szokott kedélyességének s alig válhatott meg Ágnes kellemes társaságától.

Hónapok óta nem volt oly derült s víg kedvű Kálmán, mint ma szinház után; új világ újult meg előtte s világosan nem eszmélvén, még annak egyedül csak fényoldalait látta s vette ki.

A szerelem a nagyítóüvegek leghatalmasbika, de egyszersmind legveszélyesbike is; a nap sugárait annyira egyesíti, hogy a jótékony meleg csakhamar pusztító tűzzé képes változni.

XXV.

(Virrad — nemde?)

Hogy világosan megmondhassuk, mit érzett Ágnes, miután Pesten Kálmánnal találkozott; hogy vele egyszerre s együtt átélhessük szíve legtitkosabb fejleményeit, vissza kell térnünk s történetünk fonalát ama pillanatban felfognunk, melyben Ágnes férje társaságában elhagyta Gerőfalvát.

Emlékeznek talán tisztelt olvasóim a «Vallomások»-ra, azokból kiviláglott, miszerint a szegény nő nem birván férje eszméit s irántai megváltozott viseletét szelidebbé irányozni, mintegy kifáradtan engedé oda magát Gyula akaratának.

A sorstól várta mindazt, mit maga nem vívhatott ki.

Mikor Gyula pillanatnyi szelidebb, vagyis élénkebb felhevülésnek engedve, elhatározta, hogy elkisérendi Pestig nejét, nagy volt Ágnes öröme. Női — majdnem általánosan gyulékonyabb jelleménél fogva a kis engedmény kedélye képzelődései nyomán óriási szint ölte. Már-már azt vélte, miszerint az elválás perczétől borzadván Gyula, azt a mennyire lehet késleltetni, sőt egészen eltávolítni igyekszik, — szóval azon szép remény által kecsegtetve ült hintójába, hogy Gyula Pestre jőve, nem bírand megválni tőle s ott töltendi a telet.

E hiedelmében az alföldi vadászok tanyáján töltött ama néhány nap még inkább megerősíté őt. Nemde úgy látszott, mintha Gyula elhagyva Gerőfalvát, ez élénk társaság közepett felüdülne, újból felvirulna, hogy ismét olyanná váljék, milyen volt, mikor még szerelem élénkíté vére keringését.

Szegény Ágnes! mily röviden tartók voltak hiedelmei, reményei!

Mihamar elveszett mindazon szép virány keblében, melyet néhány napi tavaszi lég idézett elő! Csakhamar est lőn körülötte, pedig még alig kezde virradni!

Vannak emberek, kiket egyedül az ellenkező érzelmek és viselet által lehet odavinni s olyanná varázsolni, milyeneknek mi óhajtjuk.

Ezek legtartósabban szeretnek oly nőket, kik szerelmöket megvetik.

Kedvelik azokat, kik mindenben ellenkeznek velök.

Újból megszeretik azon lényeket, kiknek szíve távozni, idegenkedni látszik az övékétől.

Talán Gyula e veszedelmes, megfoghatlan egyéniségek egyike volt, nem tudjuk; annyit azonban bizonyossággal mondhatunk, hogy minél kedélyesebb és szeretetreméltóbb lett Ágnes, s minél több reménynyel kecsegtető magaviselete, annál hidegebb s megfontoltabb lőn Gyula.

Képzelhető, hogy midőn barátnőjéhez érve, látta s érezte Ágnes, mi könnyedén, talán mondhatnók örömest távozott Gyula, hogy keresse fel a magányt; midőn látta, hogy minden szép reményei mily hamar, mily egyszerre semmisülének meg, kétszeresen szomorúvá lőn kedélyének már is anynyira lehangolt állapota.

Sem barátnőjének, sem anyjának szavai nem bírtak elég varázshatalommal, hogy elszéleszszék mindama rémes árnyakat, melyek körülvevék Ágnes képzelődéseit; nem bírtak elég hatalommal, hogy megszabadítsák búskomorságától s a kétségbeesés közelgő pillanataitól.

De nincs is szó, nincs szív, mely velünk ugyanazt s egyszerre éreztesse akkor, midőn kénytelteníttetünk átlátni, hogy szerelmünkben csalódtunk, hogy szívünk minden kincsei megvetve porba hullanak.

Ki ilyenkor felénk jő és szavakkal akarja csillapítani fájdalmunkat, hasonlít amaz akaratlanul vétkezőhöz, ki égő házat látván, azt kétségből víz helyett olajjal locsolja.

Nem az, ki szól hozzánk, de ki velünk látszik érezni, képes hatni, felfogva elhagyott helyzetünket. Megszánni igen, de biztatni nem mer.

Ágnes minden mondását, Kálmán látogatása alkalmával a páholyban — amaz elégedetlenség, búskomorság lengte át. Az egész beszélgetés nemenem volt olyan, hogy belőle a közönségesnél meszszebb terjedő következtetéseket lehetett volna kivonni, s mégis Kálmán szava lejtése, szzmeinek minden egyes sugárzata Ágnesre különös hatással voltak.

Mintha tudta s érezte volna, mily szerencsétlen e nő, mintha szánalom s ennek szomszédja a szeretet nyilvánult volna Kálmán szavaiból, annyira átjárta Ágnest ez ifjú látása, szava járása, szemei hallgatag s mégis annyit mondó szavalása.

Balérzeményei azt sugallák, hogy Kálmán talán első minden lények között, ki valóban felfogta mindazt, mit ő szenved, első, ki felfogta ezt, enyhítni birná kinjait szelidebb érzelmei által.

Virrad — nem de? Ágnes szivétől ezt kérdezhetnők most, s mégis kénytelenek vagyunk felelni, hogy a felkelő nap első sugárait is sötét felhők borítják már.

Ágnes lelkülete nem volt eléggé könnyelmű, sem teljesen reménytvesztett, semhogy szerelme határozottan elnémulhatott volna Gyula iránt.

Kálmán irányában a mit érzett, az sejtelem, futólagos képzelődés gyanánt villant meg agyában.

Hogy szívéhez érhessen mindennek villanyossága, még arra sem volt eléggé lehangolt első szerelme, nem eléggé erélyes az, mi most kezdé csillapítani keble huilámos árjait.

Ha keblünk — túlemelkedik kissé a szokott hangulaton, azonnal megkedveli, sőt fölkeresi e változékonyságot, élénkséget.

Kálmán ez érzelem által vezérelve, szokása ellenére, szinház után nem a casinóba, hanem az «Angol királynő» termébe ment, — mert tudta, hogy ott zene leend, a zene pedig kedves volt kissé derültebb kedélyének.

Alig foglalt helyet az üres asztalok egyikénél s melléje jöve ugyanazon sápadt fiatal ember, kit nemrég a Váczi-utczában találtunk sétálva piros arczú, még ifjabb társával; odahagyva ama társaságot, melyben volt, kereste föl Kálmánt.

— Ma jól mulattál a szinházban — mondá feléje fordulva mosolygó képpel.

— Jobban talán mint máskor, de korántsem jól, — tiszteletemet tettem Marosi grófnénál, miután a vadászatok alatt megismerkedtem vele.

— A szinházból idesétálva mondá nekem J . . . , hogy köztetek mulatott néhány napot, kétszeresen sajnálom most, hogy mint őszkor, nem vadászhattam, mert csakugyan rendkívül szép nő, ritkítom párját.

— Ezt magam is mondom, társalgási modora pedig annyira fesztelen s egyszerű, hogy akaratlanul is jól érczzük magunkat, ha vele mulatunk egy ideig.

— Hiszem, noha nem bírom megitélni, mert még soha sem voltam társaságában, de sokat, talán többet tudok róla, mint mindazok, kik személyesen ismerik. Ezek következtében kétszeresen érdekes előttem e nő.

— Mit tudsz róla, mondd el, egy kis pletyka nem árt.

— Legérdekesebb s a mostani korban leginkább feltünő, mit róla hallék az, hogy rendkívül látszik szeretni férjét, mind a mellett, hogy férje őt egy idő óta hanyagolni kezdi, mi rendkívül nagy hatással van reá, búsítja és szerencsétlenné teszi. Csak férje akaratának engedve jött Pestre. Még azt is hallám, de ezt úgy hiszem csak a világ hamis része költötte — hogy egy környékbeni fiatal ember, ki egyetlen a szomszédok között, kivel Marosiék találkoznak — neve, ha jól emlékszem, Örkényi — udvarol a szép grófnénak, sikerrel-e, vagy nem? — ezt nem tudom, de inkább az utóbbit vagyok hinni, mert különben már híre járna e viszonynak, — mind a mellett, hogy férjét még szereti. A világ — a mint magad is igen jól tudod — többnyire a legvalószinűtlenebb alapokra fekteti okoskodásait s híreit.

— S ki beszélte neked mindezt?

— Egy nem rég ideérkezett erdélyi ismerősöm, ki, a mint mondá, csak mások beszéde nyomán tudta meg mindezeket, mert maga nem jár Marosiékhoz.

— Azt vettem észre már első ismeretségem alkalmával, hogy valami nyomja Ágnes lelkét, néha-néha mintha búskomor szórakozás szállta volna meg kedélyét; de nem hittem, hogy ily fontos okok képezik e futólagos jelenetek alapját.

— Kiváncsi vagyok tudni, vajjon fog-e társas körökben megjelenni.

— A szerint, mit nekem mondott, kerülve a farsangi örömöket, visszavonult s ismeretlen kiván maradni.

— Nagy kár, ámbár ha nincs jó kedve, úgy nem sokat nyerne vele a társaság.

— Meg nem foghatom, mint lehet oly asszonyt, minő Marosi grófné, elhanyagolni annyira, hogy e miatt szenvedés szálljon lelkébe. Azt vélném, ki ily nő birtokába jutott, rendkívüli szerencsének volna kénytelen tartani a sorsa kedvezményét. Mindent, mit figyelem, jó kedv, szerelem elővarázsolhat, egyedül neki hozza áldozatul, szóval azt hiszem, hogy a legszebb feladatok egyike ily nőért élve, boldogítni őt, és széppé alkotni mindent, mi körülveszi bájteljes alakját.

— Csodálom, hogy bírsz ily eseményeken még csak meg is ütődni; nemde mindennapi dolog az, mit épen most beszéltem; nemde száz meg száz nő, ki tulajdoninál fogva érdemes volna szerencsés viszonyok közt élhetni, sinlődik az elhagyottság s feledtség homályában. Az emberek, engedve pillanatnyi felhevülésnek, mely többnyire csakhamar elmulik, nem bírnak elég erővel, hogy észszerű felfogása által a női viszonyoknak, oly életmódot folytathassanak, mely ha nem fellengős, költői szerelemtől áthatott is, legalább a kölcsönös szeretetnek tegyen eleget. Szóval, egyik szélsőség a másikat éri életünkben, — ennek gátlására csak megfeszített lelkierő képesít; ezzel vajmi kevesen dicsekedhetnek, ha pedig bírják, szándékosan elhanyagolják, vagy hasztalanul elpazarolják.

— Mindenben tökéletesen igazad van, csak azt sajnálom, hogy ily nemes lények, mint Ágnes, esnek áldozatul mások könnyelműségének vagy önzésének.

— Tekints végig a világon s meg lesz fejtve a rejtély.

— Még egy ideig különnemű tárgyakról folytatva a cserebeszédet, búcsúzott egymástól e két jóbarát.

*

Kálmán egyenesen haza ment, alig várta, hogy magányban lehesen, hogy mindazt, a mit hallott, elméjében összefoglalja oly egészszé, mely vagy reményt, vagy puszta rideg jövőt igérjen álmainak.

Mindez ő reá szerfölött hatott, részint mert mitsem tudott Ágnes közelebbi viszonyairól, részint mert annyira szerette Ágnest, hogy az ő életkörébe vágó minden csekélység nagy érdekű volt Kálmánra nézve, mennyivel inkább ily fontos események!

Az első érzés, mely Kálmánt áthatotta, meggondolva Ágnes állapotát, részvevő szánalom volt.

Mint olyan ember, ki képes még valóban szeretni, nagyon is fel tudta fogta fogni a nő szerencsétlenségét, s mindazt, mit férje hanyagolásai s muló szerelme miatt szenved.

Ha talán ezeket tudva látta volna először Ágnest, nem szereté vala meg őt. Annak tudata, hogy férjét még szereti, daczára annak, hogy ez érzés viszonzásra nem talál már, aligha más irányt nem adott volna érzeményinek.

Ő, mikor megismerkedett Ágnessel, benne csak a szép, elbájoló, nem a szerencsétlen nőt látta; szóval úgy tekinté, mint a külső viszonyoknál fogva, melyek hiven el szoktak rejteni minden bensőbb színezetet, nézni lehete — minden mellék okoskodáshoz közelítő eszmék nélkül, egyedül a külfény által elragadtatva.

De most már Ágnest szerencsétlennek ismerte, mint oly nőt, kit nem becsülnek eléggé, kivel méltatlanul bánnak. Megsajnálta őt s valljuk meg, e pillanattól fogva kétszeresen szerette, mert remény támadt keblében, minőt eddigelé nem mert táplálni.

A megvetett szerelem nem lehet tartós, kivált ha mások kecsegtetnek azzal, mit elveszettnek tartottunk már reánk nézve.

A nők sokszor, ha nem enyészik is szerelmök, de a megsértett hiúság, az önbecsülés következtében feledni akarják azt, kit még nem rég mindenek fölé emeltek.

S ha feledni akarják azt, kit imádnak s lassankint elpárolog a szív melege, — lehetetlen, hogy sokáig puszta s rideg maradjon azon szív környéke, mely örökösen érezni s mások boldogítására volt teremtve.

A mit barátja azon udvarlóról beszélt, azt első pillanattól fogva nem hitte Kálmán, s ez természetes; ki Ágnest látta egyszer, át volt hatva azon meggyőződéstől, hogy e nőnek udvarlója soha, egyedül szeretője lehet.

Nemde a férj szerető mindaddig, míg valóban férj?

Kálmán a jelen percztől fogva egészen más alakban látta mindazon viszonyokat, melyek szerelmét körülvevék. Mit sem hinni, sem reményleni nem mert még ezelőtt kevés idővel, azt most valószínűnek tartotta.

Keble érzeményeit kettőzteték a sajnálat s a magasztosság azon képe, mely Ágnest, mint olyan nőt állítá képzelődései körébe, ki szereti férjét, daczára megfoghatlan viseletének, szóval azon öntudat, hogy Ágnes valóban szíve egész erejével és lelke mindenhatóságával bír szeretni.

Égentúli fénytől környezetten látott most mindent, a jövő derült szinezetű képeivel foglalkozott, pedig néhány perczczel előbb a jelen is ingadozott lábai előtt.

Megmenteni s dicsőítni azt, kit más vétkes hanyagsággal mellőz, keserít, lőn e pillanattól fogva szerelme munkásságának egyedüli feladata.

XXVI.

(Néhány hét Kálmán életéből.)

Kálmán pontos volt.

Ugyanaz nap, melyet Ágnes kitűzött, megjelent a szekrénynyel.

Ágnest honn találta.

Bármily reménykecsegtette hangulatban indult is Kálmán a Széchenyi-tér felé, meglátván e tér istennőjét, a szép grófnét, el kezde oszlani mindazon szép s fenséges, mit képzelődései által segélve a hallottak nyomán fölépített. Hiányzott lelkületének a bátorság azon neme, mely eddigelé soha sem hagyta el, ha szép nőhöz közelített.

Ágnes a zongora mellett ült, midőn Kálmán belépett.

— Isten hozta! gróf Zendy a pontosságot személyesíti, oly hiven megtartja igéretét.

Ezt mondva a kisebb asztalok egyikénél foglalt helyet, s az érkezőt egy intése által leülésre kézteté.

— Bármit parancsol a grófné, azt híven s a legnagyobb kedvvel teljesítendem, mennyivel inkább oly teendőt, mely föltételezi, hogy a grófnét lássam s következményiben megengedi, hogy látogassam.

— Minden férfi így szól, s ha valóban áldozatot követel életünk sokszor változékony folyama, akkor elfeledik mindazt, mit igértek volt.

— Nagyon sajnálom, hogy társaim, kikkel érintkezésbe jött volt a grófné, ily rossz véleményre jogosíták.

— Megengedi, ha az életet azon szinekben látjuk, melyekben sorsunk elénkbe tárja.

— Reménylem némi engesztelést nyujtand a tapasztalás, mert kár volna már ily fiatal korban sötét eszméknek oda engedni kedélyünk minden szelidebb érzeményeit.

— Csak e meggyőződés volt reám hatással eddig, mennyiben azt tartom, ki reménylení nem bír, az megszünt élni.

— Még nem változtak a grófné tervei a kitűzött visszavonult életmódra nézve?

— Nem. Oly változékonynak tart ön, hogy mit ma mondok vagy tervezek, már holnap elfeledem s megváltoztatom?

— Korántsem, csak azt hivém, hogy a városi élénkebb életmód némi hatással leend a grófné magányt kedvelő kedélyére.

— Átéltem mindazt, mi a farsangot széppé s kedvessé varázsolhatja. Hallom, tegnap is igen fényes tánczvigalom volt.

— Élénk s rendkívül tartós, általános jó kedv uralkodott.

— Gróf úr szokott tanczolni?

— Ritkán, csak ha látom, hogy szükség van reám.

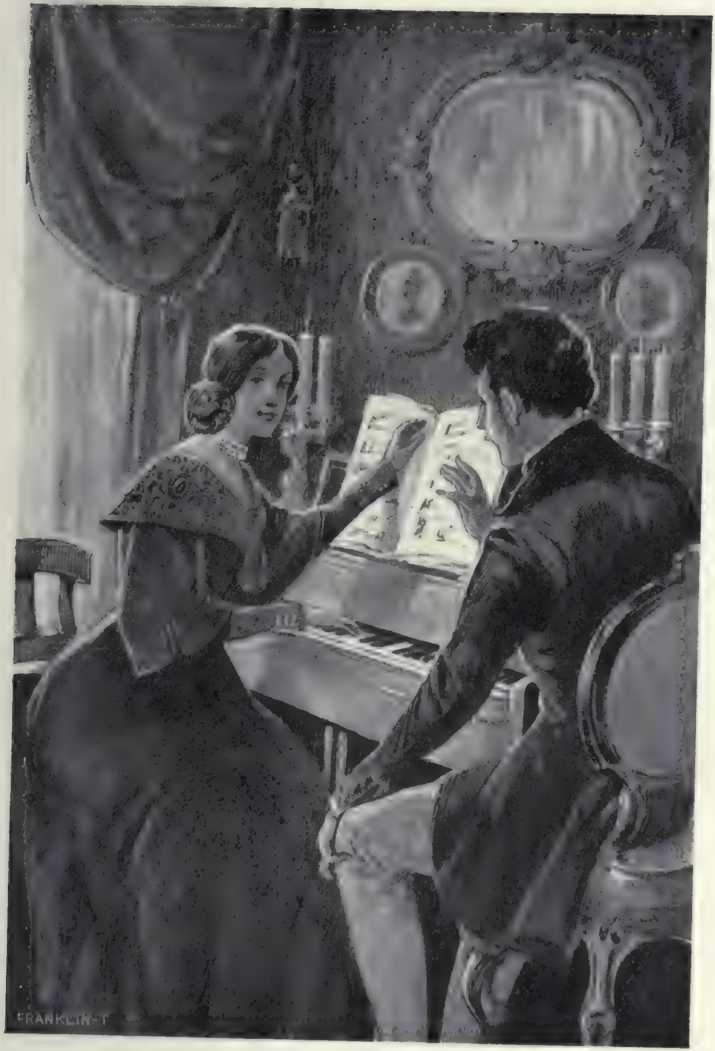

— *Tehát szereti a zenét.*

— Viselete tehát nagyon emberszerető; mert leginkább akkor nem akarnak tánczolni az urak, ha szükség parancsolja.

— Egy quadrillet vagy polkát eljárni a legcsekélyebb s említést alig érdemlő szívességek közé sorozható; nem áldozat, sőt kegyelem s élvezet, ha a bennünket körző női alakok szépsége s a jó zene élénken harsogó hangjai által elkábíttatunk.

— Tehát szereti a zenét.

— Legnagyobb élvezetnek, leglelkesebb foglalkozásnak tartom.

— Magam is zene által rövidítem tétlen óráimat. Épen mikor gróf Zendy érkezett, játszottam néhány régi, igen jó magyar dalainkat. Gyulának nagyon tetszettek, sokszor s hosszasan hallgatta.

— Szeretem, hogy a grófné nem veti meg nemzeti zenénket, sőt mint látom, azt művelni igyekszik. Alig képzelhető, mennyi költőiség rejlik sokszor legegyszerűbb magyar dalainkban. Minek keressük a franczia romance-t, mikor annyi magyar van.

— Úgy van, s mégis mily sokáig hevert parlagon mindama szép eszme és természeti kincs, melyek csak néhány év óta jutottak napfényre. Búskomor dalainkat mindenekfölött becsülöm, mert azokban egyszerűség párosul ama benső ihlettel, mely következménye minden költői felhevülésnek.

— Csak oly nemzetnek lehet ily jellemű zenéje, mely sokat és sokáig szenvedett; kínos érzelmeink egyedül képesítnek valódi költőiségre.

Ezek után Ágnes zongorához ülve azon Erdélyben honos dalok egyikét hangoztatá, melyekben költőileg egyesítve találjuk a magyar s oláh nép zenéjét; alig képzelhetők búskomorabb s több ihlettől áthatott dalok ezeknél.

Kálmánt a zene jelleme s Ágnes alakja messze túlragadta a közönséges puszta élet határin.

Alig van veszélyesebb szerelmesekre nézve, mint ha zongoránál látják szivök bálványát. Ágnes játéka híven kifejezé mindazt, mit a dal zenéje és szavai mondani kivántak; bútol áthatott volt minden hang, odaadást s fájdalmat szavalt minden egyes fejezet.

S ki ilyenkor szeretettől áthatottan látja a nőt, ki mindezt előidézte, nemde akaratlanul is önönmagával hozza egybeköttetésbe azon költőiséget, melyet a hangok hatalma áraszt maga körül.

Ágnes játéka mindinkább szebb és gazdagabb lőn, mintha minden egyes hang elzengte volna mindazt, mit lelke érez; ama szép órákat s napokat dicsőíté, melyek nem létét s elvesztét siratja most.

Ha tudta volna, hogy odzengedése önkeble fájdalminak mennyi kínt csepegtete Kálmán szivébe, aligha ül vala zongorához. — Odahagyva a hangszert, felhevült s mégis elfogult volt — az ily lelki állapotban kétszeresen szép Ágnes.

Érezte ezt, s mintegy szándékosan kivánta megsemmisítni a befolyást, melyet játéka gyakorla reá s így szóla vendégéhez:

— De most veszem csak észre, mi illetlen volt viseletem, nem is köszöntem meg még gróf úr szivességét, melynek tulajdoníthatom egyedül, hogy szép szekrényem birtokában vagyok ismét. Mieux tard, que jamais, — ezt tartva, reménylem nem veendi rossz néven feledtségemet.

— A sorsnak köszönhetem, hogy szivességnek tartja a grófné azt, mi tulajdonkép — eléggé sajnálom — puszta eset.

— Nem is képzeli, mennyire lekötelezett, mert e kis szekrény rendkivül kedves nekem; férjem adta vőlegény korában, külföldre szándékozánk akkor utazni, — terveink azonban később meghiúsultak.

Kálmán, még néhány közönyös szó után elbúcsúzott s fellengősebb hangulatban, mint bármikor, lépdelt végig a Széchenyi-sétatér most még lombozatlan fasorai között.

*

E pillanattól kezdve új szak állott be e két lény életében.

Kálmán mennyire csak engedé az illendőség s mindazon szabályok, melyek a művelt társas körökben tiltanak minden feltünőt, gyakran volt Ágnessel.

Mind a mellett senki, még a leghíresebb pletykahős sem mondhatott volna semmit, mi kétes világot vetett volna e sokszori együttlételre.

Ágnes viselete annyira természetes s ment volt minden kaczérságtól, hogy mindazon kevesek agyában, kikkel Pesten léte alatt megismerkedett, legkisebb gyanú vagy tévútra vezető okoskodás sem támadhata.

Kálmán leginkább érezte mindezt.

Mert mind a mellett, hogy nem ritkán voltak pillanatok, midőn már-már azt merte hinni, hogy érdek, ha nem szerelem szállja is meg Ágnes szívét, mégis e pillanatok csak futólagosan, fátyolképek gyanánt vonultak el elméje előtt. Alig kivánt az elbájoló kép után nyulni, alig kivánt bizonyosságot szerezni magának arról, mi egyedül boldogíthatta, s már is eltünt a csalfa jelenet s megmaradt a reménynélküli valóság.

Szellemére e hetekig tartó bizonytalan s annyi felhevülés által izgatott életmód nem lehete jó hatással.

Kedvetlen, ingerült lőn, alig tudott foglalkozni vegyes tárgyakkal, melyek kedélyének más irányt adhattak volna.

Elhanyagolta minden kedvencz eszméit, kivéve a zenét. Zongorája volt azon egyedüli varázshatalom, mely csak kevés pillanatra ugyan, de mégis lehetővé tette, hogy eszméi összpontosulva teremtsenek valamit: ez ihletnek eredménye néhány felséges dal, mind megannyi fonász Ágneshez.

A legszomorúbb bizonyosság, sokkal üdvösebb hosszantartó, néha-néha kecsegtető bizonytalanságnál.

Ez emészti lelki erőnket s megzavarja létünket, magábaszállást, öntudatteljes lelki megfeszítést nem enged, s a legellenkezőbb egymást felváltó eszmék chaosába sodorja érzelmi világunkat.

Sokszor, az első hetek alatt, elragadva indulatai árjától, meg akarta vallani szerelmét Kálmán Ágnesnek; — azt hivé, hogy e nő nem érti s nem tudja mindazt, mit érez — mennyi bút s keserű örömöket okoz látása.

Nagyon is tudta s érezte Ágnes mindama jeleneteket, melyek egymást érték Kálmán lelkében; de viselete annyira óvatos és sokszor valóban rendkívüli erőfeszítés által támogatott volt, hogy nem engedé, miszerint szavakba öntse mindazt, mit szemei arczvonásai s viselete eléggé tanusítottak.

A napok órákként s a hetek napokként haladtak, s Kálmán még mind a bizonytalanság viharos útjain lebegve, nem látott partot, mely biztos kikötővel kinálja meg őt, édenné varázsolja fájdalmas kínoktól szaggatott életét.

S mit érzett Ágnes e néhány hét lefolyása alatt? Mi tanította őt olvasni Kálmán szemei sugárzatából?

S miért kerülte mindent, mire őszintén s határozottan felelni volt volna kötelessége?

XXVII.

(Néhány lap Ágnes naplójából.)

Az élet maga, annak viszonyai s ferdeségei, elölik az emberekben az őszinteséget.

Hányszor bünhődött az, ki őszintén megmondotta mit érez; társai, felhasználva vallomásait, ellene fordultak.

S mily gyakran koronázza siker, ha nem is épen hazug, de legalább az igazságtól némileg eltérő szavakat. — Mily sokszor nem érünk czélt egyedül az által, hogy érzelmeinket titkolva s azokkal ellenkezőket szinlelve, olyanoknak látszatunk, milyeneknek az élet jelen percze megkiván.

Nincs e világnak birószéke, sem törvénye, mely az itt mondottaknak gátat vethetne.

Nincs tan vagy eléggé erélyes hatalom, mely gyökerestől kiirtsa az emberi jellem e fattyú növényzetét.

Büntetni, vagy némileg jóvá tenni az e módon elkövetett hibákat, mernők állítani vétkeket, csak egy hatalom képes, s e hatalom a lelkiismeret.

A nőknél még inkább hiányzik a nyilt őszinteség, mint a férfiaknál.

Ez természetes. A nő már állásánál s nevelésénél fogva is mintegy elzárkózottá lesz, az életet nem ismervén eléggé, sokszor alig hiszi lehetségesnek, hogy azt, mit érzünk, másoknak is megmondhassuk, sőt megmondani gyakran szent kötelességünk.

Ritkán jutnak oly szerencsés körülménybe a nők, mely világosan elénkbe tárja ama nagyszerű, örökké fennmaradandó igazságot:

Valódi barátság nélkül megszűnt az élet valódi élet lenni. Elhagyva a gyermekkor zsenge éveit, az életbe lépnek, új viszonyok, ismeretlen képek s jellemek környezik őket. Alig van annyi idejök, hogy kissé honosokká váljanak ez új, lárma s fénytől káprázó világban s már is férjhezmenve ismét új körülmények, kivételesek támadnak, többnyire oly férfi irányában, kit úgyszólván az egész világ jobban s inkább meg bír itélni, mint épen az, kinek e percztől fogva nincs boldogsága e férfi élete határin túl.

Így volt Ágnes is.

Egyetlen barátnője G. grófné előbb menvén férjhez mint ő, maga maradt, mert nem mert s nem is volt ideje hasonló barátságra lépni másokkal.

Láttuk már történetünk elején, miszerint egyedül a kétségbeesés érzelme bírta Ágnest e vallomások irására; mindaddig — még e legjobb barátnője előtt is — szorgalmatosan titkolta mindazt, mi fájt lelkének, mi bút csepegtete szívébe.

Nem volt senkije, kivel élőszóval közölhesse mindama panaszokat, melyek elmondása már is könnyít némileg lelkünkön.

Falun tartózkodván G. grófnénál, hosszasan és sokszor elbeszélte mindazt, mit élvezett, remélt, szenvedett — házassága első éveiben.

De Pesten léte alatt mi változáson ment keresztül kedélyének hangulata, mi új érzelmek és szenvedések tanyáztak abban, arról senkivel sem szólott, azt nem merte közleni még egyetlen barátnőjével G. grófnéval sem.

Azon türelmes papirlapok, melyeknek már egyszer meg akarta súgni érzelmeit Ágnes, segítenek most rajtunk, velök — ha nem közlötte is világosan, legalább érezteté kissé mindazt, mit nem mert, de nem is bírt még elregélni élő lénynek.

Pest, január 24-én.

Hova lettetek ti szép reményim?

Egy ideig már azt hittem, hogy újjá fog születni kínos létem, virány fogja ellepni a kiszáradt, elsárgult mezőket. E szép álmaim mind nem teljesültek, sőt végzetem most szomorúbb, mint valaha.

Gyula nem kisért el s így nem is maradhatott itt velem, sőt örömmel és sietve búcsúzott el attól, kinek minden gondolatja, szíve minden dobbanása egyedül vele s érette foglalkozik.

Nem tudom mivel érdemlettem e végtelen fájdalmat, nem tudom mit vétettem, hogy ily roppant büntetés érjen.

Ha nem szeretném Gyulát annyira, boldogabb volnék.

Nem érezném mellőztetésemet és szerelme kimultát; ő pedig nyugodt s derültebb volna, nem tartaná alkalmatlanságnak azt, mit elölni nem bírtam — szerelmemet.

Mégis szomorú, mikor életünk viszonyai arra tanítnak, hogy ne szeressünk, hogy tartsuk féken örökké szívünk minden nemesebb érzeményét, mert nem találunk senkit, ki megérti keblünk szózatát.

Január 28-án.

Még alig ismerkedtem meg valakivel, mióta Pesten vagyok, de kerülöm is, mennyire lehet, a nagyvilág zaját.

Valahányszor nőt látok, ki férje oldala mellett boldogan vagy talán csak büszkén halad végig az élet pályáján, mindannyiszor kínos fájdalom furdalja lelkemet, mert magam s elhagyott vagyok.

Pedig ama nők közül mily kevesen volnának képesek annyit tűrni és szenvedni férjeikért, mily kevesen nézhetnének szemébe az öntudat s lelkiismeret minden nyilvánulásának oly nyugodt lélekkel mint én; s mégis ők boldogok, férjeik mindent elkövetnek minél szebbé s kellemesbbé varázsolhatni életök minden egyes perczét.

Nem irigység — mert nem irigylem senki sorsát, miután szépnek s dicsőnek ismertem az enyimet s érzem mivé lőn — egyedül hiánya ama kedélyességnek szólal meg bennem, melyet két egymást szerető lény együttléte bír teremteni s fentartani.

Zendy Kálmánt láttam a szinházban, meg is látogatott azóta.

Habár nagyon csekély s érdektelen, de mégis kaland hozott újból egybe bennünket; de azért nem neheztelek a sorsra, részint mert általa jutottam egyik legkedvesebb holmim birtokába is, melyhez oly szép s édes emlékek kötvék, — részint mert e fiatal ember látása, viselete, egész valója nem hat reám kellemetlenül.

Az ember önző, még fájdalmában is.

Nem kedvelem most a víg kedélyűek társaságát; Zendy minden szaván, minden legcsekélyebb tettén, ha úgy mondhatnám, fájdalomtól áthatott szivesség ömlik el. Érzem, hogy ez ember szenved, természetes tehát, hogy mint olyan lénynek, ki együtt érez velem, ha nem kedvelem is, legalább szívesen tűröm társaságát.

Szeretném kitárva látni előttem szíve állapotát, hogy tudnám minemű bú vagy fájdalom szomorítja lelkületét.

De mire való az, mások szenvedéseit tudni akarni, mikor nincs elég erőnk csillapítni önkeblünk feljajdulásait.

Február 5-én.

Egy idő óta minden léptemet szerencsétlenség bélyegzi, nincs nyugalom, nincs üdv számomra ez életben.

Csak egy lény van itt, kivel többször voltam, s ez Zendy.

Szivesen voltam vele, mert jól éreztem magamat társaságában, nem voltam kénytelen jó kedvet színlelni, mikor lehangolt volt kedélyem, szóval, mert azt hivém, hogy miután mindketten — bár talán különnemű okoknál fogva, egyedül szomorú oldaláról ismerjük az életet, könnyen és bántatlanul haladhatunk egymás mellett.

Nem úgy van, — csalatkoztam, akárkivel, csak Zendyvel nem szabad sokat lennem.

Miért? mert néhány nap óta, bizonyos benső meggyőződés sugallata után indulva azt hiszem, hogy ő engem szeret, miattam szenved.

Nem hihetem, hogy csalatkozom; ő annyira becsületes és szerény, annyira tiszteli állásomat s viszonyimat, hogy sem szóval, sem tettel világosan ki nem nyilatkoztatja azt, mit érez, s mégis minden szava, minden pillantása elárulja szíve legtitkosabb fejleményeit.

Istenem! miért nem tudtam ezt előbb! tehát sejtelmem, mely pillanatra keresztülvillant agyamon ama szép alföldi tanyán töltött napjaim alatt, csakugyan való volt volna már akkor? vagy talán mostani viseletem, nem ismervén Kálmán lehangolt kedvének okait, oly reményekre jogosíták fel őt, melyeket vétek volna táplálnom?

Kerülnöm nem szabad őt, mert ez feltünnék s talán épen ellenkezőjét bizonyítaná annak, mit elérnem kötelesség.

Kétszeres kötelesség ezentúl minden szavamra s tettemre ügyelni, hogy az sértő ne, de a közönyösség jellemét felöltve vétkes se legyen.

Február 14-én.

Mindinkább bizonyosabbá válik előttem, hogy Kálmánt irántam való szerelme teszi szerencsétlenné. Tegnapi együttlétünk alkalmával mintegy erőltetve voltam kénytelen megváltoztatni beszédünk irányát, különben az oly tömkelegbe vitt volna bennünket, melyből csak nagyon is nyilt szavak szerezhettek volna kimenetelt.

Férjem nem ír, nem is tudom mint tölti napjait.

Néhány nap előtt terjedelmes levelet írtam neki, melyben újból kértem őt, jönne fel hozzám, megmondottam mindazt, mit szenvedek, — gyógyulást, megmentést tőle várhatok egyedül.

Istenem! mily különnemű érzelmek ostromolják keblemet, elhagyatva, kínos gyötrelmeknek odaengedve, eltávolítok magamtól mindent, mi üdülést szerezhetne.

Nemde ezt tartja kötelességem? nemde ezt parancsolja szent esküm!

Csak férjem volna itt, csak egy nap, csak egy pár óra ama szép régi időkből, s minde kétes fájdalom talán tiszta örömmé válhatnék még.

Február 22-én.

Anyám többször látta Kálmánt, ugyanazt mondá nekem róla, mit én hiszek.

Pedig anyámnak nem is szólottam eddig mindenről.

Azt véli, ha férjem még sokáig késik, jobb lesz, ha magam visszamegyek Gerőfalvára; talán sok dolga van s e miatt nem jöhet jelenleg.

Ezt nem merem tenni, mert ismerem férjemet, e türelmetlenségem még inkább bosszantaná. Hisz egyetlen szerelemtől áthatott közelítő tettemet sem méltányolta, sőt mondhatom mindenért, mi fájdalmam következményeképp tűnt fel, neheztelt, tiltakozott ellene.

De nem eléggé aláztam-e le már eddig is magamat? nem eleget szenvedtem-e mostanig hiába?

Nem akarom kitenni magam ama határtalan fájdalomnak, megsértésnek, hogy eltaszítson magától, mikor én mintegy erőltetve nála keresek menhelyt, szabadulást ő általa.

Február 26-án.

Ma kaptam férjem válaszát, rövid sorokban csak azt mondja, nem jő, mert sok a dolga, s az utak is rosszak.

Mikor egy szív megmentéséről van szó, ő akkor az utak minőségét vizsgálja.

Mivé lőn két év alatt az, kit annyira imádtam?

Intései, melyeket levele utóiratában intéz hozzám, tisztán az ész szüleményei. A szerelemnek, az ihletnek legkisebb nyoma sem látható azokban; száraz próza, mintha egy apa, ki csak a törvények parancsolta kötelességét teljesíti, intené türelmetlenkedő s épen ezáltal neki alkalmatlan gyermekét, úgy hangzanak ama mondások.

Hosszas betegség bizonyos halál.

Sajnálom szegény Kálmánt. Sokszor úgy érzem, hogy szíve meg akar hasadni, mikor velem van. Lelke romlatlan, szíve tiszta s bír még teljhatalommal szeretni.

S mennyire szerencsétlen, nemde viszontszerelem bírna egyedül véget vetni — —

XXVIII.

(Folytatás.)

Márczius 1.

Sohasem hittem volna, én ki az életet egyedül könnyű és szép oldaláról tanultam ismerni, kit édenbe vezetnek első léptei, hogy valaha ezeket leendek kénytelen érezni s naplómba iktatni.

Ha szerelmet nem, de becsülést érdemlünk mindaddig, míg az ellenkezőre fel nem jogosít hibás viseletünk.

De talán mindez nem való, csak rémképekkel töltötte el agyamat, s mégis valahányszor átgondolom, borzadok, mert mintegy igaznak kellene tartanom azt, bensőm sugallata után indulva.

Naplóm február 26-án írt sorait nem végezhettem be; hogy azt nem tettem, sajnálom-e? határozottan magam sem tudom.

Nem folytattam, mert levelet kaptam vala. Első pillanatban azt hivém, hogy férjem sorai, később vizsgálva a czím betűit, már csak hasonlatosságot találtam.

Nem mertem felbontani, ki is tudna nekem írni; mintha félelem, irtózat rejlenék e lepecsételt papir alatt, olynemű harcz támada bensőmben.

Hosszas tétova után felszakítám a borítékot, szívdobogva s lélekzeni alig bírván, fogtam az előttem levő néhány sor olvasásához.

Tisztelt Grófné!

Ha meg akar győződni arról, mennyire nem szereti már férje azt, kinek örök hűséget esküdött, — legyen szíves a Gerőfalva közelében fekvő vadászlak felé irányozni lépteit. Azok iránt, kiket szeretünk s tisztelünk egyszersmind, legfőbb, de többnyire legszomorúbb kötelességünk is — az őszinteség. Legjobb barátja.

E sorok olvasása után halálos fagy futotta keresztül tagjaimat, azt hittem kimúlok, ha ugyan nemlétnek lehet tartani legszentebb érzelmeink, hitünk pillanatnyi semmisülését.

Később némileg lecsendesedtem, azt tartva, hogy e sorok nagyon sokat s vagy lehet talán mitsem mondanak.

Bécsből intézvék hozzám, — ki tudja miféle szívtelen ember űzött ily vétkes tréfát velem, ismervén férjemhez való viszonyomat.

Vagy talán elérkezett ama vészteljes percz is, melyben valónak, megtörténtnek kellene tartanom mindazt, minek bizonyossága örökre elölné szerelmemet.

Márczius 3-án.

Borzasztó napokat éltem, a mivel egyfelől megkinálnak, azt másfelől örökre elveszettnek tartom. Úgy van, már-már igaznak kell hinnem azt, mit sejdíteni engedének a kegyetlen sorok.

A sejtelem előörse az érzelemnek.

Ez érzelmek egyike a féltékenység.

Féltjük pedig férjeinket nemcsak nők vagy jó barátok, de még élettelen tárgyak irányában is.

Szerencsétlenségem első perczeiben — s ezt csak most érzem világosan, féltettem férjemet ama vadászlaktól, mert azt hivém, hogy sokszor ott töltött órái kellemetesbek ő előtte azoknál, melyeket Gerőfalván él át.

Nemde, alaposak voltak sejtelmeim? nemde valósult az, minek egyedüli gyanujára akkor még szégyenpír borítá arczomat?

Lehetetlen tovább tűrnöm ez aggasztó bizonytalanságot. Elindulok a nélkül, hogy valakinek szóljak; mert nem akarom, hogy egy szócska is halaszsza továbbra e keserű kötelességem teljesítését.

Egész jövőm e lépéstől függ, s mégis épen ez oknál fogva meg kell lennie, — tartozom ezzel önkeblem kínszenvedései okozta állapotának.

Vajjon mit fog gondolni Kálmán rögtöni távozásomról?

Örvendeni fog, mert nem látva többé, kínjai csillapulandnak.

*

Márczius 5-én két órakor délután Kálmán jobb kedvvel és sugárzóbb arczczal mint közönségesen, ballagott Ágnes szállása felé.

Az utolsó napok jól hatottak reá. Ágnest búskomor s mégis érzelgős viselet kezdé áthatni, mintha megértve Kálmánt, akaratlanul is kénytelen volna engedni szerelme hatalmának.

Fölérvén a lépcsőzeten, meghúzta a csengetyűt, s várta, hogy nyissák meg az édennek kapuit.

Sokáig nem jött senki, míg végre nem a szokott férfi, de női lépések közeledtek. Az ajtó még nem nyilt fel, hanem az előszoba beljéből egy lágy hang így kérdé:

— Ki az?

— Gróf Zendy Kálmán — volt a felelet.

Erre kinyilt a szoba s az inas helyett Ágnes egyik női cseléde zavartan ezt hebegé:

— Engedelmet kérek, gróf úr, de nem mertem kinyitni, magam levén, féltem. A grófné nincs honn.

— Hova ment? ily kellemetlen időben nem hittem, hogy ki fog mozdulni szobáiból.

— Ma jókor reggel elutazott, Gerőfalvára azt hiszem.

E szavak után Kálmán sokáig, mintha kővé vált volna, megmaradt egy helyen, míg végre gépként indult le a lépcsőkön. A szabad levegő éles hatása felkölté öntudatát, eszmélni kezde.

Ágnes szeret s engem kerülendő, férjét keresi föl.

De az lehetetlen, mert ha szeretne, minek indult volna ahhoz, ki őt mellőzi, sérti, méltatlanul bántja.

S mégis egy idő óta már azt hivém, hogy szerelem az, mi lelke hangulatán átrezzent, — nem volt olyan, mint azelőtt, elfogultnak látszott, mintha kerülte volna szemeim öntudatteljes sugárzatát, szavaim kínoktól áthatott hangját.

Istenem mit higgyek? hova forduljak? hogy béke vagy remény szálljon kínok által szaggatott lelkembe.

Ágnes tud szeretni, ki szeretni tud, az jó, — ki jó, az ha viszontszerelem által nem boldogíthat is, de megcsalni nem fog soha.

Képzelődésim! éljetek, maradjatok meg velem tehát egy időre, — hisz nélkületek úgyis puszta volna minden körülöttem.

XXIX.

(A vadászlak.)

Ágnes életében e rögtöni s mégis mély átgondolásból eredő elhatározás főfordulópont szerepét viseli.

Mert ha valóban szíve egész erejével szerette még Gyulát, nem követte volna egy névtelen rágalmazó útmutatásait. Hihetleneknek tetszenék előtte mindaz, mit e néhány sor megérteni enged.

Ágnes szerelme kifáradt.

Sokat, fogalmaink szerint talán alig teljesíthetőt kivánt ő ugyanakkor, mikor követelé, hogy Gyula első félévi viselete örökké ugyanaz maradjon. — Már annyira jutottunk az élet bizonytalan, az indulatok árja által majd ide-, majd odasodrott sajkáján, hogy a szerelem ama teljhatalmú tüzét nem is akarjuk hosszantartónak képzelni, kivált miután Gyulánál szokatlan erővel szalmatűz fellobbanásaként nyilatkozott az.

De másrészről, ha szegény Ágnes jelleménél fogva talán sokat követelt is, e követelés nála legalább alapos volt, mert az ő szívében teljhatalmú, tartós volt ama pezsgőnek látszó indulat, s örökké tartó lehetett volna, ha hanyagolás helyett ápolásra talál vala. Továbbá, mert nagy különbség képzelhető még azon túlfeszítettnek tetsző követelések között, melyekkel Ágnes föllépett a hidegülő Gyula irányában s ama szívtelen bánásmód között, mely által férje gyógyítni s nézete szerint, jó útra kivánta irányozni nejét.

Ha ugyan ő azt a jó utat úgy értelmezte, mint mi nyilatkozatai nyomán kénytelenek vagyunk hinni, akkor czélt ért. Nemde Ágnes Gyula iránt majdnem meghidegült; s ha ő azon lények egyike volt volna, kik kielégítetteknek érzék magokat fényes, ragyogó, külsőségek élveitől áradó életmóddal, oly életmóddal, mely bőségben nyújt mindent, kivéve két szív egyetértése által előidézett érzelmi világot: akkor bizonyára lemondva álmairól, külfénytől ragyogó látszatos boldogság környezhette volna élte fogytáig.

Mi tartotta fönn Ágnes keblében ama érzelmeket férje irányában már hosszú időtől fogva?

Nem a szerelem egyedül, hisz annak lehetetlen volt megmaradnia a maga tiszta szeplőtelen valóságában, mindazok után, mire keserű tapasztalása tanította; hanem azon benső erkölcsisége alapjára fektetett meggyőződés, hogy Gyula az, kit ő férjének mond, kinek oltár előtt hűséget, örökké való szerelmet s odaadást vallott és esküdött.

Segítette még Ágnest s támogatta e veszélyteljes helyzetében ama meggyőződés, ama hiedelem s remény is, hogy Gyula nem akarhat rosszat, midőn Ágnest hanyagolni látszott s meg fog változni, ha átlátja majd, hogy viselete szerencsétlenné teszi.

Minderre megsemmisítő villámként csapott le most e levélke. Ágnes annyira haladott volt már a gyanú s elkeseredés útján, hogy okoskodásai daczára is kénytelen volt sugallatai nyomán hitelt adni e kegyetlen soroknak. — Miután hitt, természetes, hogy tétlen nem maradhatott, s elhatározta elkövetni mindent, hogy bizonyosságot, mennyire csak lehet csalhatatlant, szerezzen magának mindarról, mit most csak sejtett.

Ez elhatározásnak kétféle következménye lehetett csak. Vagy bebizonyosodik az, mit most sejtett s akkor végképen lemond mindarról, mit remélt; vagy puszta rágalom sül ki, s akkor megvallva Gyulának rögtöni megjelenésének okait, talán ezáltal arra bírandja őt, hogy változó viseletével az ellenkezőről győzze meg nejét s mindazokat, kik elég rosszak s merészek gyanusítani őt.

Ágnes viselete különnemű s mégis mind egy végczél felé irányzó alapokra volt fektetve tehát.

Első ezek között muló szerelme. — Ez bizonyosság és kibontakozás után sóvárgott e lebilincselt s ki nem elégítő szomorú viszonyokból.

Másodiknak tekinthetjük ama szent hiedelem megsértését, melynélfogva ha szerelmet nem is, de női állása megbecsülését követelhette volna.

A harmadik, melyet eddigelé alig említettünk, jellemének ama lázadáshoz hasonló fölgerjedése, miután hitte, hogy igazat mondanak ama sorok, nemcsak szerelme, nemcsak feleségi jogai, de mi — ha mindezek elvesznek is — örökre fenmarad, hiúsága van megsértve. Ezen öntudat pedig hatalmas emeltyű lőn, mert sok tettre nemde legtöbbször megsértett hiúság vagy becsület szolgál főindokul?

De kérdem azok után, miket Gyula részéről tapasztalt, maradhatott-e más hátra ezen nem egészen tiszta, de mégis természetes indulatnál? Azt úgyis kénytelen volt átlátni régóta, hogy Gyula már nem szeretője, hogy ő olyannak neje, ki szerető nem akar többé lenni. Természetes, hogy fölgerjedett egész erejével, mikor ama hitetlen még egyedüli kincsét, becsülését, női hiúságát el akarta rabolni.

*

Senkivel sem közlötte teendő útját, csak anyjával Mert, mint már naplója soraiból is kivehettük, ez már egy idő óta megbarátkozott volt ama gondolattal, hogy Ágnes férjét fölkeresve, igyekeznék más irányt adni viseletének.

Félelmes habozás fogta el ama pillanatban, midőn indulni volt kénytelen.

Még sohasem tőn utat magánosan; hogy pedig ily útra készüljön valaha vagy kénytelen legyen megtenni azt, soha nem hitte vagy álmodta.

S mégis csekélyeknek látszottak mindazon testi s lelki fáradalmak és szenvedések, melyeket hasonló utazás idéz elő, ha eszébe juttatá a végczélt, melyet magának kitűzött.

Méginkább elkeseredett, midőn ugyanazon úton haladván, melyeket néhány hónappal előbb férje társaságában tett, — kénytelen volt átlátni, menynyivel szomorítóbb helyzete most, mennyivel elhagyottabb s reményvesztettebb, mint akkor.

Kálmán képe e pillanatok alatt nem egyszer villant keresztül keblén, nem egyszer mint valami talán még elérhető boldogság folyta körül álmait; de hogy mint valóságos buzdító remény gyámolíthassa Ágnes ingadozó kedélyét, arra Kálmán még nem volt eléggé hatalmas, sem Gyula eléggé letiprott.

Fáradalmas útjának hatodnapján ért Gerőfalvára. Épen esteledni kezde, midőn e valaha annyira kedves és szeretett vidék határába ért.

Világosan s határozottan maga sem tudta mit akar tenni s mi módon kíván talán leverő s borzasztó, de mindenekelőtt csalhatatlan bizonyosságot szerezni. A sors, úgy látszik, segíteni kivánt rajta, mert mielőtt az angolkert kapujához ért volna hintaja, megállíttatá s leszálló inasához mintegy belösztöntől késztetve így szólott:

— Menjen a kastélyba s ne szóljon senkinek, csak az öreg Jánosnak. Tudja meg tőle, otthon van-e a gróf; ha Gerőfalván van, tüstént jőjön vissza maga, ha nincs honn, hozza magával Jánost.

— Értem, nagyságos asszonyom.

Az inas visszaérkeztét várva, mily szomorú gondolatok támadtak egymást felváltó rémképek gyanánt Ágnes keblében?

A kegyetlen tavaszi szél mindeneket magával sodró süvöltése százszorosan feléje harsogta mindazt, mit lelke, szíve érzett e pillanatban.

A gerőfalvi kastélytól rettegett; nem mert bátran közeledni ama helyhez, mely nem rég még egyedüli boldogságát rejtette.

Kémlelődni volt kénytelen ott, hol azelőtt dicsőségének tartotta szabadon létezhetni.

Szolgát kerestetett, mikor férje volt még.

Ilynemű gondolatoktól áthatottan várta szívdobogva a feleletet. Alig mult el egy örökkévalóságnak látszó negyedóra s visszaérkezék inasa János kiséretében.

A hintó nyitott ablakához lépve az öreg szolga, így szólott:

— Isten hozta a grófnét nálunk, csakhogy itt van megint egyszer közöttünk!

— Köszönöm, János, minde szíves szavakat, de most másról kell szólanom veled.

— Mit parancsol?

— A gróf nincs honn, úgy-e?

— Úgy van, — mondá János félelemtől reszkető hangon.

— S hol van?

— Azt bizonyossággal nem mondhatom, úgy hallom vadászni ment; már két napja, hogy eltávozott s a készületekből itélve, holnap aligha visszaérkezendik.

— Ülj a bakra s hajtass be, de a virágos kert rostélyzata előtt ki akarok szállani.

Néhány percz mulva Ágnes elhagyta a hintót és cselédjeit a kertudvarok egyikéhez küldötte azon parancscsal, hogy semmit se vegyenek le a kocsiról s maradjanak ott további rendeletig. Jánossal maga maradván, így szóla:

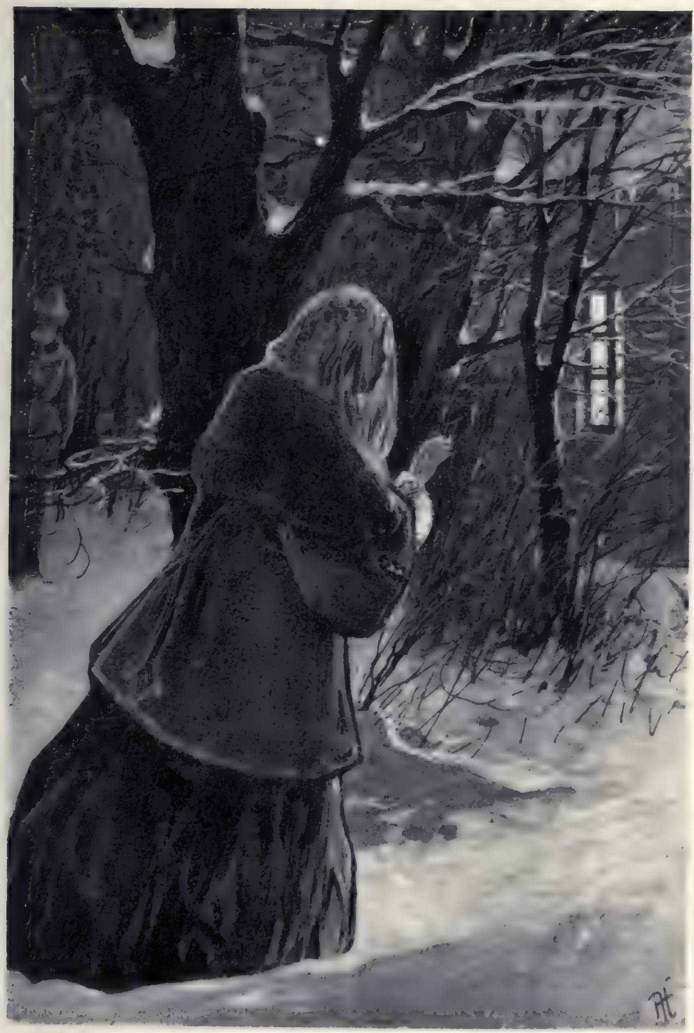

Nem bíra helyéből mozdulni.

Podmaniczky: Az alföldi vadászok tanyája. 201. lap.

— Fogass be egy kis könnyű hintóba s jőj velem.

— De hová? ha nem sértem meg a grófnét e kérdésem által.

— Ama vadászlakhoz, hol férjem most leginkább szeret mulatni.

— Ott nem találjuk meg a grófot, azért jót mernék állani.

Ezeket oly megilletődött hangon ejtette János, mintha tartóztatva Ágnest, szeretett úrnőjét, bánattól akarná megkimélni. Ágnes nagyon is megértette, s fájdalmai, sejtelmei kettőztetett erővel újultak meg keblében.

— Akaratom másíthatlan, — ha nem követsz, magam indulok.

— Isten mentsen, asszonyom, — a mit parancsol, azt teljesítendem, habár örömtelenül is.

Rövid idő mulva Ágnes Jánossal kis kocsira ülve, a sötétség és rossz út daczára félóra alatt elértek azon vidékre, melynek legmagosabb dombján volt ama vadászlak. János nélkül alig ért volna e helyre, mert az utat sem ő, sem kocsisa nem ismerték annyira, hogy éj közepett biztosan haladhattak volna.

Miután csak egy-két száz lépés választá még a hintót a féltett laktól, leszállottak mindketten s gyalog indultak a hegynek fölfelé.

Ágnes lábai ingadozni kezdének minél közelebb ért; kénytelen volt hű cselédje karjára támaszkodva haladni a köves és meredek úton. Midőn meglátta a lak gyertyavilágtól csillogó ablakit, megállapodék, nem bírа helyéből mozdulni, annyira meg volt hatva.

Átgondolta még egyszer azt, mit most cselekszik; érezte, mi fontos; hitte, hogy talán hibás is, és már meg akart fordulni, elhagyandó e vidéket s Gerőfalvát, a nélkül, hogy férjét csak lássa is. De alig támada ez akarat keblében, mennydörgésként végig harsogtak kedélyén a szenvedés kínjai s azon borzasztó kétely, melybe dönték az utolsó események.

Összeszedve minden, már úgyis régtől fogva hanyatló testi erejét, mintegy elnyomva szíve minden érzeményeit, kezde újra ingadozva előrelépni.

A domb csúcsán, sziklaormok s néhány százados tölgy és hársfa által környezve s mintegy elrejtve látszott a vadászlak.

Újabb, félig svájczi s félig olasz izlésben épült emeletes kis kastély, melynek külsejét a körülfutó folyosó, a nagy, majdnem földig érő tágas ablakok s a vakolatlan téglák sötét veres szine, csinosíták s eleven egészszé varázslák.

Alsó része kétfelé volt osztva. A hegy oldalának néző rész a felügyelő lakását képezte; az Ágnessel szemközt levő szárnyban voltak Gyula lakszobái, melyekben mulatott a nagyobbszerű, napokig tartó vadászatok alatt. E szobák egyikéből csigalépcső vezetett a felső, toronyalkatú, sokkal kisebb emeletbe, melynek főalkatrészét nagy terem képzé. Ennek tölgyfaablakain s ajtói felett rendkívüli nagyságú szarvasszarvak, kitömött medve- s rókafők látszottak; az egyszerűen zöldszinű szőnyegekkel bevont falakon néhány régibb, a franczia vagy hollandus iskolából eredő, vadászatokat ábrázoló olajfestmények csinosíták. A terem közepén nagy gömbölyű asztal állott, — körülötte nyirfából különös ügyességgel készült nagy, s veres bőrpárnák által kényelmesekké alkotott karszékek.

E teremből tágas ajtó vezete az azt körülfutó oszlopos csarnokra. E szabad s magosan fekvő pontról felséges kilátás nyilt az alattunk s körülöttünk látszó dombos erdőségre, az előttünk fekvő, élénk szinezetű Gerőfalvára s az azontúl terjedő jól megmívelt, falvakkal rakott lapályra.

Mind e szép kelleme most alig látszott, a még ébredni nem készülő természet megfosztá elevenségétől a tájt, az éj sötéte elrejte mindent a kiváncsi szemek előtt. Mély csend uralkodott. Az éji madarak rekedt s félelmes krákogásai, a távolból világító ablakok fényessége voltak egyedüli jelei a még itt létező életnek, elevenségnek.

Ágnes mintha mindenségét pillantotta volna meg, oly figyelemmel s félelmes borzadálylyal tekintett az elevenen csillogó ablakokra, melyek magokhoz csalogatni látszottak őt, hogy varázstükörként elébe tárva végzetét, iszonyú kínt áraszszanak el élte útjain.

XXX.

(Isten veled.)

— Talán jó lesz előremennem, — mondá János, — hogy megtudjam bizonyossággal, itt van-e a gróf.

— Nem, — vága közbe Ágnes, — magam akarok meggyőződni ittlétéről. — Kérlek engedd, hogy erősebben támaszkodjam karodra, mert alig bírok már járni.

— Gondoltam, hogy nem teend jót ez éjjeli kocsikázás ily hosszú, fárasztó út után.

— S ki tudja, mennyit leendek majd még kénytelen utazni.

— Csak, reménylem, ezentúl itt marad nagyságod nálunk.

— Isten tudja!

E szavak váltása alatt majdnem a házat körítő folyosóig értek észrevétetlenül. — Az erős szél zúgása nem engedé, hogy a lábaik alatt töredező száraz falevelek zöreje felköltse a házi ebeket.

Most már itt volt az elhatározás nagy, de végpercze egyszersmind.

Ágnes megállapodást parancsolva Jánosnak s karját eleresztve, összeszedte minden még megmaradt erejét s maga ment a párkány alá.

Lábai annyira inogtak, hogy alig bírta megtenni e néhány lépést. A folyosó alá érve az oszlopok egyikébe fogódzott, összeroskadástól óvandó erőtelen testét.

Az első két ablakon benézett s aligha látott valamit, mi kellemetlenül hatott reája, mert mintegy erősbülve haladott tovább, megvizsgálandó a kisebb szoba kivilágított ablakait.

Ez előtt megállapodva egy ideig, úgy látszott, mintha ki nem vehette volna azt, mi az üvegtáblák mögött történik.

Egyszerre azonban borzasztó kifejezés hatotta meg képe vonásait, borzadályt és undort, megvetést és kétségbeesést látszottak kifejezni. Ez indulatok alig székelének pillanatnyira arczán s balkezével szívéhez kapott, mintha nagyszerű fájdalom gyötörné; alig ért azonban keze szívéhez, szédelegve összeroskadott.

János figyelemmel kisérte Ágnes minden egyes mozdulatát; látta mint szédeleg s mint roskad össze.

Azonnal ott termett s nagy erőlködéssel bár, de mégis fölemelte Ágnes lelketlennek látszó testét s a kövecses útoni elsikamlástól s attól tartva, hogy a házban levők ez által fölébresztetvén, követni találják őt, a szerencséjére nem távol levő hintóba vitte nagy nehezen.

A hintó ülésére fektette Ágnest, meghüléstől óvandó, betakarta őt köpönyegek s pokróczokkal s a kocsisnak megparancsolá, hajtson Gerőfalva felé.

A kocsi mozgása, s kiérvén a sűrű erdőségből, a szél nagyobb ereje jótékonyan hatottak Ágnesre, mennyiben lassankint föléledni kezde. János a kocsiban térdelt s fogta úrnője hideg kezeit s azokat szorgalmas dörgölés által igyekezvén némileg melegítni, kimondhatlan öröm ömlött el arczán, mikor újból fölnyitá Ágnes fáradt tüzű szemeit.

— Hol vagyok? mi történik velem? — kérdé alig érthető halk hangon.

— Az öreg Jánossal van a grófné, ama szerencsétlen vadászlakban voltunk s ott lett rosszul.

— Úgy van, a vadászlaknál voltunk s a mit ott láttam, a mik ott történtek, okozták ájulásomat. Oh istenem! miért kelle mindezt tapasztalnom, miért nem vette el a mindenható inkább életemet.

— Hogy mondhatja ezt a grófné, legyen türelemmel s meglássa boldog lesz még; mind meg fog ez változni s ismét egyetértve oly szerencsések lehetnek nagyságtok, mint a régi szép időben.

— Jó öreg, köszönöm szíves kivánatidat, de az nem lehet s ne is legyen többé, mert élveznem úgy sem lehetne már azon boldogságot a maga tiszta valóságában, mely egyedül föltételezé két lény szerencséjét. Másodszor pedig nem bírnám kiállani mind e kegyetlen kínokat.

Ágnes e szavakat szakadozva, mintegy önmagához intézte, — maga elébe tekinte fáradt s bizonytalan tekintetű szemeivel, s mire sem figyelt, mi körülötte történt; — a bánat lelkileg s testileg kifárasztotta e nemrég még teljes életerejében virágzó lényt.

Testünk közönségesen többet bír, mint lelkünk, és ha nem is egyszerre, de lassankint s csak annál inkább, sokszor örökre, elveszti erejét.

Végre a kastélyba értek.

Alig szállott ki Ágnes a kocsiból, alig pillantá meg a sötétben feléje mogorván tekintő falakat s mindazt, mi keblében a legédesebb s kedvesebb emlékezeteket költé fel, fájdalma egész erejével kitört.

Nem akart szobáiba menni, nem akarta, hogy fájdalmának tanúi legyenek ama ártatlan szebb életet látott falak, nem akarta még inkább feldúlni keblét, viszontlátni azokat, melyektől e pillanatban örökre készül elbúcsúzni.

Az első szobák egyikébe ment János kiséretében.

— Menj s hozz tollat s papirt, levelet akarok írni; — cselédeimnek pedig mondd meg, hogy készüljenek, mert rövid idő mulva indulunk.

— Tüstént, asszonyom; de engedje meg, hogy kis tüzet csináljak a kandallóban, mert itt hűvös van s a grófné úgyis rosszul érezvén magát, megfázhatnék.

— Nem bánom.

Néhány percz mulva élénk tűz lobogott a tágas kandallóban, Ágnes fáradtan ült a melegítő lángok elé.

Alig lett csend körülötte, alig juta újra világos öntudatához mindannak, mit tapasztalt, fájdalma kitört azon teljhatalmú erővel, mely engedve hosszas visszahatásnak, végre kettőztetett erővel kénytelen utat törni magának.

Sokáig sírt, mint nő, ki e perczben mindenét elveszté, kinek alig marad meg multja, most még azt is csalékony jelenetnek tartja; — nincs jövője, mert lelkülete törvényt szab elébe, melynélfogva el kell búcsúznia örökre attól, ki porba tapodta legszentebb hitét, érzeményeit.

Nincs semmi, mi fájdalmunkat legalább pillanatnyira annyira könnyítse, mint a szívből fakadó könyzápor.

Mintha minden egyes csepp egy-egy szívünkbe döfött tőrtől szabadítna meg; — mintha e cseppek árjain távoznék mindazon bú s bánat, mely szikla gyanánt nehezkedett egész valónkra.

Ágnesre is szelidítőleg hatott könyeinek áradása s a tűz jótékony melege.

Egy ideig csendesen maradt s a nyalogató lángokba meresztve szép nagy szemeit, elmélázott, mintha kérdezni akarná e hatalmas elemtől, mitevő legyen, mihez fogjon?

Néhány percz mulva íróasztalához ült s a következőket írta férjének:

«Nem akarlak untatni ama határtalan fájdalmak leírásával, melyeknek te voltál s vagy most is okozója — két borzasztóan hosszú év óta.

Nem akarom elmondani mindama csekélyeknek látszó s mégis nagyon sokat mondó vétségeidet, melyek által lassankint kegyetlenül aláástad boldogságomat; megmutatván mintegy akarattal, hogy többé nemcsak hogy nem szeretsz, de már alkalmatlannak tartod az én szerelmemet is.

Gyula! mivel érdemlettem én meg e bánásmódot! Hogy eléggé sokáig s csendesen tűrtem s hogy tudtommal legalább eddigelé semminemű, irányodban elkövetett hiba nem nyomja lelkiismeretemet, azt hiszem s igaznak vallom. Öntudatomnak e tisztasága azon egyedüli balzsam, mely kegyetlen fájdalmaim okozta szenvedésimet csillapítni képes némileg.

Néhány órával ezelőtt értem Gerőfalvára. Miután számtalan kérelmeim nem bírtak arra, hogy Pestre kövess, látni akartalak; ezt parancsolta szerelmem, kötelességem, nyugalmam.

Nem találtalak honn s utánad indultam vadászlakodba.

Kevés perczczel ezelőtt e lak egyik ablaka előtt állottam s látva, mi történik annak belsejében, elborzadva összeroskadtam.

E pillanatban búcsút veszek örökre tőled s Gerőfalvától, — férjem vagy talán még a világ, de én előttem s a felettünk uralgó Isten előtt megszüntél az lenni.

Midőn végbúcsút intézek hozzád, hozzád, kiről azt véltem boldogságom alapítója leendesz! hozzád, ki egyedüli okozója vagy jelen határtalan fájdalmimnak! vedd egyszersmind ama vallomást, hogy soha senki ez életben — erről szentül meg vagyok győződve — nem szeretett s nem fog többé úgy szeretni, mint én szerettelek!

És csalódtam! — mindenségemet ingatag zátonyra építém.

Utolsó kérésem, hogy ne kövess; hagyj magamra mindaddig, míg más körülmények nem kényszerítnek arra, hogy még egyszer viszontlássuk egymást!

Isten veled!

Gerőfalván éjfélután 3 órakor.

1853 márcziusban. *Ágnes.»*

*

E levél írása után kissé lecsillapult, mintha nehezen teljesíthető kötelességét végezte volna, úgy tekintett maga körül, járt fel s alá s ült végre a karszékek egyikébe.

Idegen volt e pillanattól fogva e várkastélyban; úgy érezte, nem lehete többé honos e falak között, mintha máshol várakoznék reá valamely barátságos hajlék befogadandó az utast.

S e hajlék, hol létezett? sehol egész világon, e pillanatban legalább; Ágnes hasonlított a kivándorlóhoz, ki önmagát kénytelen tenni hontalanná, siratja a jelen elvesztét s mégsem bír egy szép jövő képével.

Kis idő mulva behivatá Jánost.

— Akar-e követni engem János gazda?

Az öreg örömtől sugárzó arczczal hallgatá Ágnes szavait s így felele:

— A legnagyobb örömmel; jót állok érte, hogy hívebb cselédje sohasem leend a grófnénak.

— Itt van ez a néhány forint, oszd el itt maradó szolgáim között — gondoskodva lesz mindegyikről. Tüstént indulunk.

*

Épen pitymallani kezde, midőn az angolkerten keresztül kiért az országútra Ágnes utazóhintaja.

Leeresztve az üvegtáblát, még egyszer megnézte a tekintélyes s festőileg szép Gerőfalvát s alig érthető hangon, könnyes szemekkel rebegé: Isten veled!

XXXI.

(Gerőfalván.)

Két nap mulva a szomorú éj után, mely alatt örökre elbúcsúzott Ágnes Gerőfalvától s annak lakóitól, visszaérkezék Gyula.

Mitsem tudott a történtekről; János Ágnessel elutazván, a többi cseléd közül egyiknek sem volt bátorsága fölkeresni urokat a szomorú üzenettel. Nem is tudták bizonyosan hol szokott ő mulatni, mert a mennyire csak kivihető volt, titok leplezte Gyula életmódját.

A mint azonban a háziúr megérkezett, a kastélynak úgyszólván minden egyes lakosa tudta mi történt; ha nem körülményesen is, de részint pletyka, részint gyanítások nyomán keletkezett az egész történet talán nem is egészen hű rajza.

Gyula jó kedvűen, egyik legkedvesebb nótáját fütyörészve szállott le lováról és csudálkozott, hogy a bevett szokás ellenére nem János gazda fogadja őt, kit, bár a dévai háznak volt régi hű cseléde s Ágnessel jött Gerőfalvára, nagyon megkedvelt.

— Hol van János? — kérdi a háziúr az érkező inasok egyikét.

— Elutazott a grófnéval, — hangzott a felelet.

— Kivel?

— Ágnes grófnéval, uram.

— Az én nőmmel?

— Úgy van.

— Vagy nektek ment el eszetek, vagy én nem hallok jól; hisz a grófné nem is volt itt — monda Gyula csodálkozás s aggodalomtól áthatott hangon s arczkifejezéssel.

— A grófné tegnapelőtt este megérkezett volt s néhány órai ittmulatás után ismét távozott, hova? azt nem tudjuk; csak e levelet hagyta itt gróf úr számára.

Gyula átvéve a levelet s érezve, hogy valami rendkívülinek kelle történnie, — nehogy a cselédség tanúja legyen felindulásának, szobájába ment, hogy olvassa a váratlan sorokat s tudja meg, mik történtek távolléte alatt.

Végigmenve a hosszú folyosón, különös gondolatok villantak meg agyában. Hihetlen, s mégis úgy van. Első, mi villámként sújtotta őt, mi bosszúra gerjesztette vére keringését, e gondolat volt: Hátha Ágnes mást szeret s hűtlenül elhagyott. Gyula képes volt így gondolkodni, ő kinek viselete, régtől fogva feljogosította volna nejét hasonló cselekedetre, ő, kit e gondolatra nem szerelme, de egyedül hiúsága vezérlett!

Szobájába érvén, mohón felbontotta a levelet s a sorok olvasása alatt nyugodtnak látszott, — néha-néha fájdalomtól áthatott mosoly vagy csodálkozás mutatkozott ugyan arczán, de indulata nem tört ki.

A sorok olvasása után egy ideig fel- s alá járt, mintha nem tudná felfogni, elméjében rendszeresítni mindazt, mi történt.

Lépése mindinkább élénkebb lett, míg végre így kezde szólani:

— Borzasztó! mindent tud! — látta hűtlenségem csalhatlan bizonyítékát.

De hogy juthatott e gondolatra itt fölkeresni engemet? mi gyanú vihette lépteit a vadászlak felé?

Megrántván indulatosan a csengőt, a belépő inastól kérdé:

— Kivel szólott a grófné, mikor ideérkezett?

— Senkivel, Jánost kivéve, s azonnal befogatott; az öreg nem akará engedni, hogy éj közepett a vadászlak felé induljon a grófné, de magánosan akarván elindulni, kénytelen volt engedni és elkisérni őt.

— Jól van, mehetsz. — Tehát nem itt támadt gyanuja — folytatá Gyula — már megvolt az mikor elindult, sőt merném állítani, egyedül e gyanú indította őt el. Kém, biztos kém vette körül, ki bosszút akarván állani rajtam, megsúgta vétkeimet Ágnesnek.

Most sajnálom mindazt, mit tettem. Nemde, utolsó sorai arra látszanak czélozni, mintha el akarna válni: ebből sok beszéd, nagy lárma, szóval feltünő esemény leend; — a henyélők serege, isten tudja, miként fogja ezt magyarázni. Házi körömnek vége, mert Ágnes szerelmét — érzem — örökre elvesztém.

Talán legjobb volna, ha tüstént utána indulnék, s miután úgyis tud mindent, bocsánatot esdekelve, megnyerhetném még szívét. De nem, ez nem lehet, ismerem erőteljes jellemét. A mily erővel s odaadással szeretett ezelőtt, épen oly indulatossággal fog gyűlölni ezentúl.

Istenem! mi könnyelműen pazaroltam el ama páratlan kincset, melylyel megáldott a mindenható.

E szavakból kitűnik, hogy Gyulának nem annyira fájt az, hogy Ágnes szerelmét örökre elveszté, hanem inkább restelte ama feltünő eseményt, sok beszédet, mire ez alkalmat nyujtand. Sajnálta, hogy életmódjában zavartatik, s csak miután mindez keresztül járta elméjét, kezde szíve felszólalni, átlátva, mi gyönyört vesztett Ágnesben.

Többnyire azt óhajtjuk, mi valóban nem boldogít, mi pillanatra szeszélyeinket kielégíti, s azt siratjuk s nélkülözzük legkevésbé, mi egyedül bírhatta volt megalapítni szerencsénket. Mitsem cselekesznek az emberek kevesebb öntudattal, mitsem gondolnak meg kevésbé, mint ama tetteiket, melyek által kivánságaik teljesedésbe mehetnek, alkalmatlanságaik elháríttatnak.

Alig járt fel s alá a nagy teremben Gyula egy ideig, alig kezdének tisztulni némileg eszméi, érzelmei, s a rossznak angyalaként megérkezék Béla. Öröm hatotta meg Gyulát, midőn Béla hintaját megpillantá, hitte, hogy talán segíthetend rajta, legkisebb gyanút sem táplálván az iránt, kit legjobb barátjának tartott.

— Mi történt? — kérdé a belépő újonnan érkezett. A cselédek egyike azt mondja nekem, hogy

Ágnes itt volt, de ez hihetetlennek tetszett első pillanattól fogva.

— Magam is úgy vélekedtem, de most már átlátom, hogy csakugyan itt volt, — ím levele, olvasd!

Őrkényi figyelemmel olvasta végig az iratot, átgondolni, megfontolni látszott minden egyes pontot, csodálkozást szinlelt s hosszas mélázás után Gyulához fordulva mondá:

— Mit mondottam, mikor viszonyod kezdődött az erdei rózsával? Ugyane helyen, e teremben voltunk akkor együtt s te könnyelműen tréfának ismeréd aggodalmimat, s ha jól emlékszem: szigorú erkölcsbirónak nevezél.

— Igaz, hogy figyelmeztettél, de már akkor késő volt; másrészről pedig mégis te voltál az, ki engem — talán akaratod ellenére — mindinkább belésodortál ama rossz irányú útba, melyen járva szerencsétlenné tettem Ágnest.

— Engedj meg, magad voltál, ki örökké panaszkodva, szinte örömmel kivántad, ha kisegíteni akart rajtad az által, hogy jóváhagyja házas életről i eszméidet; de hogy ennyire nem kivántam juttatni a dolgot, azt nyiltan bizonyítják szavaim, melyeket az imént magad is igazaknak ismertél el.

— Ki vétkesnek érzi magát, sokszor az által akar könnyíteni állapotján, hogy másokban keresi önhibái okát. Mert késő a multakról gondolkodni s vitatkozni, a jövőt kell tartanunk szemeink előtt. Mit tartasz a levélről?

— Véleményem röviden ebben összpontosul:

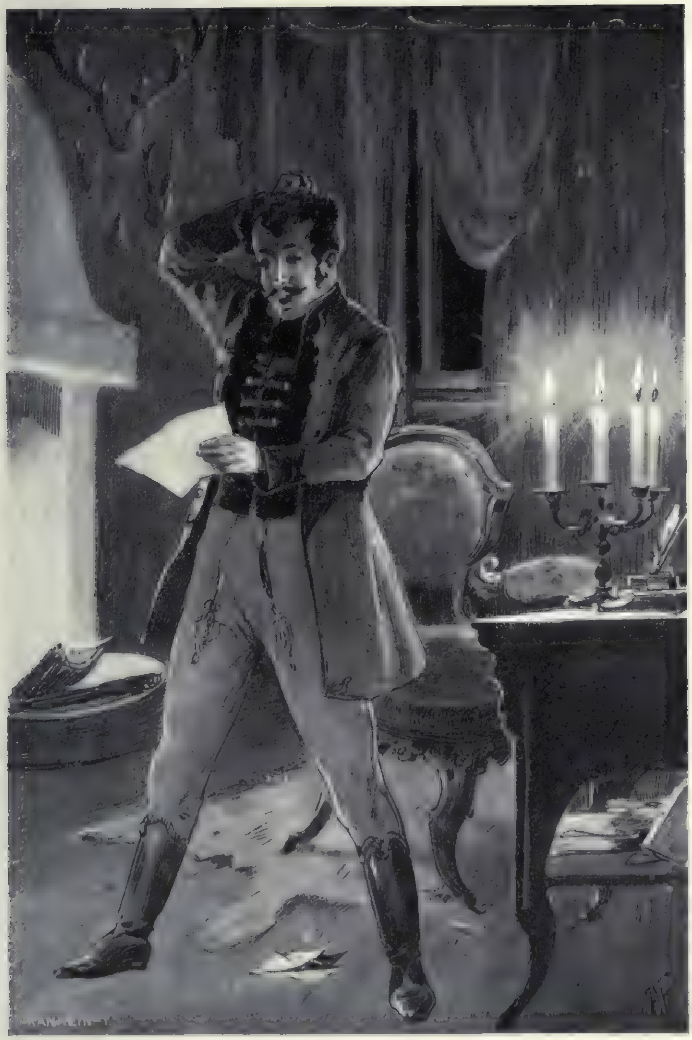

— *Borzasztó! Mindent tud!..*

Ágnes hosszas hanyagolásid miatt sokat szenvedett, többet mint hittük, kénytelen volt végre átlátni, hogy többé nem szereted, úgy legalább, mint ő azt megszokta s kivánta. Gyanu fészkelődött szivébe, s mint ilyenkor történni szokott, legtitkosabb sejtelmeit követve, a féltékenység kínjai által felkorbácsoltan, tudni akarta bizonyossággal, mi történik körülötted, benned. Miután ő, úgy látszik, nagyon is is csalhatlan bizonyosságot szerzett magának viseleted minőségéről, most megutált s örökre elhagyott. Segíteni a dolgon nem hiszem, hogy másképen lehessen, mint ha tenmagad utoléred s reá bírod, hogy bocsássa meg vétkedet. Egyébiránt kész pajtásod vagyok, parancsolj velem akármire nézve, szívesen teljesítendem akaratodat, kivált miután szivemből sajnálom, hogy mindez így történt. Ágnesre nézve csalatkoztunk; ő nem azon nők egyike, kik a nagy világ módjára fogalmazzák a házas életet, — ő szívet, melegen érző szívet s abból eredő s az által irányult életmódot követel.

— Tán ki fogsz nevetni s nem hiended mit mondok; de biztosítlak szavaim igazságáról. Én, ki annyi különnemű veszedelemnek néztem már szemébe életem változékony forgalma alatt nyugodt vérlejtéssel, borzadok Ágnestől. Félek tőle, mint ama felettünk szigorú itéletet hozandó mindenható törvényszéktől; nincs bennem annyi bátorság, hogy feléje menve kinyerjem bocsánatát vagy kiérdemeljem végmegvetését.

— Ez természetes. Vannak pillanatok, midőn lelkiismeretünk egész erejével fölébred s megváltoztatva kedélyünk állapotját, nézetinknek egyszerre egészen más irányt ad. Ki hitte volna, hogy te, hideg megfontoló, visszaijedj, megborzadj oly nőtől, ki irányában öntudatlanul vétkeztél évek óta?

— Igaz, hogy sokszor és sokat vétkeztem, elhanyagolván Ágnest és nem engedvén szeszélyeknek látszó kivánatinak; — de sohasem mertem volna hinni, hogy mindennek ez leend vége; — nem gondoltam, hogy e nőnek ily erőteljes jelleme s ily elszánt tettereje legyen.

— Sok asszony szeszélyesnek, könnyelműnek látszik, mintha hamar fölül bírna emelkedni mindazokon, melyek mélyen sérteni látszanak valóját, — de csalódjék meg csak szerelmében vagy sértsük meg hiúságát, bizonyosak lehetünk, hogy lelki s tetterőre nézve túltesz minden férfin, mert e végső nagyszerű pillanatokban kevesebbet gondolnak a világ itéletével, többet önnyugalmokkal, mint mi.

— Barátom, meggondoltam a dolgot s nem hiszem, hogy mást vagy jobbat lehessen tenni, mint ha te fölkeresnéd Ágnest. Egy harmadik ily esetekben nyiltabban, szabadabban szólhat, — talán reá birhatod, hogy velem találkozva, megvallhassam hibáimat s remélve, hogy megbocsátand, feledendi a multat s egy szebb jövőnek nézhet elébe.

— Ez nem volna ugyan rossz, de figyelmeztetlek, hogy nem volna tanácsos most tüstént tenned ezt. Alig vagy képes belégondolni magadat Ágnes állásába; ő e pillanatban annyira eltiprottnak érzi minden hitét s fellengősebb érzelmeit, hogy nem volna hajlandó legkisebb engedményre is. Várjunk, az idő talán ez ügyben is, mint számtalanszor az életben, orvosként fog föllépni, későbben nem fogja oly kiáltó szinekben látni helyzetét; nem lesz már meg keblében az utolsó benyomás nagyszerű hatása; elhagyottság fájdalommal veendi körül, szóval engedni fog talán oly dologban, melyet e pillanatban meggondolatlanul kereken megtagadna. Pedig nincs veszedelmesebb ily ügyekben, mint tévesztett eljárás; ez gátat vet minden jövendő sikernek.

— Ha úgy gondolod, nem bánom, halaszszuk kissé ez elhatározó lépést, ámbár szörnyű nyugtalan vagyok, alig várom, hogy a dolgot tisztába hozzam; ez nem maradhat így.

Kis mélázás után Gyula újra mondá:

— Mégis jobb volna talán, ha tüstént elindulnánk.

— A mint neked tetszik.

E szavak után sokáig egymás mellett ült a két barát szótlanul. Béla izgatott kebellel várta, mi fog történni. Alattomos viselete most látszott gyümölcsözni először, — ha ő, mehetend követként Ágneshez a hűtelen férj ügyének védelmére, — bizonyos, hogy megbukik.

Gyula határozatlan volt, mint minden ember, kit nem szíve vezényel egyedül. — Oly állásba jutott, melyre eddigelé az életben alig gondolt. Nem hitte, hogy ez lehetséges, mert nem ismerte amaz indulatokat, melyeket hatalmas szerelem, csalódás, s ennek utóhangjai teremtenek.

Hosszas hallgatás után újra fölvették a régi eszmét, mi oknál fogva, könnyen gondolható. Azt határozták, hogy most még időzve, Béla megyen majd Ágneshez, őt, ha lehet, békére hajlandóvá tenni.

Szegény Ágnes! mily kezek közé jutott ügyed!

*

Harmadnap Béla hazaérkezve ezeket jegyzé naplójához:

«Romkastélyomban, márcz. 14.

A mit vártam, az csakugyan megtörtént.

Ágnes néhány névtelen soraim következtében, melyeket ügyesen irányoztam Bécsből, egy pajtásom segítségével Pestre, Gerőfalvára érkezett néhány nap előtt.

Tudtam, hogy nem fog nyugodni mindaddig, míg bizonyosság által, legyen az bármi szomorú, nem csillapuland fölhevült kedélye. Az emberek annyira kedvelik a rosszat, hogy azt hamarabb igyekeznek fölkeresni, mint a jót.

Gyulát nem találván honn, a vadászlakban kereste fel őt s ott egy le nem bocsátott függöny s a szerfelett fényes világítás fölfedezte előtte e lak minden titkát.

Ágnes Gerőfalvára visszatérvén, levél által búcsúzott férjétől örökre, s tüstént visszautazott. Hová? azt nem tudom, — de nem is lényeges ez ügyben, — fájdalma s Gyula iránti utálata utoléri akárhol széles e világon.

Gyulát az egész dolog igen megzavarta; ő nem annyira Ágnes szerelme miatt látszik bánkódni;

azt régóta nem bírta már megbecsülni; de fáj elfásult lelkének hiúságának megsértése, életmódjának felbomlása s ama temérdek beszéd s különféle magyarázat, melyekre alkalmat nyujtand e kis regény.

Ő, ki mindig kerülni kivánta a regényest, most regényhőssé lesz, pedig milyenné!

Engem reá bírt, megvallom, könnyen engedtem, hogy érjem utól Ágnest, s a mennyire lehetséges, alkudjak ki békét, habár csak a legáltalánosabb alapokra fektetett fegyverszünetet is.

A sors kedvez terveimnek.

Vérző szívem, még kis türelem s elérkezett a bosszú órája.

Ugyan hol lehet, vagy inkább, hogyan lehet most R..? Viselete irányomban megtette hatását, elnémult bennem a jónak szózata.

Szinte sajnálom, hogy épen szegény Gyula, ki nekem mit sem vétett, esik terveim áldozatául.»

*

Míg Béla ezeket írja, addig Gerőfalvára üzenet ment a vadászlakból: várják a grófot, — sok vad mutatkozik, érdemes vadászat rendezésére.

Gyula mit sem akart tudni s hallani, sem vadról, sem vadászatról, sem a regényes lakról.

Megparancsolá, hogy semminemű üzenet ne küldessék mindaddig, míg maga nem fogja kérdeztetni a felügyelőtől, érdemes-e vadászni?

XXXII.

(A vasút közelében.)

A Pestről Szolnokra vezető vasútvonal mentében, alig egy negyedóra járásnyira a főállomások egyikétől, csinos falusi lak létezik.

A nem igen nagy területű, de csinosan ültetett angolkertnek középpontját foglalja el e kellemes olasz izlésben épült nyári tanya. A sűrű akáczerdő hűsében forró meleg s a szélvészek dühöngéseitől védve tündöklik fehérre meszelt oszlopaival. Zöld ajtai s ablakai, a remény e szinével csalogatják magokhoz az arra menőket, akaratlanul e gondolatot élesztve mindegyik keblében:

‚Itt boldog emberek laknak.‘

E kis lak négyszöget képez; a felső emeletben tágas, világos lakszobák vannak, a földszinti szárnyban könyvtár, nappali s étterem.

A nappali teremből tágas ajtó nyilik oszlopos folyosóra, s erről néhány lépcsőn a csinosan s tisztán tartott kertbe juthatni.

Kellemes képet alkot az előttünk elterülő pázsit tarka virágcsoportival, a távolban látszó fák zöldje s a fehér homokkal kihordott utak kigyó-kanyarodási. E tájképet tőlünk jobbra látszó tó síma víztükre élénkíti, melynek partjain néhány daru, habjain hattyuk andalognak s lejtenek végig gondtalanul.

A kertet kerítő több ezer holdnyi pusztai birtok rendszeres gazdasággá van átalakítva birtokosa tevékenysége által. E szép majorok, nagyszerű ültetvények s ösvények, árkok, az utakat körítő fasorok feledtetik velünk az itt egykor látszott homokos lapályt, a míveltség s ipar jelképe gyanánt pedig kellemesen hatnak az ujonnan érkezőre.

Az angolkertből kiérve, homok lágy gyepes utakon, fák hűsében juthatunk egy gazdasági épülettől a másikhoz, ezeket elhagyva, kevés idő mulva az indóházhoz, két rövid óra alatt Pestre, s onnan — ha úgy tetszik, szélsebességgel a világ bármely pontjára.

E szépen rendezett gazdaság és csinos nyári lak birtokosa G... gróf, kinek neje legjobb, mondhatnók egyetlen barátnője Ágnesnek.

Mint tudjuk, G... grófné már több év óta háborítlan házassági boldogságot élvez páratlan jóságú férjével.

G... gróf egyike azon férfiaknak, kik úgy fogják fel az életet, mint az bírja felfogni egyedül, kinek helyén van szíve.

Teljhatalommal tud szeretni, képes áldozni szerelmének, de nem tévesztve szem elől az ész törvényeit.

Nejének és családjának él úgyszólván kizárólag, mind a mellett marad elég ideje, hogy kellemetes olvasmány által bővítve ismereteit, frissítve elméjét, szorgalommal és örömmel járhat gazdasága után, biztosítva, és ha lehet, gyarapítva gyermekei jövendőbeli jólétét.

*

Egy meleg májusi nap délutáni óráiban társaságot látunk egybegyülve az oszlopos tornáczon. Úgy látszik, kiültek, élvezendők a kikelet hasonlíthatlanul legszebb évszakát, a természet erőteljes újulását, a bársonyos elevenzöld falevelek kellemdús szinezetét, a szabad levegő régóta nélkülözött s épen ezért kétszeresen jótékony hatását.

Az asztal körül G... foglalt helyet, térdeire támasztott kezekkel nézte, mint játszanak gyermekei a kert fövényes területén, mint szórnak törökbuzamagot maguk elébe, mint örvendenek, ha félelmes léptekkel közelednek szép tarka galambjaik, felcsipkedvén az aranysárga eledelt.

G... mellett neje ült, szorgalmatosan hímzett és csak futólagosan pillantott, boldogságtól túláradó arczkifejezéssel majd férjére, majd gyermekeire.

De nemcsak férjét s gyermekeit nézte G... grófné, hanem mintegy lopva nem egyszer tekintett egy mellette ülő nőre; s valahányszor szemei ez alakkal találkoztak, képe vonásai mindannyiszor szomorúvá változtak.

S miért? mert férje s gyermekei a boldogságot, — Ágnes pedig a bú s bánatot képviselte.

Úgy van, Ágnes volt e halovány nő. Eljött, hogy pihenjen fájdalmai után, gyógyuljon mások boldogsága látásán.

Ágnes elhagyván Gerőfalvát, alig bírt még annyi erővel, hogy e falusi lakot elérje. Teste s lelke ki volt merülve, csak szíve élt még.

Ágnes szíve az utolsó hetekben ama nagyszerű válságon ment keresztül, mely vagy életet, vagy halált hoz. — Roppant erőfeszítésébe került ugyan, hogy mintegy akuratlanul semmisítse meg megmaradt képzelődéseit és szakítsa szét a még csak gyönge szálakat, melyek Gyulához fűzék.

De megtéve e nagyszerű lépést, letépte a fátyolt a bálvány képéről, látta a tiszta valóságot s kihalt szerelme örökre férje iránt.

Szerelem az élet; ki szeretni nem tud, megszűnt élni.

Ágnes élt még, mert szeretett.

Ugyanazon pillanatban, melyben porba hullott Gyula, a képzelődések végszálain függő képe s emlékezete, ugyanekkor lőn nagygyá Kálmán iránti szerelme.

Hiszen rógóta megvolt már annak csirája szívében, csak Ágnes lelke erejének megfeszítése nem engedé, hogy virággá fakadjon.

Megmondotta férjének, hogy nem neje többé, nemcsak, mert elhagyottnak s megalázottnak érezte magát az által, kit férjének czímezett volt, de mert viselete által függetlenné téve, szabad menetet engede szíve érzeményeinek Kálmán irányában.

Mielőtt Gerőfalvára indult, a vészt hirdető sorok elolvasása után, e szerelmét támadásában már örökre meg lehetett volna semmisíteni.

S ki tehette volna ezt? Egyedül Gyula.

Ágnes érezte ezt, naplója nem egy szava teszi e legtitkosabb szívrejtekből fakadó vallomást.

Miután Gerőfalvára ért, nem volt többé hatalom, sem erő, mely ki bírta volna oltani, sőt csak csillapítani is e régóta gyuladozó s nagy erőltetéssel elnyomott lángokat, melyek hosszas nyüg után kettős erővel borítának el mindent.

Szíve élt még.

De épen ez élet hervasztá még inkább a test s lélek megmaradt parányi erejét. A kiállott fájdalmakat új szenvedések ölék el, melyek következtében Ágnes idegrendszere beteggé lőn.

Alig ért G... grófnéhoz s azonnal lesujtotta betegsége. Másodnap már egész erejével kitört agyvelőgyuladása.

Egész héten át élet és halál, remény és bú válták fel egymást; láza alatt borzalommal említé Gyula, lelkesedéssel s mindent elragadó hévvel Kálmán nevét.

G... grófné így jutott ama titok birtokába, melyet eddig senkivel sem közölt szegény Ágnes.

Tizedik nap kezde javulni kissé s nemsokára örömünnep deríté a kis kastély jószivű lakóit; mert az orvosok veszedelmen kívülinek jelenték a szép beteg állapotját.

Hetekig tartott javulása; lassankint jött meg mind a fokonkint elfogyasztott testi s lelki erő; míg végre, ha nem tökéletesen is, de némileg legalább helyreállítottnak lehete tartani.

A tavaszi levegő különös jótékonyan hatott Ágnesre.

Örömmel látta G. grófné, valahányszor barátnője körükben maradt. Az őt körülvevő friss, eleven élet és boldogság, ha vidítólag nem hatottak is lelkére s még gyönge testére, legalább pillanatokra más irányt adának gondolati s eszméi folyamának, képzelődései búskomor képeinek.

Sem férjéről, sem Kálmánról nem tudott semmit. Mióta Gerőfalvát elhagyta, e két nevet, kivéve láza öntudat nélküli jelenségeinek folytán, nem ejté ki; természetes, hogy baráti sem merték kiejteni ama neveket, melyekhez annyi szomorú emlékezet, szép mult s isten tudja mennyi remény van kötve.

Egy ideig szótlanul ült a társaság, míg végre G... grófné Ágnes felé fordulva kérdé:

— Hogy érzed magad ma, hiszem s remélem, javulásod most kettőztetett léptekkel haladand, a szép tavaszi napok által segítve.

— Igazad van; erőm néhány naptól fogva helyre kezd már állani, mióta nehányszor végig sétáltam szép kerteteken.

— Nem akar a grófné egyet fordulni velem, vága közbe G... férje; a mainál még alig volt szebb napunk, — nincs szél, sem szerfelett meleg.

— Ne mozduljon, kérem, nem fogok járkálni.

— De miért nem? nem jó elhagynia magát; kis erőltetés nem árt, vagy talán csak nem véli, hogy restelem a sétát.

— Isten mentsen! csak nem akarom távozása által megzavarni a szép jelenetet. Az élet kellemes perczei annyira ritkák, hogy megbecsülni s le kell tartóztatni azokat.

A házaspár nem tudott mit felelni erre, öntudatos sugallatuknál fogva hallgattak, mintegy tiszteletben tartván Ágnes búskomor szavait. Mindketten annyira élvezék boldogságukat, hogy másokban annál inkább becsülték, ha ki azt örömmel látta; hitték is, hogy jól esik Ágnesnek legalább látása annak, minek birtokától meg van fosztva kérlelhetetlenül.

— Nemde, az érkező mozdony füttyenései hallatszanak? — folytatá Ágnes rövid szünet után.

— Igenis, nénikém, — szóla közbe a gyermekek nagyobbika, négy éves izmos fiucska; most fog érkezni a gőzkocsi, ilyenkor szokott visszajönni papa is, ha Pesten volt.

— S te már tudod azt fiam?

— Tudom bizony, mert játékot szokott hozni.

— Reám mindig figyelmeztetőleg hatnak a gép éles hangjai, folytatá Ágnes; még nem szoktam meg, mintha mindig várnék valakit, úgy érzem.

Nem is lehetetlen, hogy ma látogatónk érkezzék, — mondá G... grófné, — rég nem volt nálunk senki, a szép meleg napok gyakran falura csalogatják a város tétlen s mégis annyira rest lakóit.

— Nálunk legalább nem vagyunk kénytelenek sokáig várni az érkezőre, mert kertünk árkából egyenes vonalban látszik az indóházból ide vezető út.

Ezeket mondva G..., szivarra gyujtott s gyermekei kiséretében az angolkert egyik nyilása felé ment; egy ideig figyelemmel nézte az előtte végignyuló fasort s azután intve az asszonyoknak, visszatért.

— Csakugyan valaki, kiálta még távolból.

— Előérzetem nem csalt, látod, hogy vendég jő, — monda Ágnes barátnőjéhez fordulva.

— Remélem, jó barát, ki neked nem leend alkalmatlan; nemde, a jókat csak társaik keresik föl?

— Hidd el, sokszor épen azok közelednek lassanként hozzánk, kiket távol szeretnénk tudni.

— Kétlovas kis parasztszekér vágtat végig az úton, férfi ült rajta, csak annyit veheték ki — mondá G..., midőn elérte az oszlopok alatt végig futó lépcsőzetet.

Néhány percz mulva a kert kapuján behajtott a könnyű kis nemzeti fogat.

— Hisz ez Kardosi őrnagy, ha nem csalnak szemeim; ugyan mi birhatta őt reá, hogy csak néhány órára is elhagyja Pestet, kiálta fel G... grófné.

Kardosi őrnagy nagyon jó és szives öreg úr volt, mint serdülő ifjút ismerte G...t, nejét mint világba lépő szűzet; néha-néha meglátogatta szeretett családját, mint mondani szokta. Magas, izmos ősz férfi, nagyon tisztán, rendesen, lehet mondani divatosan öltözött, fiatal erőt mutató mozdulatokkal; szóval, valódi jellege régi nyugalmazott huszártisztnek. Mindig jó kedvű volt, senkiről sem mondott rosszat, de szeretett ujdonságokat megtudni s azokat elbeszélni; sokat is tudott mindig. Másokért kész volt megtenni legnagyobb örömmel mindent, mi által szivességét s barátságos érzületét nyilváníthatá.

— Isten hozta hozzánk, — mondá G... grófné, fölkelve székéről s az érkező öreg úr elébe sietve.

— Isten, a vasút és e kis szekér segítségével, hála az égnek csakugyan szerencsésen megérkeztem, ámbár — igazat mondva — a vasutat, mind a mellett, hogy nagyra becsülöm e találmányt, még mind nem kedveltem meg egészen. — Hogy van nagyságtok? mint látom, egészségesek, nincs semmi baj.

— A tavaszi bajokon keresztülestünk, most várjuk a nyáréit; kis baj nélkül mitsem érne az élet, nem is becsülnők meg szebb pillanatait.

— Igazad van, pajtás; nekem is sok bajom volt, kivált katonakoromban s mégis szépnek tartom életemet.

— Kik így tudnak szólani, azokat, ha nem kerüli is a bú, legalább fölkeresi néha-néha kis boldogág is.

— Hát Marosi grófné jobban van-e már? — kérdé az őrnagy Ágnes felé fordulva — mikor utószor itt voltam, még nagyon rosszul volt.

— Köszönöm őrnagy úr szíves kérdését, — már fellábadtam s reménylem, nemsokára egészen felgyógyulok.

— Mi ujság Pesten? kérdé G... grófné.

— Van is, nincs, a mint vesszük. Hanem mégis majd elfeledém, — egy fiatal ember története foglalkoztatja most az elméket s nyujt alkalmat sok mindenféle beszédre, csudálkozásra, s mint már ilyenkor lenni szokott, magyarázatra.

— S miféle történet az? kérdé G... grófné.

— Megvallom, különös, váratlan.

— Csak nem valami szomorújáték?

— De drámának beillenék.

— Mondja el hát kérem, tudja, hogy mi itt falun alig tudunk valamit e nagy világ folyásáról.

— Örüljenek rajta; higgye meg szép grófné, jobb falun, mint nálunk a poros városban.

— Ezt mondva, miért látogat oly ritkán bennünket?

— Sok a dolgom, azután mégis csak nehezen mozdul az ember; szentül megigérem azonban, hogy e nyár folytán szorgalmatosan fogom tenni látogatásaimat.

— Ezt minden tavaszon igéri, de igéretét ritkán váltja be, — úgy vagyunk most is a történettel.

— Ha kissé kipihentem magamat, elmondom, de csak azon föltétel alatt, hogy nem kérdezik majd, kivel történt; fogadom, ki nem találják.

— S ha nem találjuk ki?

— Akkor majd megmondom nevét a hősnek.

— Mindenre nézve tisztában volnánk tehát, csak magát a drámát, mint az imént nevezte, nem tudjuk még.

XXXIII.

(Kalifornia.)

— Legjobb ismerőseink egyike — kezdé az őrnagy rövid szünet után — azon fiatal ember, kinek elbeszélem történetét, vagyis inkább, hogy sokat vagy regényest ne várjanak a grófnék, — esetét. Nem csuda, ha mindnyájan nemcsak sajnáljuk jelen sorsát, de bizton reméljük, hogy megsegítendi talán még az Isten s az emberek jóakarata; nincs állapot az életben, mely egészen reményvesztett volna.

Víg, nyilt kedélyű volt mindig, kedvelte, sőt fölkereste a legvidorabb társaságot, — legjobban érezte magát zajos körben.

Vagyona ugyan nem volt tetemes, de elegendő kényelmes, gondnélküli életmód folytatására. Nem ritkán többet költött ugyan, mint a mennyit erszénye, ha szigorúan vesszük, megbirta volna; de sohasem hallottuk s egyikünk sem tudta, hogy adóssággal terhelte volna birtokát.

Szóval egyike volt azon embereknek, kik könnyű oldaláról fogják fel az életet; senkinek sem vétve önmaguk irányában minden erkölcsileg megengedhetőt elkövetnek, mi által szebbé s kényelmesebbé varázsolhassák viszonyaikat.

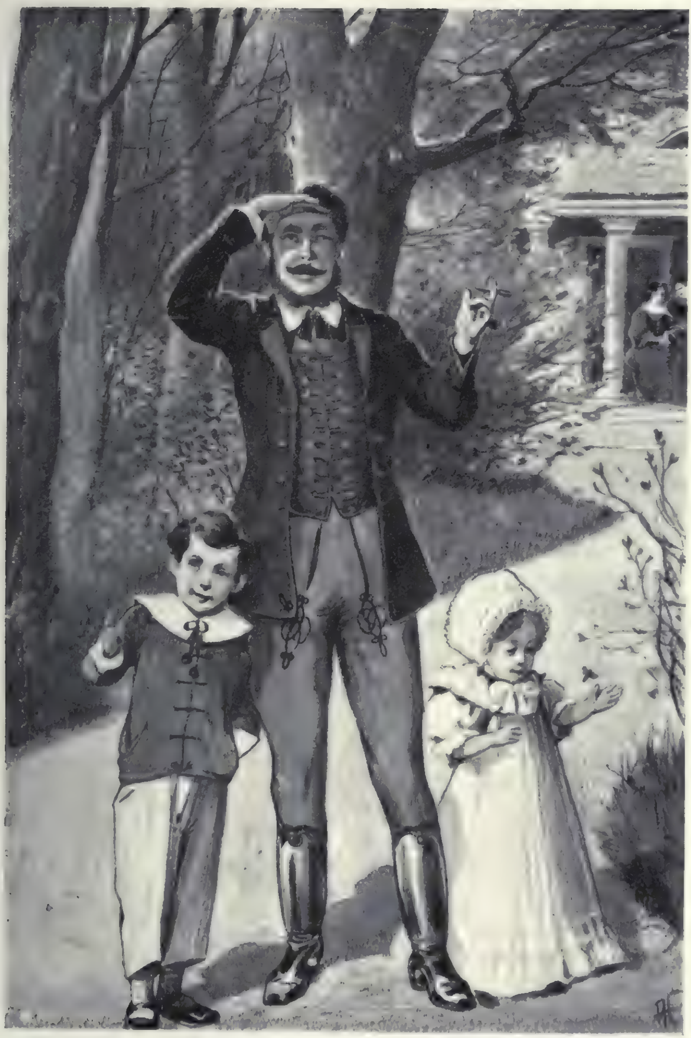

— *Csakugyan valaki — kiálta.*

Podmaniczky: Az alföldi vadászok tanyája. 229. lap.

Szeretett élni, okosan s ügyesen felhasználva mindazt, mivel a sors megajándékozta.

Komolyabb viszonyba nem ereszkedett nővel; alig volt valamikor szerelmes és házasságról úgy beszélt, — nem mintha tagadná s el nem ismerné e kötelékek kellemeit és szép fejlődményeit — mint oly jövőről, mely nem illik jelleméhez, viszonyaihoz s melyben sokkal nagyobb feladat rejlik, hogysem azt minden ember kivétel nélkül meg bírja oldani.

Egy időtől fogva azonban nagy változást tapasztaltunk ez itt röviden leirt barátunk magaviseletén.

Szórakozottá, visszavonulttá lőn, felhagyott régebben gyakorlott időtöltéseivel, kerülte a társas köröket. — Ritkán s akkor is csak pillanatokra, futólagosan mutatkozott régi derült kedve.

Eleinte alig tünt föl, később azonban többen jó pajtásai közül figyelemre méltatták e változást; rövid idő mulva minden ismerőse s ezek között én is tapasztalni kezdők e szokatlan modorát s kedélyállapotját.

A hányszor kérdezte valaki: mi baja? ugyanannyiszor azt felelé: semmi! — hiába, mindig nem lehet jó kedvünk.

Később azonban nem egyszer hallottuk rebesgetni, hogy pénzviszonyai zavarodása nyomják kedélyét, — s mint minden, bár pletykának látszó beszédnek megvan legalább parányi igaz része, úgy itt is megtudtuk, hogy könnyelműen jót állott valakiért, minek következtében kénytelen volt hirtelen nagyobb összeget lefizetni, melynek megszerzése sok bajába s még több költségébe került.

Csak legjobb pajtásai állíták, hogy nemcsak ilynemű gondok, de másfélék is szomorítólag hatnak talán lelkére; hogy szerelem, még pedig szerencsétlen szerelem idézné elő e változást. De ki tulajdonkép e szerelem tárgya, azt nem akarná senki tudni, vagy ha tudták is, másokkal nem közölték.

Néhány nappal ezelőtt, reggel, részint magyar, részint külföldi kedveltebb lapjaimat néztem át, — a pesti lapok egyikében a többi ujdonságok között ezt olvastam:

«E napokban hagyta el fővárosunkat a főbbrangú társaság egyik fiatal tagja s Kaliforniába indult, az arany országába, szerencsét próbálandó. Mi oka e titkos s váratlan elhatározásnak, még nem tudjuk, hisszük azonban, hogy rövid idő mulva részletesebben, talán nagyon érdekest fogunk e tekintetben tisztelt olvasóinkkal közölhetni.»

— Ezt mi is olvastuk, — mondá félbeszakítva az őrnagyot G... grófné; — de nem hittük, mesének, koholmánynak tartottuk.

— Így én is — folytatá Kardosi — alig méltattam figyelemre e sokszor annyira csalékony ujdonsági hírt. Midőn azonban estefelé a Casinóba mentem, ott beszélték, hogy csakugyan azon fiatal ember, kiről az imént beszéltem a grófnéknak, a Kaliforniába elutazott főrangú úr.

— De miért vándorolt Kaliforniába? — kérdé G... grófné; — szórakozást, hiszem, kellemesebbet találhatott volna az élénk s élvezetteljes fő- s nagyvárosok valamelyikében.

— Várjon csak a grófné kissé, azonnal elmondom indokait.

— Már néhány héttel ezelőtt, úgy beszélte nekem egyik legjobb barátja, figyelmeztette ama fiatal barátunkat ügynöke azon végrendeletére, melynél fogva birtokosa vagyonának. Nagyanyja, miután fia majd mindenét elpazarolta volna, nem annak, hanem unokájának hagyta a még kezénél levő, takarékossága által megmentett vagyont, azon föltétel alatt, hogy azt adóssággal túlterhelni nem lesz szabad, — szemei előtt levén fia szomorú példája. Hogyha pedig — ilyformán szólott a végrendelet — daczára végakaratomnak, bizonyos meghatározott összeg adósság terhelné a vagyont, akkor kivéve az egésznek egytizedrészét birtoka N. intézetre szálljon, hogy így legalább némi üdvös nyoma maradjon az egésznek.

A végrendelet e pontjára figyelmezteté ügynöke fiatalunkat, — mert alig lehete már titkolni azt, hogy adósságai vannak, sem azt, hogy az összeg nemsokára elérendi a veszélyes számot. Kérte őt ügynöke, vonulna vissza s ügyekeznék néhány év alatt letisztázni adósságait, megmentendő szép vagyonát.

Most már magam is azt vélem, hogy szerencsétlen szerelem gyötri barátunk keblét, mert alig méltatta figyelemre ügynöke szavait, mitsem gondolva veszélyes állásával, búskomoran élt tovább.

Hírre kapván a dolog, az intézet ügynöke sem mulasztott el semmit, mi által önhaszna csorbulást szenvedhetne s egyszerre ismerősünknél terem azon igen kellemetlen és szigorú nyilatkozattal, hogy lefoglalandja az intézet irományai közé letéteményezett végrendelet nem tudom hányadik pontja szerint a vagyon kilencztized részét.

A vesztő félre ez nem igen hatott, csak arra kérte az intézet ügynökét, — ezt személyesen önmagától tudom — várna néhány napot, azután tehet, a mit akar. Erre ráállott az ügyvéd és senkinek nem szólott ez idő alatt.

Ujból jelentvén magát, az ajtót zárva találta, az úr helyett két levele maradt a hátrahagyott inasnál.

A levelek egyike az intézet ügynökének szólott, melyben felkéri ezt, cselekedném a végrendelet szavai szerint, miután ő nem bírta rendezni pénzviszonyait ily rövid idő alatt; kéri egyszersmind, hogy a másik levelet adná által tulajdon ügyvédének.

Az ügyvédéhez czimzett sorokban elmondja, hogy Kaliforniába távozott néhány ezer forinttal; — kéri, hogy adja által a jószágokat az intézetnek, — az ő tizedrészét kamatoztassa; ha szüksége lesz, majd kér pénzt, mindaddig ne gondoljanak vele. Búcsut üzen minden pajtásinak, s azon ismerősinek, kik elég szívesek megemlékezni róla.

A szegény ügyvéd mindenfelé szaladgált s meg is tudta a rendőrségnél, hogy ura nem kapott útlevelet; minden keresése daczára azonban nem találta többé megbizóját, s végtére kénytelen volt átlátni, hogy csakugyan nincs Pesten, sem Magyarországban. Mint okos ügyvezető pedig nem fogadta a gondatlan fiatal szavait, hanem pert akart kezdeni, hogy úgy legalább késleltesse a szomorú ügyet, mert nem hagy fel minden reménynyel.

— Hisz ez egész regény, barátom, — mondá G... gróf, — képzelem, hogy összedugta most minden ember a fejét, s magyarázá mindenki a maga egyéni felfogása szerint e fiatal ember valóban szomorú állapotát; — hiszem, hogy rövid idő mulva meg fogja bánni könnyelműségét, — s akkor késő leend.

— De kicsoda tehát ez ember, hogy hivják? — kérdé G... grófné.

— Mondtam, hogy találják ki, mert érdekes valóban, mennyire meglepett mindnyájunkat e hír; nemcsak szomorú, hogy történt, de kétszeresen az, hogy szeretett fiatal barátunkat érte.

— Ugyan kérem, őrnagy úr, ne kínozza tovább kiváncsiságunkat; engedjen gyengeségünknek, hisz úgy sem találjuk ki. Mi oly régi időtől fogva lakunk már falun, hogy alig ismerjük a pesti társaság minden tagját.

— Megmondom tehát, mert nem akarják, vagy nem bírják kitalálni. E fiatal barátunk nem más, mint Zendy Kálmán.

Ha tudta volna, mily varázshatással bír az egész társaságra e név, mennyi bánatot áraszthat az itt egybegyültek kedélyébe e kis történet, bizonyosan nem mondotta volna el, ez egyszer szivesen másokra bízta volna ujságok elregélését.

Szerencséjére nem is vette észre, mi hatást gyakoroltak szavai a két nőre.

Ágnes az egész elbeszélés alatt hallgatott, valami benső elfogultság vett rajta erőt, mintha érezte volna, hogy a történtek őt érdeklik, mintha tudta volna, hogy új csapás várja.

E sejtelemnek lehete tulajdonítani, másrészről pedig az egész váratlanságának, hogy azonnal ki nem tört mindaz szavakban, mit éreztek az egymás mellett ülők.

G... grófné alig merte Ágnesre csüggeszteni szemeit, félt, hogy pillantása könyzáporral s a kétségbeesés kifejezésével fog találkozni.

Mind a mellett Ágnes, ki annyira megszokta a lélek kinjait egy idő óta, mennyire csak lehetséges volt, nyugodt maradt s nem árulta el benső harczát, sőt mondhatnók, már is azon gondolkodott: hogy lehetne megmenteni s visszavarázsolni Kálmánt, — mert ő benne szerelmes minden reménye egy szebb jövőre örökre elvesz.

G... grófné, mint ügyes háziasszony, ki a feltűnő jeleneteket nem kedvelte, első volt, ki félbeszakítá a kellemetlen csendet s az őrnagy felé fordulva, így szóla:

— Valóban nem vártam volna e nevet, hihetetlennek látszik, hogy ily jellemű ember annyira engedjen az indulatnak, hogy ez érzése miatt, úgyszólván önmagát feledje.

— Én pedig természetesnek találom, — vága közbe az őrnagy; — Kálmán nem pazarolta el szíve erejét, nem tudott fölületesen érezni, e szerelem annyira erőt vett szívén, hogy ha viszont szerettetett volna, örökre boldog, s így — örökre szerencsétlen leend. Kinél ily hatalmas érzületek sérülnek, annál természetes, hogy anyagi gondjait felejti, pénzügyeit, életünk e prózáját elhanyagolja.

G... grófné érezvén, hogy minden szó, mely Kálmán esetét illetőleg mondatik, szomorúan hat Ágnesre, nem kivánta folytatni e tárgy megvitatását.

Más, közönyös tárgyakra irányozta a beszéd fonalát, míg a társaság, esteledni kezdvén, el nem oszlott.

G... az őrnagygyal a nappali teremben levő tekézőasztalnál mulatott.

Ágnes hamarább, mint szokása volt, bágyadtságot adván okul, ment szobájába, barátnője által kisérve, ki nem merte érinteni az őrnagy beszélyét. Jobbnak és üdvösebbnek gondolta, ha első pillanatban magára hagyva, a gondolatok s eszmék egymást emésztve teremtnek határozatot s tiszta felfogást, későbben cselekvőséget; mert hogy Ágnes most tétlen nem marad, azt bizton reménylette és hitte.

Csak valóban érezni tudó szív foghatta fel Ágnes mostani helyzetét; reményeinek szépen felépült palotája, kinjai, egyetlen vigasza — egyszerre mintegy villanat által sujtva lőn semmivé.

XXXIV.

(Az ügyvéd.)

Három napja, hogy Kardos őrnagy elbeszélése fölzavarta, elkomorítá a vasut közelében fekvő kis falusi kastély lakóit; — feledjük őket most és vessünk néhány pillantást Zendy Kálmán ügynökének lakásába.

Gróf Zendy Kálmán ügynöke egyike azon régi szigorú jellemeknek, kik nemcsak a becsület, a törvényszabta eskü, de szívök és szeretetök sugallata után indulva végzik kötelességeiket.

Ő volt ugyanaz, ki Kálmán nagyanyjának végrendeletét föltette, — ő volt első is, ki intette a fiatal embert, nem annyira komolyságra, mert már arra nem volt szükség, — hanem cselekedetre, magábaszállásra; s ő volt, ki talán Ágnesen kivül leginkább fájlalá Kálmán viseletét s ennek szomorú következményeit.

Sokkal idősebb volt, minthogy felfoghatta volna ezen szerencsétlen szerelem mindent magával sodró, szomorú befolyású hatalmát, — sokkal inkább át volt hatva Kálmán iránti szeretettől s megbecsüléstől, semhogy egyszerűen gondatlan vagy könnyelműségnek tulajdoníthatta volna megváltozott viseletét s tetteit.

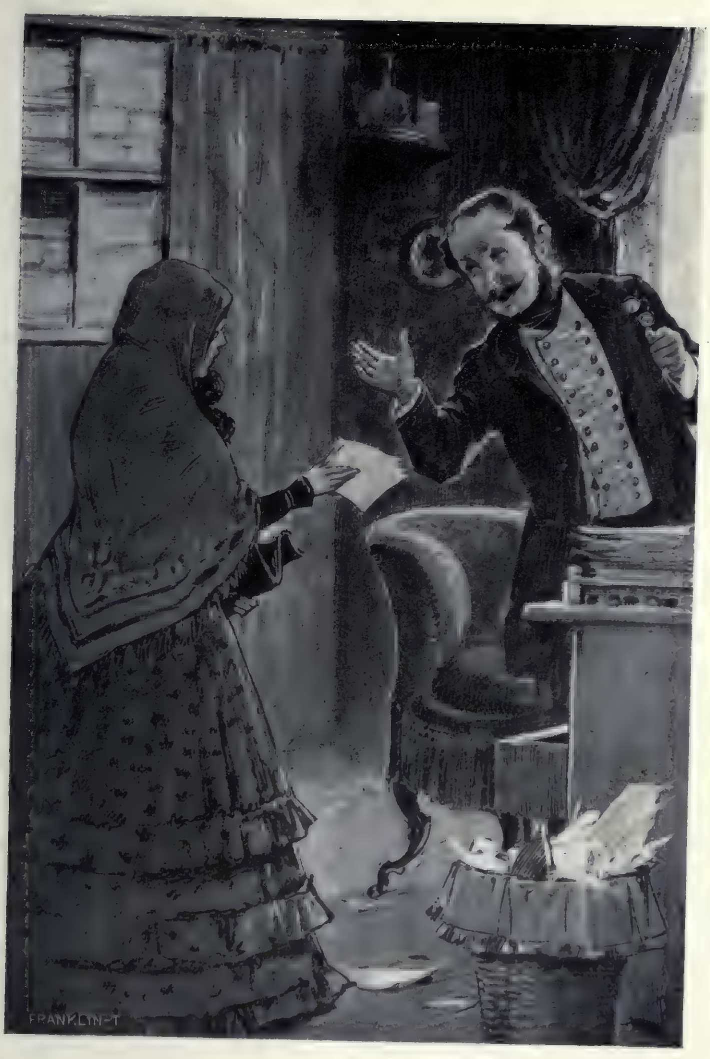

— Itt van a 60.000 forint, ügyvéd úr . . .

Podmaniczky: Az alföldi vadászok tanyája. 242. lap

Tántoríthatlan volt hiedelme Kálmán jószivűségében s becsülettől áthatott jellemében, miért is, daczára annak, hogy indokolni nem tudta mindazt, mi helytelen világot vetett az ifjú jellemére, kettőztetett erélyességgel ügyekvék az ifjú gróf vagyonának megmentésén.

Épen iróasztalánál ült s irt, midőn inasa belépett e jelentéssel:

— Egy nő kiván szólani a tekintetes urral, de ha lehet, azonnal, mert sürgős mondandói vannak.

— Már megint zavarnak, nincs nyugtom; csak nem utasíthatom el. Vezesd be, nem bánom, talán az egész csak haszontalan, figyelemre alig méltó dolog lesz.

A szobába lépő nő a polgári osztályból valónak látszott, csinosan s tisztán volt öltözve, de feltünő egyszerüséggel, — korára nézve meghaladta volt az ötven évet, kiejtése tiszta magyar volt, arczvonásai egyenesszivüséget s becsületességet árultak el.

— Engedelmet kérek, hogy zavarom a tekintetes urat, de fontos közlendőim vannak.

— Tessék helyet foglalni, asszonyom, — mivel szolgálhatok?

— Nemde, ügyvéd úr viszi gróf Zendy Kálmán ügyeit?

— Úgy van, talán követelése van a grófon? — elfogadom, s azonnal az imént készült jegyzékeimhez csatolandom.

— Isten mentsen! egészen más járatban vagyok, azt vagyok bátor kérdezni ügyvéd úrtól: vajjon

60,000 pengő forinttal meg lehetne-e menteni a gróf vagyonát?

E szavakra az ügyvéd felkelt székéről, s kétes arczvonásokkal nézett a nő nyugodt szemei közé. Fel s alá járkált s egy ideig gondolkodva, így szóla:

— Tréfál-e asszonyom, vagy pedig valóban komolyan intézé hozzám imént e kérdést?

— Nem szokásom tréfát üzni mások szerencsétlenségéből; becsületszavamat adom, hogy komoly szándék által vezérelve intéztem e kérdést ügyvéd úrhoz.

— Ha úgy áll a dolog, akkor azt mondom, hogy meg lehetne ugyan menteni ez összeggel a gróf vagyonát, de megszerezni azt nem lehet, mert csakugyan ujra adósságot kellene csinálnom; ez csak kicserélése volna a kötleveleknek s az egész összeget nem osztaná kisebbre.

— De ha valaki találtatnék Kálmán gróf barátai közül, ki az említett összeget kötlevél s minden sor irás nélkül ügyvéd úrnak átadná s tisztán csak a gróf megmentését tartva szem előtt, mitsem gondolna önérdekeivel, akkor lehetséges volna-e visszafoglalni vagyonát?

— Kétségkivül, csakhogy felejti asszonyom, miszerint oly világban élünk, melynek fogalmai szerint alig lehetséges, hogy valaki a tetemes summát minden kötelezvény nélkül, úgyszólván odaajándékozná grófomnak, mind a mellett, hogy meg vagyok arról győződve, miszerint Kálmán becsülete nagyobb biztosíték bármi irománynál.

— Itt van a 60,000 forint, ügyvéd úr becsületében s a Zendy család iránt eddigelé tapasztalt ragaszkodásában bízva, kézbesítem, azon biztos reménytől lelkesítve, hogy rövid idő mulva meg lesznek mentve a gróf jószágai — s ő, ha lehet, visszaadva honának.

Ezeket mondván a nő, egy csomó bankjegyet vett ki kezében levő tárczájából s azt átadá az ügyvédnek.

Az ügyvédre annyira hatott e váratlan esemény, hogy alig tudta, mi történik körülötte, — mind a mellett, miután kezében volt a pénz, fölébredt benne hivatásának öntudata s így szólott:

— Így lehetetlen, hogy elvállaljam a pénzt, mert részemről legalább szükséges, hogy elismervényt adjak asszonyságodnak.

— Csak tessék megolvasni a pénzt, kimegyek az előszobába, ott feledtem még egy írást, behozandom.

Az ügyvéd lelkiismeretesen átolvasta s megvizsgálta a pénzt, várta az asszony visszaérkeztét, mi meg nem történvén, kiment az előszobába, azt hivén, hogy e nő nem akarván őt zavarni foglalkozásában, künn leült.

Az előszobában nem volt senki, inasától kérdezte:

— Hol van azon asszonyság, ki az imént nálam volt?

— Rég elment, tekintetes úr.

— Siess utána, talán még eléred, — kéretem, jönne vissza csak egy perczre.

Az inas elment tüstént, de rövid idő mulva azon tudósítással érkezett vissza, hogy sehol sem találta a nőt, sem az utczán, sem a szomszéd boltok vagy raktárak egyikében.

— Még ezt sohasem tapasztaltam — ily rendkivüli valami még nem történt, — 60,000 pengő forintot csak amúgy ideajándékozni, ki ezt tette, nagyon gazdag és szerfelett becsületes ember lehet, mert önmagáról itéli meg embertársait. Nem is akarom, hogy csalódjék s azonnal megteszek mindent, mert most már kezeim között van ama varázshatalom, melyet eddigelé nélkülöztem. Csak Kálmánt találhatnám fel, de talán az is sikerülend.

E szavak után irószekrényébe zárta az összeget, kalapot vőn és siető léptekkel haladott végig a lépcsőzeten az utczára, örömtől sugárzó arczvonásokkal tartott az N. N. intézet ügynökének szállása felé.

*

Mialatt Kálmán ügyvéde végig sietett Pest utczáin, azalatt Ágnes nyugtalanul jár fel s alá nappali termében, — majd az órára, majd ismét az ajtóra tekint, mintha várna valakit, s mintha nem elegendő sebességgel végezné kötelességét az, kire teendőit bízta.

Végre meghuzaték az előszoba ajtójának csengője, — az ajtó nyílik s női léptek közelednek a terem felé, — alig ért Ágnes az ajtóhoz s az már kinyilt. A belépő nem volt más, mint azon aszszony, ki nem rég Kálmán ügyvédének szobájából illant el.

— Mi hírt hozasz — mondá Ágnes a belépő felé sietve.

— Minden rendén van, grófné, — egészen úgy történt, mint reménylettük. Az ügyvéd annyira meg volt lepve, hogy eleinte nem akart hinni szavaimnak. Később reávettem, hogy a pénzt átvegye, de nekem akart legalább nyugtát adni; — tudván, hogy azt kivánja asszonyom, miszerint ez ügy egészen titok maradjon, elillantam, míg a pénzt elolvasta s általnézte.

— Köszönöm, Sára, nem is képzeled, mi nagy szolgálatot tettél most: ha te nem vagy, valóban nem tudtam volna kire bízni ez ügyet, — pedig titkon akarom vinni, mert ha Kálmán megtudja, ki segített rajta, talán túlszárnyalná a köszönet érzelme szíve másnemű érzeményeit, ezt pedig minden áron kerülni óhajtom.

E szavakat Ágnes olyformán ejté ki, mintha nem az előtte álló Sárához volnának intézve, hanem önszemélyének, mintegy önmagával beszélgetve árulta el legtitkosabb érzületét.

Nő, ki szeret, nemde, híven fog kerülni mindent, mi legkevésbbé csökkenthetné viszontszeretete becsét vagy erejét. — Ha nyiltan fellép és segít Kálmánon, nemde, mintegy erkölcsileg lekötelezte ez embert előre és megvásároltnak látszhatott volna mindaz, mi valódi becscsel csak akkor birhat, ha öntudat nélkül fakad keblünk legmélyebb forrásiból.

Sára rövid szünet után, mely alatt leült, hogy kipihenje magát cselszövényes és szokatlan kalandja után, így szóla:

— Nem is hiszi a grófné, mennyire szereti az ügyvéd grófját, szinte láttam örömtől sugárzó képe minden egyes lövelléseit, midőn szavaim folytán remény nyilt meg ura számára.

— Hála istennek, mert így legalább mindent el fog követni, hogy mennél hamarabb megmentessenek ura javai s ezek által személye.

— Szinte örülök, hogy nincs már nálam az a sok pénz, féltem az utczán, mindig attól tartottam, hogy elvesz.

— Pedig még többször foglak felkérni hasonnemű titkos szolgálatra, nem fogod restelleni?

— A legnagyobb szivességgel teszek bármit a grófné s édes anyjáért, részben meghálálom e tettem által azt a sok jót, a mivel engem életem alatt elárasztottak.

— Ezer köszönet, s most isten veled, viszontlátásig.

*

Hogy az itt elmondottakról világos fogalmunk lehessen, szükség visszapillantanunk kissé, föl kell keresnünk Ágnest, midőn Kardosi elbeszélése után a társaság eloszlott s ő szobájába vonult vissza.

Sokáig ült tétlen dolgozó asztala előtt, teste mintha élet nélkül volt volna, szíve működött.

Egyike azon pillanatoknak, melyeket röviden érintének történetünk elején, midőn kellemetlenül hatotta meg valami Ágnest, — ilyenkor egyedül kedélyének erőfeszítései által bírta csillapítani búját, feledni a rajta elkövetett vétségeket.

Ha visszatekintünk ama ritkán előforduló és csak futólag megjelenő szomorú tétlen pillanatokra, melyeket Gerőfalván átélt, — mily nagy, megmérhetlen köz van azok s a jelen között.

Mily könnyen orvosolhatóknak látszottak akkor bajai, — a bánatot villámsebességgel új öröm érte — e pillanatnyi komolyságot órákig tartó víg kedv s kedélyesség váltá fel.

Mily rég kihaltak e megtörni készülő kebelből mindez érzelmek, — mily rég nem rezgette át annak hurjait tiszta öröm! Alig képzelhetjük boldogság által körülvettnek ama lényt, kit a szerencse választottjának tartottunk életpályája kezdetén.

Sokan azért boldogtalanok, mert nagyon keveset, de legtöbben azért szerencsétlenek, mert nagyon sokat bír érezni szívök, nem értvén, nem fogván fel őket a világ szűkkeblű itélete.

Mit mondanak búskomorságtól túláradó nagy fekete, meredten maguk elé pillantó szemei?

Mi után vágyódott félig elnyomott, de mégis időről-időre felmerülő, haldokló végvonaglásihoz hasonló sóhaja?

Mit parancsolt hangosan dobogó szívének keblét fenekestől feldúló lázas lüktetése?

Lelke és szíve e tevékenysége egy czél felé volt irányozva, — egyetlen eszmében pontosultak egybe s ez eszme Kálmán, a czél annak megmentése és visszavarázsolása volt.

Ágnes e pillanattól fogva nem volt másnak neje, — nem volt Marosi grófné, nem volt okoskodó lény, — nem volt társadalmi szabályok által lekötött és szabályozott egyéniség; mindez egyszerre elnémult és megsemmisült, mert:

Nő volt, ki szeretett s meg akarta menteni szíve bálványát.

Mi sok rejlik e szavakban!

Kifogyhatlan kincs ez, mely nem szűnik meg tetterőt s áldozatot juttatni napfényre, mindaddig, míg szeretet élénkíti s hullámoztatja ereinek minden csepp vérét.

Mily sokra képes a szerető nő, azt Ágnes már többször fényesen bebizonyította.

De nő, ki megcsalatván szerelmét veszti s azért, ki őt megcsalta, feláldozta minden uj érzeményeit reményei egész mindenségét, — ki érzi, hogy a hitetlen nemcsak multjának, de jövőjének is megrontója s feldulója, annak kétszeres indulattal fejlődik női jellemének tiszta erőtől pezsgő tettereje, szívének hatalma.

Ágnes álmatlanul töltötte az éjt, s mire a hajnal uj élettel árasztá el a nyugvó emberiség sötét láthatárát, megmásolhatlan volt szándéka.

Még aznap Pestre indult.

G... grófnéval szólott a dologról, — elmondotta terveit, reményeit.

Barátnője mint valódi nő, nem mondott ellent Ágnesnek, csak arra kérte, vigyázna, mennyire lehet, — mert félt az emberek rosszasága s Ágnes rongált egészsége visszasülyedésétől.

Nemde, kénytelen volt G... grófné is ugyanazt érezni, mit Ágnes, — nemde, hasonló helyzetben ugyanazt tette volna, mit tervezett most barátnője? De természetes, hogy ily nagyszerű perczekben akaratlanul is féltjük azokat, kiket kedvelünk.

Pestre érkezvén, első teendője volt Sára asszonyt hivatni.

Sára asszony a Dévay-ház szolgálatában őszült meg, Ágnest gyermekkori éveiben ápolgatta s mindig körülötte volt, szerette, mint tulajdon gyermekeit s minden bármi visszásnak látszó szeszélyét teljesíté örömmel, csakhogy kedve teljék szeretett Ágnesének, mint nevezni szokta. — Egyszerű magyar asszony volt; de hosszas szolgálata s a nyert kedvezmények következtében külseje s műveltsége némileg magasabb fokra hágott, s nem egyszer eszélyesebben s okosabban viselte magát, mint bármi okos vagy műveltnek látszó nő. Most Pesten tartózkodott, szükségeit bőven kielégítő nyugdija összegéből élve.

Ezen asszonyt hivatá ő magához, mert tudta, hogy bármit fogna reá bízni, azt titkon s a menynyire a körülmények engedik, ügyesen fogja végezni.

Sára asszony eljövén, elpanaszlotta Ágnes férjéveli bajait, hogy az által mintegy előkészítse mindazon szokatlanokra, melyeket reá bízand.

De Sára asszony, azok után, miket Ágnesről és szerencsétlen állásáról hallott, mindent szívesen elvállalt; akármiféle veszélynek azonnal kitette volna magát, ha csak némileg enyhíthette szegény növendéke szomorú sorsát.

Ezt várta Ágnes s ez egyszer nem csalódott.

Minden ékszerét Sára asszonynak adta által, azon kérelemmel, adja vagy zálogítsa el azokat, szóval teremtsen minél több pénzt, — tekintetbe véve azt, hogy minden órai késleltetés nagy veszteség. Az egyszerű asszony eleinte csodálkozott e megbízatáson, nem foghatta fel, mi oknál fogva lehet szüksége Ágnesnek annyi pénzre, mert ékszerei feltünő értékűek voltak. Később azonban szívesen engedett, mintán megigérte úrnője, hogy valamint eddigi bajait elpanaszolta, úgy később elmondja mindazon okokat, melyek őt e könnyelműnek látszó lépésre bírták.

Sára asszonynyal végezvén, anyjához ment.

Ágnesnek anyja G... grófnénál tartózkodott falun, mialatt leánya veszedelmesen beteg volt, későbben tulajdon szemeivel látván haladó javulását, visszajött Pestre.

— Isten hozott, Ágnesem, — mondá a belépő felé menve az öreg báróné, — hogy vagy? nem is írtad vagy üzented meg nekem, hogy be akarsz jönni.

— Nem tehettem, édes anyám, mert rögtön határoztam el magam.

— S most itt fogsz mulatni tovább, nemde?

— Még nem tudom, az a körülményektől függ. — Szükség itt megjegyeznünk, miszerint Ágnes már falun elmondotta anyjának mindazt, mit Gerőfalván tapasztalt s közlötte vele elválási szándékát. Kálmánról azonban szót sem szólott.

Dévay bárőné Ágnes utolsó szavai után mintegy sejdíteni kezdé, mi bírhatta leányát e rögtöni

Pestre jövetelre, mert hallotta volt már Kálmán esetét, nem is kerülte el anyai szemei figyelmét Ágnes szívbeli viszonya a mult tél alatt. De mint jó s okos asszony — miután leánya viselete egészen tiszta s ment volt minden hibától — nem szólt soha e tárgyról, az időre s a körülmények közbenjöttére bizván Ágnes lelkületének fejlődését.

— Édes anyám, — folytatá kis szünet után Ágnes, — hallotta már Zendy Kálmán esetét, eljöttem, hogy megvalljam azt, hogy szeretem ez embert s hogy minden áron meg kivánom menteni őt.

— Megvallom neked, Ágnes, ezt vártam; már a mult télen tapasztaltam, meglehet, hogy akkor még csalódtam, mintha nem volna közönyös read nézve e fiatal ember; rettegtem akkor, inkább mint most, midőn tudom férjed szívtelen viseletét.

— Úgy van, anyám, — mondá Ágnes könyes szemekkel; — harczoltam, míg csak lehetett szívem érzeményei ellen s ha férjem úgy viseli magát, mint én azt reménylettem s követelhettem volna, bizonyosan elfojtom e tilos indulatomat. Most mi sem tartóztat, — átengedtem magamat szerelmemnek, lelkem és szívem egész erejével.

Dévay báróné látta, hogy itt ellenkezni csak annyit tenne, mint még inkább felizgatni állapotját; gyermekét pedig annyira szerette, hogy alig bírt ellenkezni vele; s nemde jobb, sőt az egyedüli üdvös út, ha az élet ily viszonyai között szüleinkhez folyamodunk idegenek helyett?

— S mi módon kivánod megmenteni Zendy Kálmánt? — Már elutazott, vagyona per alatt van.

— 30,000 forintra van még szükségem, — ha ez összeget megszerzi anyám, — így jószágai megmentvék s visszaérkezése eszközölhető.

Ezek után még hosszasan szólottak ez összeg megszerzéséről, — s arról, mint akarja azt Ágnes általadni Kálmán ügyvédének, — mert édes anyja úgy, valamint leánya, megegyeztek abban, hogy neveik ez ügyben semmi esetre ne szerepelhessenek, — az Ágnes által imént említett okoknál fogva.

Dévay báróné anyai szeretetének s gazdagságának köszönheté Ágnes, hogy néhány nap alatt kezei között volt az említett összeg, — ezt egyesítve ékszerei árával, eléteremté rövid idő alatt ama 60,000 forintot, melynek mikénti átadásánál e fejezet elején jelen voltunk.

XXXV.

(Váratlan vallomás.)

Ágnesre nézve a most Pesten töltött napok rendkivül izgatottak, félelmetesek s mégis reményteljesek voltak.

Úgy látszott, mintha e néhány nap fogna itélni sorsának jövője, szenvedései enyhülése, vagy örökkévalósága felett.

Alig hagyta el olykor szállását, kivéve, mikor anyjával volt.

Csak estefelé, midőn már gyérülni kezde a lakása alatt elterülő sétatér, keresett ott a fák hűsében némi enyhülést, erősbülést a szabad levegő kellemes befolyása által.

Megmondotta cselédeinek, hogy senkit sem akar elfogadni; bárki jelentse magát, utasíttassék el.

Midőn egy este kiindult a sétatérre, ezeket jelenté inasa:

— Már háromszor volt itt Örkényi Béla ő nagysága, mindannyiszor azt mondám, rosszul van a grófné, — nagyon sajnálja, mert azt mondá, sürgős közlendői vannak.

Ágnes, mint tudjuk, sohasem kedvelte Örkényi Bélát, most pedig még inkább tartott tőle, mint bármikor, mert attól félt, hogy összejövén vele, Gerőfalváról s férjéről lehet szó.

— Ha ujra eljő Örkényi úr, ismételd azt, mit eddig mondottál, — nem fogadok el senkit.

Kellemes május, est volt; gondolatokba merülten haladott fel s alá a sétatéren Ágnes, alig volt még látható néhány elkésett mulató, csend uralkodott e nem rég még oly zajos kertben.

Ágnes nem vette észre, hogy kiséri őt valaki, — mint kémlelődik körülötte egy őt követő alak, mint igyekszik meggyőződni észrevétlenül arról, hogy csakugyan nem más, hanem Ágnes az, kit maga előtt járni lát.

Miután csalhatatlan bizonyosságot szerzett magának, bátor léptekkel egyszerre utólérte Ágnest, s így szólítá meg:

— Engedelmet kérek a grófnétól e bátorságom miatt, de kénytelen vagyok, annyira fontosak a reám bízottak, hogy minden áron — habár csak néhány perczig is, de szólani kivánok a grófnéval. — Felriadva s megijedve tekintett fel Ágnes és meggyőződvén annak kilétéről, ki megszólítá, így felelt:

— Azt hivém, Örkényi úr, hogy miután már többször volt nálam s én nem fogadtam el, eléggé világos akaratom, melynél fogva sem látni, annál kevésbbé szóllani sem kivánok önnel.

Megfoghatlan értelme s hatalma a hiúságnak. Bélára e szavak varázserővel hatottak. A hidegen megfontoló nagyon is átlátta volna, hova czéloznak, min alapszanak azok; ő, kit a szerelem mámora elaltatott némileg, kiben fölébredt hiúságának csalékony érzelme, másképen magyarázta azok értelmét.

Azt hivé, itt a pillanat, melyben reményteljes jövő nyílik számára; nemde, Ágnes fél mindenkitől, Örkényitől pedig még inkább, mert érzi elhagyott állapotának szomorú voltát, érzi, hogy most talán inkább, mint más alkalommal engedhetne idegen, új szerelem hatalmának, — érzi, hogy veszély környezi s ezt lehetőleg kerülni kivánja.

E keblén rögtön átvillanó gondolatok által bátorítva s engedve bosszút forraló ösztönének, így szóla:

— Ha tudná a grófné, mi csekélyek s mégis mennyire nevezetesek, életbevágók mondandóim, engedne kérelmemnek, bizonyosan szentelne nekem néhány perczet életéből. Kérem, gondolja meg, mi csekély áldozat ez, s tegyen kivánságom szerint.

— Örkényi úr nekem nem mondhat semmi örvendeztetőt; szomorút s elkedvetlenítőt pedig eleget hallottam, éltem mostani szakában, mert hiszem, hogy barátja megmondotta mind azt, mi történt.

E szavakat Ágnes elkeseredett s gúnyos kifejezéssel mondá, -- lelkét e pillanatokra megszálló idegen indulatok új, eddigelé ismeretlen jellemet kölcsönzének képének, melyben megsértett női tekintély s vesztett szerelem egyiránt tükröződének. — Béla Ágnes arczának minden egyes szikrázatát örömmel leste, mintha közelíteni látná ama rég várt pillanatot, melyben remény nyílik e szép nő szívének bírhatására.

— Tudok mindent, — folytatá Béla sajnálattól áthatott hangon — szívemből fájlalom a grófné állapotját, s épen ez oknál fogva, hacsak lehetséges, segítendő veszélyteljes helyzetén, kivánnék csak néhány szót váltani, kérem a grófnét még egyszer, ne tagadja meg e csekély kérelmemet.

Sokszor engedünk az életben kérelemnek, meggyőződésünk, legbensőbb akaratunk ellenére, csak azért, hogy szabaduljunk az alkalmatlan kérelmezőtől, hogy szabaduljunk nyomasztó jelenlététől. Béla jelenléte kétszeresen volt nemcsak alkalmatlan, de kellemetlen is Ágnesre nézve, mert szomorú emlékezetei egész árját ujra fölizgatta már úgyis eléggé hullámos keblében.

Engedett tehát kérelmének, s e szavakkal fordult Bélához:

— Nehogy illetlennek látszassék viseletem, engedek sokszoros kérelmének, ha úgy tetszik, holnap két órakor honn leszek.

— Köszönöm a grófné szivességét, a legnagyobb örömmel veszem igénybe engedékenységét. De most már nem akarok tovább alkalmatlankodni. Jó éjt grófné, — még egyszer engedelmet kérek talán nagyon is bátor viseletemért, mások érdeke sokszor követeli tőlünk azt, hogy önszemélyünket áldozzuk fel.

E szavak után Béla távozott.

Ágnes azt gondolá, talán még sem annyira rossz ember Örkényi, mint gondoltam — ki tudja, hátha jót akar; sajnálom, hogy így van, most czélt nem érend, tolakodása által pedig mintegy megsemmisíté azon jó behatást, melyet szavai tehettek volna reám. Viselete a hizelgést, tekintete az alattomosságot s kétszinűséget látszanak elárulni.

Az est annyira kellemes volt, hogy Ágnes nem bírt megválni a szabad természettől. Még egy ideig fel s alá járt, gondolatai messze elágaztak, nem természetes-e, ha ily viszonyok között a megmérhetlen tenger habjai között kerestek menhelyet azok, a jelen leverő s nyomasztó viszonyai elől?

Béla pontos volt.

Alig mult el az estét követő nap délutáni két órája, s ő Ágnes szállásán termett; bejelentetvén magát, bebocsáttatott.

— Jó napot grófné, — mondá a belépő — mindenek előtt még egyszer vegye köszönetemet azon áldozatáért, hogy elfogad, s legyen meggyőződve, nem fogok visszaélni e néhány drága perczczel.

— Utolsó szavai értelméhez képest tehát felkérem Örkényi urat, legyen szíves röviden közleni velem mindazokat, melyekről tegnap este mint nagy fontosságú ügyekről emlékezett.

— Úgy van, grófné, annyira komoly s fontos az, mit mondani kivánok, hogy alig van e pillanatban arra bátorságom, melyet föltételez azok elmondása,

— Megvallom, nem értem, nem foghatom meg, miről kivánhat velem szólani; mert mennyire én ismerem Örkényi urat, bátran szokta volt megmondani mit hisz vagy tett e, vagy amaz ügyről, vagy dologban.

— Önmagunk irányában többnyire kiméletlenül szoktunk cselekedni, — másokat sérteni nem akarván, természetesen, hogy ily esetekben csökken lelki erőnk.

— Ha kellemetlen reám nézve, ne hozza elő, én minden esetre köszönettel fogok tartozni önnek e szívességeért, — csak túlzott kérelmeinek engedve, fogadtam el ma is látogatását.

— Engem igéret, szent igéret köt; a felelősség terhe nyomja lelkemet, ez érzelmek kényszerítenek mindarra, mit mondok és cselekszem e pillanatban. Tudja meg tehát a grófné, hogy küldött vagyok, kinek feladata kényes, azon tér pedig, melyen mozogni kénytelen, sikamlós.

— Küldött, Örkényi úr? s ki küldötte hozzám, megvallom, meg nem foghatom.

— A grófné talán csudálkozni, neheztelni is fog, de feladatom sokkal szentebb, mintsem, hogy most már visszaijedve, meg ne mondanám a puszta igazságot. Gyula küldött a grófnéhoz, — már régen kivántam volna szólani, de azt nem tehettem, mert a grófné falun s beteg volt.

— Tehát egyedül férjem nevében szól.

— Úgy van, grófné, Gyula pedig félelemmel s mégis nyughatatlanul várja, mit határozand jövő sorsa felett.

— Lássa Örkényi úr, hogy igazam volt tegnap, midőn azt mondám, hogy meg nem foghatom, miféle ügy hozhat kettőnket érintkezésbe; gyanítottam, hogy Gyula nevében szóland hozzám, de bizonyossá is teszem arról, hogy most már semmi esetre ki nem hallgatom önt.

— Gondolja meg a grófné, mit tesz, nemde, legfenségesebb tetteink egyike, ha megbánva vétkeinket, bocsánatért esdeklünk.

— Igaz, hogy szép tett ez, de ki valóban megbánja azt, mit cselekedett, nem küld mást maga helyett. — Ha férjem szívében még egyetlen sugara fénylenék a régi szerelemnek, ha igaz szívből akarta volna jóvá tenni mindazt, mit irányomban vétett, maga jöve vala felém, egy pillanatig sem késett volna. — Soha oly híven nem teljesítette egy kérelmemet sem, mint búcsulevelem ama szavait, melyekben kértem, hogy ne kövessen.

— Megvallva az igazat, ezt vártam, — meggyőződésem zugallá, hogy ezt felelendi a grófné, — mondottam Gyulának, de nem volt annyi bátorsága megjelenni neje előtt.

— E félelem eléggé bizonyítja lelkülete romlottságát. Kétszeresen fáj, hogy az, ki vétkezni tudott irányomban, oly hosszasan, még csak annyi lélekerővel sem bír, hogy pillanatnyira feledve mindent, felém jöjjön s megbánja vétkeit. Köszönettel tartozom egyébiránt e gyengeségeért, mert könnyebb megtagadni valamit egy idegentől, mint volt férjünktől.

— Nem is képzeli a grófné, mennyire hatott reám mostani szerencsétlen helyzete, — bármit képes volnék áldozni, ha segíthetnék csak némileg baján.

— Köszönöm Örkényi úr szivességét, — higgye meg, ily helyzetekben leginkább önhatalmunk által segíthetünk. Vannak pillanatok életünkben, mikor semmiféle varázserő nem bírná megváltoztatni kedélyünk állapotát, egyedül azon benső meggyőződés, hogy lelkünk erejére támaszkodva menthetjük meg önéletünket az összeroskadástól.

— S a grófné mindazok áldozatkész igyekezetét s tetterejét, mindazok érzelmeit, kik széppé akarnák alkotni sorsát, — el van határozva visszautasítani?

E kérdést nem értette Ágnes, — nem vette észre, hova czéloz Béla, annyira távol volt tőle minden rossz gondolat, — egyenes szíve természetességével ezt felelte:

— Ki mások segítségére bízza magát, már mintegy bevallja, hogy vesztettnek tartja ügyét; menynyivel inkább nem vagyok én kénytelen visszautasítni mások — segélyét, ki nem is kivánom többé fölelevenīteni mindazt, mit én örökké elveszettnek tartok s tartani fogok, míg élek:

Bélára Ágnes szavai s látása, e hosszasabb társalkodás igézőleg hatottak, csak ő látta s hallotta, mint utasítja el magától örökre Gyulát, mint akarja még megsemmisíteni is annak emlékezetét, kit szeretett. Akaratlanul, mintegy földöntúli hatalom által késztetve térdre borult s ezeket mondá:

— Szeretem a grófnét szívem egész erejével, — parancsoljon velem, kész vagyok mindenre.

Ágnesre e váratlan vallomása Bélának annyira hatott, hogy első pillanatban alig jutott szóhoz; végre mintegy fölébredve borzasztó álom után, ezeket mondá:

— Keljen föl, Örkényi s hagyja el lakásomat, — nem csalatkoztam, midőn nem másnak, mint rossz, alattomos embernek tartottam önt ismeretségünk első pillanatától fogva! — Így viseli magát Gyula legjobb, talán most egyetlen barátja?

— Ne utasítson el a grófné egy szerencsétlent, ki e szerelmében akarja feltalálni újra mindazt, mit veszített, — ki érzi, hogy képes feláldozni mindenét azért, kit imád.

Ágnes a csengő zsinórjára tevé kezét s ezeket felelé:

— Ha azonnal nem távozik, — megrántva a csengetyűt, — tulajdon cselédeim által utasíttatom ki önt, — kiméljen meg e talán illetlen, de reám kényszerített viselettől s hagyjon el tüstént.

Alig ejté ki e szavakat Ágnes, s megnyilt az ajtó és Gyula lépett a szobába:

Ágnes meglátva őt, Bélára mutatva ezeket mondá nyugodt hangon:

— Im, itt van legjobb barátod, tanácsadód!

— Hallottam mindent s tudom, mi kötelességem, — miután veled szólhattam, édes Ágnes.

— Ne szólj hozzám, mert nem hallgatlak ki.

E szavak után Ágnes a mellékszobába ment; Béla s Gyula egyedül maradnak.

XXXVI.

(A lőrinczi erdő.)

Május 15-én reggel három óra után az üllői országút sorompója előtt látjuk állani a vámszedők egyikét, ásítozott s nyujtódzott azon pillanatban, melyben vele találkozunk.

Arczán az unalom látszott tanyázni, — képének kifejezése pedig e fohászt bocsátotta az ég felé: Óh! bárcsak aludhatnék még vagy hat órát, — beh boldog volnék! — Egy ideig fel s alá járt, nézte a kifelé menő kocsikat s várta az érkezőket; hetivásár napja volt, ilyenkor sok dolog szokott lenni, jókor lábra kelt tehát a szorgalmas hivatalnok.

A szomszéd lebujból egy üveg égetettbort hozatott s épen azt hörpölgeté egy zsemlye kiséretében, midőn pajtása érkezett.

— Jó reggelt! — mondá az ujonnan érkező — be vígan kezded a mai napot, adja Isten, hogy úgy is végezhesd.

— Dehogy vígan, — álmos vagyok s épen ez oknál fogva rossz kedvű, ámbár a pálinka rossz, a zsemlye meg szerfelett kicsiny, hogy legyen még az embernek jó kedve is. Mégis alig hihető, e silány ital is mennyire helyreállítja életerőnket. Nem akarsz velem tartani?

— Szívesen — s felhajtva egy pohárkát, így folytatja: — Nem értem, hogy lehetsz még álmos, e felséges friss levegőt jobban kedvelem, mint a dél forró óráit.

— Én meg nem értem, hogy lehet ilyesmit csak mondani is. Látszik, hogy te városban, én pedig falun nevelkedtem; mit én már régen megszoktam, azt te szereted, mint ujságot; az imént erre szekerező városi úrfiak módjára kivánsz élni.

— Miféle úrfiak?

— Képzeld, még ezt sohasem láttam, már ezelőtt egy félórával hajtott el erre Lőrinczi felé négy hintó telve fiatalemberekkel — furcsa időtöltés, nemde?

— Bizonyosan utasok s dolgaik uján járva, felhasználták a reggeli órákat.

— Nem lehet, mert podgyász nélkül, csak amúgy könnyedén üveges hintókban mentek erre, s ha egyszerre hajtottak volna el, azt hihetném, hogy együtt akarnak valahol mulatni; de a négy hintó egyenként hosszabb időközök után ügetett el a sorompó alatt. Csudálom, mint juthatott eszébe nyolcz embernek ugyanazon nap három óra előtt kelni, kilencz helyett.

— Én, barátom, mint tudod, deák voltam.

— Hallottam, de mint én tudom, nagyon rossz.

— Nem lehetetlen, mind a mellett ezt megtartottam magamnak: de gustibus non est disputandum, azaz a gustus sokféle s így tehát kár azokról disputálni.

— Nem is bánom én, habár Pestnek valamennyi úrfia egyszerre hajt is ki három órakor reggel e sorompón, ha én úrfi volnék, tudom, nem tenném.

*

Hagyjuk el egy időre az üllői sorompó előtt álló vámosokat s ne kövessük még a Lőrinczi felé tartó bérkocsikat, mielőtt tudnók, mi történt Gyula és Bélával.

Gyula érezte, hogy neje szállásán helytelen s illetlen volna kikelni Béla ellen s őt felelősségre vonni kétszinűsége miatt. — Tisztelte legalább e részben Ágnes nyugalmát, kiről tudta, hogy szerencsétlen s levert volna, ha sejthetné, hogy miatta verekszik két férfi s ezeknek egyike férje.

A két férfi szót sem váltva indult ki az utczára s ott is, a nélkül, hogy búcsuztak volna egymástól, az egyik jobbra, a másik balra tartott.

De nem is válthattak szót a látott tény után, hiszen világos, csalhatlan volt mindaz, mi történt; Gyula kénytelen volt átlátni, hogy Béla barátságával visszaélt s a maga alattomosságát s a mások gyengeségét akarta felhasználni önügyei s tervei előmozdítására. Gyula érezte e pillanattól fogva, hogy Béla rossz ember, ki őt mélyen sebzette; Béla pedig nagyon jól tudta, hogy száz szónak is csak egy volna vége, t. i. párviadal.

Gyula ily gondolatokba merülten tartott lakása felé.

Útközben ismerősei egyikével, ama fiatal piros arczú vadászszal találkozott, kivel a mult őszkor az alföldi vadászok tanyáján barátkozott meg s kit mi

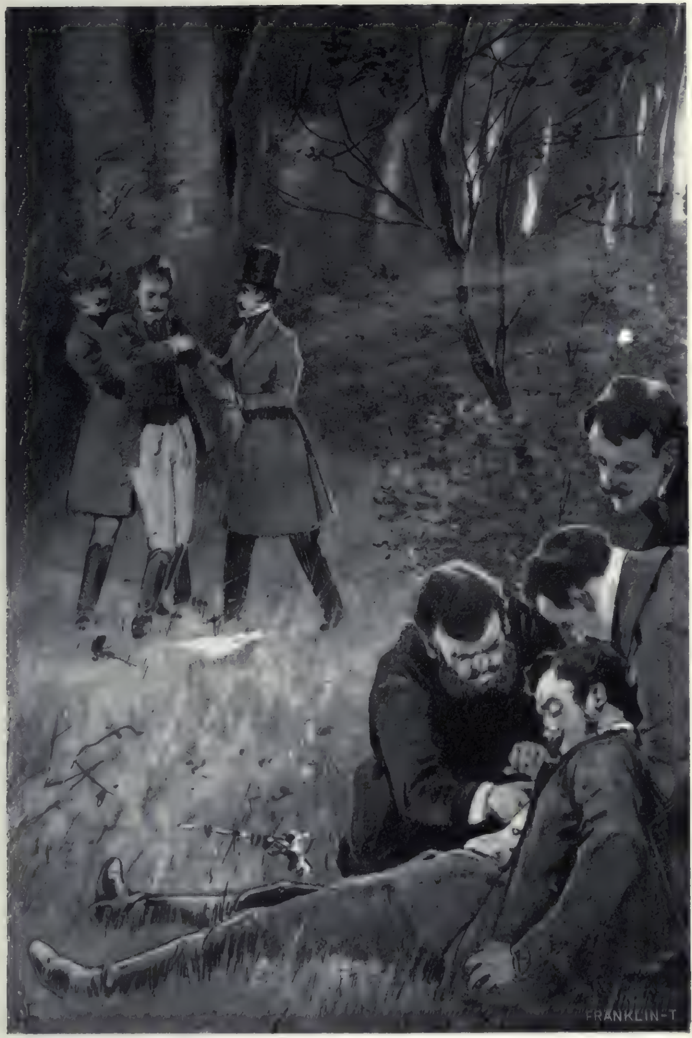

Kijelenté, hogy csakugyan meghalt.

nemrég a Váczi-utczában egy másik pajtásával láttunk sétálni.

— Jó napot Marosi, — mond a feléje érkező: — mikor jövél s meddig maradsz közöttünk?

— Isten tudja! de szeretem, hogy találkoztunk, egy szívességre kérnélek, ha nem restelled.

— Parancsolj, barátom, mit kívánsz.

— Ismered Örkényi Bélát?

— Egykor láttam Bécsben s akkor váltottam vele néhány szót.

— Kérlek tehát menj hozzá s hídd ki őt nevemben, holnap reggel jókor el akarnám végezni a dolgot, — természetes, hogy lövünk. Az okokat, melyek miatt e kihivás történik, nem mondhatom el, mert ez által talán mások, kiket kimélni kivánok, válhatnának közbeszéd tárgyává, de nincs is szükség arra, mert ő a kihivást azonnal elfogadandja, kibékülésről pedig nem lehet szó.

— Sietek s fölkeresem Bélát, jó volna, ha megvárnál szállásodon míg visszaérkezem a felelettel. Hol lakol?

— Az Európa-szállodában. Hanem kérlek, minthogy nekem itt alig vannak ismerőseim, kérj fel még egy tanut és sziveskedjél magadra vállalni az egésznek rendezését.

— Meglesz minden, mire szükségünk van, nyugodt lehetsz.

Fiatal ismerősünk azonnal fölkereste Bélát a vendégfogadók egyikében. Minden úgy történt, mint Gyula mondotta; Béla elfogadta a kihivást, megnevezé tanuit s a következő nap reggeli három órára a lőrinczi erdő lőn kiszemelve gyülhelyül.

Mialatt ez történt, Gyula, mennyire lehetett, dolgait rendbeszedé, két levélkét irt, az egyiket magával viendő a viadal terére, melyben kijelenti, hogy öngyilkos, a másik Ágneshez volt czimezve. E sorok által röviden búcsuzott el nejétől halál esetére s bocsánatot kért a történtekért.

Nyugodtan várta most a jövőt s honn maradt, míg tanuja vissza nem érkezett, ki elmondotta, mint lőn elrendezve e szomorú ügy.

Gyula tanuja távozta után Béla maga maradt, fel s alá járt szobájában, ily gondolatokkal tünődve:

— Mégis jó, hogy falusi magányomban pisztolyozásban gyakoroltam magam, most talán hasznát vehetem ez unalmas egyforma foglalkozásnak, időtöltésnek.

Nem szabad elbizakodnunk, ki tudja, hátha Gyula jobban talál nálamnál, — késznek kell lennem e végsőre.

Ezek után leült s hosszasan irt. A tele irt lapokat R . . . -hez, ugyanazon nőhöz, kinek alakját a sátán körmei között láttuk romkastélyában, Bécsbe czimezte, a borítékra e szavak voltak irva:

«Halálom esetére e levél futár által küldessék rendeltetése helyére».

Ügynökéhez irt még néhány sort, — s végezvén mindezeket, kalapot vőn s kiment az utczára, szabad csapongást engedve keserűen búskomor gondolatainak.

*

Ama négy bérkocsiban, melyeket álmos vámszedőnk látott Lőrinczi felé haladni, ismerőseink ültek tehát, mert Béla május 14-én tette váratlan vallomását.

Az elsőben Marosi volt és fiatal piros arczú barátunk; a másodikban annak sápadt arczú pajtása, szinte mint tanu, s legjobb orvosink egyike; a harmadikban Örkényi Béla, a negyedikben, mely kissé elkésett, Béla tanui, kiket nincs szerencsénk ismerni.

A négy hintó az országúton a lőrinczi erdő szélén állapodott meg.

Gyalog haladtak a kiszállók az erdő mélyébe, míglen egy nyíláshoz értek, mely körülkerítve sűrűség által, az itt történőket elrejté az esetleg arra járók szemei elől.

A természet friss májusi öltönyében vigadni látszott, míg az emberek vérrel készülének elborítni szép zöld köntösét.

Rövid ideig tartott s a tanuk mindent elrendeztek.

A pisztolyok megtöltettek, — sorshúzás útján adattak által a két ellenfélnek.

Azon kérdésre: vajjon a szokott levélkék, melyekben kijelentik a párviadalosok, hogy öngyilkosok, megvannak-e, Gyula s Béla igennel felelt.

A két ellenfél közti tér lépésekkel kiméretett, a sorompókat földre fektetett fehér kendők jelölték.

Gyula s Béla helyökre állottak s a tanuk egyike a három szokásos, ilyenkor nagy és szomorú fontosságú tapsot hangoztatá.

Alig történt meg ez, s Örkényi nyugodt czélzás után elsüté pisztolyát.

A golyó ellenfele bal vállába furódott s már roskadozni kezde Gyula, midőn összeszedve még minden meglevő erejét s intve tanuinak, hogy ne közelítsenek hozzá fölsegélésére, czélba vette Bélát.

A fegyver elsült s Béla holtan rogyott össze; a golyó szívét találta.

A tanuk egyike sem hitte, hogy ily szomorú vége leend a párviadalnak, — megengedhető tehát, ha zavarba jövének némileg.

Megvizsgálván az orvos Bélát, kijelenté, hogy csakugyan meghalt.

Gyula, vére elfolyása következtében elájult, rövid idő mulva tanui karjai között jött ujra magához. Ez alatt az orvos, mennyire a viszonyok engedték, bekötötte sebét s azt kivánta, hogy Gyula azonnal a hintóba tétetvén, a közel fekvő csárdába vitessék, hol nagyobb kényelemmel s biztossággal lehet majd megtenni a műtétet.

Béla holttestét a hintók egyikébe hordozák s nagy kerülettel nem az üllői vonalon, hanem a kerepesi úton hajtottak be a városba.

*

Ugyanaznap Ágnes jókorabb kélt, mint közönségesen szokott volt.

A tegnap hallottak s látottak felizgaták idegrendszerét annyira, hogy az álom kerülte szemeit.

Már reggeli nyolcz órakor a nappali terméből kinyíló erkélyen ült, hogy a friss levegő jótékony behatása kissé csillapítsa vére keringését s ez által kedélye túláradó hullámzását.

Föltette magában, hogy legyőzve ellenszenvét, férjéhez intézend néhány sort, fölkérendő őt, hogy feledve mindazt, mit látott s hallhatott, Bélát ne vonja kérdőre ezek miatt.

Sajnálta volna, ha Gyulát balsors éri, kétszeresen fájt volna a jóság érzetétől áthatott kedélyének, ha ő lett volna indoka egy netán bekövetkezendő szerencsétlen eseménynek.

E gondolatoktól áthatva ült tétlenül egy ideig. Az utolsó napok eseményei annyira lehangolták lelkét, hogy úgyszólván az életet magát is únni kezdé, — csak Kálmán iránti szerelme s azon remények, melyek e szerelemhez kötvék, bírta még némileg föntartani e megtöréshez közelgő testben a lelkierőt.

Búskomor tekintetű szemei könyekkel teltek meg, sírva fakadt s e könyek-előidézte könnyebbülést élvezte egy ideig, midőn inasa belépett e jelentéssel:

— Sára asszony van itt s kivánna a grófnéval szólani.

— Bejöhet — szívesen látom.

— Engedelmet kérek, grófné, mondá a belépő Sára, de tegnap estve esetleg nevezeteseket tudtam meg, ezeket elmondandó, siettem a grófné szállására, jókorabb, mint szoktam közönségesen.

— Látod, hogy már rég fönn vagyok, nagyon szeretem, hogy eljövél, már küldeni akartam utánad, ujra egy kérelemmel fogok alkalmatlankodni neked.

— Parancsoljon, — tudja, hogy tiszta szívből teszek mindent.

— De előbb mondd el, mit tudtál meg?

— Képzelje a grófné, tegnap estefelé csendesen végigballagtam az országúton sok végzett dolgom után, — mert Sára nem egy háznál volt jártas s végezte annak ügyeit — fáradtan ballagtam lakásom felé, midőn egyszerre szemközt tart velem gróf Zendy Kálmán ügyvéde. Ki akartam kerülni figyelmét s azonnal félrementem, s a boltok egyikébe siettem, de már késő volt, ő meglátott s utánam sietett. — Jó estét, asszonyom, — mondá felém fordulva — minek kerül, szívesen találkozom ily páratlan s ritka jószivű emberekkel, mint a milyennek kegyedet ismerem, kivált most, miután annyi gond nyomja öreg vállaimat. — E szavak után figyelmessé lettem, azt hivén, talán új baj környezi Kálmán grófot, s ezeket kérdezém az ügyvédtől: — Mi baja van a tekintetes úrnak, hogy ily szomorú, minap jókedvű volt, mikor elillantam. — Úgyvan, — felelé — akkor hivém, hogy rövid idő alatt rendben lesz minden s lássa, most bonyolódottabb s aggasztóbb uram ügye, mint valaha. — S mi oknál fogva, — megengedi e kérdést, miután láthatta eléggé, mennyire érdekel ura sorsa, — folytatám beszédemet. — Bizonytalanság, még mindig aggasztó bizonytalanság az, mi legalább szomorít. Kálmán gróf idegen útlevéllel utazott el s így ő szökevénynek tekintetik. Alig hoztam rendbe a nekem adott pénz által jószága viszonyait és zár alá vétettek ujra az intézet által, — hamburgi tudósításaim szerint pedig a mult héten több magyar utazott el, de melyik, vagyis inkább egyike-e Kálmán azoknak, azt nem tudhattam meg, mert nem tudom, mi név alatt utazik. A személyes leirásból itélve, az elutaztak között van Kálmán, legaggasztóbb pedig azon hír, hogy az elvitorlázott hajók egyike a harmadik nap elveszett volna, — reménylem, hogy Kálmán nem volt a fődélzetén, — mert ha megtartotta az Isten életét, bizton várhatjuk, hogy ha tüstént nem is, legalább néhány hónap alatt rendbe hozhatjuk ügyeit. Nemde, méltán vagyok szomorú? nemde, elég okaim vannak aggodalomra, bánkódásra? — Miután ezeket elbeszélte nekem az ügyvéd, képzelheti a grófné, mennyire megijedtem, ő észrevette arczvonásaimon s majdnem sírva fakadt. Néhány percz mulva e szavakkal búcsuzott tőlem: — Holnap, ha Isten megsegít, indulok, s akárhogyan, de bizonyosságot szerzek magamnak uram sorsa felől. Még néhány szavak után elváltunk egymástól. Tegnap este akartam idejönni, de késtem, mennyire lelkiismeretem engedé e rossz hírrel.

— Nincs szerencsénk, Sára, — mondá Ágnes fájdalomtól rezgő hangon.

— Az igaz, — mind a mellett még szabad reménylenünk. De most mégis sajnálom, hogy megmondottam, ki tudja, néhány nap mulva talán jobb hirek érkeznek s akkor sok bánattól megkiméltem volna a grófnét.

— Ne sajnáld, hisz imént épen arra akartalak kérni, hogy tudd meg az ügyvédtől, mi történt Kálmán dolgában.

— Talán megsegít még az Isten!

— Nem is marad más menhelyem, mint bízni a földöntúli hatalom jóságában. Mely borzasztó állapot ez az enyim! Miért nem vagyok még lányka, mikor te mulattattál s kedvemben jártál, mily jó dolgom volt akkor!

— Nem is hittük volna soha, hogy szerencsétlen lehessen Ágnes bárónő, csak édes anyja ne tudja meg mindezeket, mert nagyon elszomorodnék.

— Igazad van, titkoljuk, mennyire lehet ez aggasztó körülményeket, úgyis eleget bánkódott már miattam.

Rövid idő mulva Sára távozott s Ágnes maga maradt bújával, közel a kétségbeesés végtelen örvényéhez.

Annyi kínok által gyötörve, legalább a mennyire lehet, meg kivánta gátolni a még netalán bekövetkezendőket.

Jánost hivatá s ezt kérdé:

— Tudod, hol lakik a gróf?

— Tudom, most voltam ott, vadászával volt csekély dolgom.

— Otthon van-e?

E kérdésre János zavarttá lőn, nem tudott tüstént felelni, elsápadt.

— Mi bajod, — kérdi Ágnes, — rosszul vagy?

— Nem asszonyom, — de nem merem mondani, mit tudok.

— Mi történt, Istenem! — talán elkéstem volna? — férjem párbajt vívott, nemde?

— Úgy van.

— Megsebesült-e, vagy nem? kérlek, felelj.

— Bal vállába ment a golyó, eszmélet nélkül hozták haza azelőtt egy órával.

— S Örkényi úr?

— Halva maradt a lőrinczi erdőben.

— Borzasztó, s mindennek én vagyok oka! minden léptemet szerencsétlenség bélyegzi. Fogass, János, tüstént a grófhoz menendünk.

*

Néhány percz mulva Ágnes Gyulánál volt, — épen üdülni kezde s láza első jelei mutatkoztak. Ágnes feledett mindent, miután megtudta, hogy az, kit egykor szeretett, veszélyben van. Elment, hogy ápolja azt, ki kérlelhetlenül megsemmisíté boldogságát, — szerencsétlenné tette szívtelensége által.

Gyulára nagyon jól hatott nejének e szép, e fenséges tette, mintha a pillanattól fogva könnyebbült volna állapota, mintha remélhette volna, Ágnes megbocsátandja vétkeit.

Ágnes több napot töltött a beteg ágya körül, kinek állapota eleinte veszedelmen kivülinek látszott ugyan, de később ellenkezőre változván, nem egyszer közel volt a halálhoz.

Mi rendkivüli erőltetésébe került Ágnesnek, hogy mind e külbehatások ellen viaskodva, még össze nem roskadt, — azt megitélni az képes egyedül, ki az élet viszonyait látta s érezte azon szinezetben, mely testünket s lelkünket, szívünket és kedélyünket egyaránt megszállva, nem enged pillanatnyi pihenést s emészt minden még meglevő parányi erőt.

XXXVII.

(A sir.)

Nyolcz nap óta, hogy a lőrinczi erdőben történtek tetemesen megváltoztatták történetünk folyamát, ismerőseink egyike nem létezett már többé. Elkomorodott kedélye, rossz indulatai áldozatául esett s hamar végigfutotta pályáját, mely alatt mások ellenében elkövetett vétkeit megbosszulandó, önmagát dönté sirba.

Ha a váczi út melletti pesti temető legárnyékosabb részén keresztülhaladunk s átlépjük e szent és búskomor hely határit, szabad térre érünk. Ennek láthatárát néhány szelid lejtésű akáczfákkal beültetett domb jelöli.

E dombok tetejének egyikén, fákkal környezetten látunk friss sírhantot, melynek egyszerű köve Örkényi Béla nyughelyét tudatja az arra járókkal.

Alkonyodni kezd, — a munka megszünt, a világ minden élő lénye pihen, nyugalom és csend uralkodik.

Csak azok, kik szívökben bút s bánatot táplálnak, nem bírják követni társaik példáját; csak azok nem pihennek még; csak azok keblét nem szállta még meg a nyugalom jótékony angyala, kiket lelkiismeretök ébren tart, hogy minden egyes percze életöknek ugyanannyi átok gyanánt korbácsolja föl lelkök lehető csendes habzását.

Béla sírján nő térdelt.

Testét gyászruha födé, nagy sötétkék szemei búskomor tekintettel csüngtek a halmon, tömött, göndör, szőke hajának gazdag hullámai mintha elrejteni igyekeztek volna mindent az arra járók elől, mit úrnőjük gondol, mi lebilincselte e rideg földön.

Szép ajkai imát rebegtek, imát, mely jová akarja talán tenni azt, mi ellen e csalékony ajkak nemrég vétkeztek, — szemei könyeket hullasztának, felelevenítendők, kit e szemek világa vitt tévútra s hervasztott e pazsintos domb hideg mélyében.

Ki e nő? mi okból siratja azt, kit föleleveníteni nincs többé hatalmában, kinek gyászos vége példa gyanánt szolgálhat mindazoknak, kik elég gyengék vétkesekké lenni mások bűnei miatt?

Hogy mind e kérdésekre felelhessünk, legyen szabad kissé megállapodnunk, el kell mondanunk olyanokat, melyek történetünk folyamában eddigelé említésre nem voltak méltók, melyeket elhallgathattunk volna, ha ismét ama hatalmas biróval, ama örökkévaló hatalommal, a lelkiismeret furdalásival nem találkozunk.

Béla ezelőtt öt évvel Olaszországba utazott.

Egy kirándulása alkalmával Milanóból Comóba, esetleg megismerkedett R . . .-rel, ki szüleivel, kik közönségesen Bécsben laktak, szinte e szép s fenséges tájban tölté a kellemes tavaszi hónapokat.

Részint a sors, részint Béla, úgy akarták, hogy egy ideig e család körében tette kirándulásait, későbben hosszasabban mulatván velök egyszerre Florenczben.

Béla akkor fiatal s rendkívül víg kedvű ember volt, — bizalmatlanságot még nem ismert s könynyen engedett minden szebb vagy kellemes behatásnak. Nem csuda tehát, hogy kevés idő mulva, kivált midőn tapasztalta, hogy R . . . szívesen mulat vele, megszerette.

E szerelem a Florenczben töltött hetek alatt viszonozva lőn s nemsokára a két fiatal annyira ment egyetértésében, hogy csak a szülők tartóztatták Bélának R . . .-el való házasságát.

R . . .-nek szülei, miután lányuk kezét kérte Béla, azt kereken megtagadták tőle s látván, hogy lányukra e tagadó válasz szomorú befolyást gyakorol, részint kérve, részint parancs által eltávolíták az alkalmatlan udvarlót házok köréből.

Béla ez időben sokat szenvedett s mégis boldog volt, mert tudta, hogy R . . . szereti őt. Ez öntudat-teremtette remény nem engedé, hogy csüggedjen, hogy szerelme hüljön, sőt a legfőbb fokra csigázta azt.

R . . .-nek költői fellengőségű és mindenható szerelme — akkor legalább úgy látszott — nem maradt a szülői által megszabott korlátok közt. Ennek Bélára nézve azon mindennel fölérő következménye volt, hogy szerelmi viszonyuk R . . . által táplálva, szülői akaratának ellenére is tovább fonódott titokban. R . . . még egyszer kisérletet tőn megingatni szülői akaratát s midőn ujra tagadó választ kapott, elhatározta a két fiatal, szökés által menekülni e zsarnokság alól.

Meg volt határozva a nap, az óra s a hely, melyen összejőve, menekülni fognak. Béla nagy ügyességgel s vigyázattal rendezett el mindent; nemde, e lépéstől függött egész jövője, boldogsága, mindene?

A találkozás helyén szívdobogva várta Béla R...-t s minthogy ez késett egy ideig, közel volt a kétségbeeséshez.

S R... nem is jött el, hanem a helyett megüzente azt néhány sor írással; s már Béla azt hivé, hogy meg van csalva, hogy rútul visszaéltek legszentebb érezményeivel, midőn felbontva a félelmetes levelet, határtalan boldogság nyilt meg előtte.

R... röviden megvallá Bélának, hogy gyötörve félelem s lelkiismeret furdalásai által, nem titkolhatá tovább szülei előtt azt, mit megtenni el volt határozva. Anyja lábaihoz borulva, megvallotta vétkes szándékát. Ez elhatározó s jóság-sugalta tettét siker koronázta, mert most már átlátván szülei, hogy nem lehet megváltoztatni lányuk kedélyének állapotját, beleegyeztek a házasságba, egy föltétel alatt, — ezt megtudandó, kéri Bélát, keresse fel ujra szülei házát.

Béla szerelme annyira teljhatalmú volt, hogy mindenre képesnek érezte magát, örömmel, mintegy elérve legfőbb vágyai tetőpontját, sietett R...-hez s ennek szüleihez.

A feltétel nehezen volt megoldható, ha tekintjük ez emberiséget, mint nem ritkán mutatkozik e változékony élet folyama alatt: könnyű s örömmel volt teljesíthető, ha valónak hiszszük mindazt, mit e szó, szerelem, magában foglal.

R . . .-nek szülei azt kivánták, hogy Béla távozzék s másfél évig ne lássa lányukat; ha e hosszas időköz után még mindig egymásért lángol szerelmök, akkor áldásuk felbonthatlanná teendi az érzelmek frigyét.

Béla megölelte R . . .-t, vőlegény s mátkává lőnek, és boldog volt, mint még talán soha s mégis szomorú.

Válnia kellett, e pillanatban, e végső perczben, fájdalmas érzés rezgette át keble hurjait. Nem mintha kételkedett volna saját szíve állandóságában, nem mintha csak hihette volna is, hogy mulékony szeszély az, mit ő szenvedélynek tart, de okulva az emberek annyiszor tapasztalt gyöngeségén, e gondolat hatotta meg szívét: hátha R . . . elfeledve őt, hűtlenné lesz, hátha csak szeszélye az a fiatal lánykának, mit ő szerelemnek vall és hisz.

Mátkája kék szemeinek egy tekintete megnyugtatta Bélát.

Egy csók biborajkairól s Béla meg volt győződve, hogy ez ajkak igazat mondhatnak csak s feledve mindent, a szerelem örökkévalóságát legszentebb meggyőződésének tartotta.

Féléve, hogy Béla Erdélyországban volt. Leveleznie nem volt szabad R . . .-el s híven teljesítve azt, mitől egész boldogsága függött, alig tudta, mi történik azóta mátkájával, hol van, és szereti-e még őt?

Nem egyszer már közel volt a végelgyengüléshez, nem egyszer akart indulni, hogy felkeresse R . . .-t, kérje meg szüleit, szüntetnék meg kínjainak mindinkákb növekvő árját s mindannyiszor igérete szentsége nem engedé, hogy eltörpüljön szenvedélyének hatalma alatt.

E kínteljes napok egyikén levele érkezett R . . . apjától.

Meghallgatta a sors szenvedéseim fohászit, ezt gondolá Béla, mikor kezébe véve a levelet, megismerte R . . . apjának irását. Mátkám ugyanazt szenvedi s érzi, mit én, szülei meghatva rövidítik a hosszas határidőt, hogy egy egész évvel hosszabbra nyujtsák két ember boldogságát.

S mégis késett a levél felbontásával, — hisz a legkellemesebb bizonytalanság, nemde mindig csak bizonytalanság marad mindaddig, míg végre tisztán meg nem győződünk arról, mi reánk vár.

E kétes érzelemtől reszkető kezekkel fogott a sorok olvasásához.

Alig végzé el s felkiáltva lerogyott és sírni kezdett, mint oly ember, ki búcsuzik minden széptől, minden reménytől, szóval mindentől, mi életünket azzá varázsolhatja, mivé azt tenni vágyaink leghőbbike volt.

Egy ideig zokogva, meredt szemekkel ujra fölvevé az elhullasztott sorokat s mégegyszer elolvasá, mintha mindazt, mit tartalmaznak, nem tarthatná valónak, mintha rosszul értette vagy csalódott volna, s ujra eldobván a levelet, könyekkel teltek meg szemei, s e pillanattól fogva lőn Béla olyanná, milyennek ismertük történetünk folyama alatt.

R . . . apja röviden tudatá Bélával, hogy lánya ezelőtt két héttel ment férjhez önválasztása s akarata következtében. Nem csalódott, mikor azt vélte, hogy csak fiatalkori álmokra fektetett ábránd vala mind amaz érzés, melyet szerelemnek tartottak. Sajnálja Bélát, de másrészről megbocsátja mindazt a nyugtalanságot s bajt, mely által egy időre megzavarta volt házi békéjét s reméli, hogy Béla is e pillanatban talán hidegebben megfontolta a dolgot, nem fog bánkódni, sőt talán örvendeni, hogy lánya nyiltszivűsége egy könnyelmű igéret szomorú következményétől megmenté őt.

Béla e pillanattól fogva nem hitt senkinek, minden embert rossznak tartott, tagadta a szerelem lehetőségét, szóval pusztává s rideggé lőn kedélye.

Ha nem volt volna könnyen izgató természetű jelleme, fájdalminak csillapulta után, talán jóra változott volna ismét legalább részben, e csalódások-előidézte beteges állapot, — talán kiveszett volna kebléből az elkeseredés-okozta rossz indulat, mely többé nem találkozott szívében semmi széppel s jóval, mert nem hitte annak lehetőségét s mint csalékony bálványt, le kivánta dönteni a hamis istenségeket.

Bélánál ez utolsó győzött; hová vitte mindez e nem rég még oly nyiltszivű s vígkedélyű embert, azt láttuk; hogy ő maga érzette ezt, azt olvastuk naplójában.

Ama hosszú levél, melyet párbaja előtti napon R . . .-nek irt, tartalmazta azon befolyásnak következményeit, melyet reája mátkája hűtlensége gyakorolt. Mielőtt megválna az élettől, úgy gondolkodott, legalább meg akarja még egyszer mondani R . . .-nek, mit cselekedett s mivé lőn ő maga e tette következtében. Meg akarta mondani R . . .-nek, hogy hű volt hozzá még rossz tetteiben is. — Hiszen Ágnes iránt fellobbanó szerelme nem egyéb, mint kifolyása ama keserűségnek, mely elárada minden tettein s gondolatján. Ha Béla örül mindannak, mit Gerőfalván látott, nem igyekezett volna alattomosan aláásni két ember boldogságát, még kevésbbé megingatni az úgyis gyenge alapra épített lakot. S ha azt nem teszi, lehetetlen, hogy megszeresse azt, kiben tiszteli más iránti szerelmét, kinek férjét legjobb barátjának tartja. Vannak érzelmek, melyek soha nem szállhatják meg keblünket, bármi erővel nehezkednek is reánk, míg becsületes, tiszta érzelműek vagyunk.

Béla levele megtette hatását Bécsben.

R . . . boldogtalan volt házassága alatt, szomorú s lehangolt özvegysége óta, mert férje néhány hónap előtt halt meg. Alig van annyira elvetemedett kebel, mely nem volna fogékony többé a lelkiismeret fölébredésére. — R . . .-t házi köre első szerencsétlen pillanatától fogva ezen érzés lepte meg s gyötörte nem ritkán kétségbeesésig. — Elolvasván Béla sorait, még elevenebb szinekben ragyogott előtte a vétkei által feltüntetett rossznak műve s kerülte őt a nyugalom mindaddig, míg el nem határozta Pestre sietni, ott, ha nem késő még, jóvá tenni azt, mit évekkel ezelőtt roncsolt meg szentségtelen kezekkel.

Későn jött; Béla nem volt többé, de R . . .-nek kinjai megmaradtak, hogy a bosszú angyala gyanánt, annak sírjához lánczolják le, kit ő ölt meg.

*

Mialatt R . . . Béla sírján imádkozva akarja csillapítani lelkiismerete felszólalását, Ágnes szállásán egészen más jellemű, de nem kevésbbé szomorú jelenettel találkozik szemünk.

Ágnes nappali termében három orvos tanácskozik, — komor, meggondolástól áthatott arczvonásaikon aggály látszik székelni, mintha a tudomány nem bírná többé megváltoztatni azt, mit a sors és körülmények vas keze határozott.

Hálótermében még szomorúbb s levertebb képpel találkozunk.

Ágnes eszmélet nélkül, hervadt arczczal, hálódzott szemekkel fekszik ágyában, — néha-néha mintha beszélni akarna, úgy mozognak ajkai, kezeivel valamit keresve kapkod maga elé. Első tekintetre megtébolyodottnak látszik, olynemű arczának kifejezése.

Ágya mellett anyja és G . . . grófné foglalnak helyet, könyes szemekkel lesik a beteg minden egyes mozdulatját s várják a jövő vészteljes perczeit.

Ágnes nem győzte meg mindazt a fájdalmat s váratlan bút, mely az utóbbi néhány hónap alatt reája nehezkedett, — összeroskadván a férje ágya mellett töltött éjek gyergítő hatalma alatt, visszasülyedt nemrég kiállott veszélyes betegsége, most már kétszeresen aggasztó eszmélet nélküli állapotába.

G . . . grófné megtudván barátnője veszedelmét, hozzá sietett s édes anyjával együtt ápolta.

Képzelhető, hogy minden, mit tudomány, figyelem, szeretet előidézni képes, az fel lőn használva Ágnes megmentésére. A most együtt levő orvosok tanácskozmányának szüleménye ama véleményben pontosult egybe, hogy egyedül a természet hatalma bírná még megmenteni a beteg életét, a tudomány csak halasztani, de többé meggátolni nem képes a halált hirdető pillanatot.

Az orvosoknak e végitélete következtében Dévay bárónė és G . . . grófné kénytelenek voltak rövid időre elhagyni a beteg ágyát, nehogy bánatuk kitörése megzavarja Ágnes kissé helyreállott nyugalmát.

Sára asszony a mellékszobában ült zokogva, ő leginkább tanuja volt Ágnes utolsó fájdalminak, érezte, mennyire meghatották úrnője jellemét s inkább, mint bárki, félt azok pusztító következményétől.

*

Gyula állapota kissé javult az utolsó napok alatt, de veszedelmen kívülinek mondani még nem lehetett.

Ágnes ujabbi veszélyes betegsége reája is aggasztólag hatott, mert inkább, mint bármikor, bánta most mindazt, mit cselekedett, kivált midőn tapasztalta, hogy mindazok daczára is Ágnes még mindig szíve jóságának engedve, kész volt feláldozni magát s feledve mindent, nem hagyá el ágyát e veszélyes néhány nap alatt.

Láza ennek következtében nagyobb erővel újult meg s nem akart szünni, pedig életereje nagyon csökkent a seb-okozta vérzés s lázas állapota következtében.

*

Kálmán ügyvéde elindult ura fölkeresésére; czélt ért-e, vagy nem, erre nem bírunk felelni.

Míg Ágnes haldoklik, addig talán már rég elnyelte a tenger vize Kálmán testét, vagy annak árjain libegve búcsuzik a világrésztől, mely — szerinte — reája nézve puszta s rideg lehet egyedül, mert szerelmét nem bírta megszerezni annak, kiben összpontosul lehető boldogsága, nyugalma.

Ha Kálmán tudta volna mindazt, mi Gerőfalván és Pesten történt, mi sok bú s bánattól menthette volna önmagát s azokat, kiket szeret!

XXXVIII.

(Az alföldi vadászok tanyája.)

Az 1853-dik évi november hó első napjaiban s így tehát öt hónappal azok után, melyekről az utolsó fejezetben szólottunk, élénk jelenet tárul fel szemeink előtt az alföldi térségen.

Zöld gyeptenger terül el előttünk; jobbra a messze homályban ültetvény látszik, mögötte az alföldi vadászok tanyája mellék-épületeivel, balra megmérhetlen lapály néhány majorral s nagyobb tanyával.

A gyep szelid dombok-alkotta völgyében, égnek emelkedő két kútágas közelében, áll a zöld kabátos arany hajtókás vadászmester, kezében ostort tartva; lábai mellett nevet a meredt nyul, körülötte harmincz tarka kopó nyujtódzik, liheg s marakodik a fárasztó futás után, lesve zsarnokuk ama nehezen várt szavait, melyek kimondása után prédául odadobatik az agyonhajtott vad.

Huszonnégy lovas tágas kört képez a falka körül. Részint gyalog járkálva és szivarra gyujtva jártatják lovaikat, vagy lovon ülve, de eleresztve paripáik kantárszárait, beszélgetnek s vitatják a megtett hajtás szebb jeleneteit, érdemeit.

A párolgó lovak sebes lélekzete, leeresztett fejjel pihenve nézvén a körülöttük történőket, — élő bizonysága a nap nagyszerű fáradalmainak; lovászaik e nemes állatokat simogatva, mondottak köszönetet bátor s fáradhatlan viseletökért.

Az időjárás ködös homálya e képet valóságos, eredeti, páratlan szépségű vadászábrázolattá egészíté ki, milyenekkel csak Anglia ködlepte szigetén találkozhatunk.

Alkonyodott, midőn oszlani kezde a társaság, — egyes kisebb csoportok képződtek s vagy ügetve, vagy lépést tartottak a tanya felé.

Kettő a vadászok közül gyalog maradt s lovaikat vezetve, indultak társaik után.

E vadászok ismerőseink, mert nem mások, mint gróf Marosi Gyulának a lőrinczi erdőben látott két tanuja.

— Nagyon szeretem, — mondá a fiatalabbik s piros arczú, — hogy végre itt vagyok; alig vártam, hogy ismét közöttetek lehessek.

— Én is ugyanezt tartom, mert magam is csak tegnap este értem ide, s mi szerencse, váratlan a mostani szárazságban, hogy ily nagyszerű s tökéletesen keresztülvitt hajtással nyithattuk meg idei vadászatainkat.

— Mily jól esik az embernek — ennyi pajtás között lehetni, miután hónapokig idegen arczoknál egyebet nem láthatánk.

— Te külföldön járván, természetes, hogy ritkán, vagy soha nem lehettél ismerősökkel; de hidd el, én, ki nyáron által fontos dolgaim miatt M... megye hegyei között voltam kénytelen tartózkodni, mintha a Kaukázust jártam volna be, annyira elszigetelt volt helyzetem, annyira keveset tudok mindarról, mi a nagy világon történt.

— Mikor utoljára kaptam hírt felőlük, akkor Ágnes már jobban levőnek s veszedelmen kivülinek mondatott az orvosok által. Gyula pedig fönnjárt s üdülni kezdett, de karját még nem mozdíthatta.

— Hát Kálmánról mit hallottál?

— Mióta együtt voltunk Pesten, s ügyvédével szólottunk dolgairól, szót sem.

— Rendkivül hátra vagy, e szerint én, ki azóta nem voltam honn, nagyon sok ujságot mondhatok neked, meg fog lepni híreim váratlan sokasága. De jobb lesz, ha lóra ülünk, mert nagyon elkésünk.

— Nem bánom, hanem adj előbb egy szivart.

Midőn a két vadász lovon volt s lépést haladott egymás mellett, a fiatalabbik így kezde regélni:

Ezelőtt három héttel utaztam keresztül Drezdán; bizonyos körülmény, mely e tárgyra nem tartozik, tartóztata s nekem három hosszú napot kelle mulatnom a szászok fővárosában. Hosszú napot, mondom, mert az csinos, de nagyon unalmas város; — alig tudtam mihez fogni, miután többször utazván már arra, nevezetességeit mind megnéztem vala már.

Egy délután nagyon szelid őszi meleg nap volt, s minthogy Drezda környéke bővölködik szép tájképekben, magam is elindultam gyalog az uj városon keresztül Losvicz felé. E kis falu az Elbe dombos partján fekszik, — melynek szomszédságában vannak ama kellemes fekvésű szőlőhegyek, a drezdaiak nyári lakaival.

Felséges kilátás nyílik e dombokról az alattuk folyó Elbére, a fővárosra s a szász Svájcz nem távol mutatkozó hegylánczára; szinte jó kedvem kerekedett magányomban s elhagyván a falut, a szőlőhegyek közé folytatám sétámat.

Örömmel néztem az egyes igen csirosan épült s rendesen tartott falusi lakokat, melyeknek erkélyén víg körben ültek együtt azok lakosai, élvezendők a meleg őszi nap kellemeit. Két, egymás közelében fekvő olasz izlés szerint épült villa előtt elhaladván, — feltűnt előttem, miszerint e két épület egészen egyenlő, modorra, nagyságra, fekvésre nézve, összehasonlítva mindkettőt, megvallom, ezt gondolám: e két lak két szerelmes számára építve, mily kellemes volna, ha az egyikben én s a másikban szeretőm lakhatnék.

— Nincs rossz izlésed, vága közbe pajtásom, s látszik, hogy bárhol jársz is, mindig a régi maradsz, örökké szerelem és szeretőd az, mi foglalkoztat; nemde, azon fontos ügy, mely miatt több napokat Drezdában kelle várakoznod, szinte ily jellemű volt?

— Csalatkozol, nagyon prozaikus dolgaim voltak, de ne zavard elbeszélésem fonalát megjegyzéseiddel. — Alig mentem el a kis házak egyike előtt, s nekem úgy tetszett, mintha valaki nevemet hangoztatná. Eleinte azt hivém, hogy csalatkozom, talán csak fülem cseng, de miután kétszer-háromszor ismételve ugyanazt hallottam, a házak egyike felé fordulék s képzeld, mit láték? A szobákból az erkélyre vezető ajtóban áll Kálmán és Ágnes karöltve, s felém intve kendővel, szólítának nevemen. — Mintha álom volna mindaz, mit látok, annyira meg voltam zavarodva, s hogy meggyőződjem e látvány valóságáról, siettem a tündéri jelenet felé. Odaérvén, csakugyan láttam, hogy valóság Kálmán és Ágnes együtt- s ittléte.

— Csudálkozol, nemde, hogy itt látsz, — mondá Kálmán felém sietve s jobbját nyujtva.

— Megvallom, pajtás, első pillanatban nem hittem szemeimnek, alig vagyok képes kifejezni, mennyire örvendek, hogy itt talállak egyesítve Ágnes grófnéval.

— Örülni fog Ágnes, hogy láthat.

S karom ragadva Marosiné felé vezetett, ki betegsége óta talán még szebb, mint azelőtt; arczának bizonyos földöntúli búskomor s mégis örömtől sugárzó kifejezése van; halvány arcza még inkább kiemeli szemei villanyosságát s fekete haja tömör sűrűségét.

— Rendkívül örvendek, — mondá, mikor az erkélyre értem. — hogy találkozunk, nem is képzeli, mióta nem láttam, mily boldogá lettem.

— Higgye meg a grófné, — felelém, e kedves őszintesége által meghatott hangon — alig találkozik egy ismerősei s barátai között, kit inkább boldogít e vallomása, mint engem, mert két barátomat egyszerre látom szerencsésnek annyi bú után.

— Hogy tetszenek egyenlő kis lakaink, — kérdé

Ágnes; — esetleg mindkettőt kibérelhettük, ebben én, a másikban Kálmán lakik, de nem sokáig fogunk már itt maradni, mondá, mosolygó arczkifejezéssel tekintve Kálmánra.

Imént mondám, hogy mintegy előérzetem sugalta, hogy két szerelmes lény tanyázik e csinos villában s az egész estét eltöltöttem e két ember társaságában, megtudván, mint kerültek össze s mint egyenlítette ki a sors hatalma mindazt, mi örökre elveszettnek látszott.

Kálmán csakugyan, a mint hirlelék, elindult volt Hamburgból. A hajó, melyre szállott volt, első nap nagy szélvészszel küzdött s gépezete szétzúzatott; csak nagy bajjal érhetett kikötőbe, hogy ott néhány nap alatt helyreállítva a történt kárt, tovább vitorlázzon. — Kálmán elmondá, mi nehezen vált meg hazájától s világrészünktől; sokszor már vissza akart térni s mindannyiszor eszébe juta Ágnes s akkor úgy látszott, mintha nem szeretve általa, mitsem vesztene, — az ő szívén kivül alig volt valami, minek viszontlátása vagy ujabbi bírhatása megörvendeztethetné. — Gyermeki elgyengülésnek tartván kedélye ez igen természetes állapotját, felcsigázta férfiasabb érzelmeit s Hamburgban maradt, míg hajóra nem szállhatott.

A kikötőben mulatván néhány nap — épen búcsuleveleket irt pajtásihoz, midőn ügyvéde belép, ki Hamburgban megtudván, hogy azon hajó, melyen valószinüleg elindult Kálmán, nem sülyedt el, hanem N. kikötőbe menekedett, — sietett fölkeresni szeretett Kálmánját.

Kimondhatlan nagy volt Kálmán öröme, mert érezte, hogy rendkivülieknek kelle történnie.

Ügyvéde rövid szavakban elmondá, mi különös s valóban érdekes módon jutott ama pénz birtokába, mely által jószágait megmentette. Elmondá Kálmánnak, hogy most tőle függ, vajjon vissza szándékozik-e hazájába, vagy nem. Kérte: ne engedjen szerelmi búskomorságának annyira s gondolja meg, hogy már csak köszönet jeléül azok iránt, kik szivesek voltak rajta segiteni, legalább egy időre keresse fel ujra hazáját; később utazhatik és szórakozást szerezve elérheti mindazt, mi után most sóvárog.

Kálmán azon kérdésére: ki volna az, ki titkon segít, az ügyvéd nem tudott felelni, mert eddigelé maga sem tudta.

Néhány órai tanácskozásnak az lőn eredménye, hogy Kálmán megigérte, miszerint Drezdába menend, mert tovább úgy sem juthatott volna hamis útlevele miatt. Míg ő a szászok fővárosában mulat, addig ügyvéde dolgait rendbeszedve, reméli, hogy rövid idő alatt kiszerzendi számára az engedélyt, melynél fogva büntetlenül térhet vissza hazájába.

Néhány nap mulva Kálmán Drezdában s ügyvéde ismét Pesten volt. Egyik fő főczélja vala megtudni, ki az, kit annyira érdekel Kálmán sorsa. Kémei által megtudván azt, egyszersmind arról is értesült, mi Pesten Ágnessel és Ágnes körül történt, mióta távozott Kálmán. Ezidő tájban Ágnes — férjének párviadala után — épen nagyon rosszul volt, s az ügyvéd tekintetbe véve azt, szót sem irt uránek

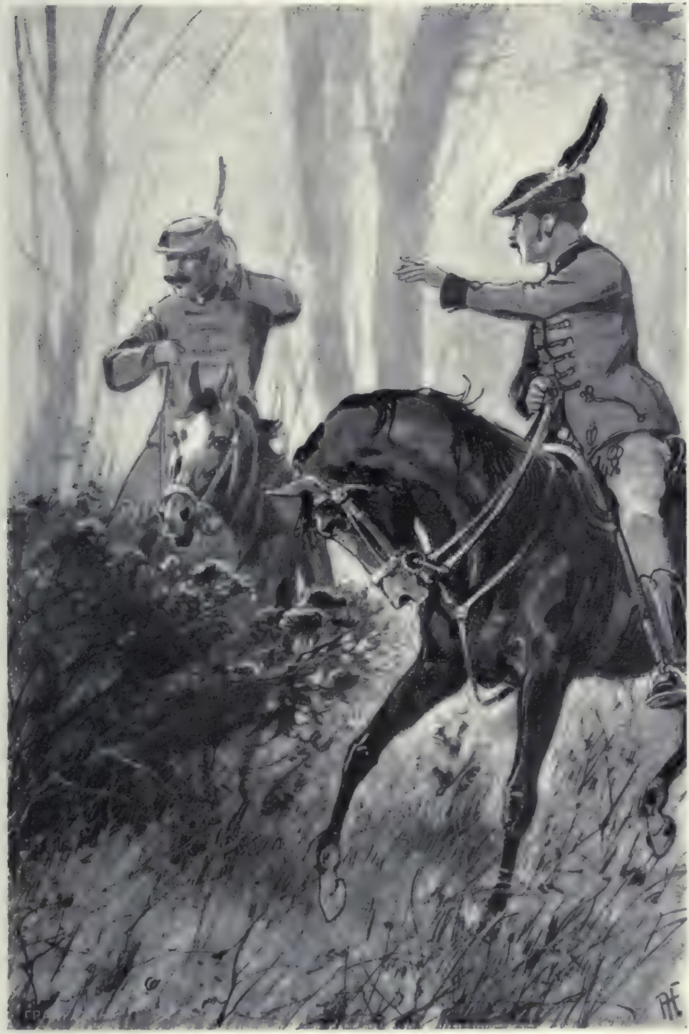

— *Hallod-e . . . megbúzták a vészharangot.*

Podmaniczky: Az alföldi vadászok tanyája. 295. lap

Ágnes mintegy csuda által megmenekült; — alig, hogy megtudta azt az ügyvéd, azonnal megirta Kálmánnak, ki segítette őt s mik történtek; meg még különösen azt is, hogy tudja, miszerint Ágnes elhatározta, elválni gróf Marositól.

Az ügyvéd nem tudta bizonyossággal, csak gyanította, mennyire boldoggá teendik e sorok Zendyt. Tudta, hogy szerelmes, tudta, hogy e szerencsétlen szerelem oka minden bajának, hogy kit szeret, azt csak most kezdé gyanítani, s átlátta azt is, hogy csak az volt oka Kálmán eddigi bújának, mikép Ágnesnek kötelessége volt kerülni mindent, mi világos magyarázatot vonhatott volna maga után.

Most már nem késett Kálmán s irt Ágnesnek, megvallva szerelmét, megkérte kezét.

E levél olvasása óta Ágnes észrevehetőleg üdülni kezde; nem is tartott sokáig s igenlő sorait ő maga követte s azóta Drezdában mulat a szerencsés mátkapár. Épen az nap, mikor nálok mulattam, kapta meg Kálmán engedélyét, melynél fogva visszatérhet hazájába. Ágnes pedig minden perczben várja pere végitéletét. Ezután össze fognak kelni, mi azóta talán meg is történt már, — s a jövő telet külföldön töltendik, még emlékeit is megsemmisítendők a bú- s bánatteljes multnak. — Mióta élek, barátom, még nem láttam két ily boldog embert; hidd el, oly jól éreztem magamat, szinte nehezemre esett, mikor este bucsuzva magam ballagtam a város felé.

— Hát Marosi hol van? — kérdé a második vadász.

— Marosi felgyógyulása után minden áron kibékülni kivánt nejével, mi természetesen azok után, mik történtek, lehetetlen volt. A válóper kezdete óta Gerőfalván van, mondják, nagy hatással volt lelkére az egész történet, alig lehet reáismerni, annyira megvénült.

— E szépen kezdett házasság felbomlásának egyedül a férj volt oka, mint ez többnyire lenni szokott. Nem csudáltam volna, ha már régen megunja vala Ágnes Gyulát, miután tapasztalta, menynyire elhanyagolja őt. E nőnél győzött ama erkölcsi alapra fektetett kötelességérzet és szíve határtalan jósága; ha kissé elsikamlik, a világ rossz, könnyelmű asszonynak tartja s mi jogtalan lett volna itélete, azt mi tudhatjuk csak, kik ismerjük egykori viszonyait is! Mi sok lelki erő s mi temérdek áldozat s megadásra volt szüksége, hogy megmaradhasson az egyedül igaz úton.

Míg a két vadász beszélgetve haladott, nem ügyelvén arra, vajjon az igaz úton járnak-e, a köd mindinkább sűrűbb lőn, míg végre alig lehete még néhány lépés távolságra látni s kivenni a legközelebb fekvő tárgyakat.

— Nem is vettük észre beszélgetésbe merülten, — mondá a fiatalabbik — hogy a köd menynyivel sűrűbb, mint azelőtt. Nem tudom, nem tévedtünk-e el, egy éve, hogy nem jártam e vidéken, alig tudom, hol vagyok.

A két lovas megállapodván, mennyire lehetséges volt, tanyájok irányát keresték; alig okoskodtak néhány perczig, s távolból a köd mögül harangszó hallatszott.

— Hallod-e, — folytatá az idősebbik — már észrevették, hogy elkésvén, könnyen eltévedhetünk s meghuzták a vészharangot. A mint látom azonban s itélve a harangszó után, legjobb lesz, ha kissé balra tartva kezdünk ügetni, úgy is fázom.

Nem tartott sokáig, s a két lovas megtalálván az igaz utat, elérte az alföldi vadászok tanyáját.

Leszállva fáradt lovaikról s azokat lovászaiknak átadva, felsiettek a nappali terembe.

Alig látták meg pajtásaik s mind feléjök jőve, részint kaczagva, részint pedig korholva a két könnyelműt, mert ütött már az ebéd órája.

A vészharang helyett megkondult tehát az ebédre hivó harang s negyedóra mulva együtt volt a víg s fesztelen társaság.

Egy éve, hogy szinte ezen a vidéken s e tanyán ismerkedett meg Kálmán Ágnessel; ki hitte volna akkor, hogy valaha még egymáséi lesznek.

Mi sok történt azóta; hány aggasztó, szomorú pillanatok özönével nem kelle megváltaniok jelen boldogságukat!

Az alföldi vadászok megtudván ebéd fölött társuk most már boldog sorsát, rendkivül megörültek. Első felköszöntés volt a hiányzó pajtás s mátkája — most talán már neje — egészségére, azon reményben, mondá a szónok, hogy Ágnes szerelme Kálmánt nemcsak a hazának, hanem e tanyának is vissza fogja adni, ha most nem is, legalább jövőben.

TARTALOM.

Lap

B. PODMANICZKY FRIGYES. Irta *Mikszáth Kálmán* — — V

AZ ALFÖLDI VADÁSZOK TANYÁJA — — — — — — 1

Ajánlás gróf Bethlen Józsefnek — — — — — 3

I. A kolozsvári nagypiaczon — — — — — — — 5

II. Szerelem és házasság — — — — — — — 12

III. Mézes hetek — — — — — — — — — — 18

IV. Folytatás — — — — — — — — — — 24

V. Egy év — — — — — — — — — — — 30

VI. S még néhány hónap — — — — — — — 34

VII. Házasság és boldogság — — — — — — — 39

VIII. Két szív — — — — — — — — — — 45

IX. Holdvilágos esték — — — — — — — — 49

X. Szerelmed elásott kincs — — — — — — — 54

XI. Vallomások — — — — — — — — — — 63

XII. Találkozás — — — — — — — — — — 70

XIII. Az alföldi vadászok tanyája — — — — — — 79

XIV. Fogadtatás — — — — — — — — — — 84

XV. Lázas állapot — — — — — — — — — — 92

XVI. Az alföldi térségen — — — — — — — 98

XVII. Mily szépek álmaink — — — — — — — 106

XVIII. Elválás — — — — — — — — — — 111

XIX. Egy kolostor romjai — — — — — — — — 116

XX. Beteg szív — — — — — — — — — — 124

XXI. A vetés kikelt — — — — — — — — — 133

XXII. Elkéstem — — — — — — — — — — 143

XXIII. A szekrény rejtelme — — — — — — — — 149

XXIV. A kúnok — — — — — — — — — — 157

Lap

XXV. Virrad — nemde? — — — — — — — 165

XXVI. Néhány hét Kálmán életéből — — — — 175

XXVII. Néhány lap Ágnes naplójából — — — — 182

XXVIII. Folytatás — — — — — — — — — 190

XXIX. A vadászlak — — — — — — — — — 195

XXX. Isten veled — — — — — — — — — 204

XXXI. Gerőfalván — — — — — — — — — 212

XXXII. A vasút közelében — — — — — — — 222

XXXIII. Kalifornia — — — — — — — — — 232

XXXIV. Az ügyvéd — — — — — — — — — 240

XXXV. Váratlan vallomás — — — — — — — 253

XXXVI. A lőrinczi erdő — — — — — — — — 262

XXXVII. A sír — — — — — — — — — — 275

XXXVIII. Az alföldi vadászok tanyája — — — — — 286

KÉPJEGYZÉK.

		Lap
1.	B. Podmaniczky Frigyes arczképe	11
2.	Végre kiszállott a menyasszony is	9
3.	— Mostani boldogságod nem elégít ki?	31
4.	Már késő este volt. . .	51
5.	Nem tekíntve sem árkot, sem bokrot. . .	72
6.	Alig tudták elhagyni szemei Ágnes bájoló alakját	88
7.	— Hogy érzi magát a grófnő a magyar alföldön?	103
8.	Kezében franczia dolgozatú pisztoly volt	128
9.	Bőrrel bevont csinos szekrény volt az	148
10.	— Tehát szereti a zenét	177
11.	Nem bír a helyéből mozdulni	201
12.	— Borzasztó! Mindent tud!	214
13.	— Csakugyan valaki — kiálta	229
14.	— Itt van a 60.000 forint, ügyvéd úr	242
15.	Kijelenté, hogy csakugyan meghalt	268
16.	— Hallod-e . . . meghúzták a vészharangot	295

PH Magyar regényirók
3176
M3
köt.27

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY